

ΒΡΑΒΕΙΟΝ
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΑΙ—ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ
ΜΙΧΑΗΛ ΧΑΡ. ΜΑΝΟΣ
ΔΗΜΟΣΘ. ΚΟΚΚΙΝΟΣ

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ

Ἐπιτροπή Ἐπιμελείας βλ. ης:
ΑΡΣΕΝΗΣ ΓΕΡΟΝΤΙΚΟΣ
ΙΩΑΝ. Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ
ΓΕΩΡ. Ι. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΔΗΜ. Σ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑΣ
ΤΑΚΗΣ ΣΙΩΜΟΠΟΥΛΟΣ
ΠΑΝΟΣ Γ. ΦΑΝΤΗΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ :

Ἐσωτερικοῦ: Ἐτησίᾳ Δραχ. 150.—
Νομικῶν προσώπων Δραχ. 200.—
Ἐξάμηνος κ.λ.π. ἀναλόγως
Ἐξωτερικοῦ: Ἐτησίᾳ Δολλ. 10—
ἢ Δίραι Ἀγγλίας 3 1/2
ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡΑΧ. 12 50

Ἀντεπιστέλλοντα Μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς:
ΚΩΝ. ΜΕΡΤΖΙΟΣ (Βενετία)
ΔΕΑΝΔΡΟΣ Ι. ΒΡΑΝΟΥΣΗΣ (Ἀθήναι)
ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΖΙΤΣΑΙΑ (Θεσ/νίκη)
ΜΙΧΑΗΛ ΠΕΡΑΝΘΗΣ (Ἀθήναι)
ΤΑΚΗΣ ΤΣΙΑΚΟΣ (Ἀθήναι)

Ἐμβάσματα : «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΝ ΕΣΤΙΑΝ» Ὁδὸς 28ης Ὀκτωβρίου 60, Ἰωάννινα — Τηλ. 6-59

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Γεωργίου Σαμαρτζή :	«Ὁ ποιητὴς Γερ. Μαρκοράς»—«Στὸ σπαιθρο» (ἐλαιογρ.)	Σελ. 290
Στεφάνου Μπέττη :	Συμπληρωματικὰ γιὰ τὴν ἐξέγερση καὶ τὸ χαλασμὸ τῶν Γραμμενοχωρῶν στὰ 1821 (ἱστορ. σημειώσεις)	» 29
Πανταζή Κοντομίχη :	Ἡ Βόνιτσα στὸν 19ον αἰῶνα (ἱστορ. μονογρ.)	» 29
Κώστα Δ. Βελιारीότη :	Κων/νος Ἀσώπιος (ἱστορ. μονογρ.)	» 30
Δημ. Στ. Σαλαμάγκα :	Καθὼς χάραξε ἡ λευτεριά (ἱστορ. χρονικά)	» 31
Κων. Ἀθ. Διαμάντη :	Ὁ Χριστοφ. Φιλητᾶς εἰς τὴν Ἑσπερίαν (ἱστορ. πραγμ.)	» 31
Στ. Μ. Γκατσοπούλου :	Ματθαῖος Μητροπολίτης Μυρέων (ἱστορ. μονογρ.)	» 31
Σταύρου Ι. Παπαδάτου :	Αἰ σλαυικαὶ διεισδύσεις ἐν Ἀγίῳ Ὄρει (ἱστορ. πραγμ.)	» 32
Γιάννη Σαραλῆ :	Λαογραφικὰ Ἀρίστης Ζαγορίου	» 32
Πρόγραμ. Ἀν. Ἡπ. :	Τὸ Πρόγρ. Ἀναπτ. Ἡπείρου 1960—1964 (μελέτη)	» 33
Σαράντου Παυλέα :	Ἡ Τρίαινα τοῦ Ποσειδῶνα (ποίημα)	» 34
Μαρίας Ἀρκαδίου :	Ἡ Ἀνεζιῶ (ποίημα)	» 35
Ἀρσένη Γεροντικοῦ :	Ἐνα γεγονὸς καὶ μιὰ ἐλπίδα (κριτικὴ ἐπισκ.)	» 35
Πάνου Γρίσπου :	Ἡ μοντέρνα τέχνη στὸ θέατρο (κριτικὸ δοκίμιο)	» 36
Γιάννη Βουκελάτου :	Πένθιμο ἐπισκεπτήριο (ποίημα)	» 36
Γιώργου Δέλιου :	Γεώργιος Τερτσέτης (κριτικὴ παρουσίαση)	» 36
Γεωργίου Παῖσιου :	Ἀγιογραφία καὶ Ἀγιογράφοι Χιονιάδων (πραγμ.)	» 36

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ: Σημειώματα: Γιὰ τὴν Πινακοθήκη (Δ. Κόκκινου) —Οἱ ὁμιλίαι τοῦ κ. Καλογήρου (Α. Γ.) —Κριτικὴ τοῦ Βιβλίου: Γεωργίου Χ. Χιονίδη: «Ἱστορία τῆς Βέροιας» —Σύντομη Ἱστορία τοῦ Χριστιανισμοῦ στὴν περιοχὴ τῆς Βέροιας—Ν. Π. Δελιαλῆ: «Τὰ οἰκονομικὰ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Νικολάου Καζάνης τῶν ἐτῶν 1746—1782» (Δ. Σαλαμάγκα) —Φιλάρτου Βιτάλη: «Ἡ Μονὴ Ζαλόγγου» (Γ. Βουκελάτου) —Βασ. Κραψίτη: «Ταξίδι στὴν Ἡπειρο» —Στέργιου Βασιλιούλη: «Ἐνας Βασιλιάς χωρὶς... τάκτ» —Λάμπρου Μάιλαμα: «Πουλιά τῶν καταγίδων» (Δ. Κόκκινου) —Τὸ Χρονικὸ τοῦ Θεάτρου: Φ. Ντύρρενματ: «Ἡ ἐπίσκεψη τῆς γηραιᾶς κυρίας» —Ι. Παπαδασιλείου: «Τὸ ἄλλο κύμα» —Ἀλ. Δαμιανοῦ: «Τὸ ἀνισχὸ κλουβί» —Α. Σακελλारीου—Χρ. Γιαννακόπουλου: «Ἀλλοίμονο στοὺς νέους» —Λάντ. Φοντόρ: «Φτωχὸ σὰν σπουργιτάκι» —Ρ. Τομά: «Ἡ παγίδα» (Τ. Σωτήρχου). —Ἡπειρ. πνευμ. πένθη: «Εὐλόγιος Κουρίλλας» (Δ. Σαλαμάγκα). —Τεχνοκριτικά: «Ἐκθεση ζωγραφικῆς. Δ. Σακκά» (Δ. Κόκκινου). —Μιὰ ὠραία χειρονομία. —Βιβλία ποὺ ἔλαβα με. —Διορθώσεις. —Ἀνακοίνωση.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1961

Γ. ΣΑΜΑΡΤΖΗΣ: Ό ποιητής
ΓΕΡ. ΜΑΡΚΟΡΑΣ

Σημείωση:

Ό Γεώργιος Σαμαρτζής γεννήθηκε και πέθανε στην Κέρκυρα (1868 - 1925). Ό ζωή και ή ζωγραφική του συνδέονται στενάτα με την Κερκυραϊκή Σχολή, γιατί, ύστερ' άπ' τη σπουδή του στη Νείπολη, ξαναγύρισε κι έμεινε στην Κέρκυρα, όπου εργάσθηκε και δίδαξε ως τὸ θάνατό του.

Γ. ΣΑΜΑΡΤΖΗΣ: «Στό ύπαιθρο»
(Χαρακτηριστικό της εμπρεσιονιστικής τάσης του Γ. Σαμαρτζή που δηλώνεται καθαρά στα τελευταία του έργα)

ΒΑΛΙΟΠΛΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ

Ἡ ΠΕΙΡΩΤΙΚὴ Ἔστια

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΤΟΣ Ι'

• ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1961 •

ΤΕΥΧΟΣ 108ον

ΣΤΕΦ. ΜΠΕΤΤΗ, δημ)λου

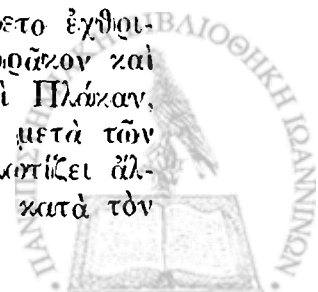
ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΧΑΛΑΣΜΟ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΕΝΟΧΩΡΙΩΝ ΣΤΑ 1821

Σὲ παλαιότερην ἐργασία μου ποὺ εἶδε τὸ φῶς ἐπὶ τὶς στίλβες τῆς Ἡπ. Ἐστίας (τεῦχος 471), ὁ σχολιῆθρα μὲ τὸ παραπάνω θέμα ἀπ' ἀκρότην σχετικὴν ἀξιολογὴν ἐνθάρσησιν ποὺ ἀνακάλυψα σὲ παραπάνω τάλαιου λειτουργικοῦ βιβλίου τῆς ἐκκλησιῆς τοῦ χωριοῦ Ζέλοβα. Διατίπωνα τότες κεῖ διάφορες γνώμεις καὶ εἰσασιῆς γιὰ τὴν ἔκλιση καὶ τοὺς πιθανοὺς ἀρχηγοὺς καὶ ἠποκινητὲς τῆς ἐξέγερσης ἐκείνης τῶν γραμμενοχωριῶν, γιὰ τὴν ἔκβαση καὶ τ' ἐπιτελέσματα τῆς παρὰ τὴν Κοβήλιανη μάχην μεταξὺ Σουλιωτῶν καὶ Σουλτανικῶν τραπευμάτων, καθὼς καὶ τὸν ἄγριο χαλασμό τοῦ ποὺ τὴν ἐκαλούθησε.

Λίγο ἀργότερα πρόσθεξε σὲ βοήθειάν ον ὁ σεβαστὸς μου κ. Λειβαδεῖς (Ἡπ. Ἐστία Τ. 83), προσθέτοντας ὅσα σχετικά ἐστὶν ἱστορικὴ οἰκογένεια τῶν Γουδαίων ἐνώριζε, καθὼς καὶ μὲ τὴν ἀγνωστὴν μας δύσσεια τῶν τριακοσίων περίπου γραμμενοχωριτικῶν οἰκογενειῶν, ποὺ βροθήθηκαν ἐπὶ τὴν ἐξέγερση σὴν ἀνάγκη νὰ ἐγκαταλείψουν τὶς ἐστίας τοὺς μὲ κατεῖδυνση λογικὰ τὴν Κέρκυρα, ἐπ' ὅπου, ἀπὸ ἐκκλῆθησαν ἀσπλάγχα ἀπὸ τὸ γνωστὸ γιὰ τὴν σκληρότητα καὶ τὴν τουροκοφιλία τοῦ Ἀγγλο ἀνομοστήτης Θωμῆ Μαῖτλαντ, τὸν ἢ Σουλταν—Θωμῆ γι' αὐτὸ λεγόμενον, ὅταν στὸ Σοῦλι καὶ ἔτυχαν τῆς ἀδελφικῆς

φιλοξενίας καὶ τῶν συγκινητικῶν περιποιήσεων τῶν φτωχῶν Σουλιωτῶν, τὰ τελευταῖα αὐτὰ ἀναφερόμενα ἀπὸ τὸν Ἀναστάσιο Γούδα στὰ προλεγόμενα τοῦ Η' Τόμου τῶν Παραλλήλων Βίων (σελ. ιε'), αὐτόπτης τοῦ ἴδιου μάρτυρα καὶ θύματος τῶν συνταρακτικῶν ἐκείνων γεγονότων. Ἡ προσαγωγή κάποιων νέων στοιχείων, ποὺ μὲ τὸ σημεῖομά μου τοῦτο καὶ σὴν συνέχεια τῆς ἐρεῦνης μου ἐπιχειρῶ —ἐπειδὴ δὲν θεωρῶ ἀκόμα τὸ θέμα ἐξαντλημένο— ἐκτὸς τοῦ ὅτι οἶμαι καινούργιο φῶς στὸ ὅλο πρόβλημα, δικαιῶνει ὡς ἓνα σημεῖο πολλὰς ἀπὸ τὶς ἐρωτικὰ πάνω σ' αὐτὸ διατυπωθεῖσες γνώμεις, ἀποκαθιστῶντας ταυτόχρονα καὶ μερικὲς δικαιολογημέναις πλάναις μας.

Συνεχίζοιμε λοιπὸν ἐπιζαλούμενοι μιάν ἐκδόμα μαρτυρία πολὺτιμη τοῦ συγγραφέα τῶν Παραλλήλων Βίων ἀποκείμενη σ' αὐτὸ τὸ περισπούδαστο ἔργο του. Ἱστορῶντας ἐκεῖ ὁ Γούδας τὸ βίον καὶ τὴν δράση τοῦ καταπληκτικοῦ Σουλιώτη ἥρωα Μάρκου Μπότσαρη γράφει (Τόμ. Η' σελ. 62—63): «Μαθὼν (ὁ Μάρκος) ὅτι ἐπέμπετο ἐχθρῶν σῶμα ἵνα ὀχυρώσει τὸ Συροῦζον καὶ Καλαριόταξ, καταλαμβάνει καὶ Πλάκων, συμπλέσεται τὴν 17ην Ἰουλίου μετὰ τῶν ἐχθρῶν, φρονεῖ πολλοὺς, ἀιχμαλωτίζει ἄλλους, ἀλλὰ δυστυχῶς πληγώνεται κατὰ τὸν

πόδα και ἐφησιγάζει ἐπί τινος ἡμέρας. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν τὸν ἐκόλυσε νὰ πέμψη τὴν νύκτα 26 Ἰουλίου ἀπόσπασμα Σουλιωτῶν νὰ ἐπαναστατήσωσι τὰ Γραμμεινοχώρια. Ἐσπευσαν μὲν οἱ ἐκεῖ σημαίνοντες τότε πατὴρ ἡμῶν καὶ θεῖος Βασιλείος Γούδας νὰ φιλοτιμηθῶσι τὸν λαὸν νὰ λάβῃ κἀμέθως τὰ ὄπλα, ἀλλ' ἐπελθόντων τῶν Τούρκων, οἱ μὲν ἀπειροπόλεμοι ὑπετάγησαν, οἱ δὲ σφόδρα ἐνοχοποιηθέντες προσήλθον τοῖς Σουλιώταις καὶ οὗτοι γενναίως ὑπέκρουσαν τοὺς Τούρκους ἐν τῇ Μοσπίνα ἵνα μὴ αἰχμαλωτίσωσι τὰ γυναικόκοιτα τῶν προσελθόντων, ἔκτοτε οὗτοι συνεμερίσθησαν τῆς τύχης τῶν ἀνδρείων Σουλιωτῶν ἄλλοι τῆς πτώσεως τοῦ Σουλίου».

Ἀπὸ τὸ παραπάνω χωριὸ ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλα σχετικά προτύτερα εἶχαμε ἐκθέσει, μποροῦμε νὰ συνάγοιμε μὲ σιγουριά τὰ ἀκόλουθα. Καὶ πρῶτα πρῶτα τὴν ἐξέγερση στὰ Γραμμεινοχώρια ἀναφαν οἱ Σουλιῶτες μὲ ἐξεπίτηδες σ' αὐτὰ ἐπιδρομὴ τοῖς, πὺν ἐπιχειρήθηκε τὴν νύκτα τῆς 26 πρὸς τὴν 27 Ἰουλίου 1821. Τὴν ἐπιδρομὴ ὀργάνωσε καὶ διέταξε ὁ Μάρκος δὲν ἔλαβεν ἄλλως ὁ ἴδιος μέρος σ' αὐτὴ ἐξ αἰτίας τοῦ τραυματισμοῦ του κατὰ τὴ μάχη τῆς Πλάκας. Ὑπογραμμίζεται ἐδῶ ὁ προταροχικὸς ρόλος τῶν Γουδαίων Κολιοῦ, πατρὸς τοῦ συγγραφέα καὶ Βασιλείου θεῖου του, τοῦ τελευταίου εἰσελθόντος στὴν ὑπηρεσία τοῦ Μπότσαρη ὀλίγο μετὰ τὴν ἐξέγερση καὶ στὴ διάρκεια τῆς παραμονῆς τῶν Γραμμεινιατῶν στὸ Σοῦλι(1). Ἐντίπωση ἐξ ἄλλου προξενεῖ ἡ ἀσυνήθιστη γληγορόαδα μὲ τὴν ὁποίαν ξετυλίχτηκαν τὰ ἱστοροῦμενα γεγονότα. Στὶς 27 διηλαδὴ Ἰουλίου τὸ πρῶτ ἐκδηλώνεται ἡ ἐπανάσταση καὶ τὴν ἴδια κιόλας μέρα γράφεται ὁ ἐπίλογός τῆς μὲ τὴν αἱματηρὴ σύγκρουση στὶς μετὰξὶ Κοβήλιανης — Μοσπίνας ῥάγες καὶ τὴν ἀποχώρηση τῶν Σουλιωτῶν ἀπὸ τὴν περιοχὴ. Ὁ μεγάλος δὲ ἀρνητικὸς οἰκογενειῶν πὺν ἐνοχοποιήθηκαν καὶ ἐναγκάστηκαν ν' ἀκολοιθῶσιν τοὺς Σουλιῶτες, συμμεριζόμενες τὴν τύχη τοῖς ὡς τὴ δεύτηρη τοῖς ἀλλοίωτον καὶ τελευταία πτῶση τοῦ Σουλίου, μᾶς πείθει γιὰ τὴ σοβαρὴ ἐπαναστατικὴ προεργασία καὶ προσπάθεια, πὺν εἶχε ἰδῆσθαι συντελεσθῆ μετὰξὺ τῶν χω-

ριανῶν, σὲ συνάρτηση βέβαια στενὴ μὲ τὴ γενικώτερη κατάστασι τῆς Πατρίδος(2). Κι ἕνας ἔκτο τοῖς κυριώτερος σκοπὸς τῆς συναφθείσης σκληρῆς καὶ πολύνεκρης μάχης ἦταν νὰ δοθῆ καιρὸς στὶς οἰκογενεῖς αὐτῆς νὰ τραβηχθοῦν πρὸς τὸ Σοῦλι μᾶς μὲ ὅ,τι ἀπὸ τὸ βίό τοῖς δυνηθῆκαν νὰ περισώσουν, πρῶτα πὺν ἐπετεύχθηκε. Ἐκτὸς ὅμως τῆς προεργασίας αὐτῆς διαπιστωμένης ἀπὸ τὴν ἔκτασι τοῦ κινήματος, θὰ πρέπει νὰ ληφθῆ σοβαρὰ ὑπ' ὄψει καὶ ἡ δεινὴ θέσι τῶν κατοίκων ἀπὸ τὶς συχνότατες σ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς πολιορκίας τοῦ Ἄλλῃ ἐπιδρομῆς καὶ λεηλασίες σὲ βάρος τοῖς ἀπὸ τοὺς κατακτητῆς. (Δὲς καὶ Ἀραβ. Χρ. Τ. Α' σελ. 336). Ἡ ἀπελυσία τοῖς ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά καὶ τὸ κορυφαίον κατὰ τῶν Τούρκων μῖσος πὺν σιδηρῆς ἢ θριαμβεύουσα ἐπανάστασι ἀπὸ τὴν ἄλλη, μπορεῖ νὰ θεωρηθοῦν σὰν οἱ βασικώτεροι λόγοι πὺν ἐπέσπευσαν τὰ γεγονότα. Χωρὶς ἀμφιβολία ὁ Σουλιῶτης Ἀρχηγὸς ἦταν γνώστης τῆς καταστάσεως πὺν ἐπικρατοῖσε στὰ χωριά μας, διατηροῖσε στενὴ μ' αὐτὰ ἀνταπόκρισι καὶ ἐπαφὴ καὶ ἔως προσκλήθηκε νὰ ἐνεργῆσιν καθὼς ἐνήργησε ἀπὸ τοὺς σημαίνοντες μεμνημένους τοῦ τόπου. Ἡ ἀσυνήθιστη ὅμως ταχύτητα μὲ τὴν ὁποίαν ἀντέδρασαν οἱ Τούρκοι ἐνέπρεψε τὰ σχέδια τοῖς καὶ προκάλεσε τὴν ἀποτυχία τοῦ κινήματος στὴ γέννησὶ του.

Ἀκόμη δὲν μποροῦμε νὰ μὴ συσχετίσωμε τὴν ἐποχὴ τῆς σχεδιασμένης ἐξέγερσῆς μας πρὸς τὴν ταυτόχρονη συγκομιδὴ τῶν σιτηρῶν πὺν σὲ περιόπτωσι ἀδράνειας κινδύνευε νὰ περιέλθῃ στὸ σῖνολό τῆς σχεδὸν στὰ χέρια τῶν ἐχθρῶν ἐφοῦ εἶναι γνωστὸ τὸ ὄξυτατο πρόβλημα ἐφοδιασμοῦ πὺν αὐτοὶ ἀντιμετώπιζαν ἀπὸ τὴν ἐπιτυχὴ σπὰ νῦτα τοῖς δράσι τῶν Σουλιωτῶν. Ἐτσι ἐνάμεσα στοὺς ὑπὸ πραγματικῶσι ἀντικειμενικῶς σκοποῖς τοῦ κινήματος θὰ πρέπει νὰ συμπεριλάβοιμε καὶ κείνου τῆς σωτηρίας τῆς σοδιάς πὺν καὶ γιὰ τοὺς μαχόμενους καὶ τόσο ἐνδεεῖς Σουλιῶτες ἦταν τὸ ἴδιο πολὺτιμη(3).

Ἐνας ἀκόμη μάρτυρας τοῦ χαλασμοῦ τῶν Γραμμεινοχωριῶν ὁ Γιαννιώτης λόγιος Κων)νος Διαμάντου Τζουκαλάς, ἀνεψι-

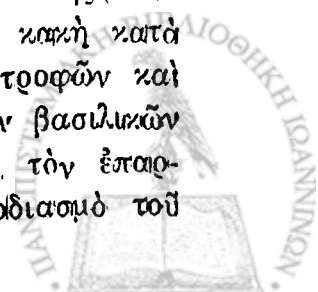
ὅς τῶν Ζωσιμαδῶν, μᾶς παρέχει ἐνδιαφέ-
ρουσες γιά τὸ γεγονός αὐτὸ πληροφορίες
στήν ἐπιμετρη ἱστορία του τοῦ Ἀλῆ Πα-
σιᾶ. Οἱ πληροφορίες αὐτὲς ὄχι μόνο ἐπα-
ληθεύουν ἐκεῖνες τῆς ἀρχικῆς ἐνθιμίας
τῆς Ζέλοβας, ἀλλὰ προχωροῦν καὶ πρὸ πέ-
ρα ἀποκαλύπτοντάς μας ἄγνωστες ὡς τώρα

πτυχῆς τοῦ θέματος καὶ ἰδίως ὅσον ἀφο-
ρᾷ τὰ σκληρὰ ἀντίποινα ποὺ ἐφάρμοσε κα-
τὰ τῶν ἐπαναστατησάντων χωριανῶν ὁ
ῥωσιστοατίητος Χουρσίτ κατασφάζοντας
τοὺς κρατούμενους στὸ στρατόπεδὸ του ὁ-
μήρους. Καὶ γὰρ τί γράφει:

- στίχ. 1776 «Σουλιῶται κατεβαίνουν μ' ἀνθρώπους ἀρκετοὺς
καὶ ὁ Ταχῆρ Ἀμπάζης(4) ἦταν μαζί μ' αὐτοὺς
ἐρχονται στὴ Μοσλίνα πλακῶνουν τὰ χωριά
καὶ πᾶν εἰς τοῦ Γραμμένου καὶ κάνουν λιμουριά(5).
- 1780 ὡς πέντε χιλιάδες χωριάται κλεπτοσυγιά
μαζὶ μὲ ἀλβανίτες σὲ κεῖνα τὰ χωριά
στάθηκαν μὲ ἀνδρεία πολέμησαν γενὰ
καὶ σκότωσαν χαλιούπους(6) χιλίους μιά φορὰ
χαλιούποι καθὼς εἶδαν τὸν μέγαν σκοτωμὸν
- 1785 καίουν τὲς ἐκκλησιὰς καὶ κάμουν γαλασιόν.
στέλλουν καὶ τὸ χαμπέρι εἰς τὸν Χουρσίτ Πασιᾶν
τὸ πῶς τοὺς ἔχουν κάμει μεγάλην γαλασιάν.
Χουρσίτ Πασιᾶς θυμῶνται προστάζει παρενθὺς
καὶ βγάλουν τὰ ρεχέμια(7) γιὰ τὰ κοπῆ καθεὶς.
- 1790 Τοὺς ἀποκεφαλίζουν στὴ Λούτζα(8) παρενθὺς
Χριστιανοὶ ν' ἀκούσουν τὰ φρίξη ὁ καθεὶς.
Τοὺς σφάζουν σὺν ἀρνιά τοὺς ἔκοπιαν εὐθὺς
τὶ κλαύματα τὶ θρήνους ποὺ ἔκαμε καθεὶς
Ἀλῆ Πασιᾶς μανθάνει λυπήθηκε πολὺ
- 1795 κρᾶζει τοὺς τοπιζῆδες(9) ἔτσι τοὺς δμιλεῖ
ὅσον κι ἂν ἠμπορεῖτε γιὰ οἴξτε φοβερὰ
τόπια καὶ κομπάρδες(10) γαβάνια τρουερά
σι' ἀμπέλι τοῦ μπαράκη καὶ σύρτε τωραγιά
κι εὐμορφα τὰ κοιτᾶτε μὴν πέσουν σὶὸ ραγιά.
- 1800 Ἀπὸ τὸ κάσιρ' ἀρχίζουν τὰ τόπια σὰ βροχὴ
καὶ εἰς τοὺς ἔξω ἦταν μεγάλ' ἀνακωχὴ,
γιατὶ δὲν εἶχαν μπάλες γιουλέδες(11) πονθενὰ
τοὺς σὸνθηκε ἡ μαρούτι κι εὐρίσκοντ' ἀχαυρά».
- (Ἡπειρ. Χρ. Τ. Θ' σελ. 55—56).

Ἔτσι ἐπὶ τὸν Τζουκαλά αὐτὸν μαθαί-
νομε καὶ τοῦτα ἐπιπλέον. Πῶς στὴν ἐπι-
δρομὴ τῶν Σουλιωτῶν στὰ Γραμμενοχώ-
ρια μετεῖχαν ἀγωνιζόμενοι στὸ πλευρὸ
τοῦς κι ὁβανίτες Ἀλμπασαλῆδες μὲ κε-
ραλή τους τὸν Ταχῆρ Ἀμπάζη ἀπὸ τοὺς
μισσηφιέστερους ὀπλαρχηγούς τοῦ Ἀλῆ
Πασιᾶ. Ἐπιβεβαιώνεται ἀκόμη μιά φορὰ
τὸ γεγονός τῶν σοβαρῶν ἀπολειῶν τῶν
Γουρζων στὴ γενόμενη σύγκρουση χωρὶς
νὰ δεχθοῦμε τὸν ἀναμενόμενον ἐξὸ φανε-
ρὰ ὑπερβολικὸ ἀρθισμό. Ἐπειδὴ ἡ «ποητι-
κὴ ἀδεία» ὑπερβολὴ πλανιέται ἀμολογουμέ-
ως σ' ὅλο τὸ μήκος τοῦ ποιήματος τοῦ

Γιαννιώτη λογίου. Συνέπεια ἄμηση τῶν
ἀπολειῶν αἰτῶν ἦταν τὰ διατάξει ὁ Χουρ-
σίτ τὴν ἀγρία ἐκτέλεση τῶν κρατούμενων
στὸ στρατόπεδὸ του Χριστιανῶν ὀμήρων
καταγαμμένων προφανῶς ἀπὸ τὰ χωριά μας,
τὴν ὁποία τόσο παραιοστασιακὰ περιγράφει
ὁ ποιητὴς καὶ στὴν ὁποία τόσο γενναῖο-
ψυχα ἀντέδρασε ὁ ἐγγλειστος Ἀλῆς(12).
Πληροφοροῦμάσαστε τέλος τὴν κακὴν κατὰ
τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ἐπὶ ἀπομνη τροφῶν καὶ
πολεμοφοδίων κατάστασι τῶν βασιλικῶν
ἀντιπάλων τοῦ τελευταίου καὶ τὸν ἐπαι-
κὴ ἀπὸ τὴν ἴδια πλευρὰ ἐφοδιασμὸ τοῦ

Γιαννιώτικου Κάστρου που αυτή υπεράσπιζε.

Μ' όλα όμως τα παραπάνω δεν στάθηκε δυνατό να μάθουμε κάτι για τους άνδρες που ηγήθηκαν της επιδρομής των Σουλιωτών στα χωριά μας, σε ποιους διηλ. ειδικά ανέθεσε την εκτέλεσή τους ο πληρωμένος αρχηγός. Πάντως ο Ίωάν. Μελάς τον όποιον ήδη από το πρώτο μας σημείωμα έχουμε επισημάνει, ήταν ανάμεσα σ' αυτούς (13).

Και δεν είναι αυτό μονάχα. Μια σειρά ερωτήματα βασικά ερωτήματα εξακολουθούν να παραμένουν αναπάντητα. Η επιτυχής αντιμετώπισή τους θα μ'ς βοηθήσει ν' αποκαταστήσουμε με κάποια ικανοποιητική ερμηνεία την αλληλουχία των γεγονότων πλουτίζοντας με καινούριες άγνωστες ως τώρα σελίδες τῆς φραγῆς ιστορίας του τόπου μας. Ελπίζουμε όμως νὰ ἐπαυλῆθουμε.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

(1) Τούτο καταφαίνεται από την παρακάτω μαρτυρία του ίδιου του Γούδα. «Οι δὲ Σουλιῶτες, γράφει, (δ. π. σελ. 1ε') —τόν καιρό δηλαδή που οι Γραμμενιάτες ἔμεναν στο Σούλι— ἔν τε τοῖς συμβουλίσις καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς μάχαις τοῦ πατέρου ἡμῶν καὶ θεῖους ἐθεώρουν ὡς ἀδελφούς, ἕνα μάλιστα τούτων, τὸν Βασίλειον, ὁ ἦρας Μάρκος Βότσαρης κατέρτησε καὶ Γραμματέα...».

(2) Ἔχω τὴν γνώμη πὼς μεταξύ τῶν 300 αὐτῶν οἰκογενειῶν θὰ ἦταν καὶ πολλές Γιαννιώτικες που με τὴν ἐναρξη τῆς πολιτικῆς καὶ τὸν ἐμπρησμόν τῆς πόλης ἀπὸ τὸν Ἀλῆ κατέφυγαν στὰ Γραμμενοχώρια, θεώρησαν δὲ φρονιμώτερο ν' ἀκολουθήσουν τοὺς Σουλιῶτες ἀποφεύγοντας τοὺς ἐξαγριωμένους ἀπὸ τὴν ἐξέγερση Τούρκους. (Δὲς καὶ Ἀρ. Χρ. Τ. Α' σελ. 332). Ἄν λάβουμε ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ Γραμμενιάτες μετὰ τὴν δεύτερη πτώση τοῦ Σουλίου ἐπ' ἄσπρησαν στὰ χωριά τους ἀμνηστευθέντες, κατὰ τὰ μέσα δὲ τοῦ περασμένου αἰῶνος ὅλα μαζί τὰ Γραμμενοχώρια δὲν εἶχαν πάνω ἀπὸ 400 οἰκογένειες (Ἀρ. Χρ. Τ. Β' σελ. 328—329), ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν που ἀναγκάστηκαν νὰ ἐκπατριθοῦν θὰ πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὑπερβολικός, ἐφ' ὅσον μιλάμε γιὰ αὐτόχθονες. Ἐκτός ἂν παραδεχθῶμε πὼς ἡ συμμετοχὴ στὴν ἐξέ-

γερση ἦταν σχεδὸν γενικὴ καὶ ἡ ἐκκένωση τῶν χωριῶν ὑπερα ἀπ' αὐτὴ τὸ ἴδιο μεγάλη, πράγμα ἀπίθανο.

(3) Ἡ παραγωγή σιτηρῶν καὶ μάλιστα ἐκλεπτῆς ποιότητος ἦταν ἀνεκάθεν ἀξιόλογη στὰ χωριά μας.

(4) Ἀρχιστυνόμος τοῦ Ἀλῆ που ἀνέλαβε κατὰ τὴν ἀποκήρυξή του τὴν ὑπεράσπιση τῆς Παραμυθιάς καὶ συνεργάστηκε κατὰ τῶν Σουλτανικῶν ἐπὶ ἀρκετὸ χρονικὸ διάστημα με τοὺς Σουλιῶτες. Εἶναι αὐτὸς που συνέβαλε ὀλίγο ἀργότερα ἀπ' ἀφορμὴ ἐπίσκεψή του στὴν ἐπαναστατημένη Ἑλλάδα νὰ διαλυθῆ αὐτὴ ἡ γόνιμη συμμαχία τῶν Σουλιωτῶν με τοὺς Ἀρβανίτες. (Δὲς σχετικὰ Γ. Φίνλεϋ Ἱστορία τῆς Ἑλλην. Ἐπαναστάσεως Τ. Α' σελ. 129 καὶ Υ. Περραιβοῦ Ἀπομν. Πολεμικὰ σελ. 78).

(5) λιμούρια, λεηλοσία.

(6) Τούρκους ἀνατολίτες

(7) ἐνέχυρα, ὁμοιοί.

(8) ἡ γνωστὴ συνοικία τῶν Γιαννίνων.

(9) πυροβολητής.

(10) ὀβίδες που γεμίζονταν με μικρὰ κομμάτια σιδήρου.

(11) ὀβίδες.

(12) Τοὺς ὁμήρους αὐτοὺς ἐζήτησε φαίνεται καὶ ἔλαβε ὁ Χουρσίτ ἀμέσως μετὰ τὴν ἀφιξή του στὰ Γιάννινα (15 Μαρτίου 1821) θέλοντας νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰ νῶτα τοῦ κατὰ τοῦ Ἀλῆ μαχομένου στρατοῦ του ἀπὸ τὶς συχνὲς ἐπιθέσεις τῶν ἐντοπιῶν συνεργαζομένων κρυφὰ ἢ φανερὰ με τοὺς Σουλιῶτες τῶν ὁποίων, ἡ θαυμαστὴ κατὰ τὴν ἐποχὴ αὐτὴ δραστηριότητα εἶχε φέρει σὲ πολὺ δύσκολη θέση τὸ Τουρκικὸ στρατόπεδο καὶ τοὺς ἀρχηγούς του. (Δὲς καὶ Λ. Βρανούση, Ἀθ. Ψαλίδας σελ. 142).

(13) Καὶ πράγμα περίεργο. Ἀπ' ὅσους ἀσχολήθηκαν συστηματικὰ με τὴν Ἡπειρωτικὴ Ἱστορία τῆς περιόδου αὐτῆς καθὼς ὁ Λαμπριδης, ὁ Ἀραβαντινός καὶ ὁ Περραιβός που τὴν ἐξῆσε κιάλας σὰν διωρισμένος ἀπὸ τὸν Ὑψηλάντη ἀρχηγὸς τῶν ἠπειρωτικῶν δούλων, κοινά δὲν μνημονεύει τὸ γεγονός τῆς ἐξέγερσης τῶν Γραμμενοχωριῶν. Νὰ τὸ θεωρήσῃ τάχα ἀσήμαντο καὶ ἀνάξιο μνείας ὅποιοσδήποτε ἢ τὸ ἀποσιώπησαν ἐπειδὴ ἀποτελοῦσε τὸ μόνο μελανὸ κρίκο στὴ λαμπρὴ αὐτοῦ αὐτοῦ τῶν σύγχρονων Σουλιωτικῶν ἀγώνων;

ΠΑΝΤΑΖΗ ΚΟΝΤΟΜΙΧΗ

Η ΒΟΝΙΤΣΑ ΣΤΟΝ 19^ο ΑΙΩΝΑ*

(ΕΛΗ, ΛΗΣΤΕΙΑ, ΖΩΟΚΛΟΠΗ)

"Ας έρθουμε τώρα στη ζωοκλοπή:

"Ο Ζωοκλέφτης ήταν κι' αυτός ληστής. Βέβαια δέν σκότωνε ανθρώπους, σκότωνε ζώα. Έφερε όμως τόν άνθρωπο σέ απόγνωση και τόν έρριχνε πολλές φορές πεινασμένο στό δρόμο. Του άρπαζε τὰ καματερά του και τὰ άλογά του.

Οί ζωοκλέφτες στην περιοχή της Βόνιτσας ήταν άπίστευτα πολλοί, και ούτε μπορούσε κανένας νά τους κυνηγήσει. Δέν κρυβόντανε στα βουνά, ούτε ήτανε γνωστοί. Την ημέρα, σαν καλοί νοικοκυραίοι, καθόντανε στό καφενείο και κουβέντιαζαν με τούς συγχωριανούς τους, και τὸ βράδυ γινόντανε φαντάσματα πού γλιστρούσαν στό σκοτάδι και άρπαζαν ζώα μικρά και μεγάλα. Καμμιά φορά την ημέρα κάνανε και επισκέψεις εύγενείας σέ γνωστά τους σπίτια. Τὸ μάτι τους όμως έπεφτε στην αυλή, στό σταύλο και στην κλειδαριά. "Ετσι ὁ καλὸς επισκέπτης με τις ... καλόκαρδες εύχές, τὸ βράδυ της ίδιας ημέρας έρχόντανε σά δαίμονας και ρήμαζε τὸ σπίτι.

"Ήταν ὀργανωμένοι σέ εταιρίες. Συνεργάτες και κλεπταποδόχοι τους βρισκόνταν απ' την Άκαρνανία ὡς τὰ Έφτάνησα, την Πελοπόννησο και τὴ Θεσσαλία ἀκόμα. Ίδιαίτερη προτίμηση είχαν στα μεγάλα ζώα, άλογα και βόδια. Μετά την κλοπή τὸ ζῶο παραδίνονταν σέ συνεταίρο, πού βρισκόντανε λίγες ὡρες μακρύτερα σέ ὠρισμένο τόπο. Αυτόσ πάλι τὸ προωθοῦσε σέ τρίτο κλπ., ὡς πού έφευγαν απ' την περιφέρειά τους, μπαρκάρανε και τὸ πωλοῦσαν. Κάνανε την μοιρασιά και στέλνανε τὸ ἀνάλογο μερίδιο στην ἔδρα ἄς πούμε. "Ο κλέφτης στό καφενείο κέρναγε κεφαῖτος, βρίζοντας τούς άτιμους τούς κλέφτες.

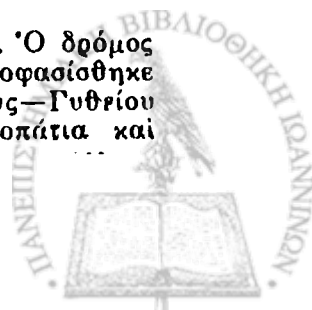
"Αρπαζαν και μικρά ζώα. Αυτά τὰ έκρυβαν μέσα σέ σπηλιές και τὰ βράδυα τὰ σούβλιζαν και εύφραίνόντανε.

Μερικὲς φορές έκαναν και τρομερότερες πράξεις, ἢ ἀπὸ έκδίκηση ἢ ἀπὸ κακία. Έσκότωναν τὰ ζώα και τὰ άφηναν στα χωράφια ἢ στις αυλές. "Οχι λίγες φορές τὰ παρατοῦσαν, θανάσιμα πληγωμένα, ξεκοιλιασμένα, και βογγοῦσαν ὅλη τὴ νύχτα. Με τις ίδιες σκέψεις και με την ίδια ἀναλγησία έκαναν και δεντροφθορά. Έκατοντάδες δεντράκια περιβολίων, ἢ νεοφυτεμένες ἔληδες μπορούσαν νά ξεερριζωθουν σέ μιὰ νύχτα.

"Απορεῖ βέβαια κανείς με τὴ σκληρότητα αὐτὴ τοῦ ἀνθρώπου. "Ωστόσο δέν έφταιγε ὁ ἀνθρωπος. Γιατί ἀπλούστατα τοῦ ἔλειπε ἡ καλλιέργεια τοῦ μυαλοῦ και της ψυχῆς του: "Αγράμματος, πεινασμένος και παρατημένος ζοῦσε πρωτόγονη ψυχικὴ ζωὴ και στήριζε την ἐπιβίωσή του στη βία. "Η συγκοινωνία (6) ήταν σι' ὑπο-

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου σελ. 193.

6. "Η Αιτωλοακαρνανία δέν εύτύχησε νά ἰδει ἕνα ὑποφερτὸ ὁδικὸ δίκτυο. "Ο δρόμος "Αγρινίου—"Αμφιλοχίας—Βονίτσας εἶναι μοναδικὴ ἔξαιρέση. "Ο δρόμος αὐτὸς ἀποφασίσθηκε νά γίνη στα 1838 τότε πού ἔγιναν μερικοὶ περιφερειακοὶ δρόμοι, ὡπως Πάτρως—Γυθίου και Μεσολογγίου "Αγρινίου. Στὸ "Βωωτερ. της "Ακαρνανίας ὑπῆρχαν μόνον μονοπάτια και καταικόδρομοι. (δπ. παραπ. Γ. Κορδάτου κλπ. σελ. 67).

τυπώδη κατάσταση και ἡ ἀπομόνωσή του, τοῦ ἔδινε τὴν ἐντύπωση πὼς τὸ χωριό του ἦταν καὶ ἡ Κόλαση καὶ ὁ Παράδεισος.

Ἔτσι εἶχαν τὰ πράγματα σ' ὄλο τὸ 19ο αἰῶνα στὴ Βόνιτσα. Ὅσοσο ὁ τύπος αὐτός, ὁ τρομερὰ βιασισμένος, λάβαινε μέρος ἀποτελεσματικὰ στὴν πολιτικὴ ζωὴ τῆς Ἑλλάδας (7) καὶ πολλὰς φορὰς ἔγινε ἐστία ἐπαναστατικῆς δράσης. Ὁ ἀντιοθωνικός Θεοδωράκης Γρίβας μὲ κέντρο τὴ Βόνιτσα ἀγωνίστηκε.

Παρακάτω δημοσιεύουμε δυὸ ἀνέκδοτες ἐπιστολὰς ποὺ πολὺ θὰ βοηθήσουν στὴν πληρέστερη κατανόηση τῶν προηγουμένων. Συντάκτης τους εἶναι ὁ Κωνσταντῖνος Μαλλιαρὸς ἀπὸ τὴ Βόνιτσα, ποὺ πέθανε στὰ 1911, πάνω ἀπὸ 80 χρονῶν. Ἦταν γραμματισμένος ἀνθρωπος καὶ βρισκόταν σὲ ἐπικοινωνία μὲ πνευματικούς καὶ ἐπιστημονικούς κύκλους τῆς πρωτεύουσας. Ἐγραψε καὶ δυὸ βιβλία, ἓνα περὶ «Ἀστρονομίας» καὶ ἓνα ἄλλο «περὶ τοῦ πῶς δύνανται τις νὰ προστάξῃ τὰ πνεύματα». Βρίσκονται ἀνέκδοτα (μὲ πολλὰς χαμένες σελίδες) στὰ χέρια τῆς οἰκογένειας Σιαύρου Μαλλιαροῦ, ἀνεψοῦ του. Ἔτσι τὰ στοιχεῖα ποὺ δίνει στὶς ἐπιστολὰς πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ἀσφαλῆ.

Ἡ πρώτη ἐπιστολὴ στέλνεται στὸν Ἰωάννη Καρδαμάτη (8), ποὺ ἦταν διακεκριμένος γιατρός, ὑφηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου, εἰδικευμένος γιὰ τοὺς ἐλῶδεις πυρετοῦς. Ἡ φιλία του μὲ τὸ Μαλλιαρό (9) φαίνεται ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφία τους. Ἡ δευτέρη εἶναι ἀγνωστο ποῦ ἀπευθύνεται. Ἴσως νὰ πρόκειται καὶ γιὰ κανένα ὑπόμνημα, ποὺ ἔστειλε σὲ πολιτικὸ πρόσωπο, καὶ ἀποτελεῖ ἓνα εἶδος χρονικοῦ καθὼς καὶ ἡ πρώτη ἀριστα νιοκουμενταρισμένου. Καὶ οἱ δυὸ ἐπιστολὰς εἶναι ἀχρονολόγητες. Πιστεύω πὼς θὰ γράφηκαν γύρω στὰ 1900. Ἡ τελευταία χρονολογία ποὺ ἀναγράφεται στὴν πρώτη ἐπιστολὴ, εἶναι τό: 1897. Ὁ Μαλλιαρὸς πέθανε στὰ 1911, ἀλλὰ στὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του ἦταν γερασμένος καὶ ἄρρωστος.

Προτοῦ ὅμως τὶς παραθέσουμε, ἐπειδὴ καὶ ὁ συντάκτης ἀναφέρεται σὲ ἱστορικὰ περιστατικά, στὴν Ἐνετοκρατία, στὰ 1821 μετὰ, θεωροῦμε σκόπιμη τὴν παράθεση γινικῶν στορικῶν πληροφοριῶν γιὰ τὴ Βόνιτσα ἀπ' τὴν ἐποχὴ τῶν Βενετσάνων ὡς τὴν Ἐπανάσταση.

Ἡ τύχη τῆς Βόνιτσας συνδέθηκε στενὰ μὲ τὴν τύχη τῆς Λευκάδας καὶ τῆς

7. Στὰ 1844 ἔγινε γνωστὸν, ἐπίσημα, πὼς ὑπῆρχε μιὰ συναμοτικὴ ὀργάνωση ἡ «Μεγάλη Ἀδελφότης» ποὺ πρωτάρχησε τὴ δράση της ἀπὸ τὴ Βόνιτσα καὶ τὸν Ἀστακὸ. Στρέφονταν ἐναντίον τοῦ συντάγματος τῆς 7' Σεπτεμβρίου. Εἶχε παρακλάδια στὴν Θεσσαλία Ἡπειρο καὶ Μακεδονία. Ἴσως ἦταν παρακλάδι κάποιας μασωνικῆς ὀργάνωσης ποὺ εἶχε τὴν ἔδρα της στὴν Ἀνατολ. Εὐρώπη.

(Γιάννη Κορδάτου: «Ἱστορία τῆς Νεώτερης Ἑλλάδας» τόμ. Βος σελ. 383 καὶ 467).

8. Διακεκριμένος γιατρός (γενν. 1859) εἰδικὸς γιὰ τὶς ἀσθένειες τῶν θερμῶν χωρῶν. Ἐγινε ὑφηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου καὶ Ἐπιθεωρητὴς ἐλονοσίας στὸ Ὑπουργεῖο Ὑγιεινῆς. Ἐμελέτησε καὶ ἐρεῦνησε εἰδικὰ τὸ θέμα τῆς ἐλονοσίας καὶ ἐδημοσίευσε πολλὰς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας, ὅπως: «Περὶ τοῦ Ἰκτερώδους αἰμοσφαιρινουρικοῦ πυρετοῦ», «Πραγματεῖα περὶ ἐλειογενῶν νόσων» καὶ «Στατιστικοὶ πίνακες τῶν ἐλῶν καὶ τῆς συχνότητος τῆς ἐλονοσίας ἐν Ἑλλάδι». Ἰδρυσε τὸ Σύλλογο γιὰ τὴν καταβολὴ τῶν ἐλῶδων πυρετῶν καὶ εἶναι ὁ ἐισηγητὴς τοῦ νόμου γιὰ τὴν κίνηση τοῦ κράτους.

9. Ὁ Κωνσταντῖνος Μαλλιαρὸς βρισκόταν σὲ συχνὴ ἀλληλογραφία καὶ μὲ ἄλλα πρόσωπα, διακεκριμένους ἐπιστήμονες τῆς Ἀθήνας. Τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ἀλληλογραφίας αὐτῆς, ποὺ παρουσιάζει ἀρκετὸ ἐνδιαφέρον, βρίσκεται στὰ χέρια τῆς οἰκ. Σπ. Μαλλιαροῦ στὴ Βόνιτσα. Μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα γραφτὰ του βρίσκονται καὶ πολλὰ ποιήματά του ποὺ φανερῶνουν πλούσια φαντασία καὶ γερὴ σκέψη.

Ἡ σταδιοδρομία του ὑπῆρξε κάπως ἀνώμαλη: Ἀστυνομικὸς Λιευθυντὴς στὴν Ἄρτα, Λιευθυντὴς ἐργαστασίου στὸν Πύργο, ἀνώτερος οικονομικὸς ὑπάλληλος σὲ πολλὰς πόλεις. Πάντως τὸν διέκρινε ὀξεῖα παρατηρητικότης καὶ εὐστροφία. Εἶχε καὶ ἀρκετὰς γνώσεις νομικῆς.

Τὴν ἐπιστολὴ καὶ τὸ ὑπόμνημα (περὶ ληστείας) ποὺ δημοσιεύουμε ἐδῶ μᾶς τὰ παρῶντες εἰς γενῶς ὁ ἀνεψιὸς του Σπυρ. Μαλλιαρὸς, ἔμπορος στὴ Βόνιτσα, καὶ τὸν εὐχαριστοῦμε γι' αὐτό.

Πρόβευας. Περισσότερο όμως με την Λευκάδα έσήκωσε τις μεγάλες περιπέτειές της και σ' αυτήν υπαγότανε διοικητικά. Και τούτο για λόγους ασφάλειας. Γιατί ό κατακτητής της Λευκάδας.—Τούρκος, Βενετσάνος ή Άγγλος, αδιάφορο—δέν αισθάνονταν τόν έαντό του ασφαλισμένο, άν δέν έξουσίαζε στα δυό κάστρα της Πρόβευας και της Βόνιτσας. Μ' αυτόν τόν τρόπο δημιουργήθηκε ή έξουσία και ό έξουσιαστής «των τριών κάστρων του Κόρφου».

Στά τέλη του 17ου αιώνα ή Τουρκία άπειλούσε με τη δύναμή της, όλες τις τότε μεγάλες Ευρωπαϊκές δυνάμεις. Ή Ευρώπη αποφάσισε να αντιδράσει. Ήπι κεφαλής της συμμαχίας που έγινε, μπαίνει ή Ένετική Πολιτεία, που άνάλαβε να κηρύξει και τόν πόλεμο.

Οι άρμάδες της Γαληνοτάτης φοβέριζαν τη Μεσόγειο άπ' άκρη σ' άκρη. Άρχηγός των συμμαχικών δυνάμεων, στην ξηρά και στη θάλασσα ήταν ό Φραγκίσκος Μοροζίνη. Ό Μοροζίνη στις 8 Αυγούστου 1684 μπήκε στο κάστρο της Άγίας Μαύρας (Λευκάδας). Ήπειτα από ένα μήνα ό στρατηγός του Στρασόλδο έπαιρνε την Πρόβεζα και τη Βόνιτσα.

Ό πόλεμος αυτός μεταξύ Τούρκων και Βενετσάνων, που κράτησε 15 χρόνια, τελείωσε με τη συνθήκη του Κάρλοβιτς (Carlowitz) στα 1699. Με τη συνθήκη αυτή ή Τουρκία αναγνώριζε την κυριαρχία των Ένετών στη Λευκάδα και Βόνιτσα.

Στά 1715 (νέος πόλεμος Τούρκων και Ένετών) ή Βόνιτσα πέφτει στα χέρια των Τούρκων. Την κυρίεψε ό Καρά Μουσταφά Πασάς (της Ρούμελης). Πασάς στη Βόνιτσα για ένα χρόνο έμεινε ό γνωστός για τις ωμότητές του Μπεκήρ που κατατυράννησε τους κατοίκους της. Ήπειτα από ένα χρόνο, 1716, ό Βενετσάνος στρατηγός Σχούλιμπουργ Έαναπαίρνει τη Βόνιτσα. Ό νέος πόλεμος τελείωσε με τη Συνθήκη Πασσάροβιτς (Passarowitz), 1718, που σύμφωνα μ' αυτήν ή Βόνιτσα, καθώς και τα Έπτάνησα, κατακυρώνονταν όριστικά στη Γαληνοτάτη Πολιτεία. Ή νέα περίοδος διαρκεί ως την εποχή που εμφανίζεται ό Μέγας Ναπολέων. Ή εμφάνισή του, καθώς είναι γνωστό, συνετάραξε τα θεμέλια της Ένετικής έξουσίας. Ό κόσμος τόν βλέπει σαν άπελευθερωτή και οι ύπόδουλοι τόν περιμένουν με άγωνία. Ό Ναπολέων παίρνει τα Έπτάνησα και με τη Συνθήκη του Καμποφόρμιο 1797, μαζί με τα γειτονικά νησιά, παραχωρούνταν και ή Βόνιτσα «κατά πλήρη κυριαρχία», στους Δημοκρατικούς Γάλλους. Άλλά τόν Όχτώβρη του 1798 ό Άλη—Πασάς κατέλαβε τη Βόνιτσα και ή μικρή της φρουρά, χωρίς να δώσει μάχη, έφυγε στη Λευκάδα, που έπειτα από λίγο πάρθηκε κι' αυτή από τους Ρωσοτούρκους. Όσοσο τó Μάρτη του 1800 με τη Συνθήκη της Κωνσταντινούπολης, τα μόν Ιόνια νησιά θά άποτελούσαν την «Έπτάνησον Πολιτείαν», ή δέ Βόνιτσα (Πρόβεζα και Πάργα) παραχωρούνταν «κατά πλήρη κυριότητα» στην Τουρκία (10).

Στά 1806 ό Άλη Πασάς δοκίμασε να καταλάβει τη Λευκάδα. Ή Βόνιτσα τότε έγινε τó κέντρο των προετοιμασιών του. Ή άμυνα του νησιού ώργανώθηκε καλά από τόν Κυποδίστρια και ό Άλης ύποχώρησε. Όσοσο και οι κλέφτες στο Ήρμόμερο, στα γύρω από τη Βόνιτσα όρεινά, ένοχλούσαν τόν Άλη. Γι' αυτό και ό Πασάς έστειλε από την Ήπειρο 500 Τούρκους (11) για να κυνηγήσουν τους κλέφτες, που πολλές φορές καταφεύγανε στη Λευκάδα για ασφάλεια.

Έδώ πρέπει να σημειώσωμε πως σ' όλη αυτή την περίοδο και από τα τέλη του 18ου αιώνα γίνεται στην περιοχή Ήρρομέρου, με κέντρο τη Βόνιτσα, ένας άγριος και έξοντωτικός άγώνας μεταξύ των δυό μεγάλων άρματολικών οικογενειών, των Γριβαίων από την Περαιτιά και των Κατσικογιανναίων από τη Βόνιτσα (12).

10. Κ. Μοχαιρά. «Πολιτική και Διπλωμ. Ήστορία της Λευκάδος (1797—1800) τόμ. Α' σελ. 227. Άθήνα 1954.

11. Όπου παραπ. τόμ. Β' σελ. 472.

12. Βλέπε συμπληρωματικά: Π. Κοντομίχη «Οι Γριβαίοι κι' ό Άλη—πασάς» περιοδ. «Ήπειρ. Έστία» τεύχος 46 του 1956.

Μεγάλη μάχη έγινε στο χωριό Μοναστηράκι, όπου ο Χρῆστος Κατσικογιάννης σκότωσε τοὺς ἐπιτρόπους τοῦ ἀνήλικου Δράκου Γρίβα, γιου τοῦ Χρῆστου Γρίβα ποὺ σκοτώθηκε στο Ἀγγελόκαστρο ἀπὸ τὸν Σουλεϊμάνμπεη. Αὐτὸ ἐγινε γύρω στὰ 1770. Ὁ μεγάλος ὁμως πόλεμος μεταξύ τῶν δύο ἀρματολικῶν οἰκογενειῶν κράτησε 12 ὀλόκληρα χρόνια: Ἀπὸ τὰ 1778 ὡς τὰ 1790. Ὁ Χρῆστος Κατσικογιάννης ἦταν τότε διωρισμένος, μὲ μπουγιουρτί τοῦ Ἀλῆ, ἀρματολὸς Ξηρομέρου. Στὸν πόλεμο νίκησαν οἱ Γριβαῖοι. Κι' ὁ Δράκος πῆρε τὸ ἀρματολίκι κι' ἀναγνωρίστηκε κίβλας ἀπὸ τὸν μεγαλοπροεστὸ τοῦ Ξηρομέρου Μῆτσο Μαυρομάτη. Ἀλλὰ... ἀλλὰ αἱ βουλαί... τοῦ Πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων. Ἀναγκάζει τὸ Δράκο Γρίβα νὰ φύγει στὴ Λευκάδα καὶ παίρνει τὸ ἀρματολίκι πάλι ὁ Κατσικογιάννης. Ὁ Κατσικογιάννης φάνηκε νὰναι πιστὸς στὸν Ἀλῆ. Ὑπηρέτησε τοὺς Γάλλους στὴν Κέρκυρα, ἔπειτα τοὺς Ρώσους. Τελικὰ ὁμως ἔπεσε στὴν παγίδα τοῦ Σατραπή. Τὸν κάλεσε νὰ λάβει μέρος στὴν καταστροφὴ τοῦ Γαρδικιοῦ κι' ἐπειδὴ ἀρνήθηκε ἔδωκε μυστικὴ διαταγὴ καὶ τὸν δηλητηρίασαν.

* * *

ΟΙ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ:

Κύριε Ἰωάννη Καρδαμάτη,

Διήλθον τὰς ἐν τῇ ἑφημερίδι «ὁ Χρόνος» καταχωρηθείσας, περὶ ἐλεογενῶν πυρετῶν, πληροφορίας σας, ὡς προέδρου τοῦ Συλλόγου κατὰ τῶν ἐν λόγῳ πυρετῶν, καὶ διὰ τῆς παρουσίας μου ἐθεώρησα καλὸν νὰ γνωρίσω ὑμῖν περὶ τοῦ κλίματος τῆς πόλεως ταύτης, ἐκ πολυχρονίων παρατηρήσεων, τὸ ὁποῖον, ἐνῶ ἐπὶ βυζαντινῶν καὶ ἐσχάτως ἐπὶ Ἐνετοκρατίας, ἦτο τὸ ὑγιεινότερον καὶ ἡ πόλις Βονίτσης ἠκμαζε, τόσον εἰς τὸ ἐμπόριον, καθὼς καὶ εἰς τὴν γεωργίαν, βομβυκοτροφίαν καὶ ἐλαιοφυτείαν, μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ἐγένετο τὸ νοσοδέστατον.

Λόγῳ λοιπόν, ὅτι ἐπὶ [Ἐνετοκρατίας, (13) κατὰ μὲν τὸ Ἀνατολικὸν τῆς πόλεως μέρος, ὅπου ἤδη εἶναι ὕλη, ἐκαλλιερгоῦντο ἄλυκαί, κατὰ δὲ τὸ Διυτικὸν αὐτῆς ὁ ἐκ τοῦ π[ρὸς ν[ότιον ὄρους Περγαντί διαρρέων χεῖμαρρος (ξηροπόταμος) εἶχε τὴν ἀπαιτουμένην κοίτην, πίπτων εἰς τὴν λιμνοθάλασσαν Μυροῦν (Μυροτάρι), ἡ λεκάνη τῆς θέσεως Κατακώλου, τὰ ὄμβρια ὕδατα.... δι' ὄχετοῦ ἐπιπτον εἰς τὴν παρακειμένην λιμνοθάλασσαν..... γαῖαι καλλιερгоῦμεναι, ἐνῶ ἤδη φραχθέντος τοῦ ὄχετοῦ... .. ἔλος εἰς ὃ ἀλιεύονται ἐγγελεῖς καὶ βδέλλαι, ἡ παραλία..... θαλάσσης ἦτο ὄλως ξηρά, ἐνῶ ἤδη, ὡς ἔλος, φύονται ἀπειρα.....φυτῶν, αἵτινα σήπονται παράγοντα μεγάλην δυσωδίαν..... Ἐκάστη αὐτῆς οἰκίας εἶχε φυτεμένας.. .. μου[ρέας] διὰ τὴν σειροτροφίαν καὶ ἐλαίας, ἡ δὲ ἐκτεταμένη πεδιάς αὐτῆς ἦτο κατάφυτος ἐλαιῶν, πλατάνων, ἐξ οὗ καὶ ἡ θέσις Πλατανιάς. Ἐγίμε δὲ περιβολίων μετὰ διαφόρων ὀπωροφόρων δένδρων. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ἡ Βόνιτσα, ἥτις πρὸ 200 ἐτῶν ὠνομάζετο Βόδιστα, ἦτοι Νερούπολις, δὲν ἠδύνατο νὰ εἶναι ἢ τὸ ὑγιεινότερον καὶ πλουσιώτερον μέρος τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν, ἅπαντες οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐγκαταλείψαντες τὰς οἰκίας των, χωρὶς νὰ πάρουν τι, ἐκτὸς ὅ,τι χρηματικὸν εἶχον, μετέβησαν εἰς τὸ χωριὸν Μοναστηράκι καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸ ὄχυρὸν χωριὸν Βάρνακα τοῦ Δήμου Σολίου, ὅπου οἱ μὲν δυνάμενοι νὰ φέρωσιν ὄπλα ἐτέθησαν ὑπὸ τὸ σῶμα τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Βαρνακιώτη, τὰ δὲ γυναικόπαιδα κατέφυγον εἰς τὴν ὑπὸ Ἀγγλικὴν προστασίαν νῆσον Κάλαμον καὶ ἐκεῖθεν, ἀναλόγως τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεώς των, οἱ μὲν εἰς Ἰθάκην, οἱ δὲ εἰς Λευκάδα καὶ Κέρκυραν. Οἱ δὲ ἐν τῷ φρουρίῳ Βονίτσης Ἰούρκοι, ἀφοῦ, κατελθόντες, ἐλαφυραγώγησαν ὄλας τὰς οἰκίας, ἐνέπρησαν αὐτὰς καὶ καθ' ὄλον τὸ δεκαετὲς διάστημα τῆς Ἐπανάστασεως, ἐξυλεύοντο ἀπὸ τὰς ἐν τῇ πεδιάδι ἐλαίας.

13. Ὅπου λείπουν, λόγῳ φθορᾶς τῶν χειρογράφων, γράμματα ἢ τὸ πολὺ μιά λέξη, τὰ συμπληρώνουμε μέσα σὲ ἀγκύλες []. Τὰ ἀποσιωπητικὰ δείχνουν παράλειψη δύο καὶ περισσοτέρων λέξεων, λόγῳ φθορᾶς τοῦ ΧΦ.

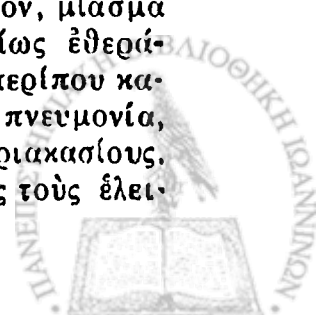
μωρέας κλπ. τῶν περιβολιῶν δένδρα, καὶ οὕτω ἡ πόλις ἀπὸ σύδενδρος ἐγένετο ἄδενδρος, ὃ δὲ διαρρέων χεῖμαρρος, ἀλλάξας ὡς ἐκ τοῦ χρόνου κοίτην, κατέκλυζε ἅπασαν τὴν πεδιάδα καὶ κατέστησεν αὐτὴν ἔλος. Ὡστε κατὰ τὸ 1830 ἐντὸς τῆς πόλεως ἐφόνεον ἀγριοχοίρους. Οὕτω δὲ ἐπιχωθειῶν τῶν ἀλυκῶν, τῆς κοίτης τοῦ χεῖμαρρου καὶ τοῦ ὄχετοῦ Κατακώλου, ἡ πόλις ἐγένετο δλόκληρος ἔλος καὶ τὸ [κλίμα] αὐτῆς νοσωδέστατον, ὡς πρὸς τοὺς ἐλώδεις πυρετούς, καθ' ὅσον..... νόσοι, ἰδίως αἱ ἐπιδημικαί, ἦτοι πανώλης, χολέρα, διφθερίτις..... καὶ ἱερά, ἦτον σχεδὸν ἄγνωστοι, μόνον ἡ ὀστρακία καὶ ἡ..... σποραδικῶς, καὶ ὑπὸ ἀπλοῦν χαρακτηῖρα ἐνέσκηπτον..... περίπου, ἡ διφθερίτις ἄγνωστος μέχρι τοῦ 1897, κατὰ τὸ..... μετεφέρθη ἐξ Ἡπειρου, ἀπὸ τοὺς πρόσφυγας Ἡπειρώτας,..... τρία ἢ τέσσαρα κρούσματα θεραπευθέντα διὰ τοῦ [.....] ρούχου σιδήρου ἐξέλιπε, ὡς καὶ κατὰ τὸ τρέχον ἔτος πάλιν ἐξ. Καιρὸν μετὰ τρία ἢ τέσσαρα κρούσματα..... παυθέντα, ἐκτὸς τοῦ πρώτου, ἴσως ἐκ μὴ ἐν ἀρχῇ διαγνώσεως. Διὰ τοῦ κατὰ τῆς διφθερίτιδος ὄρου ἐξέλιπεν ἐπίσης καὶ ἡ νόσος μηνιγγίτις, παρουσιάζεται σποραδικῶς καὶ σπανίως καὶ οὐχὶ ἐπιδημική. Εἶναι δὲ ἄγνωστον ἂν τὰ μικρόβια τοῦ ἐλώδους μιάσματος ὡς πολυπληθέστερα ἐν τῷ ὄργανισμῷ τοῦ ἀνθρώπου, κατατρῶγουσιν τὰ μόλις εισδύοντα μικρόβια τῶν λοιπῶν νοσημάτων καὶ τὰ καθιστῶσι ἀβλαβῆ ἢ τὰ ἐξαλείψωσι ἐντελῶς.

Ἰστορήσαντες ἀνωτέρω [πῶς τὸ κλίμα] τῆς Βονίτισης ἀπὸ ὅλων ὑγιεινὸν ἐγίνε νοσωδέστατον, ἐρχόμεθα [νὰ ἱστο]ρήσωμεν τὰς φάσεις τῶν ἐλειογενῶν τούτων πυρετῶν, ἐκ [παρα]τηρήσεων, ἀπὸ τὸ ἔτος 1836, ὅτε πάντες οἱ κάτοικοι ἐκ τῶν διαφόρων μερῶν τῆς Ἐπτανήσου κατῆλθον εἰς τὰς προτέρας αὐτῶν ἐστίας καὶ ἤρχισαν, διὰ καλυβῶν καὶ διὰ μικρῶν ἐκ χώματος οἰκίσκων νὰ σχηματίσωσι τὴν πόλιν.

Ἀπὸ τὸ ἔτος 1836 μέχρι τοῦ 1842, αἱ διαλείποντες πυρετοί, ὡς ἐκ τοῦ ἐλώδους μιάσματος, ἦσαν εἰς μεγάλην ἔκτασιν καὶ ἰδίως κατὰ τὸ θέρος, ὅταν μάλιστα τοῦτο ὑπῆρχε βροχερόν, ἐκτὸς τῶν Τριταίων ἢ Τεταρταίων ἀπλῶν πυρετῶν ἐπήρχοντο οἱ κακοήθεις..... πυρετοί, καὶ οἱ χεῖριστοι πάντων οἱ παγετώδεις καὶ αἱματουρικοὶ πυρετοί, οἵτινες σπανίως ἐπρολαμβάνοντο δι' ἰσχυρῶν δόσεων τῆς τότε τελευταίως εἰσαχθείσης θεϊκῆς κινίνης. Ἐκ τῶν ἀπλῶν δὲ τριταίων χρονίων πυρετῶν δὲν ἦτο κάτοικος νὰ μὴν κατατρώχεται, ἀγνώστου δὲ οὔσης, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τῆς κινίνης, διότι μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς ὁμοιοπαθητικῆς θεραπείας, ἐθεωρήθη τὸ μόνον συντελεστικὸν φάρμακον, καθ' ὅσον λαμβανομένη ὑπὸ ὑγιοῦς φέρε πυρετόν, οἱ κάτοικοι μετεχειρίζοντο τὸ ἀφέψημα τοῦ περουβιανοῦ φλοιοῦ τῆς κίνας καὶ ἰδίως τῆς βασιλικῆς, ὅταν εἶχον τὰ μέσα, οἱ δὲ πτωχοὶ τὸ ἐμβρεγμα τοῦ Κενταύρου (ἀλοῆς), τὸ ἀπόβρασμα τοῦ χαμομήλου καὶ Ἀψίνθου καὶ τοῦ..... ἀφεψήματος τοῦ λεγομένου Σταυροκόρτου, ὅπερ ἐθεωρεῖτο ὅτι συντελεῖ καὶ κατὰ τῆς ἐπιληψίας, ὡς ἀντινευρικόν. Οἱ δὲ διαλείποντες πυρετοὶ ἐθεωροῦντο τότε εἶδος νευρικών πυρετῶν.

Κατὰ τὸ 1842 διωρίσθη ἐνταῦθα ἐπαρχιακὸς ἰατρὸς ὃ ἐξ Αἰγίου Ἀνδρεόπουλος σπουδάσας τότε ἐν Παρισίοις. Οὗτος μετεχειρίζετο τὴν κινίνην εἰς καταπότια μετὰ τοῦ πρωτοχλωρούχου ὑδρογύρου καὶ..... χαμαιμήλου καὶ τὰ καταπότια ταῦτα ἔφερον τὸ ἀποτέλεσμα νὰ παύουν τοὺς πυρετοὺς ἐπὶ δεκαπέντε μέχρι τριάκοντα ἡμέρας, ὅχι ὅμως καὶ νὰ τοὺς ἐξαλείψουν. Οὕτω δὲ ἐξηντημένων τῶν κατοίκων ἐκ τῶν πυρετῶν, δὲν λέγω τοὺς κακοήθεις, οἵτινες τοὺς ἀφήρπαζον τάχιστα, ἐπήρχοντο ἐξογκώσεις τῆς σπληνὸς καὶ τοῦ ἥπατος καὶ, τὸ χεῖριστον, μίασμα τῆς πνευμονίας, τὸ ὁποῖον οἱ Ἴατροί, μ' ὅλα τὰ τονωτικὰ μέσα, σπανίως ἐθεράπευσαν, ἡ δὲ θνησιμότης ἐφθανε κατ' ἔτος ἀπὸ 100 ἕως 120 εἰς 2000 περίπου κατοίκους τῆς πόλεως. Κατὰ δὲ τὸ 1846, ἐπῆλθε ἐπιδημικὴ τυφώδης πνευμονία, ἥτις εἰς διάστημα τριῶν μηνῶν, μετέφερεν εἰς τὸν Ἄδην περὶ τοὺς τριακασίους.

Ἀπὸ τὸ 1846 ἕως τὸ..... ἡ αὐτὴ κατάστασις ἐπεκράτει, ὡς πρὸς τοὺς ἐλει-

ογενείς, οἷτινες ἐπήρχοντο σποραδικῶς μετὰ κακοήθων συμπτωμάτων, γαστρικισμῶν καὶ τὸ κίκινου (:) ἔλαιον ἦτο τὸ μόνον χορηγούμενον φάρμακον.

Ἀπὸ τοῦ 1854 δέ, ὅτε μετεφέρθη τὸ ὕδωρ ἐκ τῆς πηγῆς Κορπῆς, ὅπερ εἶναι Ἰαματικὸν κατὰ τῆς ψαμμιάσεως, ἐνῶ πρὶν οἱ κάτοικοι ἐπινον ὕδατα φρεάτια, γέμοντα μικροβίων καὶ οὐδόλως συντελοῦντα εἰς τὴν πέψιν, τὸ κλίμα τῆς Βονίτσης ἐβελτιώθη ἐπαισθητῶς καὶ οἱ πυρετοὶ ἐμετριάσθησαν. Συνέβαινον δὲ σπα[νίως] [κα]κοήθεις συνεχεῖς ἢ ὑφέσιμοι πυρετοὶ μέχρι τοῦ..... Ἐλθὼν δὲ ἐνταῦθα ὁ περιοδεύων τότε ὡς πρωθυπομοργὸς [Κου]μουνδοῦρος καὶ γενομένων τότε παραστάσεων περὶ τοῦ νοσώδους τοῦ κλίματος τῆς Βονίτσης, κατήγγησε τὸ Ἰχθυοτροφεῖον Μυρταρίου, ὅπερ ἔφρασε τὸ στόμιον τῆς λίμνης Μυρταρίου, μετὰ τὴν λοιπὴν θάλασσαν, ἐχορήγησε δὲ ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου 15 χιλιάδας δραχμὰς καὶ ἐγένοντο χάντακες πρὸς ἀποξήρανσιν τοῦ πρὸς τὸ Ἀνατολικὸν μέρος τῆς πόλεως ἔλους, στέγας δὲ χάνδαξ διὰ τὴν κοίτην τοῦ χειμάρρου πρὸς τὸ Δυτικὸν μέρος αὐτῆς. Μετὰ τὴν ἀνόρουξιν δὲ τῶν χανδάκων τούτων οἱ κακοήθεις πυρετοὶ σχεδὸν ἐξέλιπον καὶ ἡ πόλις ἐθεωρεῖτο ὑγιεινή, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, διότι ἀπλοῖ πυρετοὶ ἐνέσκηπτον καὶ οὐτοὶ κατὰ τὴν μῆνα Αὐγουστον. Τοῦτο δὲ συνέβαινε ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ἀλλ' οἱ χάντακες, ὡς ἐκ τοῦ χρόνου ἐπεχώθησαν καὶ ἀνεπιτύχθησαν πάλιν ἔλη καὶ συνεπῶς καὶ οἱ διαλείποντες ἐλώδεις πυρετοὶ μέχρι τοῦδε, κατὰ δὲ τὸ τρέχον ἔτος οἱ πυρετοὶ ἀνεφάνησαν ἀπὸ τῆς 25 Ἰουλίου, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐντασιν, ὥστε δὲν ἔμεινε οἰκία ἦτις νὰ μὴν ἔχη πυρέσσοντας.

2. Δημοτεία καὶ ζωοκλοπή(14)

Ὁ Δῆμος μας καὶ σχεδὸν ἅπασα ἡ Ἐπαρχία Βονίτσης μαστίζεται ὑπὸ τῆς ζωοκλοπῆς, καθ' ὅσον μόνον εἰς τὸ χωρίον Μοναστηράκιον ἀπὸ τὸ παρελθὸν ἔτος καὶ ἐντεῦθεν ἐκλάπησαν καὶ ἐσφάγησαν περὶ τὰ ἑβδομήκοντα ἀγελάδια διαφόρων χωρίων, ὑπὸ διαφόρων ζωοκλεπτῶν, ἀγνώστων καὶ ὁμοῦ οὐδεὶς τῶν πολιτευτῶν τὸ ἐθεώρησε σπουδαῖον καὶ νὰ μεριμνήσῃ περὶ τῆς περιστολῆς, ἂν μὴ τῆς καταστολῆς τῆς ζωοκλοπῆς, εἴτε διὰ νόμου δρακοντείου ἢ δι' ἄλλων καταδιωκτικῶν μέτρων, καὶ τοῦτο, διότι, νομίζω, φοβοῦνται μὴ ἐκ τῶν ζωοκλεπτῶν εἰσι καὶ φίλοι τοῦ κόμματος καὶ θὰ εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ τοὺς ὑπερασπισθῶσι εἰς τὰ δικαστήρια πρὸς ἀθώωσίν των.

Ἐπομένως ὅλη αὐτὴ ἡ κατάστασις ἀποδίδεται εἰς τὸ ἀνίκανον εἰς τὴν ἀνεπάρκειαν τῆς ἐξουσίας καὶ δὲν λέγουν τὴν θέλησιν ἢ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν πολιτευτῶν καὶ ἰδίως τῶν ἐν τοῖς χωρίοις κομματορχῶν των. Διότι ἀμφιβάλλω ἂν οἱ πλείστοι τούτων δὲν τρώγωσι τὸν χειμῶνα κρέας ταριχευτὸν, ἐξ ἀγελαδίων ἢ χοίρων, κλοπιμαῖον.

Ὁ ζωοκλόπος εἶναι ἐπικινδυνωδέστερος καὶ τοῦ κεκηρυγμένου ληστῆ, διότι ὁ ληστής, γνωρίζων, ὅτι, ἂν συλληφθῇ, ἡ κεφαλὴ του θὰ εἶναι εἰς τὸν σάκκον τῆς λαιμητόμου, φροντίζει πῶς νὰ ὑποκρύπτεται εἰς τὰ δάση τρεφόμενος ἐλέφ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων, ἂν δὲ συμπέσῃ νὰ διαπράξῃ ληστρικὴν πράξιν θὰ ἐκτελέσῃ ταύτην καθ' ὑπόδειξιν τῶν τρεφόντων αὐτόν, συγγενῶν ἢ φίλων του, ἐχθρῶν αὐτῶν, λόγῳ ἐκδικήσεως, ὁ δὲ ληστής οὔτε μίαν ἡμέραν δύναται νὰ ζῆσῃ ἂν δὲν ἔχῃ ἐκάστοτε πληροφορίας περὶ τῆς κινήσεως τῶν στρατιωτικῶν ἀποσπασμάτων καὶ φροντίσῃ ἵνα εὖρη ἀρμόδιον χρυσαφύετον, ἵνα μὴ συμπλακῇ. Δὲν λέγω δὲ περὶ τῆς ληστείας τοῦ 1856, ἣν ὑπεστήριζον οἱ μεγάλοι πολιτευταὶ ἐν Ἀττικῇ καὶ Βοιωτίᾳ καὶ εὗρεν αἰτίαν ὁ Ἄμποῦ (15) νὰ ἐκδώσῃ τὸ πολυθρόλητον βιβλίον «ὁ Βα-

14. Ὁ τίτλος εἶναι δικός μας.

15. Ἄμποῦ: Γάλλος λογοτέχνης, 1828—1865. Ἐμεινε τρία χρόνια στὴν Ἑλλάδα, γύρισε σὲ πολλὰς ἐπαρχίας καὶ ἔγραψε σχετικὰ μετὰ τὸν τόπο μας ἀρκετὰ βιβλία, ὅπως: «Περὶ τῆς νήσου Διγίνης» καὶ «Σύγχρονος Ἑλλάδος». Τὸ δεύτερον εἶναι μιὰ καυστικὴ σάτιρα ἐναντίον τῆς κοινωνικῆς καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος. Γι' αὐτὸ χαρακτηρίστηκε ὡς μισέλληνας. Στὰ 1866

σιλεύς τῶν βουνῶν», καὶ εἶχε δίκαιον ἐν μέρει, διότι διορισθεὶς διοικητὴς τοῦ μεταβατικοῦ ὁ Β. Σκαλτσᾶς καὶ συμπλακείς μὲ ληστοσυμμορίαν ἐν Τατοΐῳ κατώρθωσε νὰ ἐξοντώσῃ σχεδὸν ταύτην, ἀλλὰ τοῦτο δὲν συνέφερε τότε τοὺς μεγάλους πολιτευτὰς καὶ τὸν μετέθεσαν εἰς τὴν Βοιωτίαν, ἣν ἐλυμαίνετο ἡ συμμορία τοῦ Νταβέλη (16) καὶ Κακαράπη. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖθεν ἐδιώχθη ὡς λαμβάνων ἔκνομα μέτρα, ἡ δὲ ληστοσυμμορία αὕτη μετέβαινε φανερὰ εἰς τὰ χωρία, καὶ ὄχι μόνον ἐλάμβανε λύτρα ἀπὸ τοὺς χωρικοὺς ὡς ταμιακὸς εἰσπράκτωρ, τοὺς δημοσίους φόρους, ἀλλὰ καὶ ἐδίκαζε τὰς διαφορὰς αὐτῶν ὡς ἄλλος δικαστὴς καὶ ἀνεκλήτως. Ἀλλ' ἡ κατάστασις αὕτη, μετὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ ἀνωτέρω βιβλίου, μ' ὄλην τὴν ἀντίκρουσιν του ὑπὸ τοῦ Ἰρλανδοῦ βουλευταῦ Βράϊτ (17), ὅστις πρὸς τὸν ἀνωτέρω σκοπὸν περιώδευσε ἀπ' Ἀθήνας μέχρι Λεβαδείας, νομίζων, ὅτι θὰ ἔβλεπε ληστὰς καθ' ὁδὸν καὶ ἐντὸς τῶν πόλεων καὶ ἐσυνωδεύετο ὑπὸ στρατιωτικῶν ἀποσπασμάτων, τοῦ ἐνὸς προπορευομένου, μίαν ὥραν μακρὰν αὐτοῦ, τοῦ δὲ ἐτέρου μίαν ὥραν ὕπισθέν του. Ἡ κατάστασις αὕτη δὲν ἠδύνατο νὰ παραταθῇ, κυβερνῶντος μάλιστα τοῦ ἰσχυρᾶς θελήσεως Βούλγαρη, καὶ καταδιωχθεῖσα ἡ συμμορία αὕτη αὐστηρῶς ἐπῆλθε τὸ ἀποτέλεσμα ἐν Ζεμενῶ (18), ὅπου κατεστράφη ὀλοσχερῶς, ἐξ εἴκοσι δύο συγκειμένῃ, φονευθέντος μόνον τοῦ ἀξιωματικοῦ Μέρμηγκα, ἐκτεθέντος πλέον τοῦ δεόντος ἐκ φιλοτιμίας, ὡς ὑποσχεθεὶς εἰς τὴν Κυβέρνησιν διὰ τὴν ὀλοσχερῆ ἐξόντωσίν της. Καὶ τοῦτο διότι ἠθέλησαν καὶ ὁ τόπος καὶ ἡ ἐξουσία ὁμοῦ καὶ ἰδίως ὁ τόπος.

Τὶ δὲ νὰ εἶπω διὰ τὴν ληστείαν τοῦ 1867 μέχρι τοῦ 1871, ὅπου ἔγεμε τὸ κράτος ληστῶν, καὶ μόνον ἡ Ἐπαρχία μας ἠρίθμει 130 ληστὰς, ἐξ ὧν 22 ἦσαν ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ δήμου μης Μοναστηράκιον; Δὲν γνωρίζω, ὅπόσοι ἄλλοι ἦσαν εἰς ὅλον τὸ κράτος, ἀλλ' ἐκάστη ἐπαρχία εἶχε τὴν ἀναλογίαν της. Πίπτει τότε ὁ Βούλγαρης, ὡς παραίτιος τῆς διακοπῆς τῶν σχέσεων Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος. Διὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Κρήτης ὡς παραίτιος ἦτο ὁ Ναπολέων, ἐπιθυμῶν νὰ καταστήσῃ τὴν Κρήτην Ἑγεμονίαν ὑπὸ τὸν εἰλικρινῆ φίλον του Καλλέργην καὶ ἀκολούθως παρητήθη τῶν ἐνεργειῶν του, ὡς ἐπικρατησάσης ἐν Ἑλλάδι τῆς Ρωσικῆς ἐπιρροῆς καὶ ἦλθεν ὁ Ζαΐμης ὡς ἄχρους καὶ συμβιβαστικοῦ χαρακτῆρος. Ἡ ληστεία ὅμως ἔφθασε εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς δόξης της. Εὐτυχῶς, εἴτε ἐκ θείας προνοίας, ἐπῆλθεν ἡ αἰχμαλωσία τῶν Ἀγγλων καὶ ἡ σφαγὴ αὐτῶν, ὥστε δὲν ἐπιτρέπετο πλέον ἡ συντήρησις τῶν ληστῶν, καὶ αὐτὸς ὁ τόπος τοὺς ἐξηφάνισεν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ. Καὶ ἐνταῦθα ἦλθε διοικητὴς τοῦ μεταβατικοῦ ὁ Ν. Μακρῆς, ὅστις συνήθροισε ὅλους τοὺς προκρίτους τοῦ Δήμου καὶ ὅλων τῶν πολιτικῶν ἀποχρώσεων καὶ ἐζήτησε τὴν συνδρομὴν των, καὶ ὄντως ἐν τῷ συμβουλίῳ τούτῳ ἀπεφασίσθη ἡ κινητοποίησις ὅλων τῶν κατοίκων τῶν χωρίων, διαρκῶς. [Οὕτω ἐστάθησαν ἀνά

ἔγραψε τὸ βιβλίον του «Β α σ ι λ ε ὕ ς τ ῶ ν ὀ ρ ἔ ω ν», καὶ μέσα σ' αὐτὸ μᾶς δίνει ζωντανὴ περιγραφή τῶν ληστρικῶν ἠθῶν καὶ παρουσιάζει τὴν Ἑλλάδα σὰν ληστοκρατούμενην.

16. Ἀρχηγὸς τῆς συμμορίας ἦταν ὁ ἀρχιληστὴς Μ ε λ λ ο ὕ λ α ς ποὺ ὁ κόσμος τὸν ἤξερε μὲ τὸ παρατσόκλι Κ α κ α ρ ᾶ π η ς. ὑπαρχηγὸς τῆς συμμορίας ἦταν ὁ Χ ρ ῖ σ τ ο ς Ν τ α β ἔ λ η ς, Καρακατσᾶνος, ἐγίνε πιδ γνωστὸς ἀπὸ τὸν ἀρχηγό του, γιατί εἶχε τὸ θάρρος νὰ γυρῆσαι συνεχῶς στὴν Ἀττικοβοιωτία κι' ἀπ' ἐξω ἀπ' τὴν Ἀθήνα ἀκόμα. (Γ. Κορδ. ὀπ. παραπ. 6. 652).

17. Βράϊτ (*Bright*). Ἰωάννης: Ἀγγλὸς βιομήχανος καὶ καλὸς πολιτικός, (1811-1899), τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων. Ἀγωνίστηκε γιὰ νὰ βελτιώσῃ τὴ θέσιν τῶν κατωτέρων τάξεων. Ἦταν γνωστὸς καὶ γιὰ τὴ ρητορικὴ του δεινότητα. Ὁλη ἡ ζωὴ του στάθηκε διαρκῆς προσήλωσις γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ δικαίου καὶ τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν. Ἀντιτάχθηκε στίς ἀπόψεις τοῦ Ἀμποῦ γιὰ τὴν Ἑλλάδα, ἐπειτα ἀπὸ περιοδεία του σὲ περιοχὲς τῆς Ἀττικοβοιωτίας.

18. Ζεμενὸ εἶναι μία ὄχυρὴ θέσις στὸν Παρνασσό. Ἐκεῖ ὁ Ἀνδρουῦτσος μὲ τὸν Κατσιογιάννη καὶ Γκούρα ἔκαμαν ἰσχυρὸ ταμποῦρι ὅταν θέλησαν νὰ πάρουν τὴ Λεβαδιά. Στὰ σπυρὸν Ζεμενοῦ τὸ 1845 καταστράφηκε μεγάλη συμμορία ληστῶν. Ἐκεῖ χτυπήθηκε ἀποτελεσματικὰ καὶ ὁ Κακαράπη μὲ τὸ Νταβέλη.

πέντε στρατιῶται εἰς εἴκοσι πολίτας καὶ τὴν μὲν ἡμέραν περιπολίας καὶ ἐνέδρας τὴν δὲ νύκτα ἐνέδρας εἰς τὰ μέρη τῶν δασῶν, ὅπου ἦτο ὑπόψιν, ὅτι ἠδύνατο νὰ διέλθωσι λησταί, ἀπαύστως καὶ ἄνευ διακοπῆς καὶ ὅπου ἐντὸς ὀκτῶ ἡμερῶν ἐξηφανίσθησαν ἅπαντες τοῦ Δήμου μας, περὶ τοὺς ἐξῆντα. Ἄλλοι μὲν φονευθέντες, ἄλλοι αὐτοκτονήσαντες, ἵνα μὴ παραδοθῶσι καὶ ἄλλοι κατέφυγον εἰς τὴν ὄμορον Τουρκικὴν χώραν.

Ὅθεν ἅμα οἱ πολιτευταὶ καὶ πρόκριτοι ἐνὸς Δήμου ἢ Ἐπαρχίας θελήσουν νὰ καταδιώξουν τοὺς ληστὰς καὶ ὄχι νὰ τοὺς ἔχουν πρὸς ἐκδίκησιν τῶν πολιτικῶς ἀντιθέτων των, οἱ λησταὶ δὲν δύνανται νὰ ζήσωσιν οὔτε μίαν ἡμέραν. Καὶ ἄς μὴ φωνάξῃ ὁ τύπος ἀποδίδων τὴν μὴ διατήρησιν τῆς τάξεως καὶ ἀσφαλείας εἰς τὴν ἀνικανότητα τῶν Κυβερνώντων, ἀλλὰ κατὰ τῶν πολιτευτῶν τοῦ τόπου, οἷασδήποτε πολιτικῆς ἀποχρώσεως, τῶν ἀνεχομένων τὴν ληστείαν, ἧς ἄμαυροὶ τὸ Ἔθνος, λογιζόμενον ὡς βάρβαρον καὶ ἡμιπολίτιστον.

Ἦδη ἔρχομαι εἰς τὸ πρῶτον θέμα τὴν ζωοκλοπὴν: Ὁ ζωοκλόπος, ἐνῶ τὴν ἡμέραν φαίνεται ὡς ἡσυχότερος καὶ χρηστότερος πολίτης, τὴν νύκτα τρέχει νὰ εὕρῃ ἵππον ἀνεπιτήρητον, τὸν ὁποῖον λαμβάνει καὶ ἀμέσως τὸν παραδίδει εἰς ἄλλον συνεταιρόν του καὶ οὗτος εἰς ἄλλον ὁμοίως, ἕως οὗ ἐξέλθῃ τῶν ὁρίων τοῦ δήμου ἢ τῆς Ἐπαρχίας, ὅπου πωλεῖται καὶ γίνεται διανομὴ τοῦ ἀντιτίμου μεταξὺ τῶν συνεταιρῶν, ἐννοεῖται δὲ ὅτι τοιαῦτα εἰταιρεῖται ὑπάρχουσιν, ἔχουσαι διακλαδώσεις εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας μέχρι Λαμίας καὶ μέχρι Πελοποννήσου. Καὶ αὕτη εἶναι ἡ κλοπὴ τῶν ἵππων καὶ ἡμιόνων, ἐκτὸς ἂν προέρχεται ἐκ φαρτώσεως λαθρεμπορίου, ὅτε ἀφοῦ πωληθῇ τὸ ἐμπόρευμα ἀφίεται ὡς ἀδέσποτος καὶ συλλαμβάνεται ἀπὸ τοῦ χωροφύλακος ὡς ἀδέσποτος, ὁ δὲ κύριος τοῦ ζῶου τούτου μετὰ πολλὰς ἐξετάσεις καὶ ἐρεῦνας τὸ εὕρισκει ἢ φυλατιζόμενον ὑπὸ τῆς ἀστυνομικῆς ἀρχῆς ἢ πωληθὲν ὑπὸ τοῦ εἰρηνοδίκου ὡς ἀδέσποτον κατὰ τὸν νόμον. Ἡ νὰ φονεῦσῃ βοῦν τινα ἢ ἀγελάδα, νὰ λάβῃ τὸ κρέας πρὸς τροφήν αὐτοῦ καὶ τῶν ὁμοίων φίλων του ἢ δὲν τὰ φονεύει ἀλλὰ τὰ δίδει εἰς ζωέμπορον φίλων του καὶ ἐπὶ εὐτελεῖ τιμῇ, ὅστις τὰ ἐμβαρκάρει τὸ ταχύτερον διὰ Κεφαλληνίαν, Ζάκυνθον, κλπ. νήσους ἢ Πελοπόννησον. Οὕτω τὸ ζῶον γίνεται ἄφαντον, ὁ δὲ κύριός του μὴ εὕρισκων αὐτὸ μετὰ τινες ἡμέρας, καίτοι ἐρευνήσας, τὸ θεωρεῖ μὲν κλοπιμαῖον, ἀλλὰ ποῖος καὶ πῶς, ἄγνωστον. Ὑς πρὸς δὲ τὰ μικρά, ταῦτα σφάζοντες καὶ τρώγοντας τὴν αὐτὴν ἐσπέραν εἰς ἀπὸ κρυφόν τι μέρος τοῦ δάσους καὶ ψήνοντες μεταξὺ τῶν φίλων τῶν ποιμένων, ἂν δὲ εἶναι πλείονα τοῦ ἐνὸς ταῦτα κρύπτονται δεδεμένα εἰς σπήλαιον ἢ ὀπήν τινα ἐν τῷ δάσει, ἂν δὲ δὲν ἀνακαλυφθοῦν, ψήνονται καὶ ταῦτα καθ' ἐσπεραν ἀνὰ ἕν, ἕως οὗ τελειώσουν.

Ὁ νόμος περὶ ζωοκλοπῆς τοῦ 1848 ἐνῶ τότε ἦτο δρακόντειος, ἤδη θεωρεῖται ὡς γελειωδέστερος ὑπὸ τῶν ζωοκλόπων, ἂν μὴ τροποποιηθῇ. Διότι τόσον οἱ ζωοκλόποι, καθὼς καὶ ζωοκτόνοι, σπανίως ἀνακαλύπτονται καὶ ἀφοῦ φονεύσουν ἢ κλέψουν πλεόν τῶν εἴκοσι ζῶων, μεγάλων ἢ μικρῶν. Ἐπομένως ἢ ἐπιβαλλομένη αὐτοῖς χρηματικὴ ποινὴ εἶναι μηδὲν ἀπέναντι τῆς ἀξίας τῶν ὄσων ἐκλεψαν ἢ ἐφόνευσαν, ἔπισσης καὶ ἢ ποινὴ τῆς φυλακίσεως, διότι ἂν ὑπελογίζετο ἢ ἀξία θὰ κατελογίζετο ἢ ποινὴ τῆς εἰρκτῆς καὶ ἐπομένως ἢ στέρησις τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων των διαρκῆς καὶ οὐχὶ κατὰ τὴν θέλησιν τῶν δικαστῶν καὶ λόγῳ ἐπιεικείας κατὰ τὰ πολιτικὰ αὐτῶν μέσα. Ἐνῶ εἰς βοῦς ἔχει ἀξίαν δρχ 300, ὁ ἵππος 500, ὁ ἡμίονος 800, ἢ ἀγελάς 150, ὁ χοῖρος 50 καὶ τὰ μικρὰ ζῶα 25 ἕκαστον, οἱ δικασταί, λόγῳ ἐπιεικείας ἢ ἄλλης αἰτίας ἐκπίπτουσι τὴν ἀξίαν ἐντελῶς καὶ τελευταῖον οὐδεμίαν χρηματικὴν εἰσπράττειται ὑπὸ τοῦ δήμου ἢ τοῦ ἰδιοκτήτου καὶ τοῦ ἀνακαλύψαντος, ὡς γνωρίζομεν.

Ὅθεν ὁ νόμος 1848 ὡς καὶ τοῦ 1863 ὡς πρὸς τὰς ἐπιβαλλομένας ποινὰς δέον νὰ τροποποιηθῶσιν οὕτω:

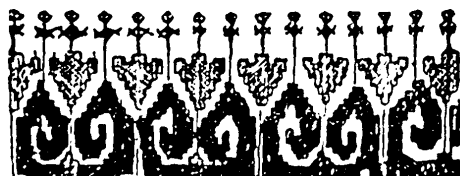
Ἐθρον 1ον: ὁ ζωοκλόπος ἢ ζωοκτόνος τιμωρεῖται διὰ μὲν τὰ μεγάλα ζῶα, ἂν ἡ ἀξία τοῦ κλαπέντος ζώου δὲν ὑπερβαίνει τὰς δραχμὰς τριακοσίας, ὅτι καταδικάζεται εἰς εἰρκτὴν ἕως πέντε ἐτῶν φυλάκισιν, διὰ τὰ μικρά, ἀπὸ ἕξ μῆνας μέχρι δύο ἐτῶν φυλάκισιν, ἔὰν εἶναι μέχρι δύο, ἔὰν δὲ πλείοτερα, εἰς τὴν ποινὴν τὴν ὀριζομένην διὰ τὰ μεγάλα ζῶα· καὶ εἰς χρηματικὴν ποινὴν τὸ διπλάσιον τῆς ἀξίας τοῦ κλαπέντος ἢ φονευθέντος ζώου, ὑπὲρ τοῦ ἰδιοκτήτου, εἰς τὸ διπλάσιον ἐπίσης ὑπὲρ τοῦ τυχόν ἀνακαλύψαντος. Ἄν δὲ ὁ ἀνακαλύψας εἶναι αὐτὸς ὁ ἰδιοκτήτης, ἀποδίδεται αὐτὸς εἰς τὸν ἰδιοκτήτην, καὶ εἰς τὸ τριπλάσιον ὑπὲρ τοῦ Δήμου.

Ἀπασαι αὗται αἱ χρηματικαὶ ποιναὶ εἰσπράττοντες ἀπὸ τὸν δημόσιον ταμίαν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς καταδίκης τοῦ ἐνόχου, λαμβανομένων ὅλων τῶν καταδικωτικῶν μέτρων τῶν, ὑπὸ τοῦ περὶ εἰσπράξεως τῶν δημοσίων ἐσόδων νόμου, προβλεπομένων καὶ ἀποδιδόντων εἰς τοὺς δικαιούχους, εἰς στέρησιν δὲ ὅλων τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων του, ἔὰν δὲν ἐπεβλήθη αὐτῷ ἢ ποινὴ τῆς εἰρκτῆς, διὰ μὲν τὰ μεγάλα ζῶα ἐπὶ δεκαετίαν, διὰ δὲ τὰ μικρὰ ἐπὶ πενταετίαν, ἐν ὑποτροπῇ δὲ εἰς στέρησιν αὐτῶν ἐπὶ εἰκοσαετίαν. Ἡ στέρησις δὲ αὕτη δὲν συνεπάγει τὴν μὴ εἰς στρατείαν ὑποχρέωσιν του. Οἱ τυχόν συνένοχοί του ὑποχρεοῦνται ἀλληλεγγύως εἰς τὴν πληρωμὴν τῆς ἐπιβληθείσης εἰς ἕνα ἕκαστον αὐτῶν χρηματικῆς ποινῆς ὡς καὶ τῶν ποινικῶν ἐσόδων. Ἡ ἀξία τοῦ κλαπέντος εἰς φονευθέντος ζώου ὀρίζεται διὰ μὲν τοὺς ἡμιόνους ἀπὸ δραχ. 250 ἕως 600, διὰ τοὺς ἵππους ἀπὸ δραχ. 200 ἕως 400, διὰ τοὺς βοῦς ἀπὸ 150 ἕως 300, διὰ τὰς ἀγελάδας ἢ μόσχους, ἀπὸ δραχ. 100 ἕως 200, διὰ τοὺς ὄνους ἀπὸ δραχ. 100, διὰ τοὺς χοίρους δραχ. 50 καὶ διὰ τὰ μικρὰ ζῶα ἀνὰ δραχ. 25 ἕκαστον.

2. Αἱ διατάξεις τῶν περὶ ζωοκλοπῆς καὶ ζωοκτονίας νόμου τοῦ 1848 καὶ 1867 ἔτους, ὅσας ἀντιβαίνουν εἰς τὸν παρόντα νόμον καταργοῦνται. Οἱ ζωοκλέπται καὶ ζωοκτόνοι τιμωροῦνται αὐτεπαγγέλτως καὶ ἂν ὁ κύριος τοῦ κλαπέντος ἢ φονευθέντος ζώου, ἤθελεν ἀποζημιωθῆ καὶ δὲν καταγγείλῃ αὐτοὺς ἀρκεῖ ν' ἀνακαλυφθῶσιν ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας ἢ ἄλλου οἰουδήποτε, ὅτι διέπραξαν τοιαύτην πράξιν.

3. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ ὁποίου διεπράχθη ζωοκτονία, ἵππων, ἡμιόνων, ὄνων καὶ βοῶν, ἔὰν ἐντὸς τριῶν μηνῶν ἀπὸ τῆς πράξεως δὲν ἀνακαλυφθῆ ὁ δράστης, ὑποχρεοῦνται εἰς ἀποζημίωσιν τοῦ κυρίου τοῦ φονευθέντος ζώου.

Μετὰ τοιούτων νόμων, ἃς ἤθελε τολμήσει τις νὰ πράξῃ ζωοκτονίαν ἢ ζωοκλοπὴν καὶ οὕτω ἢ τε ζωοκτονία καὶ ἢ ζωοκλοπὴ θέλουν κατασταλῆ».

ΚΩΣΤΑ Δ. ΒΕΛΙΑΡΟΥΤΗ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΣΩΠΙΟΣ

Ο ΔΙΑΠΡΕΠΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ - Ο ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ - Ο
ΑΝΑΓΕΝΝΗΤΗΣ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ - Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ - Ο ΤΕΛΕΙΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

*«Ανέβη ὁ Ἀσώπιος ἀπὸ τῶν τάξεων τοῦ Λαοῦ, ἐξ ὧν προέρχονται
οἱ ἥλιοι οἱ ἀνατέλλοντες καὶ εἰς ἃς οἱ δυνάμενοι ἐπιστρέφουσι».
Γ. Ζωχιὸς (1873)*

Ὁ κορυφαῖος φιλόλογος καὶ σοφὸς Καθηγητὴς τὸ Πανεπιστήμιο Κωνσταντῖνος Ἀσώπιος ἐπῆρξε μὴ ἀπὸ τὶς δεσπόμενες φρεσιογρομίες σὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα. Πραγματικὰ γιὰ τὸ Νεοελληνικὸν Ἔθνος εἶναι μεγάλος Ἐθνικὸς Διδάσκαλος. Ἡ πολὺπλευρὴ καὶ βαθυστόχαστη προσωπικότητά του ἀχινοβολεῖ ἀπὸ τὴν πνευματικὴν κορυφογραμμὴν τῆς νεώτερης Ἑλλάδος. Φοιτημένο μυαλὸ ἐδίδαξε τοεῖς ὀλόκληρες γενεές. Ἡ τροχιά τῆς πνευματικῆς του δράσης ἐφώτισε ὀλόκληρο τὸν ὁρίζοντα τῆς Ἑλλάδος. Ἡ πολυμαθεία, ἡ γλωσσομάθεια καὶ ἡ βαθειὰ πνευματικὴ καλλιέργεια, πρὸς συνδράζονταν μὲ μεγάλες ἰκανότητες καὶ πολλὰ ἀρετῆς, τὸν ἐπέτρεψαν νὰ προσπελάσῃ τὴν οὐσία τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος. Γόνιμη καὶ δημιουργικὴ ἦταν καὶ ἡ γνώση τῆς σύγχρονης φιλοσοφικῆς κίνησης. Ὅταν ἐδίδασκε, ἐσαγῆνε τὸ ἀκροατήριον. Καὶ ἡ γῆμι τὸν τόσο γιὰ τὴν σοφίαν, ὅσο καὶ γιὰ τὸ ἦθος τὸν ξεπέρασε τὸν πανεπιστημιακὸν περίβολον καὶ ἀπλώθηκε σὲ ὅλη τὴ χώρα. Ἀπὸ τὴν σύγχρονην κοινωνίαν καὶ ἀπὸ τοὺς κατοπινοὺς, δίκαια, θεωρεῖται σὰν ὁ Πρύτανης τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων.

Ὁ διαπρεπὴς λόγιος Κ. Ἀσώπιος ἦταν Ἡπειρώτης. Ἐγεννήθηκε τὸ 1790 σὲ ἰστορικὸ χωριὸν Γραμμένο ἀπὸ γιοχοὺς καὶ ἐντιμοὺς γονεῖς. Ἀπὸ τὸ ἴδιον χωριὸν κατάγεται ὁ Ἄν. Γούδας, ὁ γνωστὸς συγγραφεὺς τῶν Παραλλήλων Βίων καὶ Χριστοφ. Φίλητᾶς, μὴ ἐξέχουσα μορφή τῶν Νεοελληνικῶν Γραμμάτων, μὲ τὸν ὁποῖον σὲ ὅλη τὴν σταδιοδρομίαν τοὺς ἐπῆρξαν καλοὶ φίλοι. Ἐπίσης κατάγονται οἱ μεγάλοι Ἐθνικοὶ Ἐνεργεῖτες Ζωσιμάδες καὶ Καλλιάνης.

Ἀφοῦ ἔμαθε τὰ πρώτα γράμματα σὲ σχολεῖον τοῦ χωριοῦ του, ἐφοίτησε σὲ Γιάννινα. Τὴν ἐποχὴ ἐκεῖνη ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἡλείου ἀποτελοῦσε ἀξιολογο πνευματικὸν κέντρο. Στὰ ζοφερὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας ἡ ἀναγέννησις τοῦ Ἔθνους χρωσιάζει πολλὰ στὴν πνευματικὴν δράσιν τῶν Γιαννίνων. Γιὰ πρώτη φορὰ ἐκεῖ σοβαρὰ προβλήματα, ὅπως ἡ γλῶσσα τοῦ Ἔθνους ἢ ἐκπαίδευσις, ἢ λογοτεχνία, ἐρχονται σὲ προσκήριον καὶ συζητοῦνται μὲ φανατισμὸν.

Δύο ρεύματα συγχροῦνται. Ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος οἱ λογιώτατοι ἢ καθαρνοσιάνοι καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο οἱ γλωσσοεκπαιδευτικοὶ μεταρρυθμιστῆς. Ὁ ἄξιος φιλόσοφος Ἀθανάσιος Παλίδας, ἡζσοπάσης ἐπιστηρικῆς τῆς γλώσσας τοῦ λαοῦ, σιάνθηκε ὁ ἀρχηγὸς τοῦ προοδευτικοῦ ρεύματος.

Στὰ 1798 ὁ Παλίδας, μὲ τὴν γενναίαν ἐπιστηρικὴν τοῦ Ζῶη Καλλιάνη, βαδύπλοντον στὴ Μόσχην καὶ συγχροιστῶν τοῦ Ἀσωπίου, ἐδημιούργησε τὴν περίφημην Σχολὴν τῶν Γιαννίνων, τὴν Καλλιάνειον Σχολὴν. Γιὰ τὴν διοργάνωσιν τῆς Σχολῆς ὁ Καλλιάνης διέθεσε 100.000 ρούβλια, δηλ. ἓνα τεράστιον ποσόν.

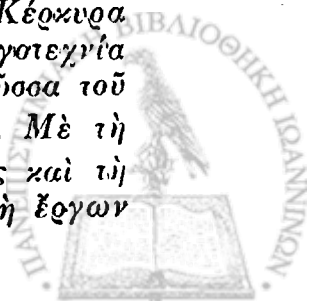
Καὶ ἔγινε ἡ Σχολὴ τοῦ Ψαλῖδα σὰν εἶδος Πανεπιστημίου. Γιὰ πρώτη φορὰ διδάσκειται ἡ Φυσικὴ Πειραματικὴ καὶ ἡ Χημεία. Ἐκεῖ φυσάει ὁ ἄνεμος τῶν Γάλλων ἐγκυκλοπαιδιστῶν καὶ ἀκούγονται μαθήματα φιλοσοφίας τοῦ Κάντ. Καὶ τὸ πιὸ σπουδαῖο, τὰ μαθήματα γίνονται στὴ δημοτικὴ γλῶσσα. Δημιουργεῖται μεγάλο ρῆγμα στὴ σχολαστικὴ παράδοση, πὸν ἔβαζε τροχοπέδη στὴν πνευματικὴ ἐξέλιξη. Ἔτσι ἀνοίξε ὁ δρόμος γιὰ τὴν Ἐθνικὴ Ἀναγέννηση.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς καλύτερους μαθητὲς τοῦ Ψαλῖδα ἀναδείχτηκε ὁ Κ. Ἀσώπιος. Διεῖδε τὰ προσόντα καὶ τὰ χαρίσματά του. Ὁ Ψαλῖδας τὸν βάρφτισε Ἀσώπιο, γιὰτὶ τὸ πραγματικὸν ἐπώνυμον ἦταν Νισόλμπας. Ἄς ἰδοῦμε τώρα, πὸς τὸν παρουσιάζει ὁ Ψαλῖδας σ' ἓνα του γράμμα πρὸς τὸν Καπλάνη (τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1803): «Ἡ εὐγένειά σας δωρίσατε τρεῖς μαθητὰς ἐκ Γραμμένου καὶ ἐγὼ πρόσθεσα ἀκόμη δύο καὶ ἔγιναν πέμπτο καὶ ἕκτον μᾶτι μου ἀπάνω τοὺς τόσον ὅπου σὲ δυὸ χρόνια τὸν ἓνα ὅπου τὸν ἀποκαλοῦμε Ἀσώπιον, θέλετε τὸν ἰδεῖ καὶ θέλετε εἰπεῖ αὐτοῦ εἰς Μόσχαν, ὅτι εἰς μάτην τὰ λάσσα σας (τὰ κληροδοτήματα) δὲν ἐξοδεύονται καὶ θέλει χαρεῖ ἡ ψυχὴ σας καθὼς χαίρεται ἡ ἰδική μου τώρα. Τοῦ ἐνὸς Γραμμενίτου Κωνσταντίνου (Ἀσώπιου), οὗ περικλείω ἓνα γύμνασμα ρητορικόν. Γιάννινα Ὀκτώβριος 1803 Ἀθ. Ψαλῖδας».

Μετὰ τὶς σπουδὲς του στὰ Γιάννινα καὶ μὲ προτροπὴ τοῦ Ψαλῖδα ἀνέλαβε τὴν Διεύθυνση τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου τῆς Τεργέστης (1813). Ἐκεῖ τὸν ἐγνώρισε ὁ μέγας φιλέλληνας κόμητας Γκίλφορντ. Ὁ Γκίλφορντ ἐξετίμησε τὶς ἰκανότητες πὸν εἶχε ὁ Κ. Ἀσώπιος. Γι' αὐτὸ τὸν πῆρε ὑπὸ τὴν προστασίαν του. Τὸν ἔστειλε ὑπότροφο στὸ ἐξωτερικόν, γιὰ τὰ συμπληρώσῃ τὶς σπουδὲς του. Ἐσπούδασε στὰ Γερμανικὰ Πανεπιστήμια τῆς Γοτιγγης καὶ τοῦ Βερολίνου καὶ σὺνέχεια ἐφοίτησε στὸ Παρίσι καὶ στὸ Λονδίνο. Ὁ Γκίλφορντ εἶχε σχεδιάσει νὰ δημιουργήσῃ τὴν πρώτην Ἑλληνικὴν Ἀκαδημίαν, πὸν θὰ γινόταν τὸ ἔθνικόν καὶ πνευματικόν φυτώριον τοῦ ἔθνους.

Κι' ἐνῶ ἐσπούδαζε στὸ Βερολίνο, οἱς βουροκορφὲς τῆς Ἑλλάδας ἄρχισαν νὰ βροτῆται τὸ καριοφίλι τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ 1821. Τὸ ξεσῆκωμα τοῦ σκλαβωμένου λαοῦ συνεκίνησε τὸν Κ. Ἀσώπιο. Ἡ ἐπανάστασις τὸν ἐνθουσιάζει, τὸν συνεπαίρει. Νοιώθει τὴν λαχτᾶρα νὰ ἔλθει νὰ πολεμήσῃ γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Πατρίδας του. Ἀποφασίζει νὰ ἐγκαταλείρῃ τὶς σπουδὲς του καὶ νὰ ἐπιστρέφῃ στὴν Ἑλλάδα, γιὰ νὰ ἀγωνιστεῖ μὲ τοὺς ἀρματωλοὺς καὶ κλέφτες. Ὁ Γκίλφορντ τὸν ἀποτρέπει. Καὶ τὸν πείθει, ὅτι θὰ εἶναι πιὸ χρήσιμος γιὰ τὸ ἔθνος μὲ τὰ γράμματα παρὰ μὲ τὰ ὅπλα.

Τὸ 1823 τὸ ὄνειρον τοῦ Γκίλφορντ ἔγινε πραγματικότητα. Ἄρχισε στὴν Κέρκυρα ἡ λειτουργία τῆς Ἰόνιας Ἀκαδημίας, δηλαδὴ, τοῦ πρώτου Ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου. Στὴν Ἰόνια Ἀκαδημία φοιτοῦσαν σπουδαστὲς ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδας. Ἀπὸ τοὺς πρώτους καθηγητὲς διορίζεται ὁ Κ. Ἀσώπιος. Διδάσκει ἀπὸ τὸ 1823 μέχρι τὸ 1842 Ἑλληνικὴ καὶ Λατινικὴ Φιλολογία καθὼς καὶ ἱστορία. Μὲ τὴν ἔξοχον διδασκαλίαν του προκαλοῦσε τὸν γενικὸ θαυμασμὸν τῶν μαθητῶν του. Γίνεται στὴν Κέρκυρα ὁ φορέας τῆς φιλολογικῆς παραδόσεως τῶν Γιαννίνων. Συνδέεται μὲ φιλίαν μὲ τὸν Σολομὸν καὶ γνωρίζεται μὲ τὸν κύκλον του. Ὁ Ἀσώπιος δὲν ἐγνώριζε μόνον τὸν ἀρχαῖον κόσμον καὶ τὸν ἀρχαῖον πολιτισμὸν. Παράλληλα κατεῖχε πολὺ καλὰ καὶ τὴν νέα μας λογοτεχνία. Στὴν Κέρκυρα ἐπροπαγάνδιζε ἀνοιχτὰ τὴ δημοτικὴ γλῶσσα καὶ ὑπεστήριξε, ὅτι ἡ λογοτεχνία ἔμπορεῖ νὰ ἀποδώσῃ ἀξίολογα ἔργα μονάχα, ἐφόσον γράφονται στὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ. Ἀπὸ τοὺς πρώτους διακρίνει τὴν Φιλολογίαν ἀπὸ τὴ Λογοτεχνίαν. Μὲ τὴ Φιλολογίαν γνωρίζομε, ἔλεγε, τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν γλῶσσαν καθὼς καὶ τὴ ζωὴ. Μὲ τὴ λογοτεχνίαν γίνεται δημιουργικὴ ἐργασία γιὰ τὴν παραγωγὴν ἔργων

τῆς φαντασίας σιὰ ὅποια καλλιεργεῖται τὸ ὠραῖο, προάγεται ἡ γλῶσσα καὶ ὑπάροχει καὶ κοινωνικὴ σκοπιμότητα.

Ὁ ἐπιστημονικὸς ὀπλισμὸς του ὑπῆρξε ἄριστος. Πολὺ γερὸς ὄμως Ἑλληνιστὴς ἦταν καὶ ὁ ἰδρυτὴς τῆς Ἀκαδημίας Γκίλφορντ, ὁ ὁποῖος παρακολουθοῦσε τὶς παραδόσεις τῶν καθηγητῶν. Κάποτε ἐλογουμάχησαν οἱ δύο τους γιὰ τὴν ἐννοια κάποιου χωρίου ἀπὸ ἐλληνικὸ κείμενο. Καὶ ἡ σύγκρουση κράτησε τρεῖς μέρες. Σιὸ τέλος ὄμως νίκησε ἡ γνώμη τοῦ Ἀσωπίου. Τότε μέσα στὴν παράδοση ὁ Γκίλφορντ ἀγκάλιασε καὶ φίλησε τὸν Ἀσώπιο, καὶ ἐνῶ οἱ φητιστὲς ἐχειροκροτοῦσαν ἐνθουσιασμένοι, τοῦ εἶπε: «Ἡττημαί, ἦττημαί, Ἀσώπιε».

Γιὰ τὴ διδασκαλία του στὴν Ἴονιο Ἀκαδημία μαθαίνουμε τὰ ἐξῆς ἀπὸ τὸν Φ. Ἰωάννου, ἰσχυρὸν καθηγητὴ ἀργότερα σιὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ἀθήνας. «Ἰδίως εἰλκνον τὰς ψυχὰς τῶν φοιτῶντων τὰ μαθήματα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς καὶ μάλιστα αἱ φιλολογικαὶ παραδόσεις τοῦ σοφοῦ Ἀσωπίου, ὅστις πρῶτος εἰσήγαγε τότε στὴν Ἑλλάδα τὴν Γερμανικὴν ἀκριβεστεράν ἔρευνα τῶν ἀρχαίων συγγραφέων καὶ ποιητῶν». Γι' αὐτὸ ὁ Ἀσώπιος θεωρεῖται ὁ θεμελιωτὴς στὴν Ἑλλάδα τῆς κλασικῆς παιδείας.

Καὶ δὲν εἶχε μόνον σπουδαία μεταδοικότητα ὁ Ἀσώπιος στὴ διδασκαλία του. Ἀλλά, διὰν ἐδίδασκε ἱστορία, ξεσήκωνε μεγάλο ἐνθουσιασμὸ οἱοὺς σπουδαστὲς τῆς Ἀκαδημίας. Ὁ Γ. Ζωχιάς, σιὸν ἐπισημοῦσνο λόγο του, ἀναφέρει ἕνα περιστατικόν: «... Ααλήσασποιτὲ περὶ ἐνθουσιασμοῦ ἐκινδύνενσε νὰ πάθη, διὰ ἔπαθεν ἐν Σπάρτῃ ὑπὸ τῶν περιέργων ξένος τις προσομοιάζων τῷ Ἐκτορι ἐκινδύνενσε δηλ. νὰ καιαπαιτηθῇ ὑπὸ τῶν μαθητῶν, οἵτινες ὤρμησαν νὰ ἄρωσιν αὐτὸν ἐπ' ὤμων, ὡς ἐν θοιάμβῳ. Διασωθεὶς δὲ μετὰ κόπου ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτῶν εἶπε: «Καλὸν τὸ λαλεῖν, ἐν Ἑλλῆσι περὶ ἐνθουσιασμοῦ, ἀλλὰ οὐχὶ καὶ φρονημο». Τὸ χαρακτηριστικὸ τοῦτο ἐπεισόδιο φανερῶνει τὸν φλογερὸ πατριωτισμὸ τοῦ Ἀσώπιου καὶ τὸν παλμό, τὸν τόνο, πὸν ἔδινε σιὴ διδασκαλία. Βέβαια, δὲν πρόπει νὰ λησμονοῦμε, διὰ σιὰ χρόνια ἐκεῖνα ἡ Ἑλληνιστικὴ φλόγα εἶχε ἀνάψει σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα.

Ὅταν ἰδρῶνθηκε τὸ Πανεπιστήμιο στὴν Ἀθήνα, ὁ Κ. Ἀσώπιος εἶχε ἀποχτήσσει μεγάλη φήμη. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση, ὕστερα ἀπὸ εἰσήγησιν τοῦ Θεόκλητου Φαρμακίδου, τὸν προσκάλεσε σὰν τακτικὸν καθηγητὴ στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολή.

Τὴν ἔδρα τὴν διεκδικοῦσε καὶ ὁ φιλόλογος Χρυσοβέργης. Γιὰ τοῦτο ἀνάμεσα οἱ δύο ὑποψήφιους ἀνοίχθηκε ὀξεῖα φιλολογικὴ φιλονεικία, πὸν πῆρε μάλιστα καὶ μεγάλη ἐξταση. Οἱ ἐφημερίδες τῆς Ἀθήνας «Φίλος τοῦ Λαοῦ» καὶ «Ραδάμανθυς», ὑποστήριζαν τὸν Ἀσώπιο, ἐνῶ ὁ «Αἰὼν» τάχθηκε μετὰ τὸν Χρυσοβέργην. Ὁ Χρυσοβέργης κατηγοροῦσε τὸν Ἀσώπιο, διὰ εἶχε γραμματικὰ λάθη σιὰ ἔργα του. Ἀλλά, ὅπως λέγει ὁ Θερεϊανός, οἱ ἐπιτροπὲς τοῦ Χρυσοβέργου δὲν ἐξημίωσαν τὸ φιλολογικὸ ὄνομα τοῦ Ἀσωπίου.

Τριάντα χρόνια, ὁ ἔξοχος φιλόλογος ἐδέσποζε σιὸ Πανεπιστήμιο μετὰ τὴ διδασκαλία του. Κι' ἐδῶ, ὅπως στὴν Κέρκυρα, τραβοῦσε τὴν προσοχὴν, προκαλοῦσε τὸ ἐνδιαφέρον καὶ αἰχμαλωτιζε τοὺς φοιτητὲς.

Εἶχε ἀπέροστη μνήμη. Ἡ ἐγκυκλοπαιδικὴ του μύρφωση ἦταν τεράστια. Κατεῖχε πολὺ καλὰ τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ καὶ Λατινικὰ καὶ ἐγνώριζε πολλὰς Εὐρωπαϊκὰς γλῶσσας.

Μὰ ἀκόμα ἦταν καὶ καλὸς οῤῥιστας. Ἐξὸν ἀπὸ τὸ ἀντίκριμμα τῆς πολυμάθειας, πὸν ἦταν φανερόμενο, εἶχε καὶ τὶς ἄλλες ἀρετὲς, πὸν ἀπαιτεῖ ἡ ρητορικὴ τέχνη. Εἶχε τὸ μεγάλο χάρισμα νὰ διδάσκει καὶ νὰ μιλάει γιὰ πολλὴ ὥρα, χωρὶς νὰ κρατιέ μπισοιὰ του χειροῦσγραφο ἢ ἐπιπο βοήθημα. Ὁ λόγος του γεμῆτος ἀπὸ κίνηση, ζωὴ, γοργότητα, χρώμα καὶ ἦθος ἐγοῤῥιτενε τὸ ἀκροατήριον. Ἐ-

χαιρε δὲ μεγάλης ἐκτίμησης ἀπὸ τοὺς συναδέλφους του, οἱ ὁποῖοι δύο φορές τὸν ἐξέλεξαν Πρύταρι.

Στὴν Ἀθήνα τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἐπικρατοῦσε τὸ κλίμα τῆς ἀρχαιοπληξίας. Ὁ λογιωτατισμὸς εἶχε θολώσει τὴ ζωὴ τοῦ ἔθνους. Ἔνα κῆμα ψευδοσπιζιστικῆς καὶ ἀρχαῖζουσας γλωσσουαρίας εἶχε ἀπλωθεῖ σιτοὺς καθηγητῆς, ποιητῆς, πελογογράφους καὶ ἐπιστήμονες. Ὁ Παραγιώτης Σοῦτσος καὶ ἡ Ἀθηναϊκὴ Σχολὴ ἤθελαν τὰ ξαναζωοτανέφουν τὴν ἀρχαία γλῶσσα. Τὸ σύνθημα ἦταν: «Ὅπισω εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ξενοφῶντος». Τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ καὶ τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, τὴν ἐξαοακηρίζαν γλῶσσαν τῶν «χρδαίων».

Ὁ Ἀσώπιος ὅμως εἶχε ζυμωθεῖ μὲ τὶς ἰδέες τοῦ Ψαλίδα καὶ τοῦ Βηλαοῶ. Εἶχε ἐπηρεασθεῖ ἀπὸ τὸν μεγάλο διανοούμενο Κοραῖ. Καὶ ἐδέχτηκε τὴν ἐπίδραση τοῦ Σολωμοῦ, ποὺ ἐθαύμαζε τὸ ἔργο του.

Ἐχοτας τέτοια σπουδαία κοιτικὴ δξύνητα, ἐπιβάλλει στὴν Ἀθήνα μιὰ νέα κοιτικὴ παράδοση. Γι' αὐτὸ χρειάστηκε τὰ δώσει σκληρὴ μάχη ἐναντίον τοῦ λογιωτατισμοῦ, ποὺ περιέσφιγγε ἀοφνητικὰ τὸ νέο Ἑλληνικὸ Κράτος καὶ ἐμπόδιζε τὴν πνευματικὴ Νεοελληνικὴ Ἀναγέννηση.

Εἶχαν ἀρχίσει οἱ ποιητικοὶ διαγωνισμοί. Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου ἀποτελοῦσαν τοὺς κοιτῆς. Καὶ βασικὸς ὅρος τοῦ ἀγωνοθέτη Ράλλη ἦταν ἡ καλλιέργεια τῆς καθαρεύουσας. Σιγὰ—σιγὰ ὅμως παρουσάζεται ἀντίθεση ἀνάμεσα σιτὸν ἀγωνοθέτη καὶ σιτοὺς κοιτῆς.

Ὁ Ἀσώπιος δίνει νέα κατεύθυνση σιτοὺς ποιητικοὺς διαγωνισμοῦς. Τὸ ἔργο του «Σούτσεια» εἶναι τὸ οφνηοιτικὸ γίνλημα κατὰ τοῦ ἀπικισμοῦ. Ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου εἶναι ὁ ἀκόλουθος: «Τὰ Σούτσεια, ἦτοι ὁ κύριος Παραγιώτης Σοῦτσος ἐν γραμματικοῖς, ἐν φιλολόγοις, ἐν σχολάοχαις, ἐν μειοικοῖς καὶ ἐν ποιηταῖς ἐξεταζόμενος (1853 σελ. 264)».

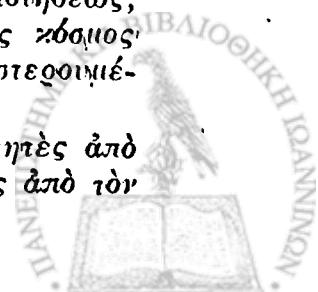
Ἐκεῖνο, ποὺ ἔχει ἰδιαίτερη σημασία, εἶναι, ὅτι δὲν κάνει μόνο γλωσσολογικῆς καὶ τεχνολογικῆς παρατηρήσεις. Καὶ δὲν ξετινάζει μόνον τὶς θεωορίες καὶ τοὺς σίχους τοῦ Σοῦτσου καὶ τῶν ἄλλων. Ἀλλὰ ξεδιπλώνει τὶς ἀντιλήψεις του γιὰ τὴν ποίηση, τὴ σιχοουογία, τὴν τραγωδία, τὴ ρητοοική. Διαγράφει αἰσθητικοὺς κανόνες τῆς Τέχνης μὲ μιὰ διαλεκτικὴ οφνηοχή. Καὶ οἱ κανόνες αὐτοὶ φανεροῦν ἐπαφή μὲ τὴ σύγχρονη Λογοτεχνία καὶ μυαλὸ μὲ αἰσθητικὴ καλλιτεχνικὴ καὶ κοιτικὴ οφνηοίδηση.

Ἔτσι ὁ Ἀσώπιος σιέκεται στὴν ἀφειηορία τῆς Νεοελληνικῆς Κοιτικῆς καὶ θεωοεῖται ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοὺς τότε ἀντιπάλους του σὰν ἀοχηγός.

Ὁ Κ. Δημαοῶς στὴν ἱστορία τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας (σελ. 337) γράφει τὰ ἀκόλουθα γιὰ τὰ Σούτσεια: «Ὁ ἔλεγχος δὲν περιορίζεται σὲ αἰσθητικὴ ἐπεξεοργασία, ἀλλὰ τρέπεται οφνηρὰ καὶ σὲ καθαοὰ γλωσσικῆς παρατηρήσεις· ὅμως τὸ ἔργο τοῦτο, μὲ τὶς ἰσηλῆς ἀπαιτήσεις τὶς, ὁποῖες φανεροῦν γιὰ τὴν ποίηση, μὲ τὴν ἔξαοση τῆς ποιητικῆς παραδόσης τοῦ δημοτικισμοῦ, ἀποτελεῖ σιμβολὴ στὴ διαμύορφωση τῆς Νεοελληνικῆς Κοιτικῆς».

Εἶναι γεγονός, ὅτι σιὰ χρόνια ἐκείνα ἡ γλωσσικὴ διαμάχη περιοορίζε τὴν ἀνάπτυξη τῆς καλλιτεχνικῆς οφνηοίδησης. Οἱ παρατηρήσεις τοῦ Ἀσωπίου γιὰ τὴν αἰσθητικὴ τοῦ λόγου, γιὰ τὴν Καλολογία εἶναι ἐνδιαφέρουσες. Σιὰ Σούτσεια (σελ. 238) γράφει: «Ἡ σιχοουογία δὲν εἶναι ἡ καθ' αὐτὸ οῦοία τῆς ποιήσεως, εἶναι ὅμως ἀναπιορήτως ἡ ὡοαιοτέρα σιολὴ καὶ ὁ λαμποότερος αὐτῆς κῶμος· εἶναι ἡ ζωηοότης καὶ ἡ εὐχοοια εἰς τὸ νεοητικὸν πρόσωπον. Ἡ ποίηση σιεροοιμένη τοῦ μέτρου δὲν σιεροεῖται τοῦ ὅλου, σιεροεῖται ὅμως κάτι τι».

Σιὰ Σούτσεια ὑπεοασπίζετῆ τὴ δημοτικὴ παράδοση καὶ τοὺς ποιητῆς ἀπὸ τὸν Ἐρωτῶοοητο μῆχοι τὸν Σολωμό. Ζητῆει τὴ λύτωση τῆς λογοτεχνίας ἀπὸ τὸν

σκληρωμὸ τῆς ἀρχαίας. Στὴ σελίδα 236 κάνει μιὰ σύγκριση στίχων τοῦ Σούτσου καὶ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ. Ὁ Σούτσος γράφει:

«Οἱ φθαλμοὶ τῆς ἔχουν
ἀντίλαμπρῳ σαφείρου»

Καὶ ὁ Ἀσώπιος λέει: «ὠραιότερον εἶναι τὸ δημοτικὴν εὐφυΐαν καὶ χάριν ἔχον δημῶδες:

«Στρέψε τὰ μάτια τὰ γλυκὰ ταμορφωκαυωμένα
ποῦ κάνουν τὰ πικρὰ γλυκὰ καὶ τᾶχρια μερωμένα».

Εἶναι θαυμαστῆς τοῦ Κοραῆ, ἀλλὰ δὲν τοῦ χαρίζει κάσιαν. Δὲν ἀποκλί-
νει ἀπὸ τὸ γλωσσικὸ του «πιστεύω». Ἀναφέρει τὴν πρώτη ἐλεγεία τοῦ Τυριαί-
ου τὴν γνωστὴ ἀπὸ τὴν μετάφραση τοῦ Σ. Τρικούπη:

Τὶ τιμὴ σὶὸ παλληκάρι, ὅταν πρῶτο σὶὴ φωτιὰ
σκοιωθεῖ γιὰ τὴν παιρίδα μὲ τὴν σπάθαν σὶὴ δεξιά.

Παραθέτει καὶ τὴ μετάφραση τοῦ Κοραῆ σὲ ἀπλὴ καθαρεύουσα:

«Ὅστις δόρεται καλὴν γὰ κατορθώση προᾶξιν
ὑπὲρ παιρίδος πολεμῶν, φίλος εἶ τὴν πρώτην τάξιν...»

Τὴν ἀπορρίπτει καὶ προτιμᾷ τὴν ὑπόφραση τοῦ Τρικούπη.

Τέλος γὰρ τι γράφει γιὰ τὴν γλῶσσα τοῦ λαοῦ (σελ. 263): «Ἀλλὰ τοῦτον ἔνεκα οὐ κωλυόμεθα εἰπεῖν, ὅτι καὶ ἡ παραμελουμένη μὴ ἀπικρίζουσα καὶ διὰ τὸ ἐπικρατεῖσαν ἡθος καὶ δι' ἀρετὴν ἐνδόμυχον, ἔχει χάριτας ἰκανάς, τὰς ὁποίας δὲν δύναται γὰ ἀναπληρώσει ἢ ἐν τοῖς βιβλίοις ἀπικνωτέρα. Δὲν δειλιώ-
μεν λοιπὸν καὶ ἐπὶ κινδύνῳ γὰ κατακοιθῶμεν χυδαῖοι ἢ φιλοχυδαῖοι, ὡς δὲν ἐ-
διοτάσαμεν ἀνωτέρω γὰ ποιητήσωμεν τὴν τῆς Τυριαϊκῆς ἐλεγείας, ὑπὸ Τρι-
κούπη μετάφρασιν, γὰ εἴπωμεν καὶ ἐπιπῦθα ὅτι οὐκ ὀλίγα τῶν ὑπὸ τοῦ κυρίου Τροισέτη ἐκδοθέντων ἀνάγονται εἰς ταύτην τὴν κατηγορίαν. Τὸ τελευταῖον π.χ. αὐτοῦ ποίημα Κόρωννα καὶ Πίνδαρος καὶ ἀνάτικον ὄν, περιέχει κατ' ἡμᾶς κάτι τι, ὅπερ δὲν εὐρίσκουμεν εἰς τὰς ἀπικνὰς ἴνγγας τοῦ ἀπικνωτάτου ἀναμορ-
φωτοῦ τῆς γλώσσης καὶ ποιήσεως παρ' ἡμῶν».

Ὁ Ἐμ. Ροῖδης, ποῦ ἐγνώρισε ἀπὸ κοινὰ τὸν Ἀσώπιον, ἔγραψε: «Εἰς τὸν Παναγιώτην Σούτσον ἀφείλει ἡ νεωτέρα ἡμῶν φιλολογία ἀτίδον εὐγνωμο-
σύνην, οὐχὶ διὰ τοὺς στίχους του, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑπερβολικὴν τῆς οὐτοπίας δι' ἧς ἠνάγκασε ἐπὶ τέλους τὸν Ἀσώπιον γὰ γράφῃ τὰ «Σούτσια», τὸ κύνειον ἄσμα τῆς παρ' ἡμῖν κοιτικῆς». (Περὶ συγγρόνου Ἑλλήν. Ποιήσεως 1877 σελ. 23).

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ Σούτσια παρουσιάζει καὶ ἄλλη ἀξιόλογη συγγραφικὴ δρα-
στηριότητα. Ἀπὸ τὰ κοινὰ του ἔργα σημειώνουμε τὴν Εἰσαγωγή σὶὸν Πίνδα-
ρο (1840) καὶ τὴν Ἱστορία τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων (1850), ποῦ εἶναι σὰν λεξικὸ τῆς ἀρχαίας φιλολογίας. Ξεχωρίζει ἐπίσης καὶ τὸ Ἑλληνικὸ
Συντακτικὸ (1848). Πρέπει δὲ ἀκόμα γὰ ἀναφέρομεν καὶ τὸν προτατικὸν του λό-
γον «περὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου», ποῦ ἐξεφώνησε σὶὰ 1856.

Ἐκεῖνο ὅμως ποῦ ξεχωρίζει ἀκόμα τὸν Κ. Ἀσώπιον εἶναι ἡ δομὴ τῆς
προσωπικότητάς του. Τὸ ψυχικὸ του τοπίο. Τὸ ἠθικὸ του ἀνάστημα. Μὲ τὴν μόρ-
φωση εἶχε διαπλάσει ἕναν τέλειον χαρακτῆρα. Οἱ κλασσικὲς σπουδὲς μὲ τὴν ἁ-
θροιστικὴν δύναμιν τὸν ἐδημιούργησαν καὶ «μεγάλον ἄνθρωπον». Πλήρη καὶ πιστὴ
ἀπεικόνισιν τοῦ ψυχικοῦ του πορτραίτου μᾶς δίνει ὁ Γ. Ζωχιὸς μὲ γλαφυρότητα
καὶ ἔξαση. Νὰ πῶς μᾶς τὸν σκιαγραφεῖ: «Ἦθος δὲ ὁ Ἀσώπιος εἶχεν ἡμεροῦ,
πρᾶο, προσηγές, ἰσόπων ἀρέλειαν ἀξιοπροσηγῆ, φράσιν βύσιον. Ἀπὸ τοῦ στόμα-

τος, αὐτοῦ, παρὰ τὸ ἔθος πολλῶν διδασκάλων δὲν ἐξῆλθε ποτὲ λόγος βλάσφημος, σκληρός, ἀπρεπής. Τὸ γαληνταῖον αὐτοῦ πρόσωπον ἐμαρτύρει τὸ ἀόρητον τοῦ χαρακίῃρος αὐτοῦ. Τὸ ἀποτρόπαιον τοῦ φθόνου πάθος δὲν εὔρειν ἐν αὐτῷ χῶρον, οὐδὲ ἡ ἐκδίκησις τόπον ἀναπαύσεως. Τὴν ταπεινοφροσύνην εἶχε σιωπῆν, ἢ δὲ ἐπίδειξις ἀτήρσεκεν αὐτῷ. Ὅπου ἂν ὁ Ἀσώπιος παρίστατο ἐκόσμει τὸν τόπον, ὅπου ἂν ἐκάθησεν, ἀφῆκε ἴχνη κλέους. Εἰς τὸν πλησίον αὐτοῦ μειτέδιδε τιμῆν, οὐδεὶς δὲ αὐτὸν ἐπεσίασεν. Δὲν ἐξεβίασε τὴν ὑποταγῆν, ἀλλὰ ἐνεποίει τὸ σέβας. Πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐφέροιο νέος ὡς πρὸς ἀδελφοὺς νεώτερους, πρεσβύτερος δὲ γενόμενος ὡς πρὸς ἴδια τέκνα. Δὲν ἐπεδίωκε τὴν εὐνοϊαν τῶν δυνατῶν. Θυμιάματα οὔτε προσέφερον, οὔτε ἐδέχθη.

Ἀναμφισβήτητα γιὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ὁ Ἀσώπιος ὑπῆρξεν πολὺ προσοδευτικός. Πρέπει γὰρ τὸν ἐξετάσοιμε σιὰ πλαίσια ἐκείνων τῶν χρόνων. Τότε μόνον ἠμποροῦμε γὰρ κρίνοιμε ἀντικειμενικὰ καὶ ὀρθὰ πὸς ἀντιμετώπιζε τὸ πρόβλημα τῆς γλώσσας, καθὼς καὶ τὴν ἐξέλιξη τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας. Καὶ σήμερα σιὴν παιδεία μάλιστα τὸ γλωσσικὸ πρόβλημα δὲν βοῆκε τὴν ὀρθὴ λύση του. Καὶ γιὰ τὰ Νεοελληνικὰ Γράμματα ἐπικρατεῖ μιὰ θλιθερὴ κατὰστασις, πὸν μιὰ εἰκόνα μᾶς δίνει ὁ σμιλετὴς τοῦ λόγου Γ. Μ. Παπαγιωτόπουλος (Ἐφ. Ἐλευθερία 12—3—1961) ὡς ἐξῆς: «Γενεὲς δλόκληρες ἐκπαιδευτικῶν ἔχουν περῶσει τέσσερα χρόνια σιὸ πανεπιστήμιον, χωρὶς γὰρ ἀκούσουν τίποτε γιὰ τὰ νέα μας γράμματα καὶ χωρὶς γὰρ βροῦν εὐκαιρίες γὰρ τὰ σμιώσουν καὶ γὰρ τὰ ἀγαπήσουν».

Ἀξίζει γὰρ σημειώσοιμε τὴ γράμμη, πὸν ἔχει γιὰ τὸν Ἀσώπιον, ὁ στοχαστὴς Κ. Θ. Δημαρᾶς: «Ἀπὸ τοὺς τελευταίους ἐκπροσώπους, γράφει, τῆς προεπαναστατικῆς γενεᾶς μὲ πολλαπλὰ ἀνθρωπιστικὰ ἐνδιαφέροντα, δὲν ἀριώσε τὴν προσωπικότητά του μέσα σιὰ συγγράμματά του, ὅσο κι' ἂν εἶταν ἀξιόλογα, ἢ ἄμεση ἀκτινοβολία του φαίνεται ὅτι ἐσιτάθηκε σημαντικῆν».

Στις 19 Νοεμβρίου 1872 μὲ τὸ παλὸν ἡμερολόγιον πέθανε ὁ Πατριάρχης τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων, ὅπως ἀπεκάλεσεν τὸν Κ. Ἀσώπιον σὲ μιὰ διάλεξή του σιὸν Πατριαρσὸν ὁ Α. Μ. Ἰδρωμένος τὸ 1873. Μέχοι τὴν τελευταία σιγιωὴ ὁ σεωρὸς καθηγητὴς, ὁ ποιότιστος καὶ πολυμαθέστατος Διδάσκαλος τῶν Ἑλλήνων, ὅπως τὸν ἀποκαλεῖ ὁ Τ. Φιλήμων, βροσκόταν μὲ τὸ βιβλίον σιὸ χέρι. Ὁ θάνατός του ἐλύπησε τὸ Πανελλήνιον. Ἀπὸ τὴν Πολιτεία εἶχε τιμηθῆ μὲ τὸν ἀνώτερον βαθμὸν τοῦ παρασήμου τῶν ταξιαρχῶν καὶ γι' αὐτὸ τοῦ ἀποδόθησαν στρατιωτικὲς τιμὲς συνταγματάρχου. Τοῦ ἔγωγε μεγαλοπροεπὴς κηδεῖα. Τὴν παρηκολούθησαν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Βασιλέως, ὁ Πρωθυπουργὸς Δεληγιάννης, ὁ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας καὶ ὅλοι οἱ καθηγητὲς καὶ φοιτητὲς τοῦ Πανεπιστημίου. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν καθολικὴν συμμετοχὴν τοῦ Πανεπιστημίου τὴν ἡμέρα τῆς κηδεῖας ἐκλείσαν τὰ Δικαστήρια τῆς Ἀθήνας καθὼς καὶ ὅλα τὰ σχολεῖα. Ἐπίσης ἐκλείσαν καὶ ὅλα τὰ ἐμπορικὰ καταστήματα, ἀπὸ ὅπου πέρσσε ἡ κηδεῖα. Καὶ ὁ λαὸς ὅμως τῆς Ἀθήνας συγκινήθη καὶ προσῆλθε γιὰ τὴν ἀποχαιρετήσιν τὸν προσφιλῆ Καθηγητή.

Στὴν ἐκκλησία ἀπεχαιρέτησε τὸν μεγάλον διδάσκαλον ὁ Πρωτοπρεσβύτερος Ρουμπότης. Τὸν ἐπιτάριον ἐξεφώνησε ὁ Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου καὶ ιστορικὸς Κ. Παπαρηγόπουλος, ὁ ὅποιος τοῦ ἐπλεξε τὸ ἐγκώμιον ἐκ μέρους ὄχι μόνον τῆς Πανεπιστημίου, ἀλλὰ καὶ τοῦ Πανελληνίου. Καὶ ἀνάμεσα σιὰ ἄλλα εἶπε καὶ τὰ ἐξῆς: «Οἱ διδάσκαλοι τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων εἶναι οἱ δεῦτεροι πατὴρ τὸς Ἕλληνας ἀνάδοχοι. Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος Ἀσώπιος ὑπῆρξεν εἰς τῶν μεγαλυτέρων, τῶν πανελληνίων τοιοῦτων ἀναδόχων». Ὑπέροχη νεκρολογία ἔγραψε ἐπίσης ὁ Τιμ. Φιλήμων σιὴν Ἐφημερίδα «Αἰὼν». Καὶ ἀπὸ τὴς ἐφημερίδες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης πληροφροσύνεθα, ὅτι ἐτάφηκε σιὴ Ριζάρειο Σχολῆν.

Ἐπιπλέον ἀπὸ ἕνα χρόνον σιὴν αἰθουσα τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρ-

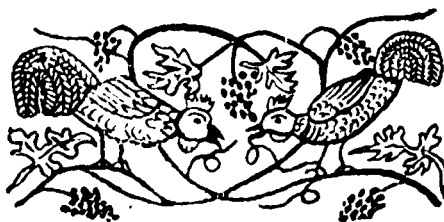
«ασός» ἐτελέσθηκε μνημόνιο. Ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Γ. Ζωχιὸς ἐξεφώνησε τὸν ἐπιμνημόνιο, σὶν ὁποῖο ἀναλυτικὰ ὁμίλησε γιὰ τὴν ὑπέροχη προσωπικότητα τοῦ Κ. Ἀσωπίου. Τελειόνοτας εἶπε, ὅτι «αὐτὸ κλεινοῦ Ἀσωπίου τὸ κλέος δὲν ἐπιδέχεται ἀμάσσοιν καὶ ἂν οἱ νεώτεροι διδάσκαλοι διδάξωσι τοὺς Ἕλληνας καὶ τῶν ἀγγέλων τὰς γλώσσας... Σειλαγίζε οὐρανόθεν καὶ ὁ ἐκλείψας Ἀσώπιος». Καὶ ἀληθινὰ ἔλαμψε ὁ Ἀσώπιος μὲ τὴν πνευματικὴν προσωπικότητά του.

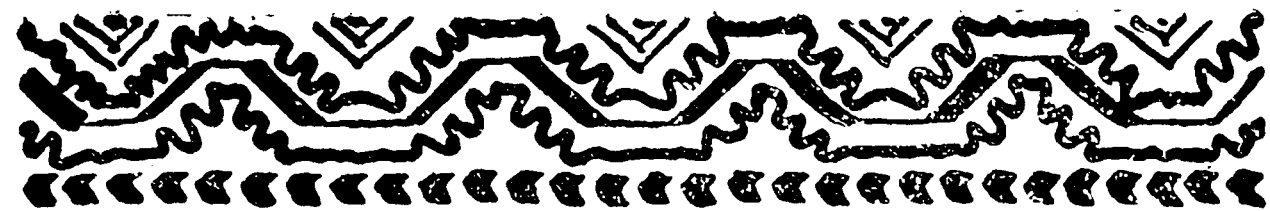

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΣΩΠΙΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ — ΒΡΕΤΤΟΥ: Νεοελληνικὴ Φιλολογία.
- 2) Φ. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ: Τὰ Γιάννια καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ἀναγέννηση.
- 3) Φ. ΙΩΑΝΝΟΥ: Λόγος Ὀλυμπιακῶς.
- 4) Γ. ΣΑΛΒΑΝΟΥ: Περὶ τῆς Ἰόνιας Ἀκαδημίας καὶ τοῦ ἰδρυτοῦ αὐτῆς.
- 5) Ἐφ. «Αἴων» φύλλα 19 καὶ 23 Νοεμβρίου 1872.
- 6) Κ. ΑΣΩΠΙΟΥ: Τὰ Σοῦτσεια (1853)
- 7) Ἐφ. ΑΣΩΠΙΟΥ: Ἡμερολόγιον (1874)
- 8) Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ Κ. Λ. Π.: Νεοελληνικὴ Κριτικὴ (Βασ. Βιβλιοθήκη)
- 9) Κ. ΤΣΑΤΣΟΥ: Νεοελληνικὴ Ρητορική (Βασικῆς Βιβλιοθήκης)
- 10) Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑ: Ἱστορία τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας (Β' ἔκδοσις)

ΚΑΘΩΣ ΧΑΡΑΖΕ Η ΛΕΥΤΕΡΙΑ*

»Ούτω, μίαν σκοτεινήν και βροχεράν νύκτα του Δεκεμβρίου 1908, ό μὲν Γύλιπτος, ἐτίθετο ἐν Κρούρη, όπου εἶχεν μεταβεί, δῆθεν πρὸς ἐπίσκεψιν ἀσθενοῦς, ἐπιεφάλης τῆς ομάδος ἣτις ἐξεκίνησε πρὸς Μονὴν Τζιόρας καὶ Κεραμαργιὸ λίμνης, συνοδευοῦσης δάκα φορτία ὄπλων καὶ φυσιγγίων, ὁ δὲ Λάϊος, ἐπέβαινε, μεθ' ἐτέρων 3 ἀνδρῶν τριῶν λάμβων, οἵτινες ἐσπειροῦν νὰ παραλάβουν ταῦτα εἰς τὸ μεταξὺ τῆς Μονῆς Τζιόρας καὶ Κεραμαργιοῦ διάστημα, εἰς θέσιν ἐκ τῶν προτέρων καθορισθεῖσαν.

»Περὶ τὸ μεσονύκτιον, συνητῶντο αἱ αὐτοὶ ομάδες εἰς τὴν ὁμοσθεῦσαν θέσιν· ἡ ἐναντιοῖς ὑπῆρξε συγκινητικὴ δάκρυα καὶ ἔρρεον ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀλοῦτων καὶ γενναίων ἐκείνων ἀνδρῶν, καὶ ἀδελφικοὶ ὀσπασμοὶ ἀντηλάσσοντο ἐν ἔσω τοῦ πυκνοῦ σκότους, μετὰ τὴν εὐχὴν— «Καλὴ Λευτεργιά». Βρεχόμενοι μέχρι ὁσπίως, ἐφόρτωσαν τάχιστα τὰς λάμβους, αἶνες, 2—3 ὥρας ποιῶν ξημερώσει, ἀπεβίβον τὸ φορτίον εἰς Σιαράβαν· τοῦτο ἐν τῷ ἐλαχίστῳ χρόνῳ παρελήφθη καὶ ὑπερήθη δεόντως ὑπὸ τῶν φρουρούντων τὸν ἄθρον Ἀσθεστῶ ἀνδρῶν, τῶν συμμετατόντων εἰς τὸ ἀνοὶ ἐπιχείρημα.

»Ἐνηθιμοῦμεθα, ἀπὸ μὲν τῶν ομάδων Κρούρης, τὰ ὀνόματα τῶν ἀκολούθων: Ἀ. λ. Κόκκινος, Ἰ. Μητροπόστας καὶ Γ. Παπαφίλιας, ἀπὸ δὲ τὰς ομάδας τῆς Νήσου καὶ τῶν Ἰωαννίνων, τὰ τῶν λευβούων Ἰ. Τζιαρῆ, Κ. Τζιαρῆ καὶ Κ. Γκαβιάρη, καὶ τῶν ἐλευθερωτῶν Γοῖσια Κασάκης, Λάλλου Σταφίλια, Νάκου Αὐγέλης ἢ Γκόζικου, Ἰ. Χατζηγιάννη, ὡς καὶ ἄλλοι ἐνοικιαστοῦ τοῦ μύλου τὸν ὁποῖον εἰ-

χε μεταβάλλει εἰς ἀποθήκην οἴνων, Βασιλείου Νταρίτση ἢ Παπαβασιλείου· λιπούμεθα διότι ἡ μνήμη δὲν μᾶς βοηθεῖ νὰ παραδώσωμεν εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεὰς τὰ ὀνόματα καὶ ἄλλων 5—6 ἀνδρῶν, ἰδίᾳ τῆς ομάδος Κρούρης, οἵτινες μετέσχον εἰς τὴν πρώτην ταύτην μεταφορὰν ὄπλων.

»Ὁθρου, βαθέος, ὁ καθ' ὅλην τὴν νύκτα ἀγρυπνῶν Λάϊδος λόγω τῆς ἀγωνίας ἢ ὁποῖα τὸν κατεῖχε, ἐδέχετο εἰς τὴν κατοικίαν του τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Λάϊου, ὁ ὁποῖος τὸν ἐπληροφόρει περὶ τῆς ἐπιτυχοῦς μεταφορᾶς τῶν πρώτων ὄπλων.

Ἀμέσως τὴν ἐπαύριον, ἤρχισεν ἡ διανομὴ καὶ ἐν πρώτοις, παρέλαβον τὸν ὀπλισμὸν τῶν καὶ ἀνὰ 100 φυσίγγια, οἱ μετασχόντες τῆς μεταφορᾶς ἄνδρες· τὰ δὲ ὑπόλοιπα, διανεμήθησαν, εἰς μὲν τοὺς 15—20 ἐταίρους, ὅσοι εἶχον δηλώσει ὅτι ἐπεθύμουν νὰ παραλάβουν ὀπλισμὸν, ἐντὶ δραχμ. χρ. 10, τοῦ εἰσπραχθέντος ποσοῦ, διατεθέντος διὰ τὰς πλείστας ἀνάγκας τῆς Ἀ' Διευθύνσεως, καὶ ἰδίᾳ διὰ τὰς ἐπακολουθησάσας μεταφορὰς ὄπλων, τῶν δὲ ὑπολοίπων, ἡ διανομὴ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ ἐλευθερωτῶν, ἐγένετο δωρεάν. Τῆς διανομῆς, προηγῆθη μακρὰ θεωρία περὶ τοῦ τρόπου τῆς καλῆς συντηρήσεως καὶ ἀσφαλοῦς αὐτῶν ἀποκρίψεως.

»Ἡ ἐντὸς τῆς πόλεως διανομὴ ἐνηργήθη κατὰ τὸν ἐκλούθον τρόπον: Οἱ μεταπορίται ὁκατεργάστων δεσμημάτων Νικ. Μάϊος, Σιοῦλας Κοντογιώργος καὶ Μητσιμάρης, ἔκρουπον ἀνὰ ἕν ὄπλον ἐντὸς ξηρῶν δεσμημάτων τράγων, καὶ μετέφερον ταῦτα εἰς τὰς ὑποδεικνυόμενας οἰκίας τῶν μεμνημένων, ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ καὶ διὰ τῶν κεντροκατέρων καὶ μῶλλον συχναῖο-

* Συνήχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο σελ. 206.

μένων οδῶν τῆς πόλεως. Ἐπίσης ἱερεῖς μεμυημένοι, υπέκυπτον ταῦτα κάτωθι τοῦ ράσου αὐτῶν, καὶ ἀσφαλέστατα προέβαινον εἰς τὴν διανομὴν καὶ εἰς αὐτὰς τὰς κατὰ πλειοψηφίαν ὑπὸ Τούρκων κατοικουμένας συνοικίας.

»Εἰς τὸν Παταγιάορην Λαδῖν, ἐφημέριον τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Μητροπόλεως, συνέβη τὸ ἀκόλουθον χαρακτηριστικὸν ἐπεισόδιον: Ἐνῶ ἀνήρχετο τὴν σημερινὴν ὁδὸν Ἀβέρωφ, καὶ ἔμπροσθεν τοῦ καφενεῖου Τσανάκα, φέρων τὸ ἐπικίνδυνον φορτίον κάτωθι τοῦ ράσου του, συνηγνῆθη μετὰ τοῦ φανατικοῦ Τουρκογιαννίτου Περετέρ Μπαμπιταζίαν, μεθ' οὗ συνειργάζετο εἰς τὴν κατασκευὴν καὶ ἐμπορίαν ἀσβέστου. Μόλις τὸν ἀντίκρισεν ὁ Περετέρ, τὸν ἠρώτησεν διὰ τὰς ἐργασίας των, καὶ τοῦ ἐπρότεινε νὰ καθήσουν εἰς τὸ ὡς ἄνω καφενεῖον νὰ συνομιλήσουν. Ἀλλὰ ὁ Παταγιάορην, δὲ ἠδύνατο νὰ καθῆται, διότι θὰ προσέβαλεν ἀμέσως ἀπὸ τὸ ράσο του, ὀλόκληρον Γκρά· εἶδε κ' ἔπαθε ν' ἀπαλλαγῇ τῶν φιλοφρονήσεων τοῦ συνεταίρου του, ἰσχυρίζομενος ὅτι ἐκείνην τὴν στιγμήν, τὸν ἀνέμενε συνάδελφός του πρὸς τέλεσιν εἰχελαίου.

Οἷτω διανεμήθησαν ἐντὸς τῆς πόλεως μόνον τὰ 100 ὄπλα τῆς πρώτης ἀποστολῆς· ταύτην ἐπικολούθησαν καὶ ἕτεροι, αἵτινες ἐξήντησαν ὀλόκληρον τὸ ἐν Καλαρρύταις ἀπόθεμα τῶν 315 ἀραβίδων — εἰς τὸ σῆμα Πουτέση εἶχον δοθῆ 35. Ἐν συνεχείᾳ ἐξηγήθη ἀπὸ τὸ κέντρον ἢ εἰς Καλαρρύτας μεταφορὰ καὶ ἐναποθήκευσις μεγαλύτερων ποσῶν, ἅτινα βαθμηδὸν ἐστάλησαν, καὶ ἐσυνεχίσθη ὁ ἐξοπλισμὸς τῆς ὑπαίθρου διὰ διαφόρων ὁδῶν· ἐντὸς δὲ ὀλίγων μηνῶν, 1450 ὄπλα εὐρίσκοντο, εἴτε εἰς χεῖρας τῶν ὁργάνων τῆς Α' Διευθύνσεως, εἴτε ἀποθηκεύθησαν εἰς εἰδικὰς ἀποθήκας ἐντὸς ἰδίας Μοναστηρίου· καὶ τοιαῦτα ὑπῆρξαν αἱ Μοναὶ Στουπαίνης, Διχοῦνι καὶ Λικαστάνης (ἐκθεσις Μ. Λάνδου ὑπ' ἀριθ. 39 τῆς 15—5—1909).

»Ἡ παραλαβὴ καὶ μεταφορὰ τῶν ὀπλων, ἐσυνεχίσθη καὶ μετὰ τὴν χρονολογίαν ταύτην (Ἐγγρ. τῆς 26—5—909 βεβ. Πίνδος παρέλαβε ἕτερα 500). Τὸ συ-

νολικὸν ποσὸν τῶν διανεμηθέντων· καὶ ἀποθηκευθέντων ὀπλων εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Α' Διευθύνσεως, ἀνῆλθεν μέχρι τοῦ 1912, εἰς 2.400. Ἀνάλογον ἀριθμὸν παρέλαβεν καὶ ἡ Β' Διεύθυνσις Προέβης (ἐκθεσις Θ. Μανέτα ὑπ' ἀριθ. 5 τῆς 15—11—908). Ὑπὸ σημασίωσιν ὅτι, ἢ εἰς Προέβην μεταφορὰ, δὲν παρουσιάσθη τὰς δυσχερείας, οὔτε τοὺς κινδύνους τοὺς ὁποίους ἀντιμετώπισεν ἡ Α' Διεύθυνσις.

Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ὀπλων, μετεφέρθη διὰ Κράφης, Μονῆς Τζιόρας, Κεραιμαργίου ἢ Μπαρκομαδίου-Λίμνης, διὰ πλοιαρίων, ἅτινα διέπλεον αὐτὴν ὡς καὶ τὰς ἐνοῦσας ταύτην μετὰ τὴν διπικῶς κειμένην λίμνην Λαφίστης, εἰς τὰς ὄχθας τῆς ὁποίας ἐπιβιβάζοντο, καὶ ἐκεῖθεν μετεφέροντο διὰ τῶν ὁργανωμένων ομάδων εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἰδίως Κουρέντων, μέχρι Τσαμουργιάς, χωρία τινὰ τῆς ὁποίας, (Σέλιανη, Δράγανη, Στραγανέτσι κ.λ.π.) ἐξωπλίθησαν διὰ τῆς μακροτάτης ταύτης διαδρομῆς.

»Μεταξὺ τῶν πρωτοστατησάντων ὁργάνων διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν ὀπλων, καὶ θῆκον ἔχομεν νὰ μνημονεύσωμεν ἰδιαιτέρως τὸν Νικ. Μάιον καὶ τὸ ἐκ τοῦ χωρίου Χουλιαράδες Κώστα Τασιοῦλαν· ἀμφότεροι ἐπέδειξαν σπανίαν ἱκανότητα καὶ ἐξαιρετικὴν ἐνυδιότητα, ἀφοσίωσιν καὶ θάρρος. Ἐπίσης σημαντικὰς ὑπηρεσίας προσέφερον οἱ φιλάστοντες τοὺς προσωρινοὺς σταθμοὺς διελείψεως τῶν φορτίων, Ἰωάν. Σιάμιχος, φίλαξ τῆς Μονῆς Τζιόρας, ἀπόστρατος ἐπιλοχίας τῶν Εὐζώνων, ὅστις εἶχε τοποθετηθεῖ ἐκεῖ τῆ ἀρωγῇ τοῦ βοηθοῦ ἐπισκόπου Φωτικῆς, Χρυσοστόμου ὁ Παταγιάορην, ἱερεὺς καὶ ἀρχηγὸς τῶν ἀραβίδων Μπαρκομαδίου, καὶ ὁ Μίχας Παπαγεωργίου, φίλαξ τοῦ προσωρινοῦ σταθμοῦ Κοβίλωνης.

Τὸ χωρίον Μπαρκομαδί, ἀνήκεν καὶ τὰ κριότιμα εἰς τὸν Σ. Σπέγγον, ὅστις εἶχε ἀναθέσει τὴν διεύθυνσιν τοῦ κτηματός καὶ τὴν ἐγροφυλάκην αὐτοῦ εἰς Ἀθανάσιον· ἢ ἐκεῖ παρουσία τοῦτων, ἀπέτρεξε κώλυμα διὰ τὴν χρησιμοποίησιν τῆς κεντρικῆς ταύτης θέσεως ὡς σταθμοῦ δι-

λείψεως τῶν φορτίων ὄπλων, τὰ ὄπλα ἠδύναντο νὰ κατευθυνθοῦν, εἴτε μέσῳ Λίμνης, ὁμοίῳν Περάματος, Λαφιστίας πρὸς Βορειοδυτικὰ Κούρηντα, εἴτε μέσῳ Κατοικῆς, Ραφισίας, Κοσμηρῶς ἢ Σταυρακίου, πρὸς Νότια Κούρηντα, καὶ Τσαροχοβίσταν.

»Ὁ διοικητὴς τοῦ Προξενείου, Νικ. Χαυτῆλης, στενὸς φίλος τοῦ Σ. Σπέγκου, παρεκλήθη νὰ υποδείξῃ εἰς τὸν ἰδιακτῆτην τὴν ἀνάγκην τῆς ἐμέσου ἀπομακρύνσεως τῶν Ἀλβανῶν ἐκ Μπαρκομαδίου πρὸς ἐξυπηρέτησιν ἐθνικῶν σκοπῶν. Ἐντὸς τοῦ ἀπογεύματος τῆς ἰδίας ἡμέρας, οἱ Ἀλβανοὶ ἐκαλοῦντο εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Σ. Σπέγκου, ὅστις ἐπλήρωσε τοὺς μισθοὺς των καὶ τοὺς ἀπέλυσε τῆς ὑπηρεσίας του. Οὕτω ἐχρησιμοποιήθη καὶ τὸ Μπαρκομαδί ὡς σαθρὸς διελεύσεως, καὶ μάλιστα πολλῶν διαδρομῶν.

Συντελοκίμενων τῶν μεταφορῶν, τὸ Ναυτοναυτικὸν κομπάνιον ἤρξατο νὰ υποψιάζηται προσεπάθησε δὲ, διὰ δωροδοκίας, νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀποκάλυψιν τῶν συμβαινόντων: πρὸς τοῦτο, ἀπετάθησαν εἰς γέροντα τινὰ λεμβοῦχον τῆς Νήσου, ὅστις ἐνέλαβε νὰ ἐναδρεύσῃ εἰς καταλλήλους θέσεις, φέρων ἐπὶ τῆς λέμβου του Τούρκους ὀξωματικούς. Τοῦτο ἐγένετο ἀντιληπτὸν ὑπὸ τῆς ντικατασκοπείας τῶν ἡμετέρων, οἵτινες ἔσπεισαν νὰ εἰδοποιήσουν τὴν Ἀ' Διείδησιν καὶ διὰ ταύτης τὸν μεμνημένον υἱὸν του. Οὕτως ἄνευ οὐδενὸς διαταγμοῦ, ἐπρότεινε ὁ ἴδιος τὴν διὰ θανάτου τιμωρίαν τοῦ πατρὸς του, τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ὁποῦν ἀνέλαβεν αὐτοπροσώπως. Πράγματι μοῦ με τὸν ἀδελφὸν μου ἐπεπειράθησαν νὰ σφάξουν τὸν πατέρα των ὁ δυνατῆς γέροντος ἐπικαλεῖτο θεοὺς καὶ δαίμονας, ἰσχυριζόμενος ὅτι ἐπρόκειτο περὶ λαθρεμπόρων, ἀφοῦ δὲ ἐπενέβη ὀλοκλήρος ἢ οἰκογένεια, ὁ ἐγαστὸς γέροντος ἐσώθη, ἀφοῦ ἀνέλαβεν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ συνεχί-

σῃ τὴν μετὰ τῶν Τούρκων συνεργασίαν του, εἰδοποιῶν ἀμέσως τὸ κέντρον περὶ τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου κατὰ τὸν ὁποῖον θὰ ἐγένετο ἡ ἐνέδρα. Οὕτω κατωρλώθη νὰ διασκεδασθοῦν αἱ ὑπόνοιαι τῶν Τούρκων, νὰ συνεχίζετο δὲ τὸ ἔργον τῆς μεταφορῆς τῶν ὄπλων ἀνενοχλήτως.

Τοιαύτη ἦτο ἡ πίστις τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἐπὶ τὴν Ἐθνικὴν Ἰδέαν, ὥστε νὰ μὴ διατάζουν, οὔτε πρὸ τῆς πατροκτονίας, χάριν αὐτῆς.

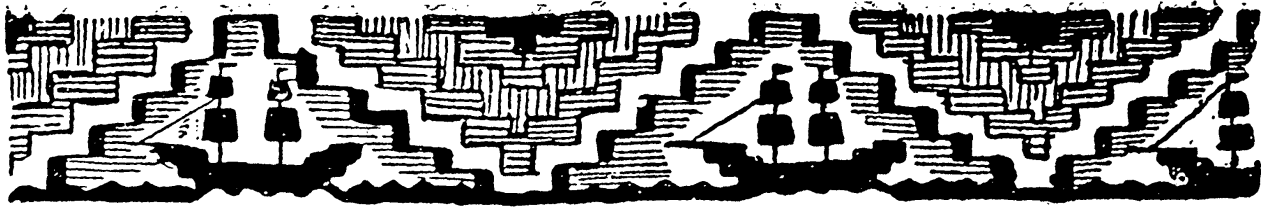
Ἄξισημείωτον εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι ἡ μεταφορὰ 2.400 ὄπλων μετὰ τῶν ἀναλόγων φυσιγγίων ἐντιστοιχοῦσα εἰς 250 φορτία καὶ εἰς 90 περίπου διαδρομὰς, συντελέσθη ἄνευ οὐδενὸς ἀπεικταίου παρὰ τὴν ἐπιτεταμένην προσοχὴν τῶν Τουρκικῶν ὀρχῶν, οὐδὲ ἐν ὄπλῳ ἀπαλώσθη, ἡ δὲ δαπάνη διὰ τὴν τεραστίαν αὐτὴν ἐργασίαν ἀνῆλθεν εἰς λίρας Τουρκικὰς 55 μόνον!! ἦτοι: 20 ἐκ τοῦ ἀντιτίμου τῶν παραδοθέντων εἰς τοὺς εὐπόρους ἐταίρους ὄπλων, καὶ 35 ἐκ τῆς εἰσπραχθείσης ἐπιχορήξεως τῶν Μπαρκομαδίων.

»Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ὁργάνωσις τῆς Η.Ε. ἄλλὰ πρὸ παντός, ἡ τυφλὴ πίστις τῶν ἀπλοϊκῶν καὶ ἐνθουσιωδῶν ἐκείνων πατριωτῶν, οἵτινες ἐξέθετον ἑαυτοὺς εἰς τὸ ἔσχατον κίνδυνον χάριν τῆς Ἐθνικῆς Ἰδέας, καὶ ἀπεστέρουσαν συνήθως, καὶ αὐτὰ τὰ τέχνα των τοῦ ἐπιουσίου, παραμελοῦντες τὰς βιοποριστικὰς αὐτῶν ἐργασίας, διὰ νὰ ὑπηρετήσουν τὸν ὑπερ Ἐλευθερίας ἀγῶνα.

»Αὐτὸς ὑπῆρξεν πάντοτε ὁ Ἡπειρώτης, ἐνδιδοτελής, μεγαλοῦδεάτης, θεομὸς Ἕλληνας, οἰστροηλατούμενος ἀπὸ τὴν αἰγλήν τοῦ παρελθόντος, ἔτοιμος πρὸς πᾶσαν θυσίαν χάριν τῆς ὀλοκλήρωσεως τῆς Μεγάλης Ἰδέας.

ΛΑ·Ι·ΟΣ
(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤ. ΑΘ. ΔΙΑΜΑΝΤΗ

Ο ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΦΙΛΗΤΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΣΠΕΡΙΑΝ*

Ε Π Ι Σ Τ Ο Λ Α Ι

8

Χριστ. Φιλητᾶς ἐκ Τεργέστης τῆ 7 Ἰουνίου 1819 πρὸς Κων. Ἀσώπιον εἰς
Γοτίγγην (Ἐθν. Βιβλ. Ἀρχ. Ἀσωπίου ἀριθ. 243)

Παθητὲ Ἀσώπιε, γαῖος!

1891 Ἰουνίου 7 Τεργέστη

Ἡ μαζρά σιωπὴ σου εἰς χιλιάς ὑποψί-
αζ μὲ ἔβαλε ἀριστοτήτες; ἔφυγες; τί ἔ-
παθες δὲν ἠξεύρω. Διὰ τοῦτο ἀναγκάζο-
μαι σήμερον μὲ γράμμα chargé νὰ μά-
θω ἐὰν εἶσαι εἰς τὸν κόσμον ἢ ὄχι. Ἄλλ'
ἐνῶ μὲ εἶναι τόσο ἐπιθυμητὴ ἡ εἰδησις
περὶ τῆς ὑγείας σου, σὲ εἰδοποιῶ ἀκόμη
ὅτι εἶχονε χθὲς καὶ προχθὲς ἐδῶ (6 καὶ
7 τοῦ παρόντος) τὸν Κόμητα Γουίλφορντ
τὸν Πάτερωνα τῶν Ἑλλήνων. Ποῖλά εἶπα-
μεν περὶ σοῦ εὖρημα καὶ καλά, καὶ σοποὶν
ἔχει νὰ σὲ σίρη εἰς τὴν Ἀγγλίαν μετ' ὀ-
λίγων καιρῶν, νομίζω τὸν ἐρχόμενον χει-
μῶνα, μὲ ἐπεφόρτισε νὰ σὲ εἰδοποιήσω
διὰ νὰ τὸν γοιήρης κατ' εὐθείαν εἰς τὸ Λον-
δίον, καὶ ἀμέσως. Ἡ εὐγενία του εἶναι
ἐκεῖ τὰς 15 Ἰουλίου κατὰ τὸ σήμερον, ἐ-
πιγράφεις δὲ κατὰ τὴν τάξιν, ἀγγλιστὶ ὁ-
μως: To the earl of Quilford St. James
Place London καὶ γράφε τον εἰς
τὴ καταγίνεσαι καὶ τ.λ. χωρὶς νὰ τὸν εἰπῆς
τι περὶ Ἀγγλίας, διότι πρέπει αὐτὸς ποῶ-
τα νὰ σὲ τὸ γοιήρη. Θέλεις νὰ ἠξεύρης καὶ
περὶ ἐμοῦ τίποτε; Θέλει ἀνταμωθῶμεν γλή-
γορα, ἐπειδὴ ἀναχωρῶ ἀπ' ἐδῶ τὸν Σε-
πτέμβριον μῆνα διὰ τὸ Λονδίον κατὰ ζή-
τησιν τοῦ Κόμητος. Εἰς τὸ Λονδίον ἢ εἰς
ἄλλο μέρος ποῦ δὲν ἠξεύρω τῆς Ἀγγλίας.
Θέλει διατριφῆτο κανένα χρόνον καὶ ἐπέ-

ζεινα διὰ νὰ παρατηρήσω τὴν ἐφαρμογὴν
τῆς τοῦ Βέλα μεθόδου εἰς τοὺς Κλασσικοὺς
συγγραφεῖς. Καὶ λοιπὸν ἄλλα τραύαλα νὰ
μάθω ἀγγλικά καθὼς ἐστὶ Γερμανικά. Ὑ-
πομονή! Ὁ τόπος τῆς Ἀκαδημίας ἐδιω-
ρίσθη εἰς μίαν χώραν τῆς Κεφαλληνίας
(Ἀγ. Γεώργιος) καὶ περὶ τὰ τέλη τοῦ
ἐρχομένου ἔτους θέλει γίνεαι σὺν Θεῷ ἡ ἀ-
νοξίς της. Ὁ Τρικούπης ἐστάλη εἰς Νεά-
πολιν διὰ νὰ σπουδάσῃ τὴν λατινίδα φων-
νὴν καὶ τὰς ἀρχαιότητας. Ταῦτα τὰ νέα
ἔχω κατὰ τὸ παρόν, σὺ δὲ ὑγίαινε, φίλε
μου, καὶ εὐτίχῃ. Ἴσως ἴσως ὑπάγων διὰ
τὸ Λονδίον περάσω ἀπ' αὐτοῦ νὰ σὲ ἰδῶ,
εἰδεμὴ βλέπομεθα εἰς Ἀγγλίαν.

Πάλιν ὑγίαινε καὶ γράφε με πάραυτα.

Ὁ σὸς

Χρ. Φιλητᾶς

(ἐπὶ τοῦ νότου) Trieste bis)Α.

Monsieur Constantin Asopius Grec.
Göttingen, Christof Fitita.

59. Τρικούπης, Σ π υ ρ ῖ δ ω ν
Ἰ ω ἄ ν. (1788—1873). Γεννηθεὶς ἐν Με-
σολογίῳ ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα γράμματα αὐτό-
θι καὶ ἐν Πάτραις. «Ὅτε δ' ἐσπούδαζεν εἰσέπι-
τι ἐν Μεσολογίῳ, διήλθεν ὁ λόρδος Γκυλφῶρδ,
ὅστις, σχετισθεὶς μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἰωάν-
νου, ἐζήτησε τὸν υἱόν, ἵνα ἐπιμεληθῆ αὐτα-
προσώπως τὰ τῆς ἐκπαιδεύσεώς του ἐν Εὐ-
ρώπῃ· ἀλλ' ὁ μὲν πατὴρ ἠρνήθη, προτιμήσας
ν' ἀπαπερατώσῃ πρότερον τὰς σπουδὰς τῆς

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου σελ. 221.

πατριῶν γλώσσης ἐν Ἑλλάδιό Σπιριδῶν. Οὗτος δὲ ἀνελέωσε τὴν πρὸς τὸν Γκυλφῶρδ γνωριμίαν καὶ ἐν Πάτραις, κ' ἔκτοτε διετήρησε μετ' αὐτοῦ τακτικὴν ἀλληλογραφίαν, περιστροφὴν κυρίως εἰς ἀρχαιολογικὰς ἐρεῦνας· διότι συχνὰς ἐπεχειρεῖ τότε ἐκ Πατρῶν ἐκδρομὰς, χάριν ἀρχαιολογικῶν σπουδῶν ὁ Τρικούπης καὶ οὕτω περιηγήθη σχεδὸν τὸ πλεῖστον τῆς Ἑλλάδος. Καὶ αὐτὴν ταύτην τὴν ἐποχὴν πάσας τὰς τῆς ἀνάσεως αὐτοῦ ὥρας ἐδαπάνη εἰς μετάφρασιν τοῦ περὶ ἀρχαιοτήτων τῆς Ἑλλάδος συγγράμματος τοῦ Ἄγγλου Ἰωάννου Πόττερ, ὅπερ μάλιστα πάλαι ποτὶ εἶχε σχολιάσει καὶ συμπληρώσει ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ μελετῶν καὶ ἡτοίμαζε πρὸς δημοσίευσιν... Μεθ' ἱκανῶν δ' ἐτῶν διαμονῆν ἐν Πάτραις μετέβη εἰς Ρώμην κατὰ πρόσκλησιν τῶν Γκυλφῶρδ ἐκεῖ δὲ ἐξ ὅλας ἔτη διήνησεν, ἀκροῶμενος φιλολογικὰ καὶ φιλοσοφικὰ μαθήματα ἐν διαφόραις Πανεπιστημί-οις τῆς Εὐρώπης, ἀείποτε ὑπὸ τὴν ἐπισημοσύνην τοῦ Γκυλφῶρδ, ὃν καὶ ἐπισκέπτετο συχνάκις ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ συνῶδευεν ἐπὶ τῶν πανεπιστημιακῶν ἐτησίων διακοπῶν ἐν διαφόροις περιη-

γήσειν... Σκοπὸν μὲν τῶν σπουδῶν του εἶχε ὁ Τρικούπης ν' ἀναλάβῃ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Γκυλφῶρδ τὴν διεύθυνσιν τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας, δι' ἧς ὁ διακαέστατος οὗτος φιλέλληλην ἐπροίκισεν ἔκτοτε καὶ σπουδαίως εὐηργέτησε τὸν Ἑλληνισμόν. Ἐργασθεὶς δὲ εἰς τὰ προῦ καριερισμοῦ αὐτῆς, προπαρεσκευάζετο ν' ἀναδεχθῆ καὶ τὴν διεύθυνσιν ὡς ἔφορος, νὰ κοθῆξῃ μάλιστα ἐν αὐτῇ καὶ τὴν ἔδραν τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως. Ἄλλ' ἡ ἐκρηγῆσις τῆς ἐπαναστάσεως ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ μεταβάλῃ σχέδιον καὶ μεταβῆ εἰς τὴν ἀγωνιζομένην πατρίδα» (Ἄν. Ν. Γούδα, Βίοι Παράλληλοι. Τόμ. Ζ', ἐν Ἀθήναις 1875, σελ. 173—176).

Ἐν Ἑλλάδι ἔδρασε ὡς πολιτικὸς καὶ διπλωμάτης. Ἦτο ποιητὴς καὶ συγγραφεὺς τῆς Ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως.

Ἄν. Ν. Γούδα, Βίοι Παράλληλοι, τ. Ζ', ἐν Ἀθήναις 1875 σελ. 165—202.— Κωστῆ Παλαιμά, Σπιριδῶν Τρικούπης (εἰς τὴν ἔκδοσιν τῆς Ἑκατονταετηρίδος τῆς Ἱστορίας, σελ. γ'—').

(Συνεχίζεται)

ΣΤΑΥΡΟΥ ΜΑΤΘ. ΓΚΑΤΣΟΠΟΥΛΟΥ.

Δημοδιδασκάλου

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΜΥΡΕΩΝ*

(Συνέχεια τῆς Ἀποστολῆς)

Δόξα ὁ αὐτός

Ἐπιτερο ἀναφαίρετος ἐστὶν ὁ τῆς ἁρετῆς πλοῦτος καὶ ἐν αἰσχροῦ τυγχάνει ἀ-
χώρητος, σὺ γὰρ ἔχει φύσιν ἐναποκεκλιμένος μένειν ἄγονος ἀλλὰ θαυμά καρποφορεῖ
καὶ ἐκκεῖται τοῖς χρόνοις συμπληθύνόμενος καὶ φοιτᾷ ἐκασταγοῦ ὑπερεξαίρου τὸν
ἔχοντα ἐντεῦθεν πάτερ, καὶ τῶν σὺν ἁρετῶν τὸ πάλυγονον σὺ, ὅλα τε ἦν κα-
τασχεῖν καὶ κρατῆσαι μοῖρα χρόνος θρασυκῆς ἄσιμος, ἀλλ' ὑπερεκχυνθὲν καὶ εἰς
αὐτὰ εἰσήλασε τὰ ἀνάκτορα καὶ ἐξεδάκρυσε βασύεις καὶ τεθηπέναι ἠνάγκασεν,
οἱ δεινὸν ἠγγράφινοι, εἰ τοσοῦτος ἁρετῆς ὄψος ὑπὸ τὸν μόδιον κρύπτεται, ἐπὶ
τὴν σκοπιὰν σὲ ἀνήγαγον, τὸν Οὐκουμηνικὸν Θρόνον διέπειν θεοφιλῶς σοὶ ἐπι-
στευσάμενοι καὶ δεικνύναι πᾶσιν ὅσον εἶναι δεῖ τὸν ψυχᾶς ἀνθρώπων διοχεῖν
ἀναδεξάμενον, τότε ἠγγῆσω ἁρετῆς ἠνεῶνθαι σοὶ στάδια, καὶ γένναίως ὑποδυσάμε-
νος εἰς αὐτὸ ἀγῶνα λαμπρὸν ἠγωνίσω καὶ πάντα ἀντικειμένους κατεπύλαισας
καὶ στεφανηφόρος ἀναδειχθεῖς, ἐξῆλθες ἐναντίαν πάντων, σὺν κρότοις εἰφημού-
μενος.

Καὶ Νῦν ὁ αὐτός

Τῇ προσβεία, Κύριε, πάντων τῶν Ἁγίων καὶ τῆς Θεοτόκου, τῆς σὴν εἰρή-
νην δὸς ἡμῖν καὶ ἐλέησον ἡμᾶς, ὡς μένος οἰκτήριων.

Εἰς τὸν Στίχον Στιχηρὰ προσόμοια. Ἦχος Πλάγ. α'.

Χαίροις ἀσκητικῶν κληρικῶν

Χαίροις ἱεραρχούντων κανῶν καὶ μοναζόντων τὸ λαμπρὸν ἐγκαλλώπιμα,
καὶ γὰρ λαὸν σὺ ποιμένας καὶ πρὸς νομᾶς ἐγκαθᾶς ὀδηγήσας τοῦτον ὑπεχώρησας
ἐχθρῶν τὴν διωμέθειαν ἀπελέγξας σοφώτατα, ἐπ' ἁμῶν δ' ἄρας τὸν Σταυρὸν
τοῦ Κυρίου σου ἠκολούθησας τοῖς αὐτοῦ θείαις ἰγνῶσιν, κλειπτῶν, ἀγνώστον
τηρήσας τὸ σήμαμα, ἐν ᾧ σαφῶς κατοικήσας, πηρὴν θαιμμάτων, ἀνέδειξε Χρι-
στός, ὃν διώσκει ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν δοθῆναι τὸ μέγα θεός. Εὖρε σου τὴν ψυ-
χὴν κληθῶς, τὸ Θεῖον Πνεῦμα ἱερὸν καταγῶγιον, καὶ σὶτω ἐν σοὶ σζηνώσαν, λο-
γίων θείου πηρὴν καὶ διδαχμάτων σὲ ἀναδείκνυσι, σοφοῖς σου ἐν λόγοις, ψυχᾶς
ἀνθρώπων ποτίζοντα, καὶ ἀσθεῖας πῶσαν λήκην ἐκπύλοντα, τῶν εὐσεβῶν δέ,
τὰς ἄφροίσας ὑρδείοντα, ὄθεν ἀποδεδάκασι καρπὸν πάλλαυάσιον, τὴν ἐαντῶν σω-
τηρίαν, καὶ τὴν τῶν ἄλλων ὀφέλειαν, μεθ' ὧν συγχορεῖς εὐφραίνόμενος ἀπαί-
τως ἐν οὐρανίαις σζηναῖς.

Πάτερ, ἐν Οὐρανοῖς διώλων, χοροῖς Ἀγγέλων, Ἱερὸ ἐπιπέμει, ταῖς ἴσαις
ἐνδιαυγάει, παρὰ Θεοῦ ἰσπραταῖς, ὡς τὴν τοῦτον ὄντως μιμησάμενος, ζῶν τὴν
οὐράνιον, ἐπὶ γῆς τρισσακάρει, ὡς γὰρ Ἀγγελος, ἐπὶ γῆς πετολίτεια καὶ ἐν
σώματι ἠγωνίσω ὡς ἄσαρτος, ὄθεν καὶ κατηξίωσαι ὄρην τὸ ἀθέατον, καὶ σὶν
Ἀγγέλοις κραυγάζειν, ἕινον Θεῷ τὸν τρισάγιον αὐτὸν οὐκ διώσκει, ταῖς ψυχαῖς
ἡμῶν δοθῆναι τὸ μέγα θεός.

Δόξα Πατρὶ Ἦχος Πλάγ. α'.

Ὅσιε Πάτερ, σὺ τὸ λογικὸν ποιῆμιον ὀρθοδόξως ἐποίμανας καὶ πρὸς νο-

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου σελ. 199.

πιάς σωτηρίου ταῖς σοφαῖς διδασκαλίαις ταῖς αὐτοῦ καθωδήγησας· εἶτα τὸν Σταυρὸν ἐπ' ὤμων ἀράμενος, ἐχώρησας κατὰ τοῦ ἀλάστορος καὶ τὴν ἐσχηματὴν ὀδεύσας ὁδόν, ἀρετῆ σιμῆσας ἀρετὴν, ἱεραρχία τὸν μοναδικὸν κοσμήσας βίον, ἰδοῦσι δι' ἰσχυρτικοῖς πάντα ἀποπλύνας ψυχῆς καὶ σώματος μολυσμὸν καὶ τὴν σάρκα νεκρῶσας, ὡς Ἄγγελος ἐπολιτεύσω ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὸν χοῦν τῷ χαῖ κα-
ταλιπὼν, πρὸς οὐρανὸν ἀπέπτης τοῖς Ἄγγελοις συνεσόμενος, οἷς καὶ συμπαινοστά-
μενος, τῇ ἀπροσίτῳ Θεότητι πρέσβευε ὑπερὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Καὶ νῦν ὁ αὐτὸς

Μακαρίζομέν Σε Θεοτόκε Παρθένε κ.τ.λ.

Ἀπολυτίκιον Ἦχος Πλάγ. δ'.

Ὁρθοδοξίας ὀδηγέ, εὐσεβείας διδάσκαλε καὶ σεμνότητος, τῆς οἰκοιμένης ὁ φωσπῆρ, ἀρχιερέων Θεόπνευστον ἐγκαλλώπισμα, Διονύσιε σαφέ, ταῖς διδασκαίς σου πάντας ἐφώτισας, λύρα τοῦ πνεύματος, πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

Τις, πιστεύων εἰς Χριστὸν δὲν διακατέχεται ἀπὸ ζωντανῶν συγκινήσεων, ἀπὸ αἰθέριον μεταρσίωσιν, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ Ποιήματος, τοῦ μελισσαλάκου ποιήματος, τοῦ ἐξαίσιου αὐτοῦ Παρακλητηικοῦ Κανό-
νος, τοῦ αἰοδιμίου Μητροπολίτου Μυρέων Ματθαίου πρὸς τὴν ἀχειροποίη-
τον Εἰκόνα τῆς Θεομήτορος, τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινιάσεως; Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν Ἐσπερινόν, τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, ὅστις, εἰκάζομεν ὅτι εἶναι ἔργον τῆς ἰδίας Ἐκκλησιαστικῆς μελίσεως, δὲν θὰ μείνη ὀλιγώτερον συγκινημένος.

Διεξερχόμενός τις μετὰ τῆς δεούσης προσάχης καὶ σημασίας ἕκαστον σπι-
χορηγηθὲν τροπᾶριον, ἐκάσθην Ὠδὴν, ἀποκαλύπτεται μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβείας πρὸ τοῦ θείου τούτου ἔργου καὶ τοῦ ποιητοῦ αὐτοῦ. Ὁ ποιητής, πιστὸς δούλος τοῦ Θεοῦ, πευσθεὶς περὶ τοῦ Ἀχειροποίητου τῆς Εἰκόνοσ, εἰς ἕκαστον Τροπᾶριον διακηρύττει τὸ Θαῖμα, πλέκων τὰ προσήκοντα εἰς τὴν Θεο-
τόκον καὶ Μητέρα τοῦ Φωτός, ὡς ἄλλος Σέριγιος, ποιήσας πάλαι ποτὲ τὸν ὑ-
πέροχον Ἀκάθιστον Ὕμνον. Μακάριοι οἱ πιστευόντες καὶ οἱαὶ τοῖς φρονούσιν ἀντιθέτως! Διακόσια καὶ πλέον ἔτη ψάλλεται εἰς τὴν ἱερὰν ταύτην Μονὴν ἐν χειρογράφῳ ὁ θαυμασιὸς αὐτοῦ Παρακλητικὸς Κανὼν, ἕως οὐ κατὰ τὸ ἔτος 1819 ἐκδίδεται, ὡς ἀνωτέρω ἐλέγχθη, ἐν τοῖς Πατριαρχικοῖς Τυ-
πογραφείοις Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ πρᾶος, ἀνεξίκακος, Θεοσεβῆς καὶ ταπεινὸς ὑμνογράφος Ματθαῖος ἐν τῷ τελευταίῳ Τροπᾶριῳ τῆς Θ' Ὠδῆς παρακα-
λεῖ τὴν «Ἐπεραγίαν Θεοτόκον» τὴν «Ἐπέρομαχον Στρατιγγάν», «τὸν Χριστοπλοώ-
τατον Πύργον» καὶ «Δωδεκάτειχον πόλιν», ἵνα, διὰ πρεσβειῶν τῆς, τύχη συγχωρή-
σεως τῶν πολλῶν πταισμάτων του.

«Νεῦσον, Κυρία πρὸς ὕμνον θεράπωντος ἐξ ἀναξίκων χειλέων, χεόμενον, ἀνα-
φρονεῖ, καὶ ἄφρασιν βράβευσον τῶν πολλῶν μου πταισμάτων, ὡς Μήτηρι οὐσα Χρι-
στοῦ τοῦ Βασιλέως· καὶ γὰρ διὰ πρεσβειῶν Σου, ὅσα θέλεις ἐκτελεῖς».

Ἴδου ἀπὸ ποίαν ταπεινάσιν διακατέχεται ὁ λαμπρὸς οὗτος ὑμνογράφος! Ἀσφαλῶς ἡ ἀγία καὶ ἐνάρετος ψυχὴ του θὰ εὐρίσκειται ἐν ταῖς ἀγκάλαις τῆς δε-
ξιάσεως τὸν ἐπάξιον ὕμνον Παναγίας, Μητρὸς ὅλων μας, καὶ ἐν τοῖς δεξιόις τοῦ Τισῦ καὶ Θεοῦ Τῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'

Ὁ Ματθαῖος ὡς συγγραφεὺς εἰς τὴν Μονὴν Δάλου Μολδοβλαχίας

Δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς πόσον διάστημα παρέμεινε ὁ αἰοδιμος Ματ-
θαῖος, ὡς Πατριαρχικὸς Ἐξαρχος εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν Παναγίας τῆς
Εἰκοσιφοινιάσεως καὶ ἀν' ἐκεῖ συνέγραψε καὶ ἄλλα ἔργα.

Ἡ γραφικότης τῆς τοιαυτοῦ καὶ ἡ ἀφθαστος τεχνικὴ τῶν κτιριακῶν συγγραμμάτων, ἅτινα παρουσιάζονται καλλιτεχνικὰ καὶ μεγαλοπρεπέστατα εἰς εἰκόνα ἐν τῷ περιστοιχιστῷ καὶ ἀξιομελητῷ ἔργῳ τοῦ λαϊκοῦ Θεολόγου καὶ Ἱεροκήρυκος Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δράμας κ. Κωνσταντίνου Εἰδοῦ (1) ἦτο ἡ ἐνδεδειγμένη, ἵνα ἀνεύρη τὴν φυγαδευθεῖσαν ἡρεμίαν ἢ πολυπαθῆς ψυχῆ τοῦ αἰοῦμένου Ἱεράρχου. Ἐκεῖ, ὅπου «Βαδίζων τις ἐπὶ λυθοστρώτου ἀναβαίνει ὡς εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅπου «δάση πυκνὰ καὶ Παρθενικά περικκομοῦσι τὴν Μονὴν» ἐκεῖ, ὅπου ἡ Μονὴ «Περιβαλλομένη ὑπὸ τοῦ δάσους καὶ ὄχυρομένη ὑπὸ βράχων κρύπτει τὴν σεμνότητά καὶ ἀγιότητά της, ἐκεῖ ὅπου ἐτιμᾶτο ἡ Ἀχειροποίητος Εἰκὼν τῆς Παρθένου εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν τῆς Εἰκοσιφοινίσεως, ἦτις

«Φοινίσσουσα δ' ὄραται Θεοειδῆς

Εἰκοσιφοινίσεως τοῖνομα δέδοται»,

ἐκεῖ ἕως νῦν ἦτο ὁ μόνος κατὰ τὸν τρόπον, ἵνα ὁ αἰοῦμενος ὑμνογράφος, ποιῶν πνευματικὴν-περισυλλογὴν, ἀποσιωπῇ εἰς τὴν προσφιλεῖ του συγγραφῆν. Ὅμως, πολὺ, ἐνωρὶς, ἐγκαταλείπει τὴν Εἰκοσιφοινίσεως καὶ μεταβαίνει εἰς Βλαχίαν. Πότε ἀκριβῶς μετέβη ἐκεῖ δὲν γνωρίζομεν. Ἀπὸ συγγραφέντα ἄλλο εἰς Μονὴν Δάλου ἔργα του, συμπεραίνομεν ὅτι, τοῦτο ἐγένετο κατὰ τὸ ἔτος 1611 ἢ τὸ ἐπόμενον. Ἐκεῖ, ὡς ἐν τοῖς προηγουμένοις ἀνεφέραμεν, ἀπολαίει μεγίστης ἐκτιμῆσεως ἀπὸ τῶν ἡγεμόνων Σερμπάνων.

Τίνας λόγους ᾤθησαν τὸν σεπτὸν τοῦτον Ἱεράρχην, ἵνα λάβῃ τὴν εἰς Βλαχίαν ἄγουσαν; Πολλοί, Ὁ κύριος ἄλλο καὶ οὐσιώδης λόγος εἶναι ὁ ὑπ' αὐτοῦ ἀναφερόμενος εἰς τὰ προηγουμένα τῆς παρουσίας πραγματείας. Φίσει φιλελεύθερος, πολλὰ καὶ ἀπερίγραπτα δεινὰ ὑποστάς, χαλεπώτατα δὲ δοκιμασθεῖς ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν, οὓς, ὡς ἦτο ἐπόμενον, ἐβδελύσσετο καὶ ἀποστρέφετο, θέλει νὰ ἀποστρέψῃ τὸ πρόσωπόν του ἀπ' αὐτῶν. Ἡ ἐν τῷ Παγγαίῳ Ἱερᾷ Μονῇ τῆς Εἰκοσιφοινίσεως, εὐρίσκειται πλησίον τῆς Δράμας καὶ οἱ Ἀγαρηνοὶ συχνὰ τὴν ἐπισηκίονται. Τὸ ἴδιον αἷμα τῶν σφαγιασθέντων ὑπὸ τοῦτων 172 καλογήρων, κατὰ τὴν 23ῆν Ἀπριλίου 1503, καὶ τὰ ἐναποκατεθεμένα κάτου ἐκεῖ ἅγια Λείψανάτων, κάμνει τὸν αἰοῦμενον Ἱεράρχην νὰ αισθάνεται περισσοτέραν ἀποστροφήν πρὸς τὸν τύραννον. Εἰς τὴν Βλαχίαν δὲν θὰ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἀπειθῇ τὰς μαρὰς τούτων μορφάς, τὰς τοιαύτας καὶ τοιαύτας συμφορὰς προξενήσασας εἰς τὸ δοῦλον Γένος μας! Ἐκεῖ θὰ εὐρῇ τοὺς προσφιλεῖς ἀδελφοὺς του, τὸν Ἐπίσκοπον Μπουζαίου Δουκᾶν, ὡς καὶ τὸν εὐφῆμως ἐκεῖ ἐγκατεστημένον ἕτερον ἀδελφόν του Ἰσαρην! Ἐκεῖ θὰ συναντήσῃ πολλοὺς συμπολίτας του Πωγωνιανίτας, καταφυγόντας ἐκεῖ, ἄλλοι μὲν, πρὸς ἀνείρεσιν ἐργασίας εἰς τὴν πλουσίαν καὶ εὐφορον ἐκεῖνην χώραν, ἄλλοι δὲ, ἵνα ἀπαλλαγῶσιν ἀπὸ τὰς παντοειδεῖς πίσεις καὶ μαρτύρια τῶν ἀπαισίων Καραμουρατῶν. Ἐκεῖ εὐρίσκονται τὰ Μετόχια τῆς πλουσιωτάτης Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Μολυβδασκεπιάστου, τῆς Πωγωνιανίτισσας, τὸ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου μετὰ τῶν Μωσιῶν Νίσκοβο, Ζαλῶδι καὶ Πατρῶπα(2) τὰ ὅποια θὰ τοῦ φέρουν γλυκείας παιδικὰς ἀναμνήσεις ὑπὸ τὴν προσφιλεῖ του Πωγωνιανίτην: ἐκεῖ τὸ περίφημον Χάνι Γκρέτζι—Ξενοδοχεῖον τῶν Γραικῶν— μὲ τὰ 350 δωμάτια του, κτισθὲν ἀπὸ τῆς συμπολίτην του Γκόρμαν τῷ 1565(3) καὶ ἀφιερωθὲν πρὸς αὐτοῦ εἰς τὴν Σταυροπηγιακὴν Μονὴν Μολυβδασκεπιάστου(4) θὰ τοῦ ἐνθυμῆσῃ τὴν Πωγωνιανίτην

(1) Κωνστ. Εὐθ. Τσάκα «Ἱστορία τῆς Ἱερ. Μον. Εἰκοσιφοινίσεως» σελ. 22

(1) Κωνστ. Τσάκα «Ἱστορία τῆς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσεως» σελ. 12

(2) 12' Πατριαρχικὸς Κώδιξ 1832.

(3) Θέμιδος Παπαγεωργίου «Ἡ ἀποδημία τῶν Ἡπειρωτῶν» σελ. 59.

(4) Ἰωάννου Λαμπριδίου «Ἱερὰ ἐν Ἡπείρῳ Σκηνώματα» σελ. 28.

τον και τὸ Πωγώνιον και θὰ δραματίζεται τὴν χιλιετραγουδημένην Κοι-
μωμένην τῆς χιονοσκεποῦς Μειροπηνς — Νεμμέροτσικας — (τὸν Ἀέ-
ροπον τῶν ἀρχαίων), τῆς ὁποίας τῶν ἠλιολούστον κλιτικῶν, ἐξ ὧν ἀκαθλύζον τὰ
κατόψυχρα νερά τῶν πηγῶν Κόκκινου, Βρώστινας καὶ Μπα-
λάματα, ἀπύλασε τὸ ἀφθαστον μεγαλειῶσι και μεγαλοπρέπειαν κατὰ τὰ ἀνοι-
ξιάτικα προῶνά.

Ὁ ἡγεμῶν Σερμπάνος, ἐκτιμῶν τὰς ἀρετάς, Θεοσέβειαν καλοκάγα-
θίαν και εὐνομάθειαν τοῦ πατρὸς, τοῦ παραχωρεῖ τὸ πλουσιώτατον Μοναστήριον
τῆς Βλαχίας, τὸ τοῦ Δάλλου ὡς ἐρημητήριον, ὡς ἡσυχαστήριον, ὡς μελε-
τητήριον, ὡς κατόπληρον τόπον πνευματικῆς περισύλλογῆς και συγγραφῆς τῶν
πολιτικῶν, περικοιδιαστων, ἀξιωματετήτων, και χρησιμασιῶτων πνευματικῶν
ἔργων. Ἐκεῖ θὰ συνεχίσῃ τὸ ἀφοξάμενον εἰς Εὐκαιοσιφοίανισσαν συγγρα-
φικόν του ἔργον. Ἐκεῖ τέλος θὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ γῆνα, ἡ δὲ ἀγία του ψυχὴ θὰ
μεταστῇ εἰς τὰ ὑπερκόσμια, ἔνθα τὸν ἀναμείνει ὁ τοῦ Δικαίου Κοιτοῦ δίκαιος σπέ-
φανος, διότι τὸν «ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγωνίσαστο, τὸν δόμον τετέλευκε, τὴν πί-
στιν τετήρηκε».

Σιλαβάτης τῆς Ὁρθοδοξίας, εἶναι σφοδρὸς πολέμιος τῶν παντοει-
δῶν Αἰρετικῶν, οἵτινες, ὡς λυσσῶντες κύνες, ἐπιτίθενται γὰ κατασπαράξωσι τὸ
Χριστεπώνιμον ποίμνιον. Ἐξ ἴσου εἶναι πολέμιος και τῶν Λατίνων, οἱ ὁποῖοι
ἀλλοιώνουν τὰ ἰσληθῆ δόγματα τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας. Εἰς παρατιθέμενον
Κανόνα κατὰ Λατίνων διαφαίνεται ἡ αἰσθηρὰ προσηλώσις του εἰς τὴν Ὁρ-
θοδοξίαν. Εἰς ἕτερον Κανόνα κατὰ αἰρέσεων, ὃν ἀποστέλλει ὡς δῶρον εἰς τὸν φί-
λον του Ἀβέρκιον — Πρωτοσύγκελλον Ἱεροῦ Μητροπόλεως Ἀδριανουπό-
λεως(1) ἐπιτίθεται δομιτάτα κατὰ τῶν Αἰρετικῶν. Ὁ Κανὼν οὗτος εὐρίσκει-
ται σήμερον εἰς τὴν Ἱερὴν Μονὴν Μεγίστης Λαύρας, Ἀγίου Ὁρους
και εἶναι ὄντως μέγας, ὡς ὁ Μέγας τοιοῦτος τοῦ Ἀνδρέου Κρήτης —
Ἐκάστη Ὀδὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ 20 Τροπάρια — και ἀρχίζει μὲ τὸν Εἰρημὸν
«Ἀρωματηλάτην Φαροῶ»(2). Τὸ αὐτὸ ἔτος (1614) δωρεῖται εἰς τὸν
τότε Ἀρχιεπισκοπὸν Ἀνδριανουπόλεως Ἀνθίμου, τὸν μετέ-
πειτα Οἰκομενικὸν Πατριάρχην, καλλιτεχνικώτατον Χειρόγραφον Ἱερὸν Εὐαγ-
γέλιον, στιχοπλοκῶν ἐν τέλει τοῦ Ἱεροῦ Βιβλίου τὰ ἐξῆς:

«Σοὶ τῷ κοσμοῖντι τὴν Ἀδριανουπόλιν
λαμπραῖς ἀρεταῖς και λόγοις Θεηγόροις,
και τοὺς οἴκους τῆς αὐτῆς Ἐκκλησίας
καθοδηγοῖντι ἀληθείας πρὸς δομον
και τὰ λογικὰ πρόβατα τοῦ Σωτῆρος
πρὸς νομὰς ἰθύνοντι σωτηριῶδεις
λαμπρῶ φωστῆροι και σοφῶ Ἱεράρχη
κλεινῶ Ἀνθίμου, Ματθαῖος ὁ Μυρέων
(κᾶν γῆρα τρυφόμενος πολυστενάκτω)
και χεῖρα κερτημένος τρέμουσαν χερσίνω
ἀλλ' οὖν γε πόθου και ἀγάπης σῆς χάριν
γράφας πέπομαρα ὅμως τὸ προσταχθῆν σοι
ὁ δέξαι, Πάτερ και αὐτὸς δι' ἰσγάπην
κᾶν μικρὸν ἐστὶ τὸ πεμφορῆν σοι μου δῶρον».

(Ἐν ἔτει Ζοχβ' 1614 μηνὶ Νοεμβρίῳ και ἐν τῇ Οὐγγροβλαχίᾳ και ἐν τῇ

(1) Ἐμ. Γεθεῶν «Ἐκκλησι», Ἀλήθειαν Τόμ. Ε' σελ. 210.

(2) Κώδις Λ' 31 Μεγίστης Μονῆς Λαύρας, Ἀγίου Ὁρους.

Μονῆ Δαβλον (Κατὰ χειρόγραφον Κατάλογον τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγιοταφικῆς Βιβλιοθήκης).

Ὡς ἡ καλλιτέλεια ἀφ᾽ ἑαυτῆς, κεκλεισμένη ἐν τῷ κλωθῷ αὐτῆς, ἴδει περιπατῶς καὶ σκορπίζει εἰς τὸν ἕρα γλυκύτατα ἄσματα, τέρονσα τοὺς ἀκροατάς, αὐτῷ καὶ ὁ αἰόδιμος Μικροπολίτης Μυρέων Ματθαῖος, κλεισμένος οικειοθελῶς εἰς τὴν Ἱερὰν Μονῆν Δάβλου, συνθέτει ὠραίους ἔκινους, συγγράφει διδασκτικώτατα καὶ περισπούδαστα ἔργα, γράφει Ἱερὰ Βιβλία — ὧν ὁ ἀριθμὸς οὐκ ἔστι κατὰ μέρος — ἵνα ἀνακουφίσῃ τὴν πολλὰ παθοῦσαν ψυχὴν του, ἀφελήσῃ ποικιλοτρόπως τοὺς ὁμοεθνεῖς του καὶ προφυλάξῃ αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ λυσσῶντος λίκου, τοὺς ὁμοῦστας νὰ κατασπαράξωσι τὸ ποιήμιον τοῦ Χριστοῦ.

Ἰσως φανῆ παράδοξον τοῖς φίλοις ἀναγνώσταις, πῶς ἐνεγινώσκοντο ἐν τοῖς Ἱεροῖς ναοῖς Κανόνες μὴ ἔχοντες σχέσιν μὲ ἐσραζομένους ἁγίους, ὡς εἶναι οἱ κατὰ Αἰρέσεων καὶ κατὰ Λατίνων τοιοῦτοι τοῦ κειμήλιου Ἱεράρχου. Τὴν δεδικαιολογημένην ταύτην ἀπορίαν θέλει λύσει ὁ διαπροσηπὴς φιλόστοργος καὶ ἐρευνητὴς τῶν Ἑκκλησιαστικῶν πραγμάτων αἰόδιμος Ἐμ. Γεδεών.

Οὗτος(1) μᾶς λέγει ὅτι: «Οἱ Αἰρετικοὶ συνέθετον τοιοῦτους Κανόνας, στρεφομένους ἐναντίον τῆς Ὀρθοδοξίας, τοὺς ὁποίους ἐψάλλον ἐν τοῖς ναοῖς των. Εἰς ἀντιστάθμισμα τῶν τοιούτων ἀπειρησιαστικῶν ἐνεργειῶν των καὶ οἱ ἡμέτεροι συνέθετον Κανόνας ἐναντίον των». Ἴδου τὴ ἀκριβῶς περὶ τοῦτου γράφει οὗτος.

«Πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν τείνει ὁ δημοσιεύματός Κανὼν τοῦ Ματθαίου κατὰ Λατίνων. Οὗτος εἶναι τὸ μόνον τοιοῦτου εἶδους ἀσματογράφημα μετὰ τὴν ἄλωσιν, ἀρχαῖον ἄλλως τε ὄντος τοῦ συστήματος, τῆς διὰ τοιούτων ἱερῶν κειμήλιων διαδόσεως νοσηρῶν ἢ ὑγιῶν Θρησκευτικῶν διδασκαλιῶν, διότι, ὡς εἶναι γνωστὸν τοῖς καὶ ἀκοφ δακτύλῳ τῆς Ἑκκλησιαστικῆς Ἱστορίας ἀψαμένους, Τσοπάρια τινα καὶ Εἰσομοῖς συντιθέμετες διέδιδον οἱ αἰρετικοί, ὅπως ψάλλονται ἐπ' ἐκκλησιαίς, ὥστε ἡ ἐν Λαοδικεῖα Σύνοδος ὥρισε ὁριπῶς διὰ τοῦ ΝΘ' Κανόνος «Ὅτι οὐ δεῖ ἰδιοπικρῶς ψάλλομαί λέγεσθαι ἐν τῇ Ἑκκλησίᾳ. Οὐδὲν ἄπορον ἂν βλέπωμεν πάλιν ὅτι Ὀρθόδοξοι διὰ τοιούτων Ποιήσεων Ἱερῶν ἀσμάτων ἀνελάμβανον τῶν κακοδοξιῶν τὴν ἀναίρεσιν».

Καὶ συνεχίζει: «Ἐν τῷ ἀνίσῳ κατὰ τῆς ὑπερόρουσ Ρώμης πολέμῳ τῆς Ἀνατ. Ἑκκλησίας, ἐν ᾧ αὐτὴ πολλὰ ἐκείνης ἐλαττωμένη κατὰ τὰς ραδιομογίας καὶ τὰ ἕλικὰ μέσα, ἃ ἀφθδίως προσέχεε παντὶ τῷ ἀρηρησθησῶ καὶ ποτε 40.000 σχοῦδα ἐδαπάνησε, ὅπως κατορθώσῃ τὴν ἰσχυρόνισιν ἡρωϊκοῦ Πατριάρχου(2) κατεῖχε θέσιν ἀμυντικὴν, ὅπλα καὶ ὑπεράσπισιν τῶν προσβαλλομένων, θεσιῶν, οὐδὲν ἕτερον εἶχεν ἢ τὸν λόγον καὶ τὴν κάλαμον, ἐντεῖθεν δὲ πλεῖστα ἐγράφησαν συγγράμματα, ὧν κατάλογος μετὰ βιογραφ. σημειώσεων ἐστὶν ἡ πολιτικός «Ὁρθόδοξος Ἑλλάς» τοῦ ἐν Λειψία Ἀρχιμανδρίτου Ἀνδρον. Δημητροπολίτου».

Καὶ πράγματι. Διεξεργασμένος τις μετὰ προσοχῆς τὸ περισπούδαστον τοῦτο Βιβλίον, βλέπει μετὰ θαυμασμοῦ ἑκατοντάδας κληρικῶν καὶ λογίων προσπαθούντων νὰ ἀποδείξουν εἰς τοὺς Λατίνους τὴν πλάνην των. Ἀρχεται ἀπὸ τοῦ ποῦτου γράψαντος ἐναντίον τῶν καινοταμιῶν τῆς Λατίνων αἰοδίμου Πατριάρχου Κων)πόλεως Φωτίου — 858 — καὶ λήγει μὲ τὸν Στ. Βλασόπουλον, ὅστις εἰς

(1) Ἐμ. Γεδεών «Παρθνα σ σ ὁ ς» Τόμος Α' σελ. 867.

(2) Πρόκειται περὶ τοῦ αἰοδίμου Πατριάρχου Κυρίλλου Λουκάεως τοῦ σφοδροῦ πηλεμίου τῶν Λατίνων, ὅστις ἀπηργονίσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, κατόπιν ραδιομογιῶν τῶν Λατίνων καὶ τὸ Λεῖψανόν του ἐρηφίθη εἰς τὴν θάλασσαν τὴν 10ην Ἰουνίου 1638 — «Ὁρθ. Ἑλλάς» Δημητροπολίτου σελ. 148.

τὸ Βιβλίον τοῦ «ὑπεράσπισις τῆς Γραικικῆς Ἑκκλησίας» ὑπεραμύνεται αὐτῆς, καυτηριάζων τὰς καινοτομίας τῶν Λατίνων.

Ὁ Δημητράκοπουλος εἰς τὴν σελ. 148 τοῦ ἐν λόγῳ Βιβλίου του, κατατάσσει μεταξὺ τῶν γραμμάτων κατὰ Λατίνων καὶ τὸν Ματθαῖον γράφων «Εἰς τὸ ὑπ' αἰθρῆ. 220 χειρόγραφον τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Ἁγιοσ. Μετοχίου σώζεται τοῦ Ματθαίου τὸ ἐξῆς λόγιον: «Περὶ τῶν αἰτίων ἀνοχῆθεν τοῦ Σχίσματος τῶν Λατίνων καὶ περὶ τῶν 6 διακροῶν αὐτῶν πρὸς τοὺς Γραικοὺς ἐν συντόμῳ καὶ ἐν σχήματι Κανόνος». Περὶ τοῦτου καὶ ὁ ἀείμνηστος ἱστοριοδίφης Κωνστ. Σάββας(2) γράφει ὅτι ὁ Ματθαῖος: «Ἐργασίη πολλὰ διὰ στίχων καὶ Κανόνα κατὰ Λατίνων» ὁ δὲ πολιμαθέστατος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων, αἰδίδμος Δοσίθεος(3) εἰς τὴν Δωδεκάβιβλον γράφει ὅτι: «Μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, συγγραμμάτων κατὰ τῶν καινοτομιῶν τῶν Λατίνων, κατατάσσομαι καὶ τὸν Ματθαῖον Μυρέων». Τριωκαστὸν δε δεῖτερον δὲ κατὰ σειράν μεταξὺ τῶν σοφῶν τοῦ ΠΣΓΤου αἰδόνος(4).

Τὸ ἀγκυδέστατον τοῦτο Βιβλίον, ζυγίζον 10 καὶ πλέον κιλιά, εὐρίσκεται εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην. Ἐπειδὴ περιέχει καὶ σπουδαίας ἐργασίας λογίων Ἑπειρωτῶν, ἐθεώρησα καλὸν νὰ παρῶσχω μερικῶς πολυτίμους περὶ αὐτοῦ πληροφορίας.

Ὁ συγγραφεὺς τοῦτο αἰδίδμος Δοσίθεος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων, κατήγετο ἐξ Ἀραβῶν τῆς Ἑπαρχίας Καλαβοῦταιν. Ἐχειροτονήθη Μητροπολίτης Καισαρείας (Παλαιστίνης) ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Νεκταρίου, τὸν ὁποῖον διεδέχθη εἰς τὸν Θρόνον τὸν Πατριαρχικὸν τὴν 23ην Ἰανουαρίου τοῦ 1669. Ἐπατριαρχευσεν τριάντα ἔτη καὶ ἀπέθανεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν 7ην Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους 1707. Ἐμαθήτευσεν παρὰ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων ἱατροφιλόσοφῳ Νικολάῳ Κεραμεῖ, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ Δημητράκοπουλος(1) γράφει ὅτι «ἦτο ἀκροατὴς τῶν ἐν Ἰταλία σοφῶν καὶ ἦτο ἀνὴρ εἰδήμων τῆς τε Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς φωνῆς καὶ πεπαιδευμένος τὴν τε θύραθεν σοφίαν καὶ τὴν ἱεράν Θεολογίαν».

Τὸ Βιβλίον τοῦτο τοῦ Δοσιθέου, περιέχει καὶ ἔργα τοῦ ἡμετέρου Νικολάου Κεραμέως ὧν ὁ ἐπιβλῶν πρόωρος θάνατος, δὲν ἐπέτρεψε τὴν ἐκδοσιν. Ταῦτα εἶναι 1ον) «Ἀντέγκλημα κατὰ τῶν ἐγκαλούντων ἀδίκως κατὰ τῆς μιᾶς καὶ μόνης ἀγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Θεονύμφου τοῦ Χριστοῦ Ἑκκλησίας» καὶ 2ον) «Ἀντιροητικὰ κατὰ τῆς ἀνοχῆς τοῦ Πάπα εἰς 83 πηήματα».

Διὰ τὸν φιλόσοφον καὶ πολιμαθέστατον Πατριάρχην Δοσίθεον, ὁ μὲν Ἀλέξανδρος Ἑλλάδιος λέγει ὅτι «ἦν εἰδημονέστατος τῆς Γουρκικῆς, Ἀραβικῆς, Ρωσικῆς, Γεωργικῆς, Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς Φιλοσοφίας ὁ δὲ αἰδίδμος Οὐκάνομος λέγει «Οὗτος... ἀνεράνη σοφώτατος καὶ καθηγητὴς τῶν ἀρχαίων Πατέρων τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἑκκλησίας ὁμολήτης»

Τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἐκτιπώσεως τοῦ ἐν λόγῳ Βιβλίου εἶχεν ἀναλάβει ὁ ἡμέτερος Μητροφάνης Γρηγορᾶς ἢ Δωδωναῖος. Τοῦτο μᾶς πληροφορεῖ ὁ Ἐμ. Γεδεών(2) γράφων ὅτι «Ὁ Μητροκράτης Γρηγορᾶς ἦτο ὁ ἐπιστάτης καὶ διορθωτὴς τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ κατὰ τὸ 1715 ἐκδο-

(2) Κωστ. Σάββας «Νεοελληνικὴ Φιλολογία» σελ. 403.

(3) Δοσιθέου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων «Δωδεκάβιβλος» Βιβλ. 10 Μέρ. ΣΤ' Κεφ. Γ' σελ. 1144 καὶ

(4) Δοσιθέου «Δωδεκάβιβλος. Βιβλ. 11ον Κεφ. 1Α' σελ. 1179.

(1) Ἄνδρ. Δημητράκοπουλου «Ὁρθόδοξιας Ἑλλάδος» σελ. 159.

(2) Ἐμ. Γεδεών «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» Τεύχος ΣΤ' σελ. 81.

ΣΤΑΥΡΟΥ ΙΩΣ. ΠΑΠΑΔΑΤΟΥ

ΑΙ ΣΛΑΥΙΚΑΙ ΔΙΕΙΣΔΥΣΕΙΣ ΕΝ ΑΓΙΩ ΟΡΕΙ*

Ἐξετάσαντες τὴν σημερινὴν τοῦ Ἁγίου Ὄρους κατάστασιν, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ διακριβώσωμεν διαχωριστικῶς τὸν βαθμὸν τῆς συμπαθείας πρὸς τοὺς Σλαύους μοναχοὺς, ὡς προερχομένης καὶ ὀφειλομένης εἰς φυλετικῶς ἀνήκοντας εἰς φιλικὰς χριστιανικὰς χώρας, ὧν τὴν ἀναγέννησιν κάποιε ἀναμένουσιν ἢ ὡς ἀκολουθοῦντας πιστῶς τὸ μοναχικὸν τῶν Δόγμα. Ἐν Ἁγίῳ σήμερον μεγάλη μερὶς τῶν μοναχῶν φιλικῶς διάκειται πρὸς τοὺς Σλαύους μοναχοὺς καὶ ἰδίᾳ πρὸς τοὺς Ρώσους. Ἡ αἰτία ὁμῶς τῆς συμπαθείας αὐτῆς δὲν εὐρίσκεται ἐκεῖ, ὅπου καὶ πρὸ ἐνὸς καὶ ἡμίσεως αἰῶνος, ἀλλὰ μεταωπισθεῖσα ἐκ βάθρων κεῖται νῦν εἰς τὴν ἀνάγκη τῆς διατηρήσεως τοῦ Ἁγίου Ὄρους ὡς Κέντρου τοῦ Ὀρθοδόξου Χριστιανικοῦ κόσμου. Ἐνταῦθα ἀδιακρίτως συνδέονται τὰ ὅρια τοῦ φιλοσλαβικοῦ καὶ παναρθοδόξου πνεύματος καὶ πᾶσα πρὸς ἀκίβη διαχωρισμὸν προσπάθεια θὰ ἀποβῆ ματαία.

Ὁ Ἁγιορείτης μοναχὸς πάντατε ἐπάλασε διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν Ἐθνικῶν μας ἀγῶνων (1). Πᾶσα κατηγορία ἐπὶ ἀνιάτῃ φιλορωσισμῶ θὰ ἦτο ἀσέβεια ἔναντι τοῦ χυθέντος ὑπὲρ τῆς Πατρίδος ὑπ' αὐτῶν αἵματος. Τὸ ἐὰν κάποτε ἠπατητήθησαν ὑπὸ τῆς μεγάλης Ρωσσίας, δὲ δύναται νὰ θεμελιώσῃ διαρκῆς πεδίον

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου σελ. 210.

1. Περὶ τῆς δράσεως τῶν μοναχῶν κατὰ τοὺς ἀπελευθερωτικούς ἀγῶνας βλ. τὸ ἔργον τοῦ Κ. Α. Βοβολίνη: Ἡ Ἐκκλησία εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς Ἐλευθερίας, Ἀθῆναι 1953 καὶ εἰς διάφορα αὐτοῦ τμήματα. Ἐπίσης βλ. εἰς Σμυρνάκη σελ. 174 περιγραφὴν τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Πύρρου τοῦ Θεσσαλοῦ περὶ τῆς δράσεως τῶν μοναχῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους κατὰ τὴν ἐκανάστασιν. Ἐνταῦθα σημειοῦμεν τὸν Ἁγιορείτην μοναχὸν Κοσμᾶν τὸν Αἰτωλόν, ὅστις διὰ τὴν προεπαναστατικὴν αὐτοῦ Ἐθνικὴν δράσιν, ἀποκαλεῖται σήμερον Ἐθνεγέρτης.

θείσης ὀγκώδους καὶ πολυτίμου Βίβλου τῆς Λωδεζαβίβλου τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολίμων Δοσιθέου» ἐπιβεβαιῶνται δὲ καὶ ἐκ τοῦ κάποι ἐπιγράμματος, ἀναγεγραμμένον ἐν ἀρχῇ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Μητροφάνους, ἔχοντος οὕτω: «Δεῖ δὲ τοὺς τὴν παρούσαν Βίβλον ἀναγινώσκοντας καὶ σφάσματα εὐρίσκοντας, μὴ ἀτύπως καταγνώσκωσιν τοῦ διορθωτοῦ τὴν αἰτιότητα, ἀλλὰ μανθάνοντας τὰ αἰτία τῶν ἐν αὐτῇ σφάσματων, φημι πρῶτον τῶν χαλκοτίτων τὸ ἀλλογίωσσαν μετὰ καὶ τοῦ μὴ ἐπίστασθαι ὁμῶς τὴν τῶν Ἑλλήνων ἔντεχνόν τε καὶ ἀπλήν διώκετον. δεῖτερον τῶν ψηφίων καὶ ἐργαλείων τὸ εἰς ἐκτίπωσιν πάντως καὶ πάντῃ ἀνεπιτήδειον καὶ τρίτον τὴν τοῦ διορθωτοῦ βαρεῖαν νόσον ἀπὸ τῆς ἐνάρεως τῆς ἐκτιπώσεως αὐτῆς μέχρι τέλους αὐτῆς συγγνώμην αὐτῷ δίδοναι, εἰ καὶ τὰ τῆς βίβλου σφάσματα κατὰ τῷ τέλει αὐτῆς τῶν ἐνόητα σεσημειώται, αἱ δὲ ἐπιγραφαὶ τῶν Κεφαλαίων καὶ παραγράφων αἱ αἰταὶ οὕσαι τοῖς πίναξι, τὴν ἐπιδιόρθωσιν ἐνταῦθα ἐντελεστέραν ἔχουσαν, ὅσα γὰρ ἢ ἐκεῖ ἐσφαλται ἢ οὐκ εὐρίσκεται, ἐνταῦθα ὀρθῶς καὶ ἀνελλιπῶς τέθειται.

Ἐρωσθέν οὖν οἱ ἀναγινώσκοντες αὐτὴν καὶ μνησθε τοῦ λίαν ἐν τῇ διορθώσει κοπιᾶσαντος ταπεινοῦ Μητροφάνους Γρηγοροῦ τοῦ ἐκ Δωδωνῆς, τὴν ἀξίαν Ἱερομονάχου».

(Συνεχίζεται)

διαμάχης μεταξύ των ἐν Ἀγίῳ Ὄρει Ρώσων μοναχῶν. Ἔργον τοῦ μοναχοῦ εἶναι ἡ ἄφεις τοῦ ἁμαρτήματος καὶ τοῦ μίσους ἢ παραμέρισις, ἔμπλεοι δὲ οὗτοι προθύμου συγχωρήσεως, παντελῶς ἀγνοοῦσι τὴν ἀντεκδίκησιν. Οὕτω πράξαντες λοιπὸν οἱ μοναχοί, ἅμα τῇ ἐκλείψει τοῦ Ρωσικοῦ κινδύνου, περιβάλλουσι σήμερον διὰ στοργῆς τοὺς ὁμογενεῖς τῆς ἀδικησάσης αὐτοὺς Μεγάλῃς χώρας τοῦ Βορρᾶ.

Ἐπειδὴ σήμερον ἐν Ἀγίῳ Ὄρει καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ, δημιουργεῖται ἐνίοτε θόρυβος περὶ τοῦ κινδύνου ἐκ τοῦ ἐπιδεικνυομένου φιλορωσισμοῦ τῶν Ἑλλήνων μοναχῶν, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι τὸ ἐκδηλούμενον φιλορωσικὸν ἐν Ἀγίῳ Ὄρει σήμερον πνεῦμα, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ ἀναγκαῖον ἀποτέλεσμα τῆς ὑπὸ τῶν μοναχῶν ἀκολουθουμένης πανορθόδοξου γραμμῆς. Γεγονὸς εἶναι, ὅτι οἱ Ἕλληνες μοναχοὶ ἐκδηλοῦσι πάντοτε τὴν πρὸς τοὺς ξένους μοναχοὺς συμπάθειάν των καὶ ἐκδηλώνουσι διαρκῶς τὸ ἐνδιαφέρον των, πρὸς πρόληψιν τοῦ ἀφανισμοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ Ἀγίου Ὄρους—ὅστις φαίνεται ἐπικείμενος λόγῳ τῆς σοβαρᾶς τῶν ξένων Σκηνωμάτων λειψανδρίας· τοῦτο ὅμως πράττουσιν, ὡς ἐξηγήσαμεν, ἀποβλέποντες εἰς τὴν διατήρησιν ἐν Ἀγίῳ Ὄρει πάσης ξένης μειονότητος καὶ ἀποτροπὴν τοῦ κινδύνου ἀπωλείας τοῦ πανορθόδοξου χαρακτῆρος αὐτοῦ (1).

Ἐπὶ τούτοις ὅμως καὶ περιπτώσεις κατὰ τὰς ὁποίας οἱ Ἕλληνες μοναχοὶ ἐκδηλοῦσιν ὑπέρμετρον ἐνθουσιασμὸν ἐπηρεαζόμενοι ἀπὸ τινος εὐγενεῖς χειρονομίας τῶν Ρώσων, πολλάκις δὲ καὶ παρεκτρέπονται, ἐν τῇ προσπάθειᾳ των βεβαίως νὰ μὴ δειχθῶσι πρὸς αὐτοὺς ὡς ἐχθρικῶς διακείμενοι. Τὰ περιστατικὰ ὅμως ταῦτα, ὀλιγάριθμα καὶ ἄνευ σοβαροῦ ἀντικτύπου ὄντα, δὲν ἐγκυμονοῦσι κινδύνους ἐθνικοῦς τε καὶ θρησκευτικοῦς.

Ὁ κίνδυνος ὁ ὁποῖος ἠπείλει ποτὲ τὸ Ἅγιον Ὄρος ἀπῆλθεν ἀνεπιστρεπτί. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς προσπάθειας πραγματοποιήσεως τῆς μεγάλης Ρωσικῆς ἰδέας, ἦν ὁ Μέγας Πέτρος ἐφύτευσε εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ρώσων, τὸ Ἅγιον Ὄρος δεσπότης τῆς λεκάνης τῆς Μεσογείου καὶ τῶν χωρῶν τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, ἐὰν καθίστατο Ρωσικὸν ὄχυρον, θὰ παρεῖχεν ἀσφαλῶς σοβαρὰς ἐλπίδας ἐπιτυχίας τῶν Ρωσικῶν σκοπῶν. Εἰρήσθω δέ, ὅτι ἡ κατάκτησις τοῦ Ἀγίου Ὄρους πρὸ τινος ἦτο λίαν εὐκολός, λόγῳ τῆς πληθύσεως τῶν ἐν αὐτῷ Ρώσων μοναχῶν, Νῦν ὅμως ἡ κατάστασις μετεβλήθη. Ἀφ' ἐνὸς μὲν, ἡ λόγῳ τῆς τεχνικῆς προόδου διαμορφωθείσα

1. Ἐπὶ τὴν ἐννοίαν ταύτην τὴν 9—12—1956 ὠμίλησεν ὁ Καθηγούμενος τῆς Μονῆς Ἀγίου Διονυσίου Ἀρχιμανδρίτης Γαβριήλ, τονίσας τὴν ἀνάγκην τῆς διατηρήσεως τῶν ξένων Σκηνωμάτων, διὰ τὴν διατήρησιν καὶ τοῦ Πανορθόδοξου χαρακτῆρος τοῦ Ἀγίου Ὄρους. Ὁμοίως ὑπὸ τὸ ἴδιον πνεῦμα ὁ Καθηγούμενος τῆς Μονῆς τοῦ Ἀγίου Παύλου ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἅγιος Παῦλος ὁ Ξηροποταμίτης (Τεύχος 54), ἐκδιδόμενον ὑπὸ τῆς Ἰδίας Μονῆς καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς Ἱστορίας τῆς Μονῆς τοῦ Χελανδαρίου, τῆς συγγραφείσης ὑπὸ τοῦ Διακόνου Κοσμᾶ, συναληθοῦ τὰ ἑξῆς: «Ἡ ἀνεξερεύνητος θεία βουλή, ἄς νεύσῃ ἀγαθὰ εἰς τὰς καρδίας τῶν Σοβιετικῶν ἡγετῶν, ἵνα οὗτοι ἐπαναφέρουν καὶ πάλιν τὴν μεγάλην αὐτῶν χώραν εἰς τὴν παλαιὰν αὐτῆς θέσιν, τῆς Ἀγίας Ρωσσίας τῆς προστάτιδος τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀπὸ τὰς ἐπιβολὰς καὶ δολοπλοκίας τοῦ ἀνηθικοῦ δυτικοῦ λεγομένου πολιτισμοῦ. Ἡ ἡμέρα αὕτη θὰ εἶναι ἡμέρα Ἀναστάσεως καὶ τῶν ἀδελφῶν Ρωσικῶν Ἀγιορειτικῶν ἰδρυμάτων πρὸς δόξαν τοῦ τὰ πάντα κατεθύνοντος Θεοῦ καὶ αἴγλην τοῦ πανορθόδοξου τούτου Κέντρου τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ψυχικῆς ἀνατάσεως».

Τὰς περὶ διατηρήσεως τοῦ ξένου στοιχείου ἀπόψεις τῶν μοναχῶν, φαίνεται ἀποδεχόμενος ὁ καθηγητὴς Νικόλαος Λούβαρις. Εἰς τὸ ἐσχάτως κυκλοφορήσαν βιβλίον του. Ἡ Πύλη τοῦ Οὐρανοῦ—Τὸ μήνυμα τοῦ Ἀγίου Ὄρους πρὸς τὸ παρὸν (σελ. 25) ἐκθέτει τὰς ἀπόψεις του διὰ στόματος Ρώσου Μοναχοῦ, ὡς ἑξῆς: «Τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος ἀπαγορεύει τὴν εἰσοδὸν Ρώσων δοκίμων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξαγωγὴν χειροτεχνημάτων, ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ ἠθύνατο νὰ ἀποζοῦν. Ἡ ἀπαγόρευσις ἐπεξετάθη καὶ εἰς τὴν ἐξαγωγὴν λειτουργικῶν βιβλίων, τῶν ὁποίων ἔχουν ἀνάγκην αἱ Ρωσικαὶ Κοινότητες τῆς Διασπορᾶς. Αἱ συνέχειαι εἶναι καταφανεῖς, ἐρήμωσις καὶ ἐρείπωσις. Ὁ κυριώτερος βεβαίως λόγος τῆς καταστάσεως, εἰς τὴν ὁποίαν περιήλθεν ἡ σκῆπη, εἶναι ἡ κατάρρευσις τοῦ αἰσικτοῦ καθεστώτος εἰς τὴν Ρωσσίαν ὅπως καὶ ἂν ἔχη, θὰ ἦτο θλιβερόν ἐὰν τὸ Ἅγιον Ὄρος ἔχανε τὸν Πανορθόδοξον χαρακτῆρα του διὰ τοῦ βαθμιαίου θανάτου τῶν Μονῶν, πού ἐππροσωποῦν τὸν Σλαβικὸν Χριστιανισμόν.

πολεμική τακτική, ἀφίνει πλέον ἡσυχον τὸν ἄλλοτε ζωτικὸν τοῦ Ἁγίου Ὄρους χώρον, ἀφ' ἑτέρου, ἡ σοβαρὰ μείωσις τοῦ Ρωσικοῦ μοναχικοῦ στοιχείου, δὲν δύναται γὰρ δόσῃ καὶ πάλιν δικαίωμα ἐνεργοῦ ἐπεμβάσεως εἰς τὴν σημερινὴν Ρωσσίαν, ἣτις μάλιστα τελοῦσα ὑπὸ ἀθεϊστικὸν καθεστῶς, δεσμεύεται νὰ ἐνδιαφερθῇ διὰ τοὺς Χριστιανοὺς ὁμογενεῖς της. Οἱ λόγοι αὐτοί, λίαν σοβαροὶ ὄντες, πείθουν ἡμᾶς, ὅτι οὐδεὶς κίνδυνος ἀπωλείας τοῦ Ἁγίου Ὄρους ὑπάρχει, ἐν τῷ παρόντι καὶ τῷ μέλλοντι καὶ συνεπῶς ἡ διατήρησις τῶν ξένων Μονῶν ὑπὸ τὴν σημερινὴν ἢ κατὰ τι ἡῤῥημένην δύναμιν καὶ οὐδόλως ἐπιζημία εἶναι καὶ παρὰ τῶν μοναχῶν ἀρεστή.

43. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΠΑΝΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

Ἡ Ἀγιορειτικὴ Μοναχικὴ Κοινότης, σχηματισθεῖσα ἐκ τῆς ἀνὰ τὸν γνωστὸν τότε κόσμον ἀθρόας προσελεύσεως ἀσκητῶν Χριστιανῶν, ἀδιακρίτως Ἐθνότητος καταγωγῆς καὶ γλωσσικῆς ἰδιότητος, κατέστη σὺν τῇ παρόδῳ τῶν αἰώνων τὸ ἱερὸν προσκήνυμα τῶν Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν. Οἱ Ἀγιορεῖται μοναχοὶ, πιστοὶ ὁπαδοὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ Ναζωραίου, καθ' ἣν, ἀρχὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι ὁ παραμερισμὸς τῶν φυλετικῶν διακρίσεων καὶ ἡ ἐν πνεύματι ἀγάπης, περίεξ αὐτοῦ συσπείρωσις τῶν ἀνὰ τὸν κόσμον πιστῶν, ἀδελφικῶς πρὸς τοὺς λοιποὺς ἑτεροεθνεῖς μοναχοὺς προσβλέποντες, περιορίσθησαν μόνον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει τοῦ πνεύματος τῆς ὀρθοδοξίας καὶ τῆς κατὰ τὸ δυνατόν μεταβολῆς τοῦ χώρου τούτου εἰς κέντρον προσελεύσεως παντὸς ἔχοντος διάθεσιν πρὸς ἀσκητικὴν διαβίωσιν. Διὰ τοῦτο βλέπομεν ἀδελφικὴν ἀναστροφὴν μετὰ τῶν Σλαύων, τῶν Γεωργιανῶν, τῶν Δαλματῶν καὶ Ἀρμενίων καὶ γενικῶς παντὸς ἀσπαζομένου τὸ χριστιανικὸν δόγμα (1).

Τὴν ἰδιότητα ταύτην τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ὡς τόπου πανορθοδόξου προσκυνήματος, ἐνωρὶς διέγνωσαν οἱ Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες καὶ ἐπιθυμοῦντες τὴν διατήρησίν του ὡς τοιούτου, ἀνεγνώρισαν αὐτὴν διὰ Βασιλικῶν διαταγμάτων. Οὕτω ἀνθυβρίσκομεν Βασιλικὰς πράξεις ἀποκαλούσας τὸ Ἅγιον Ὄρος «Φῶς καὶ Ἄλας τοῦ Κόσμου ὁλοκλήρου» «ὄρος τῆς Οἰκουμένης» καὶ προτρεπούσας ἅμιν αὐτό, ὅπως εὐχεται ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης ὁλοκλήρου (2).

Ὑπὸ τὴν χροιάν του ταύτην, τοῦ πανορθοδόξου κέντρου, τὸ Ἅγιον Ὄρος ἐπὶ χιλιετηρίδα περίπου, διετήρη σταθερῶς προσηλωμένα ἐκεῖ τὰ β' ἔμματα τῶν πιστῶν ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου. Οἱ καταστρεπτικοὶ πόλεμοι, αἱ θρησκευτικαὶ διχόνοιαι, τὰ Σχίσματα καὶ αἱ Αἰρέσεις, δὲν ἐτόλμησαν νὰ θίξωσι τὸν ἱερὸν αὐτὸν χώρον. *Εἰς στιγμὰς Ἐθνικῶν διωγμῶν, ἀπειτέλεσε τὸ καταφύγιον τῶν πασχόντων καὶ εἰς τὰ σκότη τῆς Ἐθνικῆς δουλείας, τὴν μόνην πηγὴν ἀντλήσεως Ἐθνικῶν παλμῶν* (3). Πᾶσαν δυσκολίαν διήλθεν ἐν ὀνόματι τοῦ πανορθοδόξου.

1. Κατὰ τὸν I' αἰῶνα ὅλον τὸ Ὄρος ἀπὸ τοῦ Ἰαθμοῦ μέχρι τῶν ἀκροτάτων μερῶν αὐτοῦ ἦτο κατωκημένον ὑπὸ παντοίου γένους μοναχῶν Ἑλλήνων, Γεωργιανῶν, Λατίνων ἐκ Ρώμης· οἵτινες ἦσαν ἐρημίται καὶ ἡσυχασταί. Σμυρνάκης σελ. 30.

2 «...Θεσπίζομεν τοίνυν καὶ ἡμεῖς εἶναι τὸ Ἅγιον Ὄρος ἐλεύθερον καὶ ὑπερόλου τοῦ κόσμου ἀνεπηρεάστως εὐχεσθαι.» Θεσπισμα Βασιλέως Ἀλεξίου Κομνηνοῦ ἐκδοθὲν κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον 1095. Βλ. Οὐσπένσκη: Χριστιανικὴ Ἀνατολὴ τ. III (A) σελ. 336 καὶ Σμυρνάκη σελ. 56.

«...Πατέρες Ἅγιοι οἱ τὸ Ἅγιον Ὄρος κατοικοῦντες ἴδατε ὅτι καθάπερ ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ Βασίλισσα τῶν πόλεων ἐπάνω πάντων ἐστίν· οὕτω τὸ Βασιλικώτατον καὶ θεῖον Ὄρος εἰς τὰ τῆς Οἰκουμένης Ὄρη. Καὶ τὸ ἡμετερον φῶς καὶ Ἄλας ἡμεῖς ἐστέ.... Χαιρετε καὶ ὑπὲρ τοῦ Κράτους τῆς Βασιλείας ἡμῶν εὐχεσθε καὶ ὑπὲρ ὅλου τοῦ κόσμου. Βασιλικὸν Πιττάκιον Ἀλεξίου Κομνηνοῦ ἔτους 1081. Βλ. Σμυρνάκη σελ. 58 καὶ Οὐσπένσκη. III (A) σελ. 336.

3. Οὐχὶ μόνον τὴν Ἑλληνικὴν δουλείαν, ἀλλὰ καὶ τὸ Βουλγαρικὸν ἔθνος ἐξῆλθεν τῆς Τουρκικῆς δουλείας, τῇ σοβαρᾷ συμβολῇ τοῦ Ἀγιορείτου Μοναχοῦ Παΐσιου. Καὶ οἱ Ρῶσοι ἠσπάθησαν τὸν Χριστιανισμὸν ἐκ τῶν κηρυγμάτων τῶν Ἀγιορειτῶν μοναχῶν, οἵτινες ἠκολούθησαν καὶ ἐσυνέχισαν τὸ ἔργον τῶν ἱεραποστόλων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου.

ξου χαρακτήρος αὐτοῦ καὶ ὑπὸ τὴν ιδιότητα ταύτην τὸ ἐσεβάσθησαν πάντες οἱ ξένοι κατακτηταί.

Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ πανορθοδόξου χαρακτήρος του τὸ Ἅγιον Ὄρος δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ τὸ μόνον ἑναπομεῖναν τμῆμα τῆς ἀπεράντου Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ἣτις ὑπὸ τὰ σκῆπτρα τῶν Βασιλεῶν αὐτῆς, συνεκέντρωνε τοὺς πιστοὺς Χριστιανούς, πολλῶν Ἐθνοτήτων καὶ Φυλῶν. Ἐὰν οἱ μοναχοὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἀδιακρίτως τόπου προελεύσεως, ἄνευ φυλειτικῆς διακρίσεως καὶ ἐπιδιώξεως ἐξυπηρετήσεως ἰδιοτελῶν σκοπῶν, ἐπιδίδονται εἰς τὰ μοναχικὰ αὐτῶν ἔργα, ἄνευ προστριβῶν καὶ ἐρίδων καὶ πόθου ἐπεκτάσεως, ἀλλὰ πρὸς ἀποκλειστικὸν σκοπὸν τῆς διατηρήσεως τοῦ χαρακτήρος τοῦ Ἁγίου Ὄρους ὡς κέντρου τῆς Πανορθοδοξίας, ἡ διατήρησις τοῦ χαρακτήρος αὐτοῦ εἶναι ἐπιβεβλημένη καὶ ἀναγκαία καὶ ἐν πολλοῖς θεάρεστος.

44. ΤΟ ΦΙΛΟΣΛΑΥΪΚΟΝ ΚΑΙ ΠΑΝΟΡΘΟΔΟΞΟΝ ΠΝΕΥΜΑ ΕΝ ΑΓΙΩ ΟΡΕΙ ΣΗΜΕΡΟΝ

Ἐν Ἁγίῳ Ὄρει σήμερον, λόγῳ τῆς μεταφορᾶς τῶν ἔξωθεν τοῦ Ἁγίου Ὄρους κρατουσῶν φιλοπροόδων ἀντιλήψεων καὶ ἐν αὐτῷ, ἐπῆλθε ποῖα τις χαλάρωσις εἰς τὰς μοναχικὰς συνηθείας μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἀπώλειαν τῆς οὐσιαστικῆς ἐννοίας τοῦ πανορθοδόξου κέντρου τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Εἰς τοῦτο βεβαίως σὺν τοῖς ἄλλοις συνετέλεσε καὶ ἡ κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας ἐπιδειχθεῖσα ὑπὸ τῶν Σλαύων πρόθεσις πρὸς κυριαρχίαν ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ παραμέρισις ὑπ' αὐτῶν τῶν Ἀγιορειτικῶν μοναχῶν συνηθειῶν. Προσέτι δὲ καὶ ἡ μερική, λόγῳ τῶν συγκοινωνιακῶν συνθηκῶν ἐκλαίκευσις τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Διαπίστωσις θλιβερὰ μὲν πλὴν σοβαρῶς ἀπασχολοῦσα τοὺς ἰθύνοντας ἐν Ἁγίῳ Ὄρει σήμερον. Ἀλλὰ καὶ ἡ μεταβολὴ τῶν πολιτικῶν συνθηκῶν καὶ ἡ ἔλλειψις ἐνεργοῦ ἐνδιαφέροντος ἐκ μέρους τῶν Σλαυϊκῶν χωρῶν, διὰ τὴν τύχην τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ὁμοεθνῶν των, ἐπέφερε τὴν ἀμβλυνοίαν τῶν συμπαθειῶν τῶν Ἑλλήνων μοναχῶν πρὸς τοὺς Σλαύους καὶ ἰδίᾳ τοὺς Ρώσους τοιοῦτους, διατηρουμένων μόνον σήμερον ἰχνῶν τινῶν ἐντελῶς ἀκινδύνων.

Ἡ ἐξέτασις τῆς σημερινῆς Ἀγιορειτικῆς καταστάσεως, ἐμφανίζει αὐτὴν παντελῶς στερουμένην φιλοσλαυϊκοῦ πνεύματος καὶ νοήματος ὡς πανορθοδόξου κέντρου μειωμένου αἰσθητικῶς.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Η'

ΑΙ ΛΟΙΠΑΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ

45. ΟΙ ΡΩΜΟΥΝΟΙ (ΡΟΥΜΑΝΟΙ)

Ἀσφαλεῖς περὶ τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν Ρουμάνων (1) ἐν Ἁγίῳ Ὄρει πληροφορίας δὲν ἠδυνήθημεν οὐδαμῶθεν νὰ ἀρυσθῶμεν. Γεγενὸς πάντως εἶναι, ὅτι ἡ ἐγκατάστασις αὐτῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἤρχισε μετὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, διότι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἰδίου αἰῶνος δὲν εἶχον εἰσέτι οὔτοι ἐμφανισθεῖ (2). Ἀφορμὴν εἰς τὴν ἐγκατάστασιν αὐτῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, ἔδωσαν αἱ πρὸ πολλοῦ χρόνου ὑπάρχουσαι σχέσεις μεταξὺ τῆς Μονῆς Λαύρας καὶ τῶν Χωρῶν τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας, ὅπου αὕτη κατεῖχεν ἀρκετὰ Μετόχια καὶ διαρκῶς ἀδελφοὶ αὐτῆς μετέβαινον ἀφ' ἐνὸς μὲν διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν Μετοχιῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὡς Ἀπόστολοι τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου, οὗ ἕνεκα πολλὰ τῶν ἐκεῖ πιστῶν ἤρχοντο εἰς Ἅγιον Ὄρος ὡς προσκυνηταί, μὲ ἀποτέλεσμα πολλάκις τὴν παραμονὴν των καὶ ὀριστικὴν ἐγκατάστασιν. Ἐπειδὴ οὔτοι δὲν εἶχον Κέντρον πρὸς ἐγκατά-

1. Εἰς παλαιότερα κείμενα ἀπαντῶνται ὡς Ρωμοῦνοι.

2. Βλ. Ἅγιον Παῦλον Ξηροποταμίτην τ. 45 σελ. 40.

στασιν, τοῖς παρεχωρήθη ὑπὸ τῆς Μονῆς Μεγίστης Λαύρας, ἡ ὑποτελῆς Σκήτη τοῦ Τιμίου Προδρόμου (1).

Ἡ παραχωρηθεῖσα Σκήτη διὰ τοῦ ἀπὸ Μαρτίου 1867 Σιγιλίου τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ Β' ἀνεγνωρίσθη ὡς Ρουμανική, παρεχωρήθησαν δὲ αὐτῇ προνομίαι καὶ ἐρρυθμίσθησαν τὰ περιουσιακά της δικαιώματα (2), πλὴν ὅμως διὰ τοῦ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1881 Σιγιλίου τοῦ ἰδίου Πατριάρχου κατηργήθησαν, διότι τὸ Πατριαρχεῖον παρήλθεν εἰς ἔριδας μετὰ τῆς Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας (3).

Τὴν σκήτην τοῦ Τιμίου Προδρόμου ἐνίσχυνε οἰκονομικῶς καὶ ἡ Ρουμανική Κυβέρνησις διὰ 50.000 φράγγων ἑτησίως.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἁγίου Ὄρους (1912) ὑποκινούμενοι οἱ Ρουμάνοι ὑπὸ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ Γενικοῦ Προξένου τῆς Ρουμανίας, ἐπεχείρησαν νὰ ἀνακηρύξωσι τὴν Σκήτην εἰς ἀνεξάρτητον Μονήν, πλὴν ὅμως ἀντέδρασε ἡ κερίαρχος Μονὴ τῆς Μεγίστης Λαύρας καὶ οὕτω τὸ Σχέδιον ἐματαιώθη ὀριστικῶς.

Παραλλήλως πρὸς τὴν Σκήτην Προδρόμου οἱ Ρουμάνοι μοναχοὶ ἐγκατεστάθησαν καὶ εἰς τὴν Σκήτην Λάσκου, ὅπου εἰσέει μικρὸς ἀριθμὸς τούτων εὐρίσκεται. Ἡ Σκήτη αὕτη ἰδρύθη πιθανῶς κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τῶν Μολδαβῶν. Ἀργότερον παρεδόθη ὑπὸ τοῦ Πρωτάτου εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Βατοπεδίου, περὶ τὸ τέλος δὲ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ὅτε οἱ Σέρβοι αἰσθητῶς παρήκμασαν, παρεχωρήθη εἰς τοὺς Ρουμάνους (4).

Ἐπίσης μικρὸς ἀριθμὸς Ρουμάνων μοναχῶν ἐκοινοβίασεν εἰς τὴν Μονὴν Ἐσφιγμένου, ὅπου διετηρήθη μέχρι τοῦ ἔτους 1878, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς ἀνεξάρτητα κελλία.

Ἡ παροῦσα κατάστασις τῆς Ρουμανικῆς μειονότητος εἶναι ἡ αὐτὴ περίπου τῶν λοιπῶν τοιούτων. Ἡ δύναμις αὐτῆς ἀνέρχεται εἰς 85 μοναχοὺς, οἵτινες ἐνδιαφέρονται μόνον διὰ τὴν διατήρησίν των καὶ ἀσχολοῦνται ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον μετὰ τὰ πνευματικά των ἔργα. Ὡς πρὸς τὴν μελλοντικὴν των διατήρησιν, ἡ προοπτικὴ αὐτῶν τῶν ἰδίων δὲν εἶναι ἐνθαρρυντικὴ, ἡ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἐκδηλουμένη συμπάθεια ἐκ μέρους τῶν λοιπῶν Ἁγιορειτῶν δὲν παρουσιάζει ἀνησυχίας.

46. ΟΙ ΙΒΗΡΕΣ

Ἡ Μονὴ τῶν Ἰβήρων, κατὰ τὰς διασωθείσας πηγὰς, ἰδρύθη κατὰ τὸ ἔτος, 890 ὑπὸ τοῦ ἐξ Ἰβηρίας Ἰωάννου Βαρασβασιῆ, ὅστις κατεῖχε τὸ ἀξίωμα τοῦ Κοροπαλάτου εἰς τὴν αὐτὴν τοῦ Βασιλέως τῆς Ἰβηρίας (5). Τοῦτον συνώδευεν ὁ υἱὸς του Εὐθύμιος, ὅστις καὶ τὸν διεδέχθη μετὰ θάνατον εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Μονῆς.

Τῇ προτροπῇ τούτου ἤρχισαν ἐρχόμενοι ἐξ Ἰβηρίας ἄτομα πρόθυμα νὰ ἀσπασθῶσι τὸν Μοναχικὸν βίον, κατὰ δὲ τὸ ἔτος 903 εἶχον ἐγκατασταθῆ ἐκεῖ 51 Γεωργιανοὶ μοναχοὶ (6).

1. Βλ. Σμυρνάκην σελ. 421 ὅστις ἀναφέρει, ὅτι ὑπὸ τῶν Μοναχῶν Νήφωνος καὶ Νεκταρίου, ἠγγοράσθη κελλίον, ὅπερ μεταβλήθην εἰς τὴν Σκήτην τοῦ Τιμίου Προδρόμου ὀνομάσθη Μολδαβικὴ Σκήτη, ἀναγνωρισθεῖσα καὶ ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Κοινοτήτος, διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 7134 δὲ ἀπὸ 14—10—1855 Χρυσοβούλλου τοῦ Ἁγεμόνος τῆς Μολδοβλαχίας· ἡ Σκήτη ὀνομάζεται Ρωμανική. Πρβλ. ὡσαύτως Σμυρνάκην σελ. 286, 105 καὶ 609. Ἐπίσης Βλ. καὶ Π. Καρολίδην: Ἡ Ἐνεστῶσα κατάστασις ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει σελ. 67.

2. Σμυρνάκης σελ. 229.

3. Σμυρνάκης σελ. 231.

4. Σμυρνάκης σελ. 603. *Langlois* σελ. 36.

5. Βλ. Ι. Α. Σηγκόπουλον εἰς *Θρησκευτικὴν καὶ Χριστιανικὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν* τ. Α (1936) λέξις Ἄθω σελ. 476 καὶ Σμυρνάκην σελ. 460. Ἐπίσης Καρολίδην σελ. 63 καὶ Ἁγίου Παύλου Σηροποταμίτην τεύχη 50—51 καὶ 52.

6. Σμυρνάκης σελ. 106.

Ἡ Μονὴ αὕτη μέχρι τὰ μέσα τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ἤκμαζεν οἰκονομικῶς τε καὶ πνευματικῶς, διότι διετήρη Σχολὴν μεταφραστῶν, ἣτις μετέφρασεν εἰς τὴν Ἰβηρικὴν γλῶσσαν ἀρκετὰ βιβλία ἐκ τῶν θησαυρῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, νέοι δὲ ἐξ Ἰβηρίας ἐρχόμενοι ἐφοίτουν εἰς τὴν Σχολὴν τῆς Μονῆς Ἰβήρων καὶ ἀφοῦ ἐξεμάνθανον τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ ἐδιδάσκοντο τὴν Ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν, ἐπανήρχοντο εἰς τὴν Πατρίδα των (1).

Περὶ τὸ τέλος τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ἡ διακυβέρνησις τῆς Μονῆς περιήλθεν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, διότι ὑπερίσχυσεν ἐν αὐτῇ τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον. (2) Ἀπὸ τοῦ ἔτους δὲ 1357, ἐπὶ Πατριάρχου Καλλίστου Α' εἶχεν ὀρισθῆ ὅπως ἡ ἀκολουθία ψάλλεται Ἑλληνιστί.

Ἐκτοτε οἱ Ἰβηρες ἐν τῇ Μονῇ ἤρχισαν διαρκῶς ἐλαττούμενοι, κατὰ τοὺς ἐπομένους δὲ αἰῶνας ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν κατέστη ἐντελῶς ἀσήμαντος. Σήμερον οὐδεὶς Ἰβηρ εὐρίσκεται ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, οὐδὲ ὑπάρχει ἐνδεχόμενον προσδοχῆς τοιοῦτου ὡς μοναχοῦ, ὑπὸ τὰς κρατούσας νῦν ἐν Γεωργίᾳ συνθήκας.

47. Οἱ ΑΜΑΛΦΗΝΟΙ

Οὗτοι εἶναι Λατῖνοι τὴν καταγωγὴν καὶ ἐνεφανίσθησαν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Γ' αἰῶνος, ἰδρύσαντες παρὰ τὴν Μονὴν τῆς Μεγίστης Λαύρας τὴν Μονὴν τῶν Ἀμαλφηνῶν. Οὗτοι κατήγοντο ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς πόλεως Ἀμάλφιος (3).

Εἰς ἔγγραφα ἅτινα ὑπογράφουσιν ὁ Ἡγούμενος Βήτων (1087) καὶ Ἡγούμενος Θωμᾶς (1169) ἀναγιγνώσκωμεν Λατινιστὶ τὴν ὑπογραφὴν των (4).

Ἡ ἐγκατάστασις αὐτῶν δὲν εἶχε οὐδεμίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ λοιποῦ Μοναχικοῦ στοιχείου τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Ζῶντες ἐν τῇ Μονῇ των ἀπομεμονωμένοι, διατηρήθησαν μέχρι τοῦ 13ου αἰῶνος, ὅτε ὀριστικῶς ἐξέλιπον (5).

48. ΑΡΜΕΝΙΟΙ ΚΑΙ ΔΑΛΜΑΤΑΙ

I. Ἀρμένιοι.

Περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν Ἀρμενίων ἐν Ἁγίῳ Ὄρει καὶ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν οὐδεμία θετικὴ πληροφορία ὑπάρχει, παρεμπιπτόντως δὲ τὸ ὄνομα των ἀναφέρεται. Μὴ ἐχούσης οὐδεμιᾶς ἰδιαιτέρας σημασίας τῆς ἐξετάσεως τῆς ἱστορίας αὐτῶν, περιοριζόμεθα μόνον εἰς ἀπλὴν αὐτῶν μνείαν.

II. Δαλμάται.

Οἱ Δαλμάται δὲν ἀπετέλουν ἰδίαν μειονότητα ἐν Ἁγίῳ Ὄρει. Οὗτοι μεμονωμένοι ἤρχοντο ἐν Ἁγίῳ Ὄρει καὶ ἐμόναζον, προήρχοντο δὲ ἐκ τῶν χωρῶν τῆς Δαλματίας, ἀπ' ὅπου καὶ οἱ πρῶτοι ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἐγκατασταθέντες Ρῶσσοι. Ἡ ἐξέτασις τῆς ἱστορίας αὐτῶν, συμπίπτουσα μὲ τὴν ἱστορίαν τῶν πρώτων ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Ρῶσσων, ἐκτενῶς ἐξητάσθη ἀνωτέρω (Παρ. 24), ἐνταῦθα δὲ παρέλκει πᾶσα ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἐπέκτασις.

1. Ἁγιος Παῦλος Ξηροποταμίτης τεῦχος 51 σελ. 35.

2. Σμυρνάκης σελ. 464.

3. Σμυρνάκης σελ. 31. Ὁ Ι. Λυκούδης εἰς Λεξικὸν Ἑλλίου τ. Α' σελ. 636 ἀναφέρει, ὅτι οἱ Ἀμαλφηνοὶ προέρχονται ἐξ Ἰταλῶν ἐκ τῆς πόλεως Ἀμάλφι τοῦ Γκόλφο ντὲ Σαλέρνο ὀρηθέντων, οἵτινες τὸ ἔτος 978 ἔκτισαν τὴν Μονὴν τῶν Ἀμαλφητανῶν, ἣτις διετηρήθη μέχρι τοῦ 13ου αἰῶνος. Πρβλ. Σμυρνάκη σελ. 420 ὅστις ἀποκαλεῖ τὴν Μονὴν τῶν Ἀμαλφητανῶν. Ὁ Vasilieu σελ. 413)9 ἀναφέρει, ὅτι ἄποικοι ἀπὸ τὰ χαλιὰ (Ἰταλίας) ἰδρυσαν τὴν Μονὴν τῶν Ἀμαλφητανῶν. Πρβλ. καὶ Μεταξάκη σελ. 138.

4. Σμυρνάκης σελ. 419.

5. Νῦν ἐρειπομένη σώζεται ἡ Μονὴ ἣτις κατὰ παραφθορὰν τῆς λέξεως Ἀμαλφηνῶν ἀποκαλεῖται Μορφονοῦ.

ΜΕΡΟΣ Β΄

Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

Η ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΗ ΜΕΙΟΝΟΤΗΣ

49. ΕΙΣΑΓΩΓΗ, ΤΙΝΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

Ὁ προσδιορισμὸς τῆς ἐννοίας τοῦ Ἐθνους ἐκρίθη ἀπαραίτητος, ἵνα καταστῇ, ἐν συνεχείᾳ, εὐκόλος ὁ προσδιορισμὸς τῆς ἐννοίας τῆς μειονότητος καὶ δὴ τῆς Ἀγιορειτικῆς τοιαύτης. Ἡ ἐννοία αὕτη προσδιορίζεται ὡς τὸ σύνολον ἀνθρώπων ἐχόντων τὰς αὐτὰς ἱστορικὰς παραδόσεις, τὰ αὐτὰ ἥθη καὶ ἔθιμα, τὴν αὐτὴν θρησκείαν, τὴν ἰδίαν φυλετικὴν προέλευσιν. Ἀπαραίτητα ὄθεν στοιχεῖα τῆς ἐννοίας τοῦ Ἐθνους, εἶναι ἡ κοινότης τῆς γλώσσης, τῆς Θρησκείας τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων, τῶν ἱστορικῶν παραδόσεων, τῆς φυλετικῆς προελεύσεως, πλεον δὲ τούτων ἡ ὕπαρξις ἐνὸς ἠθικοῦ θεσμοῦ μεταξὺ τῶν ἐχόντων τὰ αὐτὰ χαρακτηριστικὰ ἀτόμων, ὅστις δεσμὸς ἐκπηγάζει ἐκ τῆς ψυχικῆς αὐτῶν πρὸς διαρκῆ διατήρησιν διαθέσεως, ἐκδηλουμένης πάντοτε ὁμοιόρρωτος. Ὑπὸ τὴν ἐννοίαν ταύτην τὸ Ἐθνος ἐπεκτείνεται καὶ πέρα τῶν ὁρίων τῆς ἐπικρατείας, ἀπανταχοῦ δηλαδὴ τῆς γῆνης σφαιρας, ὅπου εὐρίσκονται κάτοικοι οὕτω πῶς μεταξὺ τῶν συνδεόμενοι, ἔστω καὶ ἐὰν οὗτοι τελῶσιν ἐν ἐλευθερίᾳ ἢ κύπτουσιν ὑπὸ τὸν ξενικὸν ζυγόν.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἀπαραίτητον στοιχεῖον τῆς ἐννοίας τοῦ Ἐθνους εἶναι ἡ κοινότης τῆς φυλετικῆς καταγωγῆς, ἔπεται, ὅτι λαοὶ διαφόρου φυλετικῆς προελεύσεως δὲν δύναται νὰ ἀποτελέσωσιν Ἐθνος.

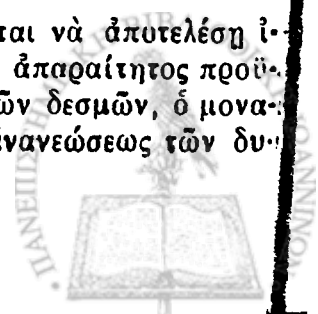
50. ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ ΩΣ ΕΘΝΙΚΗ ΕΝΝΟΙΑ

Ἡ ἀνεκτικότης τῶν πρώτων μοναχῶν καὶ ἡ ἐπιθυμία διαμορφώσεως τοῦ Ἁγίου Ὄρους εἰς πρότυπον πανορθοδόξου χριστιανικῆς κοινότητος, ἐπέτρεψαν τὴν ἐγκατάστασιν ἐν αὐτῷ ἀτόμων ὀρθοδόξων μὲν χριστιανῶν, πλὴν διαφόρου καταγωγῆς καὶ προελεύσεως. Οὕτω ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἐμόνασαν ὁμάδες ἀνθρώπων, οὐδένα φυλετικὸν ἢ γλωσσικὸν δεσμὸν ἐχόντων καὶ μὴ συνδεομένων διὰ κοινῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων ἢ ἱστορικῶν παραδόσεων. Ἕλληνες κατ' ἀρχάς, Βούλγαροι καὶ Σέρβοι ἀργότερον, Ἰβηρες καὶ τέλος Ρῶσοι, οἵτινες παραμερίσαντες χάριν τῆς θρησκείας τῶν τὰς ἐθνικὰς τῶν διαφορὰς καὶ ὁμονοήσαντες πρὸ τοῦ μοναχικοῦ τῶν σχήματος, ἐπὶ μακρὸν συνέζησαν, διατηρήσαντες ὅμως διὰ μέσου τῶν αἰῶνων τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς φυλῆς τῶν.

Ἡ κατάστασις αὕτη διετηρήθη μέχρι τοῦ ἔτους 1913, ὅτε ἐνεφανίσθη ὁ κίνδυνος τῆς ἀνεξαρτητοποιήσεως τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ τῆς δημιουργίας ἰδίας αὐτονόμου πολιτείας.

Ὑπὸ ποίαν ὅμως ἐννοίαν ἠθέλε δημιουργηθῆ ἡ αὐτόνομος αὕτη πολιτεία; Ἡ συνεχῆς ἀλλαγὴ τῶν προσώπων ἐν Ἁγίῳ Ὄρει τόσον τῶν διαφόρων Ἐθνῶν, ὅσον καὶ τῆς ἰδίας φυλῆς, δὲν κατῴρθωσε νὰ δημιουργήσῃ κοινὸν συναίσθημα συνυπάρξεως καὶ τὴν θέλησιν πρὸς κοινὴν ἔστω ἔξουσίαν.

Ἐρωτᾶται λοιπὸν: Τὸ Ἅγιον Ὄρος θὰ ἀπετέλει ἢ δύναται νὰ ἀποτελέσῃ ἰδίαν ἐθνότητα; Ἡ διδομένη ἀπάντησις εἶναι ἀρνητικὴ. Ἀφοῦ ἀπαραίτητος προϋπόθεσις εἶναι ἡ ἐνωσις τῶν γενεῶν δι' ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν δεσμῶν, ὁ μοναχικὸς πληθυσμὸς τοῦ Ἁγίου Ὄρους, λόγῳ τῆς ἰδιορρύθμου ἀνανεώσεως τῶν δυ-

νάμεων αὐτοῦ (1), οὐδένα δεσμὸν μετὰ τῶν παρελθουσῶν καὶ μελλουσῶν γενεῶν ἔχει καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ Ἑθνότης, ὑπὸ τὴν ὀρθὴν ὡς ἀνωτέρω ἐξηγήσαμεν ἔννοιαν.

Ὁ πληθυσμὸς τοῦ Ἁγίου Ὄρους ὑφίσταται συνεχεῖς οὕξομειώσεις κατὰ τὰς θελήσεις καὶ τὴν δυνατότητα τῶν Κρατῶν. ὧν οἱ ὑπήκοοι μονάζουσιν ἐν αὐτῷ. Οὕτω δύναται πρὸς στιγμὴν φυλὴ τις νὰ ἐκλείψῃ παντελῶς σήμερον καὶ μετὰ τινα χρόνον νὰ ἀνακτήσῃ διὰ τῆς εἰσδοχῆς νέων μοναχῶν τὴν πλειοψηφίαν ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους φυλῶν.

Ἄρα τὸ Ἁγιον Ὄρος, ἀμάλαμα ὄν ἀτόμων διαφόρου φυλετικῆς καταγωγῆς καὶ Ἑθνικῆς συνειδήσεως, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἰδίᾳ Ἑθνότης.

51. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΟΣ (2)

Τὴν παραμονὴν ἐντὸς τῶν ὁρίων διαφόρων ἐπικρατειῶν ξένων Ἑθνικῶν στοιχείων, ἐδημιούργησαν οἱ κατὰ καιροὺς κατακτητικοὶ ἢ ἀπελευθερωτικοὶ πόλεμοι. Ἡ ἀδυναμία ἀφομοιώσεως τοῦ πληθυσμοῦ τούτου ὑπὸ τοῦ ἐπικρατοῦντος καὶ ἢ ἐπίδειξις ἐνδιαφέροντος ἐκ μέρους τῆς πολιτείας εἰς ἣν Ἑθνικῶς ἀνήκουσιν, ἐσχημάτισαν σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου ὄργανωμένην Ἑθνικὴν κοινότητα ὑπὸ ξένην ἐπικυριαρχίαν.

Ἀρχικῶς ἡ διάφορος Ἑθνολογικὴ σύστασις τῶν Κρατῶν δὲν παρεῖχεν ὑποχρέωσιν εἰς τὴν ἀσκοῦσαν κυριαρχικὰ δικαιώματα πολιτείαν, πρὸς παροχὴν προνομίων ἢ ἄλλων εὐεργετημάτων εἰς τοὺς ἄλλοεθνεῖς ὑποτελεῖς. Ὁ κυρίαρχος ἐδέσποζε καὶ οἱ ὑπήκοοί του ἦσαν ἅπαντες ὑποτελεῖς αὐτῷ, συνήθως δὲ ἔστεροῦντο πάντων τῶν δικαιωμάτων.

Αἱ διαμορφωθεῖσαι ὁμως πολιτικαὶ συνθήκαι εἴτε ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, εἴτε ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τῶν φιλοσόφων, ἐπέβαλον τὴν ἐκδήλωσιν σεβασμοῦ τοῦ ἐπικυριαρχοῦ πρὸς τοὺς ὑποτελεῖς, τὴν ἀναγνώρισιν τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων των, τὴν ἐλευθερίαν τῆς γλώσσης καὶ τῆς Θρησκείας αὐτῶν, προοδευτικῶς δὲ τὴν παροχὴν αὐτοῖς πλεονεκτημάτων, ὡς καὶ οἱ τῆς ἐπικυριαρχοῦ πολιτείας ὁμοεθνεῖς. Τοῦτο βεβαίως δὲν ἦτο ἄμοιρον ἀγῶνων αἱματηρῶν καὶ μακρῶν ἐνεργειῶν τῶν ὁμοεθνῶν των.

Ἀποτέλεσμα τῆς παροχῆς τῶν πλεονεκτημάτων τούτων ἦτο ἢ ὑπὸ τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου ἀναγνώρισις καὶ προστασία τῶν ἐντὸς μιᾶς Ἑθνότητος διαβιούντων ἄλλοεθνῶν, δημιουργηθείσης οὕτω τῆς ἐννοίας τῆς μειονότητος (3).

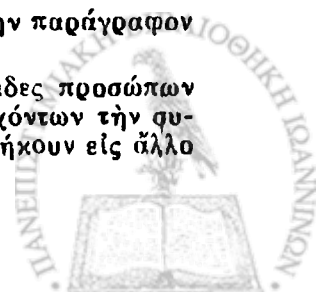
Βεβαίως τὴν ὑπαρξίν τῆς μειονότητος δὲν ἐπιθυμοῦσι τὰ κυρίαρχα κράτη, διότι ἀποτελοῦσιν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἐπικρατείας των ἐχθρικὴν ἐστίαν, καταδοκοῦσαν καὶ ἐτοιμὴν νὰ ἐμπρήσῃ αὐτήν, πλὴν πολλάκις αἱ διεθνεῖς συνθήκαι ἐπιβάλλουσι τὴν ὑπαρξίν της

Διὰ τὴν ὑπαρξίν τῆς μειονότητος, ἀπαραίτητος πολιτικὴ προϋπόθεσις εἶναι οὐχὶ ἡ μεταφορὰ τῶν ὁρίων μιᾶς ἐπικρατείας εἰς ἐδάφη πρότερον ὑπὸ ἄλλης κατεχόμενα καὶ ἡ διοικητικὴ ὑπαγωγή τοῦ πληθυσμοῦ της ὑπὸ τὴν νέαν ἐξουσίαν, ἀλλὰ

1. Ἀπαραίτητος προϋπόθεσις τῆς διατηρήσεως τοῦ Ἑθνους εἶναι ἡ ἀναπαραγωγή τῶν δυνάμεων αὐτοῦ. Αὕτη ἐν Ἁγίῳ Ὄρει παντελῶς ἐλείπει. διότι ἢ εἰς πληθυσμὸν δύναμις αὐτοῦ δὲν ἀναπαράγεται ἐν αὐτῷ, ἀλλ' ἀντλείται ἐκ τῆς ὁμοεθνοῦς ἐκάστης φυλῆς ἐπικρατείας.

2. Τὰς κατωτέρω σκέψεις μας ἐκθέτομεν ὡς εἰσαγωγὴν εἰς τὴν ἐπομένην παράγραφον περὶ τῆς ἐννοίας τῆς Ἀγιορειτικῆς μειονότητος.

3. Βλ. Καλογερόπουλον—Στρατινὴν σελ. 82 «Αἱ μειονότητες εἶναι ομάδες προσώπων κεκτημένων μὲν τὴν Ἰθαγένειαν τοῦ Κράτους ἐντὸς τοῦ ὁποίου βιοῦν, ἀλλ' ἐχόντων τὴν συνείδησιν ὡς ἐκ τῆς φυλῆς, τοῦ θρησκευματος καὶ τῆς γλώσσης αὐτῶν, ὅτι ἀνήκουσιν εἰς ἄλλο ἔθνος».

ή φυλετική και δὴ ἡ Ἐθνολογικὴ διαφορὰ καταλαμβανούσης καὶ καταλαμβανομένου καὶ ἡ συγγενὴς τοιαύτη πρὸς τὴν ἀπωλέσασαν τὸ ἔδαφος.

Νομικὴ προϋπόθεσις τῆς ὑπάρξεως τῆς μειονότητος εἶναι ἡ ὑπαρξίς τῆς διεθνoῦς πράξεως, ἀναγνωρίζουσας καὶ προστατευούσης τὰ δικαιώματα ταύτης. Συνεπῶς τὴν μειονότητα δημιουργεῖ οὐχὶ αὐτὴ ἡ ὑπαρξίς τοῦ ξένου πληθυσμοῦ, ἀλλὰ ἡ διεθνὴς πράξις ἣτις προστατεύει αὐτόν.

Ἐκ τούτων ἐξάγεται, ὅτι μειονότης εἶναι ἡ ἐντὸς τῶν ὁρίων ξένης ἐπικρατείας, ἀκουσίως εὐρεθεῖσα ἢ ἠθελημένως παραμείνασα καὶ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν διατηρηθεῖσα, διάφορος Ἐθνολογικῶς τῆς Ἐπικρατείας ὁμάς προσώπων, ἣτις προστατεύεται ὑπὸ διεθνoῦς πράξεως, ὡς πρὸς τὰ Ἐθνικὰ, φυλετικὰ καὶ θρησκευτικὰ αὐτῆς δικαιώματα, ὑποχρεομένη ὁμοῦ ὅπως κινῆται ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ἐσωτερικῆς νομοθεσίας τῆς ἐπικυριαρχοῦ πολιτείας.

Δυνάμεθα ἐν συνεχείᾳ νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἀπαραίτητος προϋπόθεσις εἶναι καὶ ἡ ὑπαρξίς συνδέσμου μεταξὺ τῶν κατοίκων καὶ τοῦ ἔδαφους τοῦ περιελθόντος ἐντὸς τῶν ξένων ὁρίων, ὅστις σύνδεσμος προϋτῆρχε καὶ θέλει διατηρηθῆ.

Ὡς πρὸς τὴν φύσιν τῆς μειονότητος παρατηροῦμεν, ὅτι αὕτη προϋποθέτει ἀναγκαστικὴν παραμονὴν ἐν τῇ ξένῃ ἐπικρατείᾳ, διότι εἰς ἣν περιπτώσιν διεθνῆς Συνθήκη ἐπιβάλλει τὴν ὑποχρεωτικὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν τῶν ὑποστάντων ἀλλαγὴν κυριάρχου ἔδαφῶν, ἢ παραμονὴν τινῶν δὲν δημιουργεῖ προϋποθέσεις μειονότητος.

Ἄφοῦ λοιπὸν προϋπόθεσις τῆς μειονότητος εἶναι ἡ λόγῳ ἐξωτερικῶν γεγονότων ἔδαφικὴ μετὰβολὴ καὶ ἡ διεθνὴς προστασία, ἔπεται, ὅτι δὲν δύναται νὰ δημιουργηθῆ προϋποθέσεις μειονότητος ἢ δημιουργουμένη ἐντὸς ξένων ἐπικρατειῶν παροικία ὑπὸ τῶν, ἀνοχῇ τῶν ξένων πολιτειῶν, ἐγκαθισταμένων μεταναστῶν.

52. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΓΓΕΛΟΠΟΙΤΙΚΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΟΣ

Ἐρευνηθέντων ἐν συντομίᾳ ἀνωτέρω τῶν ἐννοιῶν τοῦ Ἔθνους καὶ τῆς μειονότητος, ἐπιχειρεῖται ἐνταῦθα ὁ προσδιορισμὸς τῆς ἐννοίας τῆς Ἀγγορειτικῆς μειονότητος, ὡς εἰσαγωγῆς εἰς τὴν παράγραφον περὶ προστασίας τῆς Ἀγγορειτικῆς τοιαύτης.

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς λοιπὰς μειονότητας, αἷς ἐδημιούργησαν αἱ μεταβολαὶ τῶν ὁρίων τῶν ἐπικρατειῶν καὶ ὧν ἡ ὑπαρξίς καὶ διατήρησις ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἀναπαραγωγικῆς ἰκανότητος αὐτῆς ταύτης τῆς μειονότητος, ἢ Ἀγγορειτικῆς μειονότητος ἐδημιουργήθη ἐξ ἀπολύτου ἐλευθέρως τῶν κατοίκων διαθέσεως, ἢ διατήρησος δὲ αὐτῆς ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐπιθυμίας καὶ ἐπιβολῆς ἐκάστοτε μιᾶς κυριάρχου δυνάμεως πρὸς ἐνίσχυσιν ἢ μείωσιν τῆς.

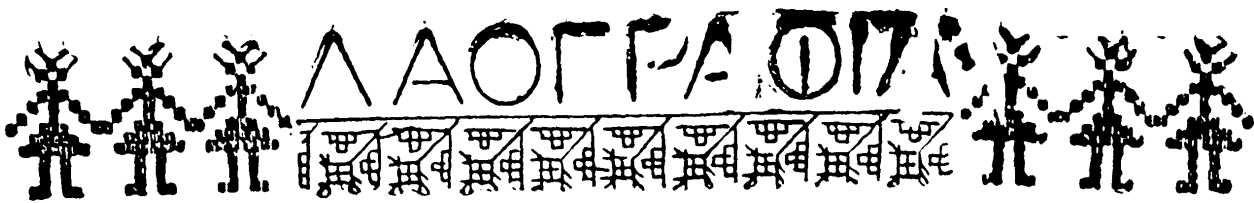
Τὸ ἀπαραίτητον στοιχεῖον τῆς ἐννοίας τῆς μειονότητος, ἢ μόνιμος τοὔτέστιν ἐγκατάστασις πρὸ τοῦ χρόνου τοῦ περιορισμοῦ τῶν ὁρίων τῆς ἐπικρατείας καὶ ἡ ἀνανέωσις τῶν δυνάμεων διὰ τῆς δημιουργίας ἀπογόνων, ἔλλειπει ἐν Ἀγίῳ Ὄρει, διότι οἱ ἐν αὐτῷ μοναχοί, ἄγαμοι ὄντες καὶ μὴ δημιουργοῦντες ἀπογόνους, δέχονται ἐκ τῶν κατοίκων τῶν χωρῶν τῶν τοὺς μέλλοντας νὰ διαδεχθῶσιν αὐτούς.

Ἐπειδὴ ἡ εἰσδοχὴ τῶν ξένων μοναχῶν ἐν Ἀγίῳ Ὄρει ἐνεργεῖται ἐκουσίως καὶ δύναται νὰ παρομοιασθῆ μὲ μετανάστευσιν, καὶ ἐπειδὴ οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῶν προτέρων γνωρίζουσιν, ὅτι ἄμμεσος συνέπεια τῆς ἐν Ἀγίῳ Ὄρει ἐγκαταστάσεώς των εἶναι ἡ ἀποβολὴ τῆς ἰδίᾳς Ἰθαγενείας καὶ ἡ ἀπόκτησις τῆς Ἑλληνικῆς τοιαύτης (1), ἡ διαφορὰ τῆς Ἀγγορειτικῆς μειονότητος πρὸς τὰς λοιπὰς μειονότητας εἶναι ριζικὴ καὶ οὐσιώδης.

Ἄρα ἡ Ἀγγορειτικὴ μειονότης παρουσιάζεται ὡς ὅλως ἰδιάζουσα αὐτῆς μορ-

1. Κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 103 τοῦ Συντάγματος.

ΓΙΑΝΝΗ ΣΑΡΑΛΗ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΑΡΙΣΤΗΣ ΖΑΓΟΡΙΟΥ*

Β'

ΤΑ ΝΕΩΤΕΡΑ ΣΠΙΤΙΑ

Όταν λέμε νεότερα σπίτια δὲν ἐννοοῦμε τὰ σύγχρονα. Ἡ ἡλικία αὐτῶν τῶν σπιτιῶν φτάνει τὰ ἑκατὸ χρόνια. Αὐτὰ τὰ πολὺ παλιά, ἔχουν γιὰ γνώρισμα τὴν ἀψιδωτὴ πόρτα τῆς κύριας εἰσόδου καὶ τὴν πέτρινη σκάλα ποὺ ὀδηγεῖ σὶν ἐπάνω ὄροφο.

Ἡ κυρία εἴσοδος μᾶς ὀδηγεῖ σὲ ἓνα εὐρύχωρο χῶλλο τὸ ὁποῖο ὀνομάζεται σάλα. Ἡ σάλα αὐτὴ δὲν ἔχει καμμιὰ σχέση μετὰ τὸ λεγόμενον σήμερα δωμάτιο ὑποδοχῆς, τῶν ὀντὰ τῶν Ζαγορίσιων. Εἶναι ἓνα εὐρύχωρο δωμάτιο πλακοστρωμένον μετὰ ἀκανόνιστες ἄσπρες ἢ μαῦρες πλάκες, καλοβαμμένες, τὶς περισσότερες φρεσές, ὀρθογώνιες ἢ τετραγώνες, σὲ τρόπο ποὺ νὰ σχηματίζουν κάποια ὁμοιομορφία στὶς σειρὰς ποὺ σχηματίζουν οἱ ἄρσοί, ποὺ χρωματίζονται μετὰ ἐλαιόχρωμα κόκκινο βαθὺ ἢ καὶ μπλέ. Αὐτὰ τὰ δύο χρώματα κυριαρχοῦν. Στὴ σάλα αὐτὴ δέχονται πρόχειρα τοὺς ἐπισκέπτες, περνοῦν τὴν ὥρα τοὺς καλοκαιρινοὺς μῆνες καὶ γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ ὑπάσχονται ὀλόγυρα καναπέδες κα-

λοιστροσμένοι, καὶ τραπέζι. Στὰ ἀρχοντόσπια, ἢ σάλα αὐτὴ εἶναι πολὺ εὐρύχωρη καὶ εἶναι ἀνάλογη μετὰ τὸ σπίτι. Ἐδῶ δὲ γίνονται τὰ γλέντια, διὰ τὸν ὅ χῶρος τὸ ἐπιτρέπει. Τοὺς καλοκαιρινοὺς μῆνες γιὰ τέτοιον εἶδος συγκειρώσεις προσφέρονται οἱ θανασιῶδες πλακοστρωμένες αὐλὲς ποὺ τόσο πολὺ τὶς φροντίζουν σὶν Ζαγόρι.

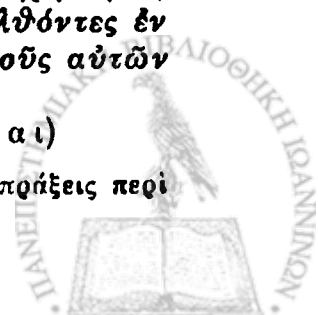
Στὴ σάλα καταλήγουν δύο τρεῖς καὶ περισσότερες πόρτες ποὺ ὀδηγοῦν, στὰ μὲν παλιά σπίτια συνήθως στὰ κελλάρια, ἢ καὶ σὲ διάφορα δωμάτια. Τὰ κελλάρια, εἶναι πραγματικὰ κελλάρια μετὰ τὴ λατινικὴ τους ἔννοια. Μέσα σ' αὐτὰ δὲ ἀποθηκιστῆ ὅτι ὑπάρχει σὶν σπίτι. Τὸ σιτάρι καὶ τ' ἄλλα δημητριακά, τὸ κρασί, ἢ μπουτίνα μετὰ τὸ τυρί, τὸ βούτυρο, τὰ κρεμμύδια καὶ τὰ σκόδα καὶ ὅτι ἄλλο. Στὰ κελλάρια αὐτὰ δὲ βροῦμε τὰ μπακίρια, ταγιά, καζάνια, γιομπολίτσες, γιοβινίτσες, τ' ἀμπάρια ποὺ εἶδαμε, τὸ καθὶ γιὰ τὸ μούστο καὶ ὅτι ἄλλο σίδηρο ἔχει τὸ σπίτι. Τὰ κελλάρια ἔχουν πολὺ μικρὰ παράθυρα γιὰ νὰ προφυλάσσουν τὸ καλοκαίρι τὰ τρόφιμα ἀπὸ τὴ ζέση. Εἶναι πραγματικὰ ψυγεῖα. Σὲ μερικὰ σπίτια, σ' ἓνα ἀπ' αὐτὰ τὰ κελλάρια δὲ βροῦμε καὶ τὴ ἀμπίτσα. Ἡ ἀμπίτσα, εἶναι ἓνα σκοτεινὸ ἐπιτελὸς δωμάτιο, χω-

* Συνέχεια ἐκ ταῦ προηγουμένου σελ. 223.

φή, Sui generis δηλαδή μειονότης, μὴ δυναμένη ἀσφαλῶς νὰ ὑπαχθῇ εἰς τοὺς διεθνεῖς κανόνες περὶ προστασίας τῶν Ἐθνικῶν μειονοτήτων (2). Ὑπὸ καθαρὰν νομικὴν ἔποψιν ἡδύνατο νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς μειονότης καὶ νὰ τεθῇ ὑπὸ διεθνῆ προστασίαν ὁ ἄλλογενὴς μοναχικὸς πληθυσμὸς τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ὁ κατὰ τὸν χρόνον τῆς ὑπογραφῆς τῶν συνθηκῶν ὑπάρχων τοιοῦτος. Ἡ προστασία ἡμῶς αὕτη μοιραίως ἀπόλυται βαθμιδαίως μέχρι τῆς τελικῆς ἐξαλείψεως καὶ τοῦ τελευταίου τῶν τυχόντων τὴν προστασίαν ταύτην. Ἀνεπιφυλάκτως δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι οἱ μετὰ τὴν ὑπογραφήν τῶν περὶ προστασίας συνθηκῶν ἐλθόντες ἐν Ἁγίῳ Ὄρει δὲν δύνανται νὰ προβάλλωσι τὸ δικαίωμα τῆς διεθνούς αὐτῶν προστασίας, ὡς μειονότητος.

(Συνεχίζεται)

2. Ὡς ἐκ τούτου ἡ ἀναγραφὴ τῶν σχετικῶν διατάξεων εἰς τὰς διεθνεῖς πράξεις περὶ προστασίας τῶν μειονοτήτων, ἀποτελεῖ ἐνέργειαν ἀτυχή.

ρίς παράθυρο πού συγκοινωνεῖ με τὸ ὑπόλοιπο κελλάρι με μιὰ μικρὴ πόρτα ἢ ὑποῖα μπορεῖ νὰ χτιστεῖ καὶ νὰ κρύφει τὴν ὑπαρξή της. Οἱ τοῖχοι τῆς μπίμπας εἶναι καλοχτισμένοι, σιέρεσι καὶ ἡ ὄροφή της εἶναι με θόλο. Ἐδῶ τὸν καιρὸ τῆς Τουρκίας καὶ σὲ ἄλλες κρίσιμες στιγμές, τὸ σπῖτι ἔκουθε ὅτι πολύτιμο εἶχε, τὰ χωριά, τὰ σιτηρά, ἀκόμη καὶ τὰ ζῶα, διὰ τὴν ἠθελαν νὰ τὰ ἀποκρύβουν ἀπὸ τὸ δεκατιστὴ Τουρκο, πὺν γύριζε τὰ χωριά γιὰ νὰ ἐπιβάλλει τὴ φορολογία. Τὴν πόρτα τῆς μπίμπας τὴ χίζανε βρασιτικά σὰ μαθενότων σὺν χωριὸ πὺς ἦρθε ὁ Τουρκὸς εἰσπραχτορας καὶ ἔπειτα τὴν καπνίζαν με τὴ χειρολάμπα ἢ καὶ με δαδιά γιὰ νὰ μὴ φαίνεται πὺς εἶναι νεοχτισμένη. Σὲ μερικὰ σπῖτα ἢ κρύπη ἀυτῆ, δὲν ἦταν σὺν ἴδιο ἐπίπεδο με τὸ ἄλλο κελλάρι, ἀλλὰ ἔπρεπε κανεῖς νὰ κατεβεῖ ἀρκετὰ σκαλιὰ σὲ ἀρκετὸ βάθος. Αὐτὲς οἱ μπίμπες ἦταν πολὺ δύσκολο ν' ἀνακαλυφτοῦν ἀν δὲν τις προόδιδε κανεῖς καὶ ἔσωσαν τὸν καιρὸ τῆς Τουρκίας καὶ τῆς ληστείας πολλὰ κειμήλια τῶν Ζαγορσίσιων πὺν φέρναν ἀπ' τις μακρῶες ξενητιές κατὰ τὰ πολύχρονα ταξίδια τους. Στὰ κελλάρια αὐτὰ σὲ καμμιὰ περίπτωση δὲ βάζουν ζῶα. Ἄν κάποιε αὐτὸ γνώταν, τοῦτο τὸ ἐπέβαλε ἢ σιενότητα τοῦ χώρου καὶ κυρίως ὁ φόβος τῆς κλεψιάς, γιὰ νὰ ἔχουν τὰ ζωντανὰ μέσα σὺν σπῖτι καὶ ὄχι ἔξω σὺς καλύδες καὶ τ' ἀχούρια πὺν ἐνζολώτερα μποροῦσαν οἱ ληστὲς νὰ τὰ πατήσουν.

Ἐδῶ, σὺν κάτω πάτωμα, ὑπάρχει τὸ μαριζάιο, ἐκτὸς ἀπ' τὰ ἄλλα δωμάτια, πὺν πέρουν διάφορες ὀνομασίες. Ὁ μικρὸς ὀνιάς, ὁ πέρα ὀνιάς, τὸ τσαοδάκι, τὸ μουτικὸ κ.λ.π.

Στὸ μαριζάιο πὺν εἶπαμε καὶ πὺν πάνω με τὸ ἰζάκι καὶ τὰ ἀναπαντικά μπάσια, με τὰ παχιὰ σιρόματα, καμωμένα σὲ εἰδικὸ τεχνίτη ἀπὸ σάλμα (καλάμι σὺν καλῆς) καὶ τις ὀλόγυρα μαξιλάρες, περνάει ἢ οἰκογένεια τὸ χειμῶνα, τρώει καὶ κοιμάται. Εἶναι τὸ καθιστικὸ δωμάτιο, ἢ τραπεζαρία, νὰ ποῦμε. Πρέπει νὰ εἶναι τὸ πὺν ἔσοτὸ καὶ τὸ πὺν κῆμοδο δωμάτιο καὶ νὰ προσφέρεται γιὰ μιὰ ἄνετη καὶ εὐχάριστη διαμονή. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ, σὺν μιὰ πλευρὰ τοῦ μαριζαίου, ἐκτὸς ἀπὸ

τὸ ντολάκι πὺν εἶναι ἀπαραίτητο, ὑπάρχουν καὶ οἱ «μισάντρες» πὺν πιάνουν ὀλόκληρη τὴν μιὰ πλευρὰ τοῦ δωματίου. Οἱ μισάντρες, εἶναι μεγάλα καὶ βαθιά ντουλάπια πὺν μπορεῖ ἔχει μέσα νὰ κρύφει ἢ οἰκογένεια τὰ χοντὰ ρούχα καὶ σιρόματα, τις ἰέντες, τὰ κιλίμια καὶ δι τῆτοιο. Ἐδῶ θὰ κρύφει ἢ ροιζοκρυὰ τὰ βραδνὰ ρούχα πὺν σκεπάζεται σὺν ἔμπνησει καὶ θ' ἀρχίσει νὰ σιγνοῖζει τὸ σπῖτι. Σὲ μερικὰ σπῖτα, δίπλα ἀρκιθῶς ἀπὸ τὸ μαριζάιο, ὑπάρχε ἕνα μικρὸ δωμάτιο πὺν τὸ λέει μουτικὸ, τὸ ὀποῖο κάνει τὴ δουλειὰ τῆς μισάντρας. Τὸ δωματιακὸ αὐτὸ δὲν ἔχει συνήθως παράθυρο ἢ τὸ πολὺ ἕνα μικρὸ φεγγίτη πολὺ ψηλά, γιὰ νὰ φωτίζεται. Στὸ μουτικὸ θὰ κομῶσουν τὰ διάφορα ρούχα πὺν θὰ βγάλει τὸ βράδυ γιὰ νὰ πλαγιάσει ἢ οἰκογένεια καὶ θὰ μαζέφει τὰ χοντὰ σιρόματα, βελόντες, παλιόματα κ.λ.π.

Ἀπὸ τὴ σάλα θ' ἀνεβοῦμε τὴ σάλα γιὰ τὸν ἄπάνω ὄροφο. Θὰ σταματήσουμε σὺν κρεββάτια, πὺν εἶναι ἀντίστοιχη με τὴ σάλα τοῦ κάτω πατώματος. Ἡ κρεββάτια, ἕνα εἶδος χῶλλ, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἕνα πέραςμα καὶ διευκολύνει τὴ διαίρεση τοῦ σπιτοῦ. Ὑπάρχουν καὶ ἔξαυρέσεις, πὺν ἢ κρεββάτια αὐτὴ σὺν ἀχοχοντόσπια, εἶναι μιὰ εὐρύχωρη σάλα με ὑπῶσια μονάχα σὺν μιὰ μεριά, ὄχι ὀλόγυρα, ὄπως σὺν ὀνιά καὶ τὸ μαριζάιο, μόνο σὺν ἐπάνω μέρος τοῦ δωματίου καὶ χωρίζεται, διὰ τὴν εἶναι πολὺ μεγάλη, πὺν τάντων σὺν παλιὰ σπῖτα, με ἀρίδα καὶ ξύλινες κολῶνες δουλεμένες. Τὸ νταβάν σχηματίζει διάφορα σχέδια σὺν φαινόμενα πὺν χρωματίζονται συνήθως με ελαίόχρωμα. Ἡ κρεββάτια αὐτὴ τότε, παίρνει τὴν ἔννοια ἑνὸς δευτέρου δωματίου ὑπὸ τοῦ ὄνομα.

Σὺν κρεββάτια, ὄπως καὶ σὺν σάλα τοῦ κάτω πατώματος, καταλήγουν διάφορες πόρτες ἀπὸ τὸν ὀνιά καὶ τ' ἄλλα δωμάτια. Ὁ νονιάς (ἀπὸ τὸν ὀνιά = τὸ νονιά), εἶναι τὸ δωμάτιο τῆς ὑποδοχῆς, χει καὶ αὐτὸς τὸ ἰζάκι τοῦ συνήθως, ὑπῶσια, ὄπως καὶ τὸ μαριζάιο. Στὰ πῶσια ὄπως αὐτὰ θὰ σιροῦν τὰ καλύτερα κιλίμια καὶ τὰ χαλιά, πὺν ἔφερε ἀπὸ μακρινὴ ξενητιὰ ὁ Ζαγορσίσιος. Γιὰ

μπάσια προσφέρονται τὰ λεπτὰ κιλίμια πὸν φέρουτε σιτὴν Ἀρσίση οἱ ταξιδευμένοι ἀπὸ τὸ Πίροϊ τῆς Σερβίας. Τὰ κιλίμια τοῦ εἴδους αὐτοῦ εἶναι πολὺ λεπτὰ καὶ ἔχουν μάλ्लω καὶ τὸ ὑφάδι καὶ τὸ στημῶρι καὶ πέφτουν πολὺ δημοφιλῆ σιὸ μπάσι. Τὰ Πιρόβικα κιλίμια συνταγωνίζονται τὰ καλύτερα ἀνατολίτικα. Εἶναι περιέργο πὸς ἀναπτύχθηκε αὐτὴ ἡ τέχνη σιτὴ Σερβία. Τὰ σιρόμια τοῦ νοτιᾶ καὶ οἱ μαξιλάρες εἶναι φτιαγμένα μὲ μεγάλη ἐπιμέλεια ὅπως καὶ ὅλο τὸ δωμάτιο. Τὸ τζάκι εἶναι μεγαλύτερο, ἐργασμένο μὲ φροντίδα, μὲ γυριστὰ πόδια καὶ ψηλὸ, πὸν φτάνει ὡς τὸ σταβάνι μὲ διπλὸ ἢ καὶ τρεῖς θέσεις πὸν μπορεῖ κανεὶς ν' ἀκουμπήσει διάφορα ἀντικείμενα, λάμπες ἀπὸ πορσελάνη κ' ἄλλα χοίσιμα μικροαντικείμενα, ποιοῖόντα κ' αὐτὰ τοῦ ταξιδιοῦ, πὸν εἶναι ἀνάλογα μὲ τὸ νοικοκύρη, τὴν οἰκονομικὴν του κατάστασι καὶ μὲ τὴ γῶρα πὸν ταξιδεύεται. Γι' αὐτὸ ὁ νοτιᾶς δὲν ἔχει τιν

μὲ τὴν ἐπίπλωσι καὶ τὴν ὄλη του διακόπικὴ ἐμφάνισι σ' ὅλα τὰ σπίτια σχετικῶς ομοίω. Ἡ γωνιὰ τοῦ νοτιᾶ εἶναι κ' αὐτὴν περιποιημένη. Ὅλη σκεπάζεται ἀπὸ μιὰ πλάκα μαύρη μοροκόμματη, πὸν ἐπάνω τῆς τοποθετεῖται μιὰ λαμαρινένια φανέσιω καθὼς τὴ λέγε, σὲ σχῆμα ἡμικυκλικό, ὅπου ἐδῶ ἀπάνω θ' ἀναφτεῖ ἡ φωτιὰ γιὰ νὰ διευκολύνεται τὸ μάζεμα τῆς σιάχτης καὶ νὰ προσφυλάει κάπως τὰ μπάσια ὁ κόθρος τῆς φανέσιω ἀπὸ καμμιὰ σπίδα πὸν πετάγεται, ὅπως εἶναι ψηλός, πέσσερες—πέπτε πότιους πὸν πάνω ἀπὸ τὴ γωνιὰ. Ὁ κόθρος αὐτὸς ἐκτὸς τῆς αἰσθητικῆς του πλευρᾶς, ἔχει καὶ πρακτικὸ λόγος κρατᾶει τὰ κάθουνα κάπως μαζεμένα. Ἡ γωνιὰ εἶναι βαμμένη μὲ ἐλαιόχρωμα, μπλὲ ἢ κόκκινω βαθὺ καὶ ἡ φανέσιω μαύρη.

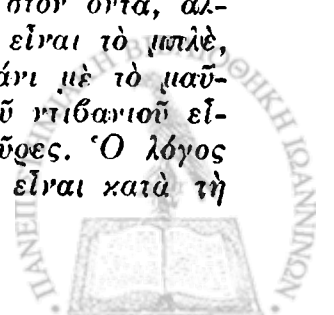
Στὸ βᾶθος τῆς γωνιᾶς ὑπάρχει σπηθὸς τὸ σίδερο πὸν πιάνει ὅλο τὸ φᾶθος τῆς γωνιᾶς. Τὸ σίδερο εἶναι μιὰ πυροσιὰ νὰ ποῦμε, ὅχι ὅπως τριγωνικὴ, ἀλλὰ ὀρθογώνια καὶ μὲ τέσσερα πόδια. Ἀπάνω σιὸ σίδερο ἀκουμποῦν τὰ μεγάλα ξύλα καὶ τὰ κούτσουρα καὶ στέκονται ἀσφυλέστερα καὶ καίγονται καλύτερα καθὼς στέκονται ὀρθια. Τὸ πῶσω μέρος τῆς γων

ιας πὸν εἶναι λῆγο ψηλότερο, λέγεται σταχιολόγος. Ἡ ὀνομασία του εἶναι ἀπὸ τοῦ ὄχι παλιότερα, ἐδῶ σιὸ μέρος αὐτό, μαζεύονται ἡ σιάχη γιὰ νὰ πεταχτεῖ τὸ πρῶτὸ μὲ τὸ καθάρισμα τῆς γωνιᾶς, προκειμένου νὰ ξαναφτεῖ τὸ τζάκι τὴν ἄλλῃ μέρα.

Στὰ πολὺ παλιὰ σπίτια, δὲν λείπουν ἀπὸ τὸν νοτιᾶ καὶ οἱ μισάντρες πὸν εἶπαμε πὸν πρῶν, μὲ τὴ διαφορὰ, πὸς ἐδῶ, εἶναι καλοεργασμένες καὶ χρωματισμένες καὶ σπηθῶς σιὸ μέσον ξεχωρίζουν ἕνα μικρὸ νιοκλαπάκι, τὸ μπουφέ νὰ ποῦμε, πὸν μέσα ἐδῶ βάζουν τὰ διάφορα γυαλικά γιὰ νὰ τὰ ἔχουν πρόχειρα γιὰ τὸ σερβίσιω. Σὲ μερικὰ σπίτια, τὰ νιοκλαπία αὐτὰ εἶναι περισσότερα ἀπὸ ἕνα γιὰ παραπλήσιες ἀνάγκες. Τὸ νιοκλαπάκι αὐτὸ σιὰ πολὺ παλιὰ σπίτια δὲν ἔχει τζάμι σιὰ φύλλα του. Οἱ μισάντρες τῶν παλιῶν νοτιᾶδων πιάνουν ὅλο τὸ πλάτος τοῦ δωματίου καὶ εἶναι φτιαγμένες σὲ διάφορα ἐπίπεδα ὥστε νὰ σχηματίζουν κάποιο ἀνεξάρτητο τμήμα, μὲ τὸ νιοκλαπάκι σιτὴ μέση, σὲ τρόπο, πὸν νὰ ἀποτελοῦν ἕνα διακοσμῶ μέσα σιὸ νοτιᾶ καὶ νὰ δίνουν τὴν ἐντύπωσι ἐπίπλου.

Οἱ τοῖχοι τοῦ νοτιᾶ εἶναι σπηθῶς ἄσπροι μὲ τὸ σταβάνι ξύλινο καὶ ἐλαιόχρωματισμένο καὶ καλοεργασμένο κάνοντας διάφορα σχέδια μὲ μικρὸς πηγες πὸν χρωματίζονται ἀνάλογα, γιὰ νὰ ξεχωρίζουν καὶ νὰ ὑπογραμμίζουν τὸ σχέδιον αὐτό. Στὸ μέσον τοῦ σταβανιοῦ ὑπάρχει ἀπαραίτητα τὸ σιρογγύλι, ἕνα κυκλικὸ ξύλινο διακοσμικὸ. Στὸ κέντρο βροῖσεται ἕνας γάντζος ἀπ' ὅπου κρεμιέται ἡ λάμπα.

Στὰ παλιὰ ἀρχοντικὰ σπίτια, ὁ νοτιᾶς δὲν εἶναι ὑδροχρωματισμένος, ὅπως γίνεται κατὰ κενόττα σιὰ νεώτερα, ἀλλὰ μὲ ἐλαιόχρωμα, μὲ διάφορες παρασπᾶσεις καὶ διακοσμικὰ ἄνθη καὶ φαντασικὰ ζῶα καὶ πουλιά, ἀγγελάκια καὶ παρθεῖες παρασπᾶσεις. Τὸ σπηθῶστερο χρῶμα πὸν ἐπικρατεῖ ὄχι μονάχα σιὸν ὄντᾶ, ἀλλὰ καὶ σὲ ἄλλα δωμάτια, εἶναι τὸ μπλὲ, πὸν ἐναλλάσσεται σιὸν σταβάνι μὲ τὸ μαῦρο. Ὅλο δηλ. τὸ φόντο τοῦ σταβανιοῦ εἶναι μπλὲ καὶ οἱ πηγες μαύρες. Ὁ λόγος τῆς προτίμησι αὐτῆς, εἶναι κατὰ τὴ

γνώμη μου, ή δίψα τών ώς προχτές σκλαβωμένων Ζαγορίσιων σιό έθνικό μας χρώμα. "Ετσι βλέπει κανείς σ' όλο τό σπίτι να κυριαρχεί τό μπλέ, σιά κάρκελα, σις πόρτες, σις κάσες κυρίως τών παρθυριών κ.λπ.

"Άλλο δωμάτιο σιά παλιότερα σπίτια, είναι ό παλιός νοντάς (σέ αντίθεση από τόν καιό) πού λέγεται και ό πέρα νοντάς ή μέσα νοντάς. "Υπάρχουν ακόμα κι άλλα δωμάτια πού παίρνουν ανάλογα μέ τή χρήση τους και ξεχωριστό όνομα ή από κάτι ιδιαίτερο πού έχει τό κάθε σπίτι, π.χ. σιά σεπτούκια, σιό μυοτικό, σιό μέσα μαιψάτο και άλλα.

Τό μαγειριό, πού τις περισσότερες φορές είναι δύο, είναι τό πιό χρήσιμο δωμάτιο. "Εδώ θά γίνουν οί περισσότερες δουλιές. Πολλές φορές, ή κουζίνα βρίσκεται έξω από τό άλλο σπίτι και αποτελεί ξεχωριστό τμήμα, ανεξάρτητο έντελώς πού μέσα σ' αυτή θά γίνουν οί χοιροδουλιές, κυρίως κατά τούς θερινούς μήνες. Είναι να πούμε, ή κουζίνα τούτη ή πρόχειρη. "Εδώ θά βρίσκεται ό φούρνος πού ψήνεται τό ψωμί, καιοχιτισμένος μέ μαύρη πλάκα στρογγυμένος και ό θόλος του μέ κεραμίδι. "Ο φούρνος αυτός είναι άοκετά μεγάλος μπορεί να ψήνει πέτε— έξ και περισσότερα ταπιά. Δίπλα, υπάρχει τό τζάκι μέ τή μεγάλη γωνιά για να μπορεί άνετα ν' ανάβεται ό γάσιφος πού ψήνονται οί πίτες, οί μαβάδες και πρόχειρα, όταν τό καλεί ή ανάγκη και κανένα ψωμί, ή κονιούρα. Στην πρόχειρη τούτη κουζίνα θά υπάρχει τό πεζούλι μέ τόν νεροχύτη πού γίνεται ή πλύση τών ρούχων. "Εκτός από τήν πρόχειρη αυτή κουζίνα υπάρχει και ή καλή. Αυτή βρίσκεται μέσα σιό σπίτι και είναι ένα καισογυρισμένο και κόμοδο δωμάτιο πού εκπληροσι όλες τις ανάλογες ανάγκες τού σπιτιού. "Απαραίτητο είναι και σ' αυτή τό τζάκι, ή πιασθήκη, τά γιουλάπια και τά ράφια για τά χαλκόμετα, τ' άμπάρια για τό αλεύρι πού μέσα σ' αυτό μπαίνει και τό σκαφίδι πού ζυμώνουν καθώς και τό πιασθήρι πού άνοίγουν τά φύλλα για τις πίτες.

Αυτό είναι πάνω κάτω τό παλιότερο σπίτι της "Αριστής πού δε διαφέρει από τό σπίτι τού άλλου Ζαγοριού, τό παλιοκαιρίσιο καθώς τό λέγε. Αυτό τό παλιο-

καιρίσιο σπίτι πού περνάει τά 100 χρόνια, κοιτεύει σήμερα να χαθεί. Τα μεταγενέστερα, διατηρούνται άκόμη και σωμαπουν μέ τήν άκμή τού Ζαγοριού και διακρίνονται για τό μέγεθος, τό καιό χτίσιμο και τήν άνεση σιή διάθεση τού χώρου. "Όλα διώροφα, μέ τσίχους μέ πελεκητή πέτρα, πού τό πάχος περνάει πους 60 πόρτους, σασιά φρούρια. Αυτά τά δεύτερα, συνήθως, είναι χτισμένα πού 60 και 80 χρονών. "Εξάίρεση άποτελούν όσα φτάνουν τά 100 χρόνια. "Όλα δείχνουν τόν πλούτο και τήν προκοπή τού Ζαγορίσιου, πού χρόνια όλόκληρα σιό ταξίδι καιώσθωσε μέ τήν έρατισιότητα και τήν έξυπνάδα του να επιτύχει, άγνωστος σέ ξένες χώρες άρχίζοντας από τό τίποτε. "Ο μόχθος αυτός οσοσχεύτηκε μέ φρονιμά κι έγιναν τ' άρχοντικά εκείνα σπίτια τού Ζαγοριού πού στανισούμε και μās κάνουν έντύπωση, πώς σέ μιá άπομακρομένη περιοχή, μέ ελάχιστα τεχνικά μέσα καιώσθωσαν οί άνθρωποι εκείνοι να κριάξουν τόσα τέλεια και άξιόλογα κτίρια.

Αυτά όμως τά σπίτια, πού δείχνουν τήν άκμή τού Ζαγοριού πού είναι γύρω σιά 1860, έπαισαν να γίνονται σήμερα.

Τό νεότερο σπίτι, όσα γίνονται, πού είναι σπάνιο, είναι ένα σπιάκι για να βοιέγει τις πιό άπαραίτητες ανάγκες της ζωής. Καμιά σπιατάλη σιό χώρο και άνεση. Μήτε έχουν καμιά σχέση μέ τό χτίσιμο τών σπιτιών εκείνων, ούτε σιήν άρχιτεκτονική, ούτε σιήν κατανομή τού χώρου. Κρατάνε μονάχα τήν όνομασία τήν παλιά τών δωματιών μονάχα. Καταργούν τό τζάκι από τόν καιό νοντά, άκόμη και από τό ματζάτο, αντικαθιστούν τά μπάσια μέ τά ντιθάνια και γενικά μεταφέρουν τόν τρόπο της ζωής άλλων περιοχών, και προσπαθούν να σταντισουν τις άπαιτήσεις τού πους τό σνδυό της σύγχρονης ζωής τών πόλεων από κάθε άποψη. Είναι ζήλια για τί δεν μπορούν να κρατηθούν μερικά από αυτά τά σπίτια, όπως ήσαν μιá έποχή, ή όλο τόν παλιό έσωτερικό τους διάκοσο μέ τήν παλιά τους επίπλωση, τά παλιούς κλιμα, τήν άπαράμιλλη εκείνη άχοιτιά και απλότητα, πού φανέρονε έιτρόπο ζωής άνεθασμένο σέ μιá άνώτερο στάδιον κι ένα ιδίοντο πολιτισμό π βλάστησε εκεί και έζησε τόσα χρόνια!

(Συνεχίζεται)

ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΙΣ

ΥΠΟ ΤΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ
Κεντρικής & Τοπικής
του Προγράμματος Αναπτύξεως Ἡπείρου

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ (1960-1964)*

III. Τ Ο Τ Ρ Ι Σ Μ Ο Σ

85. Ἡ διὰ τοῦ παρόντος Προγράμματος προβλεπομένη ἐπέμβασις διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τουρισμοῦ ἐν Ἡπείρῳ, ἀποκτᾷ ὄλως ἰδιαιτέραν σημασίαν διότι ἡ ἀξιοποίησις τῶν τουριστικῶν δυνατοτήτων ἀναμένεται νὰ ἀποδώσῃ ἄμεσα ἀποτελέσματα ἐπὶ τῆς ἀπασχολήσεως καὶ τοῦ εἰσοδήματος τῆς περιοχῆς, καθιστῶσα συντομώτερον τὴν περίοδον προσαρμογῆς (μεταξὺ παρεμβάσεως καὶ ἀποτελέσματος), ἥτις θὰ ἀπαιτηθῆ κατὰ τὴν προσπάθειαν ἀναπτύξεως τῶν λοιπῶν τομέων (Γεωργία, Βιομηχανία), συμβάλλουσα οὕτω εἰς τὴν εὐρυσυμμετοχὴν λειτουργίαν τῆς ὅλης ἐξελικτικῆς διαδικασίας ἐν Ἡπείρῳ.

Πέραν τῶν ἀνωτέρω λίαν σημαντικῆ ἀναμένεται ἡ συμβολὴ τοῦ Τουρισμοῦ, λόγω τοῦ ἐνυπάρχοντος δυναμισμοῦ εἰς τὸ νέον τῆς προσπάθειας, εἰς τὴν ἀναδιάρθρωσιν καὶ ἀναδιοργάνωσιν τοῦ τομέως τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν περισσοτέρων μεταποιητικῶν δραστηριοτήτων (βιοτεχνία), ἡ σήμερον παρατηρουμένη συμφόρησις τῶν ὁποίων εἶναι ἀποτέλεσμα ὀργανικῶν συνθηκῶν αἰτινες ἀσκοῦν ἀνασχετικὸν ρόλον ἐπὶ τῆς ἀυξήσεως τῆς παραγωγικότητος καὶ τῆς καθόλου ἀναπτύξεως αὐτῶν.

86. Ἡ ἐπιλογὴ τοῦ λιμένος Ἡγουμενίτσας ὡς νέας εἰσόδου τῆς ξένης τουριστικῆς κινήσεως πρὸς τὴν Ἑλλάδα, πέραν τῆς ἀμέσου συμβολῆς εἰς τὴν ἀποσυμφόρησιν τῶν σημείων εἰσόδου καὶ κέντρων ὑποδοχῆς τουριστῶν εἰς τὴν Χώραν, προβλέπεται νὰ ἐπηρεάσῃ ἀποφασιστικῶς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τουρισμοῦ ἐν Ἡπείρῳ.

Ἐν συνεχείᾳ τόσον ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῆς Ἡπείρου, ὅσον καὶ οἱ ὑφιστάμενοι ἐν αὐτῇ τουριστικοὶ πόροι (φυσικὸς καὶ ἀρχαιολογικὸς πλοῦτος, ἀξιόλογοι ὄρειναι καὶ παραθαλάσσιοι περιοχαὶ) ἐδραιώνουν περαιτέρω τὴν ἀπόφασιν τῆς Κυβερνήσεως ὡπὼς καταστῆ ἡ περιοχὴ κέντρον συνδυασμένης ἀναπτύξεως θερινοῦ καὶ χειμερινοῦ τουρισμοῦ, ἐπιτυγχανομένης οὕτω τῆς ἐπεκτάσεως τῆς τουριστικῆς περιόδου καθ' ὅλην περίοδον τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους.

Ἡ ὅλη προσπάθεια τῆς τουριστικῆς ἀναπτύξεως τῆς Ἡπείρου, ἥτις κατ' ἐξοχὴν βασίζεται εἰς τὴν προβολὴν καὶ ἐκμετάλλωσιν τοῦ ὑφισταμένου φυσικοῦ πλοῦτου θὰ ὑπελείπετο σημαντικῶς ἐφ' ὅσον ἐν παραλλήλῳ δὲν ἐπεχειροῖτο καὶ ἡ ἀξιοποίησις τῆς τοπικῆς λαϊκῆς τέχνης (χειροτεχνία — βιοτεχνία) ἥτις εἶναι ἐν πολλοῖς ἐπηρεασμένη ἐξ αὐτοῦ τούτου τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος τὸ ὁποῖον ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν διεμόρφωσεν τὰς ἐκ παραδόσεως ἐνασχολήσεις τοῦ ἐπιτοπίου πληθυσμοῦ.

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου σελ. 235.

Πρὸς τούτοις διὰ τοῦ παρόντος προγράμματος προβλέπεται ὅπως ἡ μορφή καὶ ὁ ἐξοπλισμὸς τῶν τουριστικῶν ἐγκαταστάσεων τῆς περιοχῆς (Ξενοδοχεῖα — Μοτέλ — Ξενῶνες — τουριστικὰ περιπτερά — ὀδικοί σταθμοὶ) καθορισθοῦν αὐστηρῶς τόσον ἐκ τῶν χρησιμοποιουμένων βασικῶν δομικῶν ὑλικῶν ὅσον καὶ ἐκ τῆς τοπικῆς χειροτεχνίας καὶ βιοτεχνίας.

87. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω προβλέπεται :

Π ρ ὦ τ ο ν. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς περιοχῆς Ἡγουμενίτης ὡς κέντρου εἰσόδου καὶ ὑποδοχῆς ξένων τουριστῶν. Ἡ ἐπέμβασις εἰς τὴν περιοχὴν δὲν ἀποβλέπει μόνον εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν καταλλήλων συνθηκῶν κατὰ μῆκος τοῦ ἄξονος Ἡγουμενίτης — Ἰωαννίνων — Ἀθηνῶν — ἢ Ἡγουμενίτης — Ἰωαννίνων — Λαοῖσης ἢ Δυτικῆς Μακεδονίας (Καστοριά, Φλώρινα, κ.λ.π.), ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν ἀπαραιτήτων προϋποθέσεων πρὸς διοχέτευσιν καὶ παραμονὴν μέρους τῆς προβλεπομένης τουριστικῆς κινήσεως ἐντὸς αὐτῆς ταύτης τῆς περιοχῆς, (παραθαλασσία ζώνη Ἡγουμενίτης — Μούρτου — Πάργας — Ἀρχαίας Νικοπόλεως).

Δ ε ὕ τ ε ρ ο ν. Ἡ ἐξασφάλισις τῆς ἀπαραιτήτου τουριστικῆς ὑποδομῆς εἰς τὴν ὄρεινὴν περιοχὴν Ζαγορίου (Βίχος, Πάπιγγον).

Διὰ τῆς κρατικῆς ἐπεμβάσεως εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην παρέχεται διὰ πρώτην φορὰν ἐν Ἑλλάδι ἡ δυνατότης ὀργανωμένου χειμερινοῦ τουρισμοῦ (χειμερινὰ σπῶρ) ἐνῶ παραλλήλως προβλέπεται ὅτι ἡ κίνησις κατὰ τὸ θέρος δὲν θὰ εἶναι μειωμένη λόγῳ τῆς ὑψηλῆς ζητήσεως καταλλήλων ὄρεινῶν θεορέτρων (ἐσωτερικὸς τουρισμὸς).

Τ ρ ί τ ο ν. Τὴν διαμόρφωσιν τῆς παραθαλασσίας ζώνης Ἡγουμενίτης — Μούρτου — Πάργας — Ἀρχαίας Νικοπόλεως, εἰς ἀξιόλογον τόπον παραθερισμοῦ.

Ἐν προκειμένῳ ἡ ὅλη ὁργάνωσις τῆς περιοχῆς ἀποβλέπει εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν ἀπαραιτήτων προϋποθέσεων πρὸς κάλυψιν τῆς ξένης καὶ τοπικῆς τουριστικῆς κινήσεως, διὰ τῆς ἀξιοποιήσεως μιᾶς τῶν γραφικωτέρων περιοχῶν τῆς Χώρας, ἣτις, πέραν τοῦ φυσικοῦ της πλούτου οὐδόλως ὑπολείπεται ἱστορικῆς καὶ ἀρχαιολογικῆς σημασίας.

88. Ἡ σημασία τῆς αποφασισθείσης διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τουρισμοῦ ἐπεμβάσεως καθίσταται εὐκολώτερον ἀντιληπτὴ ἐκ τῆς συγκρίσεως τῆς ὑφισταμένης καταστάσεως ἔναντι τῶν διὰ τοῦ παρόντος προγράμματος προβλεπομένων ἔργων ὡς καὶ ἔναντι τῆς ἀναμενομένης ἀξίσεως τῆς τουριστικῆς κινήσεως.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑφισταμένων τουριστικῶν κλινῶν εἰς Ξενοδοχεῖα Β' καὶ Γ' κατηγορίας (πρὸς τὸ παρὸν δὲν ὑφίστανται Α' κατηγορίας Ξενοδοχεῖα) ἀνέρχεται εἰς 406. Προβλέπεται ὅτι κατὰ τὸ τέλος τῆς πενταετίας ὁ ἀριθμὸς τῶν διαθεσίμων κλινῶν εἰς Ξενοδοχεῖα καὶ Μοτέλ Α', Β' τουριστικῆς καὶ Γ' κατηγορίας, θὰ ἀνέλθῃ εἰς 1.230.

Οἱ ἐπισκεφθέντες τὴν περιοχὴν ξένοι περιηγηταὶ ἀνῆλθον ἀπὸ 1.290 κατὰ τὸ ἔτος 1955 εἰς 3.800 κατὰ τὸ ἔτος 1959, αἱ δὲ διανυκτερεύσεις ηὐξήθησαν ἀπὸ 2.163 εἰς 4.839 ἀντιστοίχως.

Ἡ ἐν λόγῳ τουριστικὴ κίνησις ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν τῶν λοιπῶν τουριστικῶν περιοχῶν τῆς Χώρας δέον νὰ θεωρηθῇ ἀσημαντὸς (1, 2 τοῦ συνόλου τῶν ξένων ἐπισκεπτῶν).

Καθίσταται συνεπῶς σαφὲς ὅτι ὁ προβλεπόμενος μέσος ἐτήσιος ρυθμὸς ἀξίσεως τῆς τουριστικῆς κινήσεως δι' ὅλην τὴν χώραν (18%) δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς λίαν χαμηλὸς διὰ τὴν περιοχὴν τῆς Ἡπείρου.

Βάσει τῶν ὑφισταμένων προοπτικῶν δέον νὰ ἀναμένεται κατ' ἀρχὴν ὅτι ἡ τουριστικὴ κίνησις ἐκ τῆς προσεγγίσεως τοῦ πορθμείου εἰς Ἡγουμενίταν ἐξάξις

της εβδομάδος θα πολλαπλασιασθῆ. Λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι κατὰ τοὺς τρεῖς μῆνας τῆς αἰχμῆς ἀναμένεται νὰ ἐξαντληθῆ ἡ μεταφορική δυναμικότης τοῦ πορθμείου (95%) κατὰ δὲ τὸν ὑπόλοιπον χρόνον (9 μῆνας τὸ 35% αὐτῆς, ἢ ἐτησίᾳ διακίνησις τουριστῶν μέσῳ Ἡπείρου ὑπολογίζεται νὰ ἀνέλθῃ εἰς 80.000. Ὑπολογιζομένης καὶ τῆς μερικῆς συμπληρώσεως τοῦ μεταφορικοῦ δυναμικοῦ τοῦ πορθμείου ἐξ Ἡγουμενίτιδος κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ προβλεπομένου δοξαλογοίου πρὸς καὶ ἐκ Πατρῶν, ὁ ἀνωτέρω ἀριθμὸς δύναται νὰ ἀνέλθῃ εἰς 100.000 περίπου.

Βάσει τῶν ἀνωτέρω εἶναι δυνατόν νὰ ἰσχύσῃ ἡ ὑπόθεσις ἐν συναρτήσει βεβαίως πρὸς τὴν χρονικὴν στιγμήν ἀφίξεως — ἀναχωρήσεως τοῦ πορθμείου, ὅτι τὰ 75% τῶν διερχομένων θέλουν διανυκτερεύσει διὰ μίαν τοῦλάχιστον νύκτα ἐντὸς τῆς Ἡπείρου, ἤτοι ὁ ἑρithμὸς τῶν διανυκτερεύσεων ἐκ τῶν χρησιμοποιούντων τὸ πορθμεῖο ἀναμένεται νὰ ἀνέλθῃ εἰς 75.000 περίπου ἐτησίως.

Πέραν τούτου δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς θεατικὴ ἡ ὑπόθεσις ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ ὁ ἑρithμὸς τῶν ἐπισκεπτομένων τῆν Ἡπειρον, χάριν τῆς περιοχῆς, θὰ ἀνέλθῃ ἀπὸ 4.000 περίπου κατὰ τὸ 1959 εἰς 20.000 περίπου κατὰ τὸ 1964, ὅποτε, με μέσον ὄρον διαμονῆς δύο ἡμερῶν τὸ σύνολον τῶν προβλεπόμενων διανυκτερεύσεων ἐκ τῆς ξένης τουριστικῆς κινήσεως ἐν Ἡπείρῳ δύναται νὰ ἀνέλθῃ ἐτησίως εἰς 115.000 περίπου. Βεβαίως ἡ δυνατότης αὕτη εἶναι συναφασμένη με τὴν συμπλήρωσιν τῆς προβλεπομένης τουριστικῆς ὑποδομῆς (ἔξναδοχεῖα κλπ.) ἤτις ὑπολογίζεται νὰ ὑπεραρτωθῆ κατὰ τὸ τέλος τῆς ὑπὸ ἐξέτασιν πενταετίας.

89.— Τὰ προβλεπόμενα ἔργα κατὰ περιοχὴν ἔχουν ὡς ἀκολούθως:

Περιοχαὶ	Τοποθεσία	Ἔργα	Ξενοδοχεῖα Κατ. καὶ κλίναι	Δαπάνη ἐκ δραχ.
1. Παραθαλασσία Ζώνη				
	Ἡγουμενίτσα	Ξενοδοχεῖον	B' 50	3,4
	»	»	τουρ. 50	2,6
	Μοῦρτος	Ἀποβάθρα ἰστιοφόρων		0,3
	Πλαταριά	Διευθέτησις παραλίας		0,5
	Μοῦρτος	Περίπτερον—ἐστιατόριον		0,6
	Πλαταριά	Ἐγκαταστάσεις λουτρῶν		0,5
	Πάργα	Μοτέλ	B' 60	3,9
	»	Ἐγκατ. κατασκηνώσεων		0,7
	»	Περίπτερον—ἐστιατόριον		0,6
	Ἀκτὴ Νικοπόλ	Ξενοδοχεῖον	A' 100	9,0
	»	»	τουρ. 60	3,2
	»	Μοτέλ	B' 60	3,4
	»	Ἐγκατ. κατασκηνώσεων		1,0
	»	Περίπτερον		0,4
	»	Ἐγκατ. λουτρῶν καὶ ψυχαγωγίας		2,0
	»	Διευθέτησις Παραλίας, Δενδροστοιχίαι, δενδροφυτεύσεις,		1,5
	»	Ἀνασκαφαί, διευθέτησις ἀρχαιολογικῆς ζώνης		1,0
	»	Τουρ. ὁδοποιία (ὁδοὶ προσπελάσεως 8 χιλίόμετρα)		5,0
Ὀρεινὴ ζώνη Κονίτιδος Ζαγορίου				
	Μονοδένδρι	Ξενοδοχεῖον	B' 45	3,5
	Πάπιγγον	»	B' 45	3,5
	Ἄριστη	Μοτέλ	B' 30	2,5

Βιτσικόν	»	B'	30	2,5
Ἐκατέρωθεν Χα- ράδρας Βίκου	2 μικρὰ περίπτερα			0,6
Πάπιγγον	Περίπτερον παρὰ τὴν ἀφετηρίαν ἐ- ναερίου καθίσματος			0,3
«	Ἐναέριον κάθισμα ἀπὸ Πάπιγγον εἰς Κρούναν 3 χιλιόμετρα			2,5
Βίκος	Κρεμαστὸς σιδηρόδρομος ἄνευ στύ- λων ἄνωθεν χαράδρας χιλ. 1.			6,9
	Τουρ. ὁδοποιία 8 χιλίμ.			6,2
Λοιπαὶ περιοχαὶ				
Τέροβον	Περίπτερον—ἐστιατόριον (ὁδὸς Ἰωαννίνων—Ἄρτης)			0,6
Γέφυρα	Περίπτερον—ἐστιατόριον			
Ἀχέροντος	(παρὰ τὴν κοιν. Γλύκης)			0,6
Βροσύνα	Περίπτερον—ἐστιατόριον (ὁδὸς Ἰωαννίνων—Ἡγουμενίτσας)			0,6
Γέφυρα	Περίπτερον—ἐστιατόριον			
Βοῖδομάτη	(ὁδὸς Ἰωαννίνων—Κονίτσας)			0,6
Αὐχὴν Κατάρας	Περίπτερον—ἐστιατόριον (ὁδὸς Ἰωαννίνων Τρικάλων)			0,6
Παραμυθιά	Ἵδικὸς Σταθμὸς (ὁδὸς Ἡγουμενίτσας—Πρεβέζης)			0,5
	Σύνολον		530	71,6
	Δανειοδοτήσεις			4,5
	(*) Δαπάναι ἐθνικοῦ προγράμματος			60,0
	Γενικὸν Σύνολον			136,0

ΤΙ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ ΚΑΙ ΛΟΙΠΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΑΙ

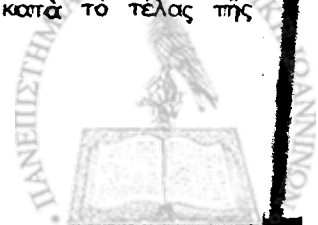
A. ΣΤΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΙ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΙ

1. Εἰσαγωγή

90.— Ἐν ἐκ τῶν βασιζοτέρων αἰτίων τῆς παρατηρουμένης καθυστέρησεως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἠπείρου, ὡς καὶ τῆς συνεχιζομένης ἀποσιλώσεως τῆς ἐκ τῶν πλέον δυναμικῶν στοιχείων τοῦ πληθυσμοῦ τῆς, εἶναι ἡ πλήρης ἀνεπάρκεια καταλλήλων συγκοινωνιακῶν μέσων, τόσον διὰ τὴν ἐντὸς τῆς περιφερείας εὐχερῆ διακίνησιν προσώπων καὶ ἀγαθῶν ὅσον καὶ διὰ τὴν σύνδεσιν τῆς μετὰ τῶν οἰκονομικῶν καὶ πνευματικῶν κέντρων τῆς ὑπολοίπου χώρας.

Ἡ κατάστασις αὕτη, ὡς εἰκόσ, ἐὰν ἤθελεν συνεχισθῆ, θὰ ἀπέτελλε σοβαρὸν ἐμπόδιον πάσης προσπάθειας διὰ τὴν οἰκονομικὴν καὶ κοινωνικὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἠπείρου καὶ θὰ ἦτο δυατὸν νὰ ὀδμηθῆ εἰς περαιτέρω οἰκονομικὸν μαρασμὸν τῆς, ἐν ὅψει τῆς ἐντειναμένης δραστηριότητος καθ' ἅπασαν τὴν Χώραν βάσει τοῦ γενικωτέρου Πενταετοῦς Προγράμματος Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως.

Εἰς τὸν ἀνωτέρω πίνακα δὲν ἀναφέρονται ἀναλυτικῶς τὰ εἰς τὸ Ἐθνικὸν Πρόγραμμα ἀριζόμενα ἔργα τὰ συμφασισμένα μετὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ Παρθμείου ἢ δαπάνη τῶν ὁπίων (ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Ἠπείρου) ἀνέρχεται εἰς 60,0 ἐκ. δραχμῶν. Εἰς τὸ ποσὸν ταῦτο συμπεριλαμβάνεται μετὰ τῶν ἄλλων ἔργων καὶ ἡ δαπάνη κατασκευῆς 294 ξενοδοχειακῶν κλινῶν. Οὕτω τὸ σύνολον τῶν νέων ξενοδοχειακῶν κλινῶν κατὰ τὸ τέλος τῆς περιόδου 1960 — 64 θὰ ἀνέλθῃ εἰς 824.

Ἐν προκειμένῳ, ἡ Κυβέρνησις ἐπεφάσισεν ὅπως δοθῆ ἄμεσος προτεραιότης εἰς τὸν συγκοινωνιακὸν ταμεῖα, τόσον πρὸς ἰκανοποίησιν τῶν ὑφισταμένων μεταφορικῶν ἀναγκῶν τῆς περιφερείας ὅσον καὶ πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἐκ τῆς ἐπιχειρουμένης οικονομικῆς ἀναπτύξεως ἠϋξημένον τοιούτων, ὥστε νὰ μὴ παρατηρηθῆ ἀρρυθμία εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ γενικωτέρου προγράμματος Ἠλείου ἢ ἐπιθεασθῆ δυσμενῶς ἢ ἀπόδοσις του. Εἰ-αι προφανές ὅτι τὰ προβλεπόμενα ἔργα εἰς τοὺς διαφόρους ταμεῖς οικονομικῆς δραστηριότητος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιφέρουν τὰ προσδοκώμενα ἐπιτελέσματα ἐὰν δὲν συνδυασθῶν μὲ ἠϋξημένην ἐπενδυτικὴν προσπάθειαν εἰς συγκοινωνιακὰ μέσα. Τοῦτο ἰσχύει τόσον διὰ τὰς δημοσίας ἐπενδύσεις ὅσον καὶ διὰ τὴν συμβολὴν τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, δεδομένου ὅτι ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιταρυνθῆ ἢ ὀργάνωσις σοβαρῶν ἐμπορικῶν ἀγροτικῶν ἢ βιομηχανικῶν ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων.

Ἡ Ἠπειρος, λόγῳ τῆς μακρολογίας τοῦ ἐδάφους τῆς καὶ τῆς διασπορᾶς πληθυσμοῦ καὶ πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν, δὲν προσφέρεται διὰ σιδηροδρομικὴν συγκοινωνίαν, πολὺ περισσότερον καθ' ὅτι τοιαύτη σύνθεσις μετὰ τῆς ὑπολοίπου Χώρας δὲν ὑφίσταται μέχρι στιγμῆς.

Γενικῶς, ἡ ἐξασφάλισις οικονομικῶν συγκοινωνιακῶν καὶ μεταφορικῶν μέσων εἰς ὄρεινὰς περιφερείας, τελούσας ὑπὸ παρομοίας συνθήκας, ἐπιτυγχάνεται καλύτερον διὰ τῶν ὁδῶν αἰτινες ἐκτὸς τῶν ἄλλων προσφέρουν εὐελξίαν κινήσεως μικρῶν μονάδων καὶ ἐπαιτοῦν χαμηλοτέρως ὀρχικὰς ἐπενδύσεις παγίου κεφαλαίου.

Συνεπῶς, ἐν προκειμένῳ, ἡ μελέτη τῶν μεταφορικῶν ἀναγκῶν τῆς ὑπὸ ἀνάπτυξιν περιφερείας στρέφεται κυρίως πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν καταλλήλου ὀδικοῦ προγράμματος, προσημοσιμένου πρὸς τὰς δημιουργουμένας νέας συνθήκας τόσον ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ γενικωτέρου Προγράμματος ἀναπτύξεως ὅσον καὶ ἐκ τῆς διὰ Φέρον—μπόουτ συνδέσεως τῆς Ἡγουμιενίτης μετὰ τῆς Ἰταλίας διὰ τῆς ὁποίας μετατρέπεται ἤδη ἡ Ἠπειρος εἰς τουριστικὴν εἰσοδὸν καὶ προθήκην τῆς Ἑλλάδος ὡς καὶ κέντρου διελεύσεως διεθνοῦς τουρισμοῦ.

2. Ὅδοι

91.— Τὸ κύριον ὀδικὸν δίκτυον τῆς Ἠλείου ἔχει ὡς ἀκολούθως:

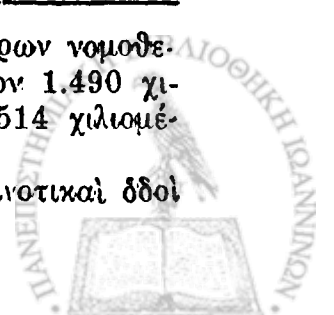
Πίναξ 11. Ὀδικὸν Δίκτυον Ἠλείου

Εἰς χιλιόμετρα

Κατηγορία ὁδῶν	Μετὰ ἀσφαλτικῶν ὁδοστρώματων	Μετὰ σκυροστρώτου ἢ ἀμμοχλικοστρώτου ὁδοστρώματος	Ἄνευ ὁδοστρώματος	Σύνολον ὑφισταμένου δικτύου	Ἡμιδιάνοικτοι καὶ ἀδιάνοικτοι	Σύνολον Νομοθετημένων ὁδῶν
Ἐθνικαὶ	340	230	52	622	35	657
Ἐπαρχιακαὶ	13	565	290	868	1.479	2.347
Σύνολον	353	795	342	1.490	1.514	3.004

Ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ ἀνωτέρω πίνακος, ἐκ τῶν 3.004 χιλιομέτρων νομοθετημένων Ἐθνικῶν καὶ Ἐπαρχιακῶν ὁδῶν, εὐρίσκονται ἐν χρήσει μόνον 1.490 χιλιόμετρα ἧτοι περίπου 50% τοῦ συνόλου. Ἐκ τῶν ὑπολοιπόμενων 1.514 χιλιομέτρων ὁδῶν τὰ 565 χιλιόμετρα παραμένοντι ἀδιάνοικτα.

Εἰς τὸ ἐν λόγω ὀδικὸν δίκτυον δὲν συμπεριλαμβάνονται αἱ Κοινοτικαὶ ὁδοὶ

των οποίων τὸ συνολικὸν μῆκος ἀνέρχεται εἰς 665 χιλιόμετρα ὡς καὶ αἱ δασικαὶ τοιαῦται μῆκου 120 χιλιόμετρων.

Μία σύγκρισις τοῦ μῆκου τοῦ κυρίου ὁδικοῦ δικτύου — Ἐθνικοῦ καὶ Ἐπαρχιακοῦ — πρὸς τὴν ἔδαφικὴν ἔκτασιν καὶ τὸν πληθυσμὸν τῆς Ἠπείρου, ἐν σχέσει πρὸς τὸ σύνολον τῆς Ἑλλάδος, παρουσιάζει τὴν κάτωθι εἰκόνα:

Πίναξ 12. Ἐκτασις, πληθυσμὸς καὶ μῆκος ὁδῶν

	Ἑλλάδος	Ἠπείρου	Ποσοστὸν ἐπὶ Συνόλου
1. Ἐδαφικὴ ἔκτασις (Τετρ. χιλιόμετρα)	132.562	9.253	7%
2. Πληθυσμὸς	8.600.000	373.000	4%
3. Μῆκος ὑφισταμένου(*) ὁδικοῦ δικτύου (εἰς χιλιόμετρα)	28.400	1.490	5%

Συμφώνως πρὸς τὰ ὡς ἄνω δεδομένα, τὰ ποσοστὰ πληθυσμοῦ καὶ ὁδικοῦ δικτύου εὐρίσκονται ἐν μεγάλῃ δυσαναλογίᾳ πρὸς τὸ ποσοστὸν τῆς ἔδαφικῆς ἐκτάσεως. Περαιτέρω, λόγῳ τοῦ ὀρεινοῦ τῆς περιοχῆς, ἡ δυσαναλογία μεταξὺ τῶν ποσοστῶν ὁδικοῦ δικτύου καὶ ἔδαφικῆς ἐκτάσεως, ἐν τῇ πραγματικότητι εἶναι ἔτι μεγαλυτέρα τῆς ἐν τῷ πίνακι ἐμφανιζομένης. Ἐπὶ προσθέτως δεόν ὅπως σημειωθῆ ὅτι καὶ ἡ κατάστασις τοῦ ὑφισταμένου δικτύου κάθε ἄλλα παρὰ ἱκανοποιητικὴ δύναται νὰ θεωρηθῆ. Συνελθῶς, ἐὰν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐπιπλέον ἡ Ἠπειρος στερεῖται παντελῶς σιδηροδρόμων εὐκόλως διαπιστοῦται ἡ ἀπὸ συγκοινωνιακῆς πλευρῆς μειονεκτικὴ τῆς θέσεως ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὑπόλοιπον Χώραν.

Ἡ Κυβέρνησις ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ τῆς ὅπως ἄρῃ τὸ ταχύτερον πᾶν ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐνάπτυξιν τῆς περιφερείας αὐτῆς, δημιουργήσῃ δὲ τὰς ἀπαραιτήτους προϋποθέσεις πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐπιτυχοῦς καὶ ἀπροσκόπτου ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος, ἀπεφάσισεν ὅπως προχωρήσῃ ἐμέσῳ εἰς τὴν βελτίωσιν καὶ συμπλήρωσιν τοῦ ὑφισταμένου ὁδικοῦ δικτύου βάσει ἐπιστημονικῶν κριτηρίων στηριζομένων τόσον ἐπὶ τῆς προσδοκωμένης ἀποδόσεως ἐκάστου ἔργου ὅσον καὶ ἐπὶ τῆς γενικωτέρας σημασίας του.

Ἐντὸς τῶν προβλεπομένων, διὰ τοῦ Πενταετοῦ Προγράμματος Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως τῆς Χώρας, βασικῶν ἐθνικῶν ὁδῶν Ἠγουμενίτης — Ἰωαννίνων — Μετσόβου — Τρικάλων — Λαρίσης καὶ Ἰωαννίνων — Ἄρτης — Ἀργινίου, ἀποτελουσῶν τὰς βασικὰς ἀρτηρίας ἱκανοποιητικῆς συνδέσεως τῆς Ἠπείρου μετὰ τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Νοτίου Ἑλλάδος, προβλέπεται ἡ ἐπισκευή, βελτίωσις καὶ ἀνακατασκευὴ 311 χιλιόμετρων Ἐθνικῶν ὁδῶν τοῦ δευτερείοντος δικτύου καὶ 400 χιλιόμετρων ὁδῶν τοῦ ἐπαρχιακοῦ δικτύου, ἀμφότερων ἐντὸς τῶν πλαισίων τῶν γενικωτέρων σχετικῶν προγραμμάτων τῆς Χώρας.

Κατ' ἀρχὴν προβλέπεται ἡ ἀποπεράτωσις τῆς ὁδοῦ ἧτις συνδέει τὴν Κόνιτσαν μετὰ τῆς ὁδοῦ Κοζάνης — Καστοριάς. Μέχρι στιγμῆς ἡ περὶ τὴν Κόνιτσαν εὐρίσκειται ἐγγλωβισμένη καὶ ἄνευ ἀπ' εἰσθείας ἐπικοινωνίας πρὸς Μακεδονίαν, μὴ δυναμένη οὕτω νὰ ὀξιστοῦσιν τὸν δασικὸν καὶ γεωργικὸν τῆς πλοῦτον. Ἡ ἐν λόγω ὁδὸς, ἐπὶ πλέον θὰ συνδέσῃ τὴν Ἠπειρον — ἰδίᾳ τὴν ὑπὸ πειοματισμὸν περιοχὴν — μετὰ τῆς Βορείου Ἑλλάδος, ἐπιτελεῖσα οὕτω σοβαρὸν βῆμα πρὸς ὀλοκλήρωσιν τοῦ Ἐθνικοῦ δικτύου τῆς Χώρας καὶ συντομείουσα τὴν ἐπὶ Ἰωαννίνων πρὸς Θεσσαλονικίαν ἀπόστασιν κατὰ 108 χιλιόμετρα περίπου. Περαιτέρω, ἡ ὁδὸς αὕτη, ἧτις ἔξ ἄλλου προσφέρει ἰδεώδη ἀπὸ τουριστικῆς ἰσχύσεως διαδρομὴν, πρόκειται νὰ συνδέσῃ τὸν λιμένα τῆς Ἠγουμενίτης μετὰ τῶν παραγωγικῶν κέντρων

* Αἱ ἡμιδιάνοικτοι καὶ ἀδιάνοικτοι ναυμοθετημένοι ὁδοὶ δὲν συμπεριλαμβάνονται.

της Δυτικής Μακεδονίας (περιοχή Καστοριάς— Φλωρίνης) της περιοχής των Πρεσπών και της Νοτίου Γιουγκοσλαβίας.

Έτεροι σημαντικοί οδοί των οποίων προβλέπεται ή βελτίωσις και ανακατασκευή, είναι α) Μενίνα —Παραμυθιά —Πρέβεζα και Ήγουμενίτσα —Μαργαρίτιον —Σκεπαστόν, διερχόμενοι διά των υπό ανάπτυξιν λεκανών Άχέροντος, Κοκκυτοῦ και Μαργαριτίου, αίτινες ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐπικοινωνοῦν λίαν πλημμελῶς τόσον πρὸς Πρέβεζαν ὅσον και πρὸς Ἰωάννινα. Ἐπὶ πλέον, δέον ὅπως σημειωθῆ, ὅτι, μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ πορθμείου Ἁγουμενίτσης, ἡ τουριστικὴ σημασία τῶν ὁδῶν αὐτῶν θὰ ἀποβῆ ἀνωτέρα πάσης προσδοκίας. Ἐπὶ τῆς ἰδίας πλευρᾶς, ἀξίαι προσοχῆς εἶναι και αἱ ἐπαρχιακαὶ ὁδοὶ α) Καστρί (Άχέρων) Λούτσα —Ριζό —Κανάλια, β) Μαργαρίτιον— Πάργα και γ) Πάργα —Πέροδνα— Μοῦροτος— Πλαταριά, διὰ τὰς ὁποίας γίνεται ἰδιαιτέρα πρόβλεψις ἐν τῷ Προγράμματι.

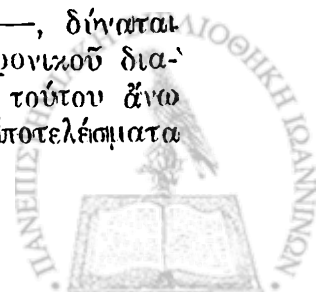
Ἐξ ἄλλου, πρὸς ὑξιοποίησιν τῆς βορειο—δυτικῆς πλευρᾶς τῆς Ἡπείρου, προβλέπεται εἰς μὲν τὴν εὐφορον πεδιάδα τοῦ Κάτω Καλομᾶ ἡ βελτίωσις και ἀνακατασκευή τῆς Ἐθνικῆς ὁδοῦ Σκάλα Σαγιαδος —Φιλιάτες —Παραπόταμος, εἰς δὲ τὸν Ἄνω Καλομᾶ ἡ περάτωσις τῆς ἐπαρχιακῆς ὁδοῦ Φιλιάτες— Ἅγιος Νικόλαος —Τσαμπαῖς.

Ἐν συνεχείᾳ προβλέπεται, διὰ τὴν ὑπὸ πειραματισμὸν περιοχὴν, ἡ ἐπισκευή, βελτίωσις και κατασκευή σημαντικοῦ μέρους ὁδῶν πάσης κατηγορίας πρὸς ἀξιοποίησιν και ἐξυπηρέτησιν τῶν περιοχῶν Πωγωνίου, Κονίτσης και Ζαγορίου.

Τέλος προβλέπεται ἡ μέσῳ τῶν κοιλάδων Σαρανταπόρου και Ἀλιόμμονος σύνδεσις τοῦ Ἑπταχωρίου μετὰ τοῦ Νεστορίου Καστορίας, δι' ὁδοῦ ἣτις καιτοι εὐρισκομένη ἔξω τῶν ὁρίων τῆς Ἡπείρου ἐπιβάλλεται ὅπως ὑποτελεσθῆ ἀντικείμενον τοῦ παρόντος προγράμματος καθ' ὃ ἐξυπηρετοῦσα ἀμέσως τὴν Ἡπειρον και διευκολύνουσα τὴν μετὰ τῆς Βορειοδυτικῆς Μακεδονίας ἐμπορικὴν και τουριστικὴν κίνησιν.

Αἱ προβλεπόμεναι ἐπενδύσεις, ὡς ἐμφαίνηται ἐπὶ τοῦ κατωτέρω σχετικοῦ πίνακος, διὰ μὲν τὸ Ἐθνικὸν ὁδικὸν δίκτυον —πρωτεῦον και δευτερεῦον— ἀνέρχονται συνολικῶς εἰς 553 ἑκατομμύρια δραχμῶν, διὰ δὲ τὸ ἐπαρχιακὸν εἰς συνολικὸν ὕψος 197 ἑκατομμύρια δραχμῶν. Ἐπίσης προβλέπεται ἡ κατασκευή 16 χιλιομέτρων εἰδικῶν τουριστικῶν ὁδῶν εἰς τὰς περιοχὰς Βίκου —Μονοδενδρίου και Νικοπόλεως συνολικῆς δαπάνης 11 ἑκατομμυρίων δραχμῶν. Τὰ ἐν λόγῳ κονδύλια παρουσιάζονται κάπως ἠϋξημένα ἐν ἀναλογία πρὸς τὰς προβλεπομένας ἐπενδύσεις εἰς συγκοινωνιακὰ μέσα διὰ τὴν ὑπόλοιπον Ἑλλάδα, τοῦτο ὅμως ἐθεωρήθη ἀναγκαῖον ἐν ὄψει τῶν ὑφισταμένων ἐλλείψεων και τῆς κακῆς καταστάσεως τοῦ ὁδικοῦ δικτύου τῆς Ἡπείρου.

Ἐπὶ πλέον τῶν ὡς ἄνω ὁδῶν, ἡ Κυβέρνησις ἀποδίδουσα ὅλας ἰδιαιτέραν σημασίαν εἰς τὸν ρόλον τοῦ παροχαιτευτικοῦ δικτύου, διὰ τὴν περιφερειακὴν ἰδίαν ἀνάπτυξιν, δίδει ἔμφρασιν διὰ τοῦ παρόντος προγράμματος εἰς τὴν ἐπέκτασιν τῶν κοινοτικῶν και δασικῶν ὁδῶν. Οὕτω προβλέπεται ἐντὸς τῆς πενταετίας ἡ διάνοξις 782 χιλιομέτρων κοινοτικῶν ὁδῶν και ἡ κατασκευή 170 χιλιομέτρων δασικῶν ὁδῶν. Πρὸς ταχύτεραν πραγματοποίησιν ἐνὸς τόσον εὐρέος προγράμματος ὁδοποιίας, ἐν ὄψει τῶν περιορισμένων πόρων χρηματοδοτήσεων, μελετᾶται ἡ ἐφαρμογὴ τῆς συγχρόνου μεθόδου «Σταθεροποιήσεως τοῦ ἐδάφους» (Soil stabilization), ὅπου τοῦτο εἶναι ἐφικτόν. Ἡ μέθοδος αὕτη, διὰ τὴν ὁποίαν χρησιμοποιοῦνται ἕλικὰ ἐπιτοπίου προσελύσεως —αἵτινα ὑπάρχουσι ἐν ἀρθρόνῳ ἐν Ἡπείρῳ—, δύνανται νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν κατασκευὴν οἰκονομικῶν ὁδῶν ἐντὸς συντόμου χρονικοῦ διαστήματος. Ἐν Ἰταλίᾳ ἔχουσι κατασκευασθῆ ἐπιτυχῶς διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἄνω τῶν 1.000 χιλιομέτρων ἐπαρχιακῶν ὁδῶν, ἐπίσης λίαν ἰκανοποιητικὰ ὑποτελέσματα ἔχουσι ἐπιτευχθῆ εἰς πλείστας ἄλλας χώρας.

Πίναξ 13. Προβλεπόμενα έργα και δαπάναι οδοποιίας
Διά την πενταετίαν 1960—1964

Όδοι	Είδος (*)	Μήκος έργου εις χιλ.	Δαπάνη εις χιλ. δραχμ.
A. Έθνικαί			
1. Ήγουμενίτσα — Ίωάννινα	B, K	104	70.000
2. Ίωάννινα— Μέτσοβον— Τρίκαλα— Λάρισα (Τμήμα Ήπειρου μέχρι Κατάρας)	B, K	75	220.000
3. Ίωάννινα — Άρτα	B, B, K.	81	105.000
4. Άρτα— Πρέβεζα	E	40	15.000
5. Κόνιτσα— Έπταχώριον— Νεάπολις	B, K	111	70.000
6. Σαγιάδα — Μενίνα— Παραμυθιά — Πρέβεζα	E, B, K.	115	70.000
7. Καλιπάκι — Χάνι — Δελβενάκι — Άλβ. σύνορα	E, B	30	3.000
		556	553.000
B. Έπαρχιακαί			
1. Ήγουμενίτσα — Μαργαρίτιον — Σκεπαστόν	B, K	64	20.000
2. Πάργα — Μαργαρίτιον	B, K	19	6.000
3. Καστρι (Άχέρων) — Λοίτσα — Ριζό — Κανάλια	B, K	34	10.000
4. Φιλιάτες — Άγ. Νικόλαος — Τσαμιαντάς	B, K	22	6.000
5. Πάργα — Πέροδικα — Μοῦροζ — Πλαταριά	B, K	22	8.000
6. Κόνιτσα — Έλεῦθερον — Πάδες — Βουραχῶρι 19ον χιλ. ὁδοῦ Κόνιτσης — Ίωαννίνων	B, K	120	40.000
7. 29ον χιλ. ὁδοῦ Ίωαννίνων— Ζαγοριῶν, πρὸς α) Κάτω Πεδινά— Άρίστη β) Βίτσα— Μονεδένδρο	B, K	22	9.000
8. Έπταχώριον — Νεστώριον	K	42	15.000
9. Κόνιτσα — Μεσογέφυρα — Άλβαν. σύνορα	E, B	16	2.000
10. Έτεροι ὁδοί	E, B, K.	200	81.000
		561	197.000

3. ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΙ

92.— Ὡς ἤδη ἐλέγχθη ἡ διαμόρφωσις τοῦ ἐδάφους καὶ ἡ οἰκονομία τῆς Ἠπείρου, ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας, δὲν προσφέρονται διὰ σιδηροδρομικὴν συγκοινωνίαν συνθήκες μορφῆς, ἔτι δὲ περισσότερον καθ' ὅτι τὰ σιδηροδρομικὰ δίκτυα τῆς χώρας εὐρίσκονται εἰς σημαντικὴν ἀπὸ αὐτῆς ἐπιπέδωσιν παρεμβλημένων μεγάλων φυσικῶν ἐμποδίων.

Παρ' ὅλα ταῦτα, ὑπάρχον ὄρισμένα ταποθεσία σημαντικοῦ τουριστικοῦ ἐνδιαφέροντος, ἀπροσπέλαστοι ὁδικῶς, δυνάμεναι γὰρ ἰξιαποιηθῆν οἰκονομικῶς διὰ τῆς ἐγκαταστάσεως ἐναερίων σιδηροδρομικῶν μέσων.

Ἡ Κυβέρνησις ἐν τῷ πλαίσιῳ τοῦ προγράμματός τουριστικῆς ἀναπτύξεως τῆς Ἠπείρου, ἀπεφάσισεν τὴν ἐγκατάστασιν εἰς τὴν περιοχὴν Ζαγοριῶν τῶν ἐν τῷ ἀκολουθῶνί πινάκι ἐναερίων γραμμῶν:

α)α Έργον

Έργον	Μήκος γραμμῆς (χιλιόμετρα)	Δαπάνη εις χιλ. δραχμ.
1. Κρεμαστός σιδηρόδρομος ἄνευ στύλων εἰς χωράδρον Βίκου	1	7.500
2. Έναερίον καθίσμα, χειμερινῶν ἀπὸ ἀπὸ Πάπιγγον εἰς Κροίναν	3	2.500
Σύνολον	4	10.000

* E—Έπισκοπικαί, B—Βελτίωσις, K—Κατασκευαί.

4. ΛΙΜΕΝΕΣ

93.— 'Η προαγωγή ώριωμένων λιμένων τῆς 'Ηλείου αποτελεί ἀνάγκην συνδεομένην μετὰ τῆς ἀναμενομένης ἀναπτύξεως τῆς παραγωγῆς καὶ οἰκονομικῆς ἐν γένει δραστηριότητος εἰς τὰς παραθαλασσίους κυρίως περιοχὰς ὡς καὶ τῆς τουριστικῆς κινήσεως ἣτις μετὰ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ πορθμείου 'Ηγουμενίτης — Βρινδησίου, κατὰ τὸ θέρος 1960, προβλέπεται ὅτι θὰ σημειώσῃ σημαντικωτάτην πρόοδον.

'Η Κυβέρνησις ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν γενικῶν κατευθύνσεων τοῦ Πενταετοῦς Προγράμματος Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως τῆς Χώρας, ἀπεφάσισεν ὅπως συντονίσῃ καὶ ἐν 'Ηλείῳ τὴν πολιτικὴν τῶν ἐπενδύσεων τῆς εἰς λιμενικὰ ἔργα καὶ ἐγκαταστάσεις, περιορίζουμένη εἰς μικρὸν ἀριθμὸν οἰκονομικῶς βιωσίμων λιμένων καταλλήλων πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς ὑπὸ ἀνάπτυξιν περιφερείας. Τοῦτο ἐκρίθη ἀπαραίτητον πρὸς ἀποφυγὴν διασπορᾶς δυνάμεων καὶ κεφαλαίου, ἣτις ὀδηγεῖ εἰς μειωμένην ἀπόδοσιν, ἀντιοικονομικὴν ἐκμετάλλευσιν καὶ ἀδικοαιολόγητον συναγωνισμὸν μετὰ τῶν λιμένων. Κατὰ τὴν ἐπιλογὴν τῶν προσφοροτέρων λιμένων ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν τὰ ὑπὸ ἐκτέλεσιν ἔργα καὶ εἰς τοὺς τρεῖς τομεῖς οἰκονομικῆς δραστηριότητος — γεωργικόν, βιομηχανικόν, τουριστικόν — ὡς καὶ τὸ ὑπὸ ἀνάπτυξιν συγκοινωνιακὸν δίκτυον τῆς περιφερείας.

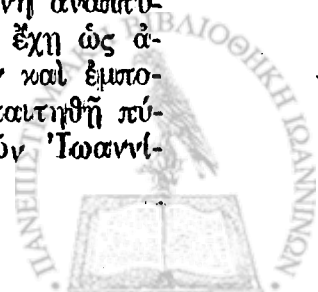
'Εν προκειμένῳ, ἀπεφασίσθη ὅπως ἀναπτυχθῶν οἱ λιμένες Προβέξης καὶ 'Ηγουμενίτης, πρὸς ἱκανοποιητικὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀκτοπλοϊκῶν σκαφῶν ὡς καὶ τοιοῦτων μεγαλυτέρου ἐκτοπίσματος, τόσοσιν ἐμπορικῶν ὅσον καὶ ἐπιβατηγῶν. Οὕτω προβλέπεται ἡ ἐκτέλεσις ἔργων ἐκβαθύνσεως καὶ λιμενικῶν κατασκευῶν, ὡς καὶ ἡ συμπλήρωσις τῶν ἐγκαταστάσεων καὶ ἐξοπλισμοῦ τῶν ἐν λόγῳ λιμένων. Μεταξὺ τῶν διαφόρων ἔργων συμπρολαμβάνονται ἡ ἀνέγεισις ἀποθηκῶν διὰ τὰ ἐξαγωγίμα προϊόντα καὶ ἐγκαταστάσεων διὰ τὴν σύνδεσιν μετὰ τῆς ὑπὸ μελέτην ψυκτικῆς ἀλίψεως τῆς χώρας διὰ τὰ φρούτα λαχανικὰ καὶ τὰ προϊόντα αἰλίας. Σχετικῶς ἀπεφασίσθη ὅπως οἱ λιμένες Πάργας, Σκόλας Σαγιάδος καὶ Σαλαῶρας περιορισθῶν εἰς τὴν δι' ἰστιφόρων καὶ βενζινοπλοίων κίνησιν, καταλλήλως συμπληρούμενοι καὶ ἐφοδιαζόμενοι.

Εἰς τὸν λιμένα τῆς 'Ηγουμενίτης ἔχουν ἤδη πραγματοποιηθῆ ὑπὸ τοῦ 'Εθνικοῦ Ὄργανισμοῦ Τουρισμοῦ (κατὰ τὸ 1959) καὶ εὐρίσκονται ἐν προόδῳ ἐκτέλεσεως ἔργα ὑποδοχῆς τοῦ πορθμείου καὶ ὑπερβολῶς ἐλλειμνισμοῦ πλοίων ὡς καὶ ἐξωραϊσμοῦ τοῦ λιμένος, συνολικῆς δαπάνης 17,5 ἑκατομμυρίων δραχμῶν. Τὸ παρὸν πρόγραμμα προβλέπει διὰ τὴν πενταετίαν συνολικὸν ἥμισυ ἐπενδύσεων τῆς τάξεως τῶν 15 ἑκατομμυρίων δραχμῶν, ἐξ ὧν τὰ 10 ἑκατομμύρια θὰ διατεθῶν διὰ τοὺς λιμένας Προβέξης καὶ 'Ηγουμενίτης, τὰ δὲ 5 ἑκατομμύρια εἰς τοὺς ὑπολοίπους ὡς ἄνω λιμένας.

5. ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΕΣ

94.— 'Η 'Ηπειρος συνδέεται ἀεροπορικῶς μετὰ τῆς πρωτευούσης τῆς Χώρας δι' ἡμερησίων πτήσεων μετὰ τῶν Ἰωαννίνων καὶ Ἀθηνῶν. 'Η κίνησις ἐπὶ τοῦ παρόντος εἶναι μᾶλλον ἐποχιακοῦ χαρακτήρος, περιορισμένη κυρίως εἰς ἐπιχειρηματίας καὶ τουρίστας.

'Η διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ παρόντος προγράμματος προβλεπομένη ἀνάπτυξις τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος καὶ τοῦ τουρισμοῦ ἐν 'Ηλείῳ θὰ ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα τὴν αὔξησιν τῶν δι' ἄερος μεταφορῶν τόσοσιν ἐπιβατῶν ὅσον καὶ ἐμπορευμάτων. Πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς ἐν λόγῳ ἠνιξημένης κινήσεως θὰ ἀπαιτηθῆ πύκνωσις τῶν ὑφισταμένων δρομολογίων καὶ προφανῶς σύνδεσις τῶν Ἰωαννίνων καὶ μετὰ τῆς Μακεδονικῆς πρωτευούσης.

Τὸ αεροδρόμιον Ἰωαννίνων διαθέτον διάδρομον προσγειώσεως μήκους 1.500 μέτρων περίπου καὶ ὀρισμένης κτιριακᾶς ἐγκαταστάσεως, ἔχει ἀνάγκην βελτιώσεων ὡς καὶ συμπληρώσεως τοῦ ἐξοπλισμοῦ καὶ ἐγκαταστάσεων τοῦ ἵνα δυνηθῇ ν' ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς συγχρόνους στοιχειώδεις ἀπαιτήσεις ἐξυπηρετήσεως τῆς παρουσίας ὅσον καὶ προσδοκωμένης κινήσεως. Πρὸς τοῦτο, τὸ πρόγραμμα προβλέπει ἐπενδύσεις συνολικοῦ ὕψους 2 ἑκατομμυρίων δραχμῶν ἐξ ὧν 400 χιλιάδας εἰς ἐξοπλισμὸν καὶ 1.200 χιλιάδας εἰς τεχνικὰ ἔργα.

6. ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΙ

95.— Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πενταετίας, 1960—1964, προβλέπεται ἡ ἐκτέλεσις σειρᾶς ἔργων ἐν Ἠλείῳ, πρὸς συμπλήρωσιν, βελτίωσιν καὶ ἐπέκτασιν τοῦ ὑφισταμένου τηλεπικοινωνιακοῦ δικτύου, ἥτοι ὑπεραστικοῦ, ἀστικοῦ καὶ κοινοτικοῦ.

Κατ' ἀρχὴν προβλέπεται ἡ πύκνωσις τῆς ὑπεραστικῆς τηλεπικοινωνίας τῆς περιοχῆς Ἠλείου, διὰ προσθήκης εἰς τὸ ἐστῆσαν καλώδιον Πατρῶν — Ἀγρινίου — Λαρίσης ἐνὸς κλάδου μεταξὺ Ἀγρινίου Ἰωαννίνων. Δι' αὐτοῦ θὰ ἐμπλουτισθῇ ἡ ἐπικοινωνία Ἰωαννίνων — Πατρῶν διὰ 24 νέων τηλεφωνικῶν ἐπικοινωνιῶν.

Πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἀστικοῦ δικτύου, προβλέπεται ἡ ἐπέκτασις τοῦ αὐτομάτου τηλεφωνικοῦ Κέντρου Ἰωαννίνων κατὰ 400 νέας συνδέσεις καὶ ἡ κατασκευὴ δύο νέων αὐτομάτων τηλεφωνικῶν Κέντρων, ἥτοι ἐνὸς εἰς Πρέβεζαν 400 συνδέσεων καὶ ἐνὸς εἰς Ἡγουμενίτσαν 200 συνδέσεων. Διὰ τὰ τηλεπικοινωνιακὰ Κέντρα Ἰωαννίνων, Πρεβέζης καὶ Ἡγουμενίτσας προβλέπεται καὶ ἡ κατασκευὴ κτιρίων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν κοινοτικὴν τηλεφωνίαν τὸ παρὸν πρόγραμμα προβλέπει ἐμπλουτισμὸν τοῦ ἐν λειτουργίᾳ δικτύου, ὡς καὶ τὴν τηλεφωνικὴν σύνδεσιν τῶν ὑπολοίπων πρὸς σύνδεσιν 329 κοινοτήτων καὶ συνοικισμῶν τῆς περιοχῆς. Τοιοῦτοτρόπως ὁλοκληροῦται τὸ τηλεφωνικὸν δίκτυον τῶν Κοινοτήτων τῶν συνοικισμῶν τῆς Ἠλείου.

Ἡ συνολικὴ δαπάνη διὰ τὸ ἐν λόγω τηλεπικοινωνιακὸν πρόγραμμα Ἠλείου, ἔχει προϋπολογισθῆ ὑπὸ τοῦ Ὄργανισμοῦ Τηλεπικοινωνιῶν Ἑλλάδος, εἰς 33 ἑκατομμύρια δραχμῶν ἐξ ὧν τὰ 15 ἑκατομμύρια εἰς συνάλλαγμα. Ἡ ἐν λόγω δαπάνη κατανέμεται ὡς ἑξῆς:

α) α Ἔργον	Δαπάνη εἰς χιλιάδας Δραχμῶν
1. Ὑπεραστικὴ τηλεπικοινωνία	7.500
2. Αὐτόματος ἀστικὴ τηλεφωνία	6.000
3. Κοινοτικὴ τηλεφωνία	12.000
4. Δι' οἰκόπεδα καὶ κατασκευὴν κτιρίων	7.500
	Σύνολον
	33.000

B. ΕΝΕΡΓΕΙΑΙ

96.— Ἡ κατὰ κεφαλὴν καταναλώσις ἐνεργείας ἐν γένει εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἠλείου εἶναι ἐκ τῶν χαμηλοτέρων τῆς Ἑλλάδος. Τοῦτο ὀφείλεται ὄχι μόνον εἰς τὸ πενιχρὸν κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα, κύριον προσδιοριστικὸν παράγοντα τῆς καταναλώσεως, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀνεπαρκῆ προσφορὰν ἐνεργείας ὀφειλομένην εἰς τὴν ἔλλειψιν ἐπαρκοῦς δικτύου διανομῆς.

Ἡ καταναλισκομένη ἐνέργεια τῆς περιοχῆς Ἠλείου ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ τὴν ἠλεκτρικὴν τοιαύτην, τὸ φωτιστικὸν πετρέλαιον καὶ τὴν παρὰ τῶν χωρικῶν ὑλοτομουμένην ξυλείαν. Σχεδὸν τὸ σύνολον τῆς καταναλισκομένης ποσότητος

ηλεκτρικής ενέργειας και φωτιστικού πετρελαίου, ένακα της σπάνιος των διαρκών καταναλωτικών αγαθών, απορροφάται από τον φωτισμόν, ενώ η ξυλεία χρησιμοποιείται κυρίως διά θέρμανσιν και μαγείρευμα. Ός ήδη αναφέρθη εις προηγούμενον κεφάλαιον, η συμμετοχή της βιομηχανίας εις τὸ εἰσόδημα εἶναι πολὺ μικρὰ ἢ δὲ κατανάλωσις ἐνεργείας τοῦ τομέως τούτου ἐλαχίστη.

97.— Ἡ ἐξασφάλισις εὐθιγῆς καὶ ἀφθόνου ηλεκτρικῆς ἐνεργείας εἰς τὴν Ἠπειρὸν ἀποτελεῖ ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν, διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν παραγωγικῶν δραστηριοτήτων τῆς περιοχῆς καὶ τὴν ἐν γένει ἐξήλωσιν τοῦ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου τοῦ πληθυσμοῦ. Βάσει τῆς πολιτικῆς αὐτῆς κατασκευάσθη καὶ ἐτέθη ἐν λειτουργίᾳ (ἄνοιξις 1954) ὁ Ὑδροηλεκτρικὸς Σταθμὸς Λούρου συνολικῆς ἐγκατεστημένης ἰσχύος 5.000 Κιλοβάτ.

Διὰ τὴν ηλεκτροδότησιν πόλεων καὶ χωρίων μὴ ἐξυπηρετουμένων ὑπὸ τοῦ Τ.Η.Σ. Λούρου λειτουργοῦν σήμερον ἕτεροι ἑπτὰ τοπικοὶ Σταθμοὶ παραγωγῆς, (Ἡγομενίτισης— Κονίτισης —Μετσόβου —Πάργας —Φιλιατῶν — Δροσοπηγῆς καὶ Δελβινακίου) συνολικῆς ἐγκατεστημένης ἰσχύος 500 Κιλοβάτ περίπου.

Ἐξ ἄλλου, ἡ διανομὴ ηλεκτρικοῦ ρεῖματος ἐπεξετάθη μὲ τὴν ἐγκατάστασιν νέων δικτύων. Τ. Τ. 15 Κιλοβάτ 260 χιλ. καὶ δικτύων Χ. Τ. 220)380 Βάτ 230 χιλμ.

Ἐπίσης ἐγένοντο βελτιώσεις καὶ ἀνακαινίσεις δικτύων εἰς Ἰωάννινα, Πρέβεζαν, Ἄρταν, Κόνιτσαν, Ἡγομενίτσαν καὶ Μετσόβον ὡς καὶ 4.710 ἀλλαγὰι ἐσωτερικῶν ηλεκτρικῶν ἐγκαταστάσεων.

Τέλος ὠλοκληρώθη τὸ ἔργον ἐξαγορᾶς τῶν τοπικῶν ἐπιχειρήσεων παραγωγῆς ηλεκτρισμοῦ εἰς τὴν περιοχὴν.

Διὰ τῶν ἀνωτέρω ἔργων πραγματοποιεῖται σήμερον ἡ ηλεκτροδότησις 60 συνολικῶς πόλεων καὶ χωρίων ἐξ ὧν τὰ 50, ηλεκτροδοτήθησαν διὰ πρώτην φορὰν ὑπὸ τῆς Δ. Ε. Η.

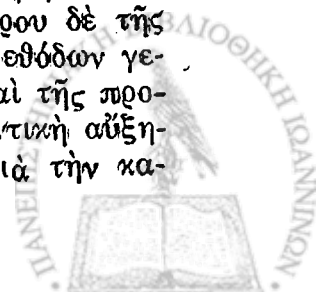
Ἡ δραστηριότης τῆς Δ.Ε.Η. ἐπεξετάθη καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν ἀρδευτικῶν δικτύων. Οὕτω ηλεκτροδοτήθησαν τὰ ἀντλιοστάσια Ἀρδομίστας καὶ Καστροίτσας Ἰωαννίνων, ἄνω τῶν 300 φρεάτων εἰς τὴν περιοχὴν Πρεβέζης καθὼς καὶ τὰ ἀντλιοστάσια Γραμμενίτισης, Πέτα καὶ Βίγλας τῆς περιοχῆς Ἄρτης.

Εἰδικῶς διὰ τὸ ἀντλιοστάσιον Βίγλας σημειοῦται ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ μεγαλύτερον τῆς Ἠπείρου, ἐξυπηρετεῖ δὲ ἑκατοσὶ 50.000 περίπου στρεμμάτων ἀξιοποιηθέντων διὰ τῶν ἐκτελεσθέντων εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην ἔργων ἐγγείων βελτιώσεων.

Εἰς τὸν κατωτέρω πίνακα δίδεται ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἀριθμοῦ πελατῶν τῆς Δ.Ε. Η. καὶ τῆς ἀντιστοίχως καταναλωθείσης ηλεκτρικῆς ἐνεργείας κατὰ τὰ ἔτη 1955—1959:

Ἔτος	Ἀριθμὸς Πελατῶν	Κατανάλωσις ΩΧΒ
1955	2.160	4.758.000
1956	2.997	6.751.000
1957	7.988	7.545.000
1958	11.212	9.860.000
1959	20.022	10.852.000

98.— Λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν ἀπ' ἐνὸς μὲν τοῦ σημερινοῦ χαμηλοτάτου ἐπιπέδου καταναλώσεως ἐνεργείας εἰς τὴν περιοχὴν Ἠπείρου ἀπ' ἑτέρου δὲ τῆς προσπάθειας διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς περιοχῆς, (ἐφαρμογὴ συγχρόνων μεθόδων γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως, ἕδρσις νέων βιομηχανιῶν, τουρισμὸς κλπ.) καὶ τῆς προβλεπομένης αὐξήσεως τοῦ εἰσοδήματος, θὰ πρέπει νὰ ἀναμένεται σημαντικὴ αὐξήσις τῆς καταναλώσεως ἐνεργείας. Μεγαλύτερα αὐξήσις προβλέπεται διὰ τὴν κα-

τανάλωσιν ηλεκτρικῆς ἐνεργείας, στερεῶν καυσίμων καὶ προϊόντων πετρελαίου, ἐνῶ ἀντιθέτως ἀναμένεται σταδιακὴ μείωσις τῆς κατανάλωσος φωτιστικοῦ πετρελαίου καὶ ξυλίας.

99.— Διὰ τὴν κάλυψιν τῆς ζήτησεως ηλεκτρικῆς ἐνεργείας προβλέπεται ἡ ἐκτέλεσις τῶν κάτωθι ὑπὸ τῆς Δ.Ε.Η. προγραμματισθέντων ἔργων παραγωγῆς, μεταφορᾶς καὶ διανομῆς ηλεκτρικῆς ἐνεργείας:

α. Ἔργα παραγωγῆς καὶ μεταφορᾶς.

1) Ἐπαύξεις τῆς ἰκανότητος τοῦ Ὑδροηλεκτρικοῦ Σταθμοῦ ΛΟΥΤΡΟΥ διὰ τῆς ἐγκαταστάσεως μονάδος ἰσχύος 4.000 Κιλοβάτ, ἣτις προβλέπεται νὰ πραγματοποιηθῇ κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἔτους 1961.

2) Σύνδεσις τοῦ Ὑδροηλεκτρικοῦ Σταθμοῦ ΛΟΥΤΡΟΥ μετὰ τοῦ Ἑθνικοῦ Δικτύου μεταφορᾶς διὰ τῆς κατασκευῆς γραμμῆς μεταφορᾶς 150 Κιλοβάτ καὶ τοῦ σχετικοῦ ὑποσταθμοῦ ἀνυψώσεως τάσεως 15)150 Κιλοβάτ. Ἡ σύνδεσις αὕτη θὰ πραγματοποιηθῇ ἐντὸς τοῦ α' ἔξαμήνου τοῦ ἔτους 1961.

3) Κατασκευὴ γραμμῆς μεταφορᾶς 150 Κιλοβάτ ἀπὸ Τ.Η.Σ. ΛΟΥΤΡΟΥ μέχρι τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἐγκατάστασις Ὑποσταθμοῦ ὑποβιβασμοῦ τάσεως 150)15 Κιλοβάτ, ἔργον προβλεπόμενον κατὰ τὸ ἔτος 1962.

4) Κατασκευὴ γραμμῆς μεταφορᾶς 150 Κιλοβάτ ἀπὸ τὸν Τ.Η.Σ. ΛΟΥΤΡΟΥ μέχρι τῆς πόλεως Ἡγοιμενίτσας καὶ ἐγκατάστασις Ὑποσταθμοῦ ὑποβιβασμοῦ τάσεως 150)15 Κιλοβάτ, ἔργον προβλεπόμενον κατὰ τὸ ἔτος 1963.

β. Ἔργα διανομῆς

1) Τὸ πρόγραμμα προβλέπει τὴν σταδιακὴν ἐπέκτασιν τοῦ δικτύου διανομῆς καθ' ὅλην τὴν Ἠπειρὸν. Ἐντὸς τοῦ ἔτους 1960 προβλέπεται ἡ ἐπέκτασις τοῦ δικτύου εἰς τὰ χωρία Μύτικας, Καλογερικόν, Νῆσον Ἰωαννίνων, Στρούνιον, Δολόν, Παντάνασσαν, Καμπὴν, καὶ Ἀνήλιον.

Ἐπίσης ἀπὸ τοῦ τρέχοντος ἔτους ἡ Δ.Ε.Η. θὰ προβῇ εἰς ἐπεκτάσεις τῶν δικτύων τῆς ἢ τὴν ἐγκατάστασιν τοπικῶν σταθμῶν παραγωγῆς διὰ τὴν ἠλεκτροδότησιν παραμεθορίων χωρίων. Οὕτω εἰς τὸ πρῶτον ταῦτο στάδιον θὰ ἠλεκτροδοτηθῶσι ἐκ τοῦ Νομοῦ Θεσπρωτίας τὰ χωρία:

Σαγιαδα — Πλαίσιον — Φατήριον — Ἄγ. Νικόλαος — Ἄγ. Πάντες — Πόβλα — καὶ Τσαμαντᾶς.

Ἐκ δὲ τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων τὰ χωρία:

Πληκᾶτιον — Γοργοπόταμος — Χιονᾶδες — Ἀσημοχώριον — Βούρμπιανη — Πυρσόγιαννη — Ἀμύραντας — Ἁγία Βαρβάρα — Καβάσιλα — Μελλισόπετρα — Μολυβδασκέπαιστον — Ἀηδονοχώριον — Βασιλικόν — Κεφαλόβρυσον — Σταυροσιμάδιον — Δρυμᾶδες — Κακόλακος — Μερῶση — Παλαιόπυργος — Κτίσματα — Ποντικᾶται — Ξηρόβαλτος — Ἀργυροχώριον — καὶ Παγωνιαγή.

2) Θὰ συνεχισθοῦν αἱ βελτιώσεις καὶ ἐνισχύσεις τῶν δικτύων τῶν ἐξαγορασθεισῶν ἠλεκτρικῶν ἐπιχειρήσεων. Εἰς τὴν τρέχουσαν χρῆσιν τοιαῦται ἔργασια θὰ ἐκτελεσθῶσι εἰς Ἰωάννινα, Κόνιτσα, Φιλιάτες καὶ Μέσσοβον.

3) Προβλέπεται ἐπίσης κατασκευὴ ἀρδευτικῶν δικτύων, διεξάγονται δὲ συνεννοήσεις διὰ τὴν ἠλεκτροδότησιν τῶν μεγάλων ἀντλιοστασίων Λαγκάτσας καὶ Λαψίστας εἰς τὴν πεδιάδα Ἰωαννίνων.

4) Θὰ συνεχισθῇ ἐπίσης ἡ χρηματοδότησις τῶν ἐργασιῶν ἀλλαγῆς τῶν ἐσωτερικῶν ἠλεκτρικῶν ἐγκαταστάσεων τῶν πελατῶν τῶν προερχομένων ἐξ ἐξαγορασθεισῶν ἐπιχειρήσεων.

Γ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

100.— Ἡ ἀνάγκη προωθήσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐπὶ τῇ προόψει ἐφαρμο-

γής προγράμματος οικονομικής ανάπτυξεως είναι τοσοῦτον μεγαλύτερα καθόσον ἡ προγραμματισμένη τεχνολογική πρόοδος προϋποθέτει τὴν ἐπιλογήν καὶ τὸν καταρτισμὸν ἐργατῶν καὶ εἰδικειμένων στελεχῶν ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ βασισθῆ τὸσον ἡ προσπάθεια ἀνακαινίσεως τῶν ὑφισταμένων οικονομικῶν δραστηριοτήτων, ὅσον καὶ ἡ εἰσαγωγή νέων. Εἰς χώρας ὅπως ἡ Ἑλλάς καὶ εἰς περιοχάς ὅπως ἡ Ἡπειρος, οἰαδήποτε προσπάθεια προαγωγῆς τῆς τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως προσκρούει εἰς τὸ λίαν χαμηλὸν μέσον ἐπίπεδον μορφώσεως τοῦ πληθυσμοῦ. Εἶναι ἐπομένως ἀναγκαῖον ὅπως καταβληθῆ σοβαρά φροντίς ὄχι μόνον διὰ τὴν ἀργάνωσιν τῆς τεχνικῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς γενικῆς προ-επαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Α.— ΓΕΝΙΚΗ ΠΡΟΦΙΛΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ.

101.— Εἰς τὸν τομέα αὐτὸν ἔχουν σημειωθεῖ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη σημαντικαὶ πρόοδοι: ἐνῶ τὸ 1907 τὸ ποσοστὸν τῶν ἀγράμματων εἰς ὅλην τὴν χώραν ἀνῆρχετο εἰς 61% τοῦ πληθυσμοῦ ἄνω τῶν 10 ἐτῶν, ἡ ἀπογραφή τοῦ 1951 ἔδειξε ὅτι τὸ ποσοστὸν αὐτὸ κατῆλθε εἰς 24%. Καίτοι ἐνδιαχροντικῆ, ἡ κατάστασις αὐτὴ πολὺ ἐπέχει ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι ἰκανοποιητικῆ. Πράγματι, ἐγγύτερα ἐξέτασις τῶν πραγμάτων καταδεικνύει τρία τινά: α) ὅτι ὡς ἐγγράμματοι καταγεγράφησαν οἱ γνωρίζοντες ἀπλῆν γραφήν καὶ ἀνάγνωσιν, β) ὅτι τὸ ποσοστὸν ἀναλφαβητῶν θηλέων (35%) εἶναι σημαντικῶς ἐπιότερον τῶν ἀρρένων (11%), γ) ὅτι ὑπάρχοντι μεγάλα περιφερειακά ἀποκλίσεις ἀπὸ τοῦ μέσου ὄρου.

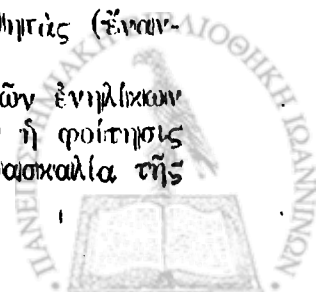
Εἰς τὴν Ἡπειρον ἡ κατάστασις ἐμφανίζεται ἰδιαιτέρως ἀξία προσοχῆς, ὡς συνάγεται ἐκ τῶν κατωτέρω στοιχείων:

Κατηγορία πληθυσμοῦ	Πληθυσμὸς 10 ἐτῶν καὶ ἄνω	Ἀναλφάβητοι	% ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ	Πληθυσμὸς	Ἀρρενες		Πληθυσμὸς	Θήλειαι	
					Ἀναλφάβητοι	%		Ἀναλφάβητοι	%
Ἀστικὸς	48.637	8.312	17	26.769	960	7	21.868	6.352	29
Ἡμισιτικ.	16.297	3.903	24	8.991	859	10	7.306	3.044	42
Ἀγροτικὸς	186.582	61.347	33	86.300	10.077	12	100.283	51.270	51
	251.516	73.562	29	122.060	12.896	11	129.456	60.666	47

Ἐχούσα πλήρη ἐπίγνῶσιν τῆς σοβαρότητος τῶν πραγμάτων, ἡ Κυβέρνησις ἔλαβεν ἤδη ἐπὶ τοῦ προκειμένου συγκεκριμένα μέτρα εἰς ἐφαρμογὴν τοῦ Ν. Δ. 3094)54:

α) Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν κενῶν τὰ ὁποῖα διὰ διαφόρους αἰτίας ἀρήνει τὸ ἡμερησίον δημοτικὸν σχολεῖον εἰς τὰς τάξεις τῶν νέων, λειτουργοῦν κατ' ἔτος νυκτερινὰ σχολεῖα στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως. Εἰς αὐτὰ φοιτοῦν νέοι ἡλικίας 14—20 ἐτῶν ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ἀναλφάβητοι ἢ μὴ περπατώσαντες τὸν ἕξαετή κύκλον σπουδῶν τοῦ δημοτικοῦ σχολεῖου ἢ φοιτηταὶ των, μέχρι τῆς συμπληρώσεως τοῦ 20οῦ ἔτους τῆς ἡλικίας των, εἶναι ὑποχρεωτικῆ. Ἡ λειτουργία εἰς Ἡπειρον τῶν νυκτερινῶν σχολείων (ἀπὸ τὸ ποσοστὸν τῶν ἀναλφαβητῶν εἶναι μόνον 2,45%) ἐβελτίωσεν ἤδη τὸ γενικὸν ἐπίπεδον μορφώσεως τοῦ πληθυσμοῦ εἰς τρόπον ὥστε κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1959—60 ἐχρειάσθη νὰ λειτουργήσουν μόνον 59 τοιαῦτα (ἐναντι 112 κατὰ τὸ ἔτος 1957—58), τὰ ὁποῖα ἐδέχθησαν 1.040 μαθητὰς (ἐναντι 1.762 κατὰ τὸ ἔτος 1957—58).

β) Πρὸς καταπολέμησιν τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ εἰς τὰς τάξεις τῶν ἐνηλίκων (ἡλικίας ἄνω τῶν 20 ἐτῶν), λειτουργοῦν κέντρα διδασκαλίας ὅπου ἡ φοίτησις εἶναι προαιρετικῆ. Εἰς τὰ κέντρα αὐτὰ ἐπιδίδασκεται ὄχι μόνον ἡ διδασκαλία τῆς

ἀναγνώσεως καὶ τῆς γραφῆς ἀλλὰ καὶ ἡ γενικωτέρα ἐπιμορφώσις τῶν ἐνηλίκων διὰ σειρᾶς μαθημάτων ἰκανῶν γὰ συγκεντρώσουν τὴν προσοχὴν τῶν. Ἡ λειτουργία τῶν κέντρων διδασκαλίας ἤρρισε μάλιστα κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1958—59, τὰ ἀποτελέσματα ἐπομένως τῆς δράσεώς των εἶναι ἀκόμη περιορισμένα, δοθέντος ὅτι ὑπάρχουν μόνον δύο ἕως τρία κέντρα κατὰ νομόν. Μεγαλύτερα δραστηριότης ἔχει σημειωθεῖ εἰς τὴν Ἡπειρον, ἡ ὁποία ἐπέλεξε ὡς περιοχὴ πειραματισμοῦ καὶ διαθέτει, ὡς ἐκ τούτου, πικνότερον δίκτυον κέντρων διδασκαλίας. Ἐλειτούργησαν πράγματι, κατὰ τὸ ἔτος 1959—60 51 κέντρα διδασκαλίας με 2.183 ὁμοσπάτας.

Εἶναι ἀπαραίτητον ὅπως κατὰ τὴν προσεχῆ πενταετίαν ἐνταθῆ ἔτι περαιτέρω ἡ δραστηριότης τῶν νικτερινῶν σχολείων ὅσον καὶ τῶν κέντρων διδασκαλίας. Καὶ διὰ μὲν τὰ νικτερινὰ σχολεῖα θὰ ἐπιδιωχθῆ ὅπως ἐφαρμοζονται αὐστηρῶς αἱ περὶ ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως διατάξεις τοῦ Ν.Δ. 3094)54, ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὰ κέντρα διδασκαλίας θὰ ἰδρυνθοῦν τοιαῦτα εἰς τὸν Νομόν Προεδρίας, ὅπου μέχρι στιγμῆς δὲν ἐλειτούργησαν καὶ θὰ ληφθῆ φροντίς ὥστε τὰ κέντρα διδασκαλίας νὰ ἀποτελέσουν μόνιμους ἐστίας λαϊκῆς ἐπιμορφώσεως, εἰς τρόπον ὥστε οἱ ἐνήλικες νὰ μὴ ἀποξενοῦνται τελείως τῆς παιδείας καὶ νὰ μὴν περιπίπτουν πάλιν, ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν ἐκμάθησιν τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς γραφῆς, εἰς κατάστασιν ἀναλφάβητων. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν κρίνεται ἀναγκαία ἡ σύστασις παρ' ἐκάστῳ κέντρῳ διδασκαλίας λαϊκῆς βιβλιοθήκης, ἐφωδιασμένης με εἰδικῶς πρὸς τοῦτο ἐκδιδόμενα ἐκλαϊκευτικὰ βιβλία, συγγεγραμμένα εἰς γλῶσσαν ὁμαλὴν καὶ εὐληπτον διὰ νεο—ἀλφάβητους.

α) Στοιχειώδης ἐκπαίδευσις

102.— Εἶναι πρόδηλον ὅτι τὸ ὅλον ἔργον καταπολεμήσεως τοῦ ἀναλφάβητισμοῦ καὶ ἐπιμορφώσεως τοῦ πληθυσμοῦ θὰ καταστῆ μακροχρονίως ἄγονον ἐὰν ἡ στοιχειώδης ἐκπαίδευσις δὲν λειτουργῆ ἰκανοποιητικῶς.

Τὰ Ν.Δ. 3094)54 κατέστησε τὴν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν ὑποχρεωτικὴν καὶ προβλέπει κυρώσεις κατὰ τῶν γονέων καὶ κηδεμόνων οἱ ὁποῖοι παραμελοῦν τὴν μόρφωσιν τῶν τέκνων των. Εἶναι ἀπολύτως ἐπιβεβλημένον ὅπως τῶν διατάξεων αὐτῶν γίνῃ δρακοντεία ἐφαρμογὴ καὶ μὴν γίνωνται ἀνεκταὶ ἔξαιρέσεις παρὰ μόνον εἰς ὅπως ἐπιπτώσεις (ἰσθμενείας, διανοητικῆς ἐνικανότητος κλπ.).

Ἐκ τῶν διαθεσίμων σήμερον στατιστικῶν τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1956—57, προκύπτει ὅτι αἱ ὑποχρεώσεις τοῦ νόμου δὲν τηροῦνται πάντοτε με ἀυστηρότητα. Πράγματι, ἐπὶ συνόλου 51.654 μαθητῶν φοιτησάντων εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα τῶν τεσσάρων νομῶν τῆς Ἡλείρου, 4767 μαθηταί, ἤτοι ποσοστὸν 9,2% ἦσαν ἡλικίας ἄνω τῶν 13 ἐτῶν. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ φοιτήσις δὲν εἶναι ὁμαλὴ καὶ ὅτι μέρος τῶν μαθητῶν αὐτῶν θὰ ὑποχρεωθῆ ἐνδεχομένως νὰ μετατηρήσῃ εἰς τὰ νικτερινὰ σχολεῖα ὅπου αἱ συνθῆκαι διδασκαλίας εἶναι ἐκ τῶν πραγμάτων δυσμενέστεραι. Τὸ συμπέρασμα αὐτὸ ἐπιβεβαιοῦται ἀπὸ τὴν συσχέτισιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ τῶν διὰ πρώτην φοράν ἐγγραφένων εἰς τὴν α' τάξιν μαθητῶν (8.464) με τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀποφοιτησάντων (5.999). Ἡ μείωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν εἶναι, με τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, σταθερά. Οὕτω, ἐνῶ κατὰ τὸ ἔτος 1956—57 ἐφοίτησαν κανονικῶς εἰς τὴν α' τάξιν 10.225 μαθηταί, εἰς τὴν στ' τάξιν ἐφοίτησαν μόνον 6.116, ἤτοι ποσοστὸν 59%, τῶν μαθητῶν τῆς α' τάξεως. Δὲν παραγνωρίζεται τὸ γεγονός ὅτι εἶναι φυσικὸν ἐν τῇ προόδῳ τῶν σπουδῶν νὰ σημειοῦνται κδιωροαῖς. Ἡ μείωσις ὁμοῦ τῶν μαθητῶν τῆς τελευταίας τάξεως κατὰ 41% κρίνεται ὑπερβολικῆ.

Ἡ αὐστηρὰ ὁμοῦ ἐφαρμογὴ τῶν διατάξεων τοῦ νόμου προϋποθέτει τὴν ὑπαρξιν ἐπαρκοῦς ἐξοπλισμοῦ διὰ τὴν ὑποδοχὴν ὅλων τῶν μαθητῶν.

(Συνεχίζεται).

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΣΑΡΑΝΤΟΥ ΠΑΥΛΕΑ

Η ΤΡΙΑΙΝΑ ΤΟΥ ΠΟΣΕΙΔΩΝΑ

Γέμισαν χιόνια τὰ βουνά, γέμισον ἀπάτητη ἐρημιὰ ἡ καρδιά μου
ὅπου τὸ χειμωνοπούλι μένει νὰ τὴν προσφωνεῖ.

Μήπως δὲν ὑπάρχει ἀληθινὴ χαρὰ σὸν κόσμο;

Βυθίζω ἕναν ἀτυράννευτο νοῦ σ' ὅλα τ' ἄστρα, ὦ φίλοι

ὦ οὐρανέ, αἰώνιο ταξίδι τῆς ψυχῆς μου,

δημιουργῶ τὴ ζωὴ, τὴ δύναμη, ὦ φίλοι,

κι' ὅμως μιὰ γεύση ματαιότητος ἀπ' ὅλα, ὦ φίλοι!

Πάντα δὲν εἴμασταν γιὰ ἐδῶ, παρὰ γιὰ πέρα,

γιατὶ θέλω νὰ πρίγουμε σὶ φῶς μου σὰν ἄστρο;

πρέπει νὰ ἐγκαταλείψω τὴ μέριμνα σὺς Θεοὺς,

ν' ἀνακαλύψω κατὰ πῶν νὰ τέρει τῆς γῆς μου τὴν ἐνοχί,

ὦ ἄνθρωποι βουθὰ προσωπεῖα τοῦ πόρου,

μὲ πλημμυρίζει τὸ στήθος ἡ ἐλπίδα τ' οὐρανοῦ μου

ὡς ἔλεη τροφῆς.

Τὸ γνωρίζω ὁ ἄνθρωπος εἶναι μόνος

σὰν βροχή πὺν γράφει μαθηματικούς κύκλους

σὶ πέτρινο νερό τῶν γερακιῶνε.

Πές μου, ὦ φίλε, πόσους χρόνους βλέπεις τὸ φῶς

νὰ σοῦ εἰπῶ πόσο πόνο ἔχεις σπονδάσει.

Ἡ μέρα, ἡ νύχτα, ὁ νεκρὸς φαίνονται ἀκίνητα

κι' ὅμως πόση κίνηση ἐντὸς τῶν περιέχουν!

Τόσοι κόσμοι φτεροβουίζουν γύρω μου

γιατὶ τὰ φτερά σὲ μὲ νὰ μένουν μουδιασμένα;

Πραγματικός ἢ ψευδὴς εἶμαι; καθαρὸ οὐρανέ μου, ἀποκρί σου με,

κιῆμα τ' οὐρανοῦ ἢ οὐρανὸς εἶμαι;

Μπορεῖ νὰ διαρκεῖ περισσότερο τὸ κίσημα ἀπὸ τὸν κίση;

Κύμα εἶμαι καὶ χάνομαι σὸν Ὠκεανό μου;

Ἡ θάλασσα εἶναι μέρα πὺν μόλις μολυβίζει,

μ' ἀρέσει νὰ ξαπλώνομαι σὶ τῶν προβάτων τὰ λιβάδια,

ἐκεῖ πὺν εἶναι ὁ οὐρανὸς πηχτὸς ἀπὸ τ' ἄστρα,

Πόσο γρήγορα ζοῦμε, πόσο αἰώνια ὑπάρχομε,

παύση μικρῆς μουσικῆς ὁ ἔξω χρόνος, παρουσία σιωπῆς

ὅπως λαμπρὸ χιόνι νύχτας

ὅπου οἱ λύκοι τοῦ οὐρλιάζουν

κι ἡ κλαγγὴ τοῦ αἰετοῦ ἀνεβαίνει τοὺς αἰθέριους βράχους,

τῆς σιγμῆς τῆς παισιεινῆς, ὦ ἄνθρωπε,

σὶ θάψμα τῆς σιγμῆς σου ἐλπίζεις.

Ἦ ἀνυπαρξία, σκοτεινὴ καὶ διαυγῆς

πὶο τέλεια ὑπαρξία, σὲ πιστεύω.

Ἄς ἐπανεῖλωμε, ἄς ἐπανεῖλωμε

μὲ μιὰν ἀυτοκατασιροφή

σὶ θουμάσιαν ἀγκάλη τοῦ Θεοῦ μας.

Τ' ἀμαρτήματα τὰ κλεινω ὅλα μέσα μου

καθώς μάρομαρο όλες τις μουφές τῶν ἀγαλιμάτων.
 Τώρα τὸ χιόνι τοῦ βουνοῦ τῆς ρευματιᾶς πληθαίνει τὸ τραγούδι,
 μουσική τῆς λαγκαδιᾶς ἔγινεν ὁ στεναγμὸς τῆς μούρας,
 πότε θὰ πάμε ἐκεῖ πάλι;
 Κάθε σκοτεινὴ ρίζα ἴ' ἄπειρο διάστημα ἐπιθυμῶ
 μὲ τὰ κλαριά της καὶ τὸν κορμὸ δέηση πρὸς τὰ νέφη πὺ σιγοδιαβαίνουν,
 Ὁ ἔρωτας, ὦ θεία σπίθα, πὺ φέρνει τὴ ζάλη σὶ παρὸν σὶ παρελθὸν σὶ μέλλον.
 Μόνον ὅταν ἀγαπᾶμε δὲν πεθαίνουμε.
 Μ' ἄλλή τὴν παρακοή μας πιστὰ σὲ ὑπακούουμε, ὦ Φύση.
 Δὲν μπορείς, ὦ ἄνθρωπε, ν' ἀλλάξεις τοῦ χρόνου τὶς ἐποχές,
 οὔτε μιὰ τρίχα τῆς κεφαλῆς σου
 χωράει μόνο νὰ χρησιμοποιεῖς τοὺς νόμους τῆς Φύσης μέσα σὶ τὴ δύναμή σου
 ὅ,τι ὑπάρχει γινὸ ἢ πνιμένο ἔτσι θὰ μένει σὶ τὸν αἰῶνα.
 Στὴ δικαιοσύνη σου λοιπὸν στηρίζου.

Ὁ ἔρωτας καὶ ὁ θάνατος μᾶς κάνουν πραγματικὰ ἡσυχους καὶ ὠραίους.

Χειμῶνας καὶ οὔτε ἓνα φύλλο ξερὸ σὶ κλαριά, οὔτε ἓνα σπῖτι μύρμηγκα ἀνοιγμένο,
 τοῦ κοράκου μόνον ὁ κρωγμὸς,
 τοῦ πετροκότουφα τὸ χαρούμενο ξεφωγητὸ
 καθὼς σκουλίκι μέσ' τὸ χῶμα βρῖσκει,
 καὶ οἱ μαραμμένοι ἀστερισμοὶ τῶν ἀγκαδιῶν,
 οὔτε πεταλούδι τὸ κενὸ διάστημα μὲ χρώματα νὰ βᾶφει,
 παρὰ περνοῦν προσιὰ σου οἱ θνσοσανωτὲς ἀσπρασιατὲς οὐρὲς τῶν ἀλεπούδων
 ὡς βραδινάζει καὶ ὁ τόπος ἀνταρξιάζει,

Οἱ πεθαμένοι σὰ βιβλία κλειστὰ ἀνοιγμένα ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὸ χέρι.
 Τὰ Δέντρα ἔχετε ἰδεῖ μέσα σὶς ρευματιᾶς τους νὰ κομῶνται;
 Στὸν Θεὸν ἀνήκω πὺν προσιατεύει τοὺς ταξιδιῶτες,
 τῆς αἰωνότητας χέρι εἶναι καὶ ἡ γῆ
 πὺν πάνω της ἐκτινάσσονται οἱ ἄνθρωποι ὡς κλῆροι, ἀπὸ τὴν κληροδόχη.

(Οἱ πολιτισμοὶ εἶναι ἄνθη σὶ τὴν τέφρα τῶν νεκρῶν ἀδελφῶν τους).
 Ἀπ' ἓνα λουλούδι γίνεται μιὰ πεταλούδα, ἀπὸ μερικὲς σταγόνες νερὸ ἓνα λουλούδι,
 ἀπὸ ἑκατομμύρια σταγόνες ἓνας Ὠκεανὸς, ἀπὸ ἑκατομμύρια κόκκους, ὁ Ὠκεανὸς
 [τοῦ σὺμπαντος,

Ὠκεανὲ ἀτέραντε, κάμπτε ἀμείριστε τοῦ σταχιοῦ, πότε πάλι θὰ σὲ περάσω;
 Φοβᾶται ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ τὸ κατὰφλιτο νὰ πατήσῃ
 σὸν τρομαγμένο ζῶο τὴν κάμψη τοῦ ἀνθρώπου.
 Οἱ νεκροὶ μᾶς μιλοῦν μὲ μιὰν ἀσάλειπη σιωπὴ χιόνι,
 πάντα πέρασμα τῶν πουλιῶν ὁ οὐρανὸς θὰ παραμένει,
 καὶ ἡ χειμωνιάτικη μέρα ἔχει τὴν τριφερόδα
 καθὼς ἀρνὶ πὺν γεννιέται σὶ τοῦ ἡλίου τὸ λειβάδι.

Τὸ λέγω χωρὶς φόβο, ἔμεινα ἀπὸ τὴν ἐλπίδα παράμερα.
 καμμιὰ παράδεισο δὲν ξέρω ἐδῶ,
 μιὰ κόλαση συλλαβίζει σὶ τὴν χεῖλή μου τὰ ὀνόματά της.
 Ὅσοι πρόβει νὰ ζηλεύω καὶ τὸ πεινασμένο ζῶο, ὦ Μάνα Γῆ,
 πὺν πάνω ξαπλώνει σὶ τὸ πρᾶσιτό σου σιῆθος εὐτυχισμένο;

—Όλα τὰ βροῦκα, γιατί τὴν εὐτυχία δὲν τὴν εὗρισκω;
Μοῦ τραῶγει ἡ ἀπιστία τὴ χαρὰ ὅπως ἡ ἀκρίδα τὴ βουσικὴ τροφή τοῦ ἀνθρώπου
[κατασιτῶρει.

—Ὁ Μεγάλο μάθημα τῆς σιωπῆς κάμε με μαθητὴ σου,
Ποῦ εἶσαι, ὦ Θεέ; ὅλα τὰ δέντρα σου φέτος τὰ ἔκαψε κυρίαρχο τὸ σκουλήκι.
Τὰ τραγούδια μου ὅλα εἶναι καπνὸς ἀπὸ τὴ φωτιά τῆς σιωπῆς μου.
Παίξει ὁ ἀνθρώπος μὲ τ' ὄνειρο, ὅπως τὰ παιδιά μὲ τὰ χρωματιστά τους τὰ
[μπαλόνια.

—Ὁ ἀδελφοί μου εἶμαι ἕνα σφουγγάρι ἀπὸ σιωπὴ καὶ τύψη.
Πειρῶνομαι κι ὅμως ἀκούω τὴν ἀνοιξὴ μὲς τὴς φωνῆς τῶν πουλιῶν.
Εἶμαι κενὸς ἀπὸ ἀγάπη σὰ μιὰ μαθητικὴ αἴθουσα τὴν ἐποχὴ τῶν διακοπῶν τῆς
ἕνα μέρος εἶμαι τοῦ Κάϊν

τὸ φῶς μας κοῦβει τὴν ἀλήθεια ἐνῶ τὸ σκότος μᾶς τὴν παρουσιάζει
σὰν νύχια, πὸν μᾶς φέγγει μὲ τ' ἄστρο τῆς
ἡ καρδιά μας εἶναι ὅπως ἄγκυρα πλοίου πὸν μᾶς δένει ἐδῶ
δὲ μᾶς ἀφήνει ν' ἀκούσουμε τὴν προσέλευσὴ μας.
Δὲ μὲ φοβίζει πιά τὸ μέλλον ἤσυχος εἶμαι
πρόπει νὰ ἔμαι ζεστός ἀπὸ χαρὰ,
μὰ γιατί κλαίουν τὰ ζῶα διὰν ἐσιανθοῦν τὸ θάνατο
καὶ μόνο ὁ κύκνος ψάλλει.
κύριος τῆς λίμνης

λευκαίνοντας τὸν οὐρανὸ τὸν γαλάζιο;
Μήπως γιατί εἶναι παντοειδὸς ὁ χωρισμὸς μας
μήπως δὲν ὑπάρχει πιά σὶν ἥλιο ἐπάνοδος,
μήπως γιατί ἡ ἀναίτονησία τῆς ὕλης μᾶς κυριεύει;
—Ὅς ξεβουρῶση ἡ καρδιά μας χρονοῦμενη ὅλα ἄς τὰ καλοσωροῖση.
τὶ εὐδαιμονία, σκεφθῆτε, μειομηδὸ δὲν ἔχουν οἱ μέρες μας
δὲν ὑπάρχει χρόνος, ἀνοίγουμε τὴς φρεσῶνες μας.

—Κοιμήθηκε τ' ἀγέρι σιῆς νύχτας τὰ κλαυδιά,
κοιμήθηκε κι ἡ λύπη σιῆς ψυχῆ μου,
σ' εὐχαριστιῶ, ἕνασιρε οὐρανέ,
πυκνοκατοικημένε κι ἔρημε, πὸν μὲ καταλαβαίνεις.
Νὰ σᾶς δοῖσω τὸν περιορισμὸ τοῦ σώματός μου;
Μιὰ γυάλα χρυσόψαρα,
κλουβὶ μὲ χρυσαφένιο πουλί,
πὸν διὰν ὁ θάνατος τὴν πόρτα του ἀνοίγει
τὰ φτερά του ἔχει ἀνάσκητα, μουδιασμένα
καὶ μετὰ σιῆς πρώτη μάθησὴ τους ἐκείνην ὑπακούει
γιὰ τοὺς σκλάβους λοιπὸν δὲν πλάσθηκε ἡ ἐλπίδα.

—Μὰ τὸ σκουλήκι, πὸν τὸ σῶμα μου θὰ φάγει
κρούω τὴν λύρα μου φίλων ἔρημος
ζηλεύοντας μιὰ καλύβα βουβία
πρώτη νὰ χαιρετᾶει τῆς ἀγῆς τὸ μάτι
νὰ παίξει ὁ καπνὸς τῆς γαλήνιος
μὲ τὰ τρικυμίσματα πᾶνω τῆς τοῦ ἀετιῶ
γι' αὐτὸ ζητῶ νὰ γίνει γῆ μου σταυρασητοῦ ματιὰ
τὴ λίσκρουση νὰ προποχαιρετῶζει
ν' ἀκούει τῆς ἄγριας γῆρας τὴν κορυγὴ
πὸν κοπαδιαστὰ σὶς βόρειες πάλι λίμνες ἀνεβαίνει

πιστεύοντας τὸ καιρόνυμα τῆς μέρας.

Ἄς φέρει ἡ καλημέρα κι ἄλλες καλές μέρες.

Νὰ τὸ πριόνι τοῦ ξυλοκόπου κόβει τῆς σιγαλιᾶς τὰ δάση
πατέρα ἤλιε, ἀποσιάτη ἀπὸ τὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Θεοῦ σου,
κι ἐγὼ μιὰ ὀρμητὴ ἀποσιαισίας συνεχῶς ἔχω.

Τὸ δάσος χορταίνει τὸ χειμῶνα οὐρανὸ τὸ καιροκαίρι κελαδήματα
καθὼς τοῦ πονεμένου τὴν σιωπὴ χιτίζει ἄροθα τὴν φωνιά του τὸ πουλί.
βουρὸ τῆς παιδείας μου, εἰ χαρὰ νὰ γίνεσαι παιδί
καὶ νὰ φορᾶς τὸ χιόνι σου τὴν ἄπορη γαλανὴ ποδιά σου.

Οἱ ἄνθρωποι ἀγαποῦνε τὰ πουλιὰ γιατί ἔχουν φτερὰ καὶ φεύγουν.

Ἐφ' ὅσον φορεῖς τὴν ὕλην δύσκολη εἶναι ἡ εὐτυχία

κι ἄς ἔχει ἡ βαροχειμωνιά γελασιές ἡμέρες.

(Λίγο νὰ μὴ συγκροτηθοῦμε ἡ καισιροφῆ θ' ἀπαντᾷ τῆς καισιροφῆς)

τὰ δένδρα τὰ βαθύφυλλα μὲ χρώματα πουλιῶν θὰ τὰ γεύσω

—εἰ κάνεις, ποιητή;

—Μεθ'ὼ ἀπὸ σίγους.

Τὶ παράξενο, διὰν ἦταν ὑπέρομετρη τὰξη ποθοῦσα τὴν ἀταξία,

τὸ ἴδιο ἀκριβῶς διὰν ὑπερβολικῶς ζῆλος ἐλευθερίας ἦταν

ποθοῦσα τὰ δεσμά μου

κι διὰν λόγος γιὰ πολλὴ ἠθικὴ,

τότε σιὸ πολὺ γλυκὸ πνεῦμα τῆς ἀικιστίας εὐχόμουν.

Οὐρανὸ ἡ ζωὴ, πὺ μᾶς ἔδωκες ἦταν ἓνα σκληρὸ χᾶδι

σιρόβιλος κωνιοροῦ οἱ μέρες μου

κι ὁ ἔρωτας μεγάλῃ τῆς Φύσης μας ἐνέδρα

οκιά φωτιᾶς ὁ μεγάλος ἥλιος καὶ οἱ ἄνθρωποι ὀχῆματα σιγμιαῖα τοῦ Χρόνου

[ἀντανάκλαση τῆς Φωτιᾶς.

Πρέπει νὰ σᾶς ἀποδείξω ὅτι ὁ θάνατος εἶναι μιὰ ἔξοδος ἀπὸ τὴν ἀνυπαρξία σιὴν

[καθαρὴν ὑπαρξην,

Μήπως αὐτὸ τὸ φῶς δὲν εἶναι πραγματικὸ;

παρὰ τὸ εἶδωλό του ὅπως τὸ σπῆτι σιὸ νερὸ ἢ σπῆτι σὲ γυαλὸ λεῖο,

δὲν εἶναι ὁ ἄνθρωπος τῆς οκιάς

πὺ μᾶς ἀκοιουθεῖ νὰ μᾶς τὸ θυμίζει.

Τὸ σῶμα εἶναι καθὼς χέρι τρωάννου πὺ τὸ ἀληθινὸ φῶς ἐμποδίζει

σιὸν τοῦμο τοῦ σῶματος μὲ τοῦ πνεύματος τὴν ἀπορφία ἀπαντεῖστε,

γιατὶ ὁ κόσμος καὶ τ' ἀντικείμενα πὺ βλέπουμε δὲν εἶναι πραγματικά,

πραγματικὰ τὰ φανταζόμαστε ἀπὸ τὴν πολλὴ σιγήθεια.

Τοῦ χωρισμοῦ μου ἔχω τὴν εἰκόνα

τῆς ἀλήθειας ὀφθαλμὸς εἶναι ἡ ψυχὴ

τυφλωμένος σιὸ σκοτεινὸ κελλὶ του.

Σὲ τόσο γαλανὸ φῶς πῶς μπορεῖ ἡ λύπη νὰ τὸ εἰσδύει,

χόρτασα γάθο, ὦ σῶμα, καὶ πίκρα χόρτασα, χόρτασέ με καὶ χαρὰ

κακὴ φαντασία τοῦ σῶματος μπορεῖς ν' ἀπέρχεσαι τῶρα

γιατὶ βοήθα πὺς δὲν ἐπάσχει σιμφορὰ,

φάντασμα εἶναι σὶν τὰ πατήματα τῶν οκιῶν

σὲ σκάλες πὺ τὸ ξαγρόπνισμα τοῦ σαρκιοῦ τὶς σιγοροῶγει.

Τὶ ἔχω νὰ χάσω; τίποτε, τὸ σῶμα μου ἢ γῆ μου τὸ ἔλκει

τὴν ψυχὴ μου; ὁ οὐρανὸς τὴν ἔχει μαγνητίζει

μὲ τὴν παιδικὴ του ἡλικία

μήπως τὸ τοῦ μου ἔχω νὰ χάσω; ἀφοῦ εἶναι πηδάλιο τρικυμίας
γαλήνια πίστη.

Τὶ θὰ χάσω λοιπόν; ἀφοῦ τὴν περιοχὴ τοῦ θανάτου θὰ κερδίσω.

Ἄσχοῦμαι τὸν ἐαυτὸ μου, ἀσκοῦμαι δηλαδὴ στὴν εὐτυχία,
θάνατε, δέντρα τῆς ἐρήμου, σκιά τοῦ κουρασμένου, ἀσφαλῆς δικαιοσύνη.

θὰ περιομένω καὶ τοὺς ἀγαπημένους μου νὰ ἔρθουν
καθὼς περιομένουμε ἐκείνους πὺν ἀγαπάμε μὲ τὰ ὄχηματά τοῦ φωτός νὰ ἔρθουν
[ἀπὸ τὰ ξένα.

Κι ὅταν φτάνουν σὶ οὐρανοῦ τὰ πρῶτα μέρη προσεύχονται νὰ μὴν ἔρθουν ποιά
[στὴ Γῆ πίσω.

Ὅ,τι ἔχουμε νομίζουμε ὅτι τὸ ἔχομε, ἐνῶ δὲν εἶναι τὸ πραγματικὸ
μίμηση εἶμαστε ἄβρον. Τὸ πουλί, ὁ ἄνθρωπος εἶναι κίνηση τοῦ ἡλίου, μᾶλλον
[σκιὰ τῆς κίνησης.

κι ὁ ἡλῖος μίμηση ἡλίου, τοῦ ἡλίου σκιά.

Τὰ μικρὰ ἐδῶ τὰ κάνουμε μεγάλα καὶ τὰ θεωροῦμε ἔτσι
ὅπως ἀντήχηση μέσα σ' ἐκκλησιαστικὴ αἴθουσα.

Λυπήσου, οὐρανέ, τὴν αἰχμαλωσία τῆς Γῆς μου
τὴν ψυχὴ μου λυπήσου πὺν γυρίζει τὸ γερόντωλο τοῦ δεσποτιοῦ αἰσ.

Εἶμαι κακός, ἀμφιβάλλω. Θὰ εἰπεῖ ὑποφέρω,
δολοφόνος εἶμαι καὶ μοιχός καὶ φθονερός κι ἅγιος μαζί,

γιὰ τὴν ὑπαρξή μου ἀμφιβάλλω,
μὰ ὁ πόθος τῶν ἀδύτων μου μ' ἀντιπροσέχει.

Σὰν τιμωρία ὑπάρχω
κακοῦ ἀνταπόδοση,

δύναμη φυγόνεση πὺν μ' ἀπέσπασες ἀπὸ τὸ πάγιο ἔδαφος
ὃ κεντρομόλος φορὰ πὺν τὴν παλαιὰ πατρίδα μάταια ἀναθυμᾶσαι,
φεύγουμε, φεύγουμε, ἀπελευθερωθήμαστε ἀπὸ τὰ ἐπίγεια πάθη,
φεύγουμε, φεύγουμε ἀπὸ τὴ χωματινὴ μας ἀνοησία.

Τὶς αἰσθήσεις ἔχω νὰ βασανίζουμαι ἀντιὸς τοὺς αἰῶνες τοῦ κόσμου.

Τὸ ἀρχιτεκτόνημα τὸ βαρὺ βλέπω ὅπου σὶς ὅπες πῶν αἰῶνων μικρὰ πουλιὰ με-
[γαλάνουν.

Ἄναισθησία σὲ σένα θέλω πάλι νὰ γυρίσω.

Σκληρὸ εἶναι τὸ φῶς καὶ τὸ σκοτάδι τρυφερόαδα
ὡν τὸ καθήκον ἀνιστό.

Ὅλοι οἱ πολεμιστὲς προτίμησαν τὸ θάνατο ἀπὸ τοῦ καθήκοντος τὴν πλήξη.

Ρωτεῖστε ὅλους τοὺς ἥρωες νὰ σᾶς τὸ εἰποῦν, ἀνόητα ἦταν ὅλα.

Φιλία δὲν ὑπάρχει, ὅλοι εἶμαστε κακοί.

Γι' αὐτὸ χαίρουμαι πὺν δὲν εἶμαι πραγματικὸς

τὸ σῶμα μου αἴριο θὰ εἶναι σκληρὴ Φύση

καθὼς αὐτὸς ὁ ἄνεμος ὀρητικὸς σὲ θυμωμένο χαλάζι μετεβλήθη,

χαίρουμαι πὺν πλησιάζω τὴ μεγάλη νύχτα κάθε μέρα

ὅπου θὰ κοιμᾶμαι χωρὶς τὸ φῶς τοῦ φωτός.

Ἡ ἀνυπακοὴ εἶναι τὸ μυστικὸ τῆς ἐλευθερίας,

ἔνα μεταίσθημα εἶμαστε ἀπὸ μυστηριώδη προσβολὴ μαρτυροῦ

νυχιοπειταλούδα εἶμαι καὶ χτυπιέμαι σὶ φωτισμένο σας τζάμι ἔξω,

τὰ ἐνδύματά τὴ γύμνια μου κρύβουν, ὅσο ντυμένος τόσο πὺν γυμνός,

ἔνα σκουλίκι μὲ κόμματα τὰ φτερά του, θὰ γίνουν πάλι τὰ φτερά του;

Ὁ εὐτυχία μονάχα στὴ φαντασία σὲ ἔξω

κι αὐτὴ διαλυόμενη ὡς πρῶτοῦ πάχη.

Σὰν ξυπνάει τὸ ἡλιοφῶς, ξυπνᾶν κι οἱ πεταλοῦδες

σάν ξυπνάει τὸ ἡλιοφῶς, ξυπνάει κι ὁ σταυρός μου καὶ τὸν πηγαίνω
λίγη ἀσφάλεια ζητῶ καθὼς στρουθὶ ἕνα κόκκο σίτου
σ' ἕνα χειμῶνα χιονισμένο.
Τὸ Θεὸ φωνάζω, μὰ ἡ ἔρημος πολεμᾷε γὰ μοῦ τὸν κοίτη.
Μιὰ γελοία σύνθεση εἶμαι, γιατί δὲν ποθῶ τὴν αὐτοδιάλυσή μου;

Οἱ κόσμοι ὑπάρχουν ἐκ τῶν προτέρων μέσα μας
ὅπως σ' ἕνα μουσικῆς ὄργανο εὐρίσκονται ὅλες οἱ συνθέσεις
τὸν ἰδανικὸ περιμένοντας παλκιη
κι ὅμως ὁ γῆϊνος δὲν εἶναι γιὰ χαρὰ
δὲν μπορεῖ νὰ μοιάζει μ' ἕνα σχολικὸ αὐτοκίνητο παιδιῶν
τὸ ζῶο ἀκούει τὴ λεία του καὶ τὸν ἐχθρό του,
πιστεύω πὼς ὁ κόσμος ἐδῶ εἶναι ἀποτελεσμα κακοῦ
γι' αὐτὸ ἡ σκληρότητα φυσικῆ κι ἡ καλωσύνη πέρα ἀπὸ τὴ Φύση,
θολώνει ἢ ὕλη τὸ πνεῦμα καθὼς ὁ λίθος τοῦ νεροῦ τὴ διαύγεια.
Γιατὶ ἡ Φύση ὑπόδειγμα βίας εἶναι ὅπως τὸ πνεῦμα παράδειγμα γιὰ πειθῶ,
γι' αὐτὸ νάμεσα στὴ βία καὶ τὴν πειθῶ κλύδωνιζόμαστε πάντα,
φθορὰ τῆς φυλακῆς μας εὐτυχῶς ὑπάρχει
σιγανὴ ὡς ὁ σκῶρος σὶ ἐνδυμα
Μάνα σκληρότητα, τῆς τρυφερότητας εἶσαι ἡ σοφία,
Ἡ ζωὴ εἶναι ταραχὴ τοῦ γένους, ὅπως κακὸ εἶναι ἡ τοῦ καλοῦ τὸ κρηπίδωμα.
Λησμονάει ὁ Θεός, λησμονάει καὶ τὸ ζῶο.
(Βρέχε, οὐρανέ μου, τὴν εὐσπλαχνία σου γιὰ μένα, ὅπως βρέχεις τὴ βροχὴ σου).
Πρέπει νὰ περιμένουμε τὸ θάνατο ὡς πολιτεία ὑπόδουλος τὴν ἀπελευθέρωσή της
εἶμαι ἔρημος, ὅπως ἕνα δέντρο, Θεέ μου, βοήθα με νὰ πελειώσω ὀλόκληρο τῆς
[μυριάδας μου τὸν κύκλο.

Θεέ μου, οἱ δολοφόνοι ὅλοι σήμερα φοροῦν δέματα ἀρνίου.
Ποῖς θέλει νὰ ᾄδει λοιπὸν ἀπὸ τὴν καθαρὴν ὄραση τῆς ἄλλης ὄχτης,
ποῖς προσιμᾷ τὴ σκιά τῆς ἀγκαλιᾶς, ἀπὸ τὴν ἀγκαλιὰ τὴν ἴδια;
ἠθασυρός μας πρέπει νὰ ᾄται ὁ θάνατος ὁ φίλος τοῦ αἰχμαλώτου καὶ τοῦ δυνάστου,
σκιάδης ὁ κόσμος, ὠραῖος.
Τὶ σοφία! ἀπαγκιστρῶνουνται κάθε μέρα ἀπὸ τὸ φῶς
ὃ θάνατε μετὰ ἀπὸ ἐσένα ἀοχίζω πραγματικὰ νὰ ζῶ.
Γῆς ὕπνος εἶμαι.
ἀνεμοσιρόβιλον ἄγυρο.
Φοβισμένοι γυρνᾶμε ἀπὸ ἕνα μεγάλο Τίποτα.
Κι ὅμως ὅλα τὰ πουλιὰ τραγουδοῦν πανεύνηχα μὲ χρώματα οὐραίου τόξου σὲ
[πηγὲς γλῶσς.

Ἄνεμος τις παιδικὲς πῆρε χαρὲς μου,
ἄνεμος, περιμένω καὶ μένα νὰ μὲ πάρει
ἄνεμος, ἐρημότερος κι ἀπὸ τὸ πουλὶ τῆς πέτρας
Ἡλιε, ἂν δὲν ὑπῆρχες, δὲν θὰ ὑπῆρχα.
Ρυθμίζω τοὺς φόβους μου αὐτὸ σημαίνει Ζωή,
τὴν ἀνάγκη ἔχω τοῦ Θεοῦ
καὶ ὁ ἄνθρωπος τὴν ἔχει.
Ὁ ἄνθρωπος χωρὶς Θεὸ εἶναι καλύβη ἔρημος πεδιάδας χωρὶς φῶς,
ὃ φίλοι μου, σιὰ πρόσινα κύματα τῶν λόφων τῆς ἀνοιξῆς τὰ πουλιὰ ἤρθαν.
Κρατεῖστε μου μιὰ φωλιὰ ἐλπίδας, μιὰ σιγμὴ εἶμαι τοῦ Θεοῦ μου
μιὰ σφιγμένη φούγια τῆς ἀβύσσου,
τοῦ ἀνθρώπου ἡ δύναμη εἶναι τρόμος τοῦ ἀνθρώπου

ή δύναμη του ανθρώπου είναι κατ'εξουσίαν ή σιναγμός Θεού;

Δὲ χρειάζομαι τίποτα, γὰρ μιὰ νίκη ἀπερίγραπτη.

Τὸ ζῶο φοβάται τὸ χέρι τοῦ ἀνθρώπου κι ὁ ἄνθρωπος τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ
κι ἡ νύχια εἶναι πραγματικώτερη ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ παρέχεται,
ἐνῶ ἡ νύχια εἶναι ἀειδαλῆς.

Ἦρθε γιὰ τὰ ὑπομένω τὸ φῶς
ζῶ ἀνάμεσα ἑλπίδας καὶ μίσους

ὡς ναύτης ἀνάμεσα πελάγους κι οὐρανοῦ

κάθε σῶμα μικρὸ ἢ μεγάλο τὴ δική του μουσικὴ ἀφήνει.

Ἔχει πετρώσει τὸ φτερό μου καὶ πότε θὰ τὸ ξεπετώσω.

Τὰ ὄργανα εἴμαστε κι οἱ παῖχτες μαζί ἐνὸς ἀόρατου θιάσου

ὅταν τὰ πτηρὰ τῆς ἀποδημίας κινιόμαστε στὸ κλονθί μας γιὰ τὴν ἀποδημία.

Καίγε τῶν πραγμάτων τὸν καπνὸ καὶ προχώρει μέσ' τὴν ἐρημιὰ σου,

πρόκει γὰρ σὲ μισῶ, οὐρανέ, γι' αὐτὸ τὸ αἶθριο φῶς σου

Κινηματογράφου αἰθοῦσα εἶναι ὁ κόσμος τῆς Γῆς

ὅπου' προβάλλονται εἰκόνας

ἐνῶ ἔξω συνωσιζέται ὁ θάνατος μιὰ πλημμύρα φῶς

ποὺ φαίρονται στὶς ρωγμὲς μόλις τοῦ σκοτεινοῦ κτιρίου.

Σ' ἓνα γαλανὸ γιαλὶ π' ἔπιμο ἀναπαυαγωγῆς ἢ ψυχὴ μου ἐπλανήθηκε κι ἐκλείσθη,

πουλιὰ τῆς ἀνοιξῆς ἐλάτε ν' ἀνακαιρίστε τὴν καρδιά μου,

γιατὶ ὅμως ξένα εἶναι γιὰ μένα τὰ ψηλὰ χελιδόνια;

γιατὶ μοῦ φανιάζει ξένος καὶ ὁ οὐρανός μας;

Θεέ μου, ἕνας ἐξαγριωμένος εἶναι βοῦρκος.

Ἄς ἔχει ἢ καρδιά μου χαρὲς ὅπως ὁ κῆπος μας γέλια πλήθος!

Ἄφου ὑπάσχουν μέρες γελασιές, δέξου καὶ τὶς συνεφρασμένες.

Ἦ φίλοι μιὰ μάσκα ὅλοι φοροῦμε, ὄχι πρόσωπο,

γὰ κοιμᾶσαι μέσα στὴ Γῆς χωρὶς καρτέρεμα ἐπιστροφῆς τὴ τελειότης,

χωρὶς ν' ἀκοῦς βροχὲς στὰ φύλλα ἢ κῆμα σὲ βογγερό ἀκρογιάλι,

γὰ τῆς χωρὶς γὰρ κατασιρόφεις τὴν ὑπομονὴ σου πόση γενναιότης!

Ταραχὴ τῆς ἀσμονίας ἢ Ζωή, θόλωμα τοῦ Καθρέφτη

ὅπως μιὰ πέτρα ταράζει τ' ἀκῆμαντιο νερό

κι ὁ θάνατος στὴν μορφιά του τὸ ἐπιναφέρει.

Κένωσέ με, ἀπὸ τὸ φόβο, οὐρανέ μου

ρίχνουμε γῶμα στὸς νεκρούς ν' ἀνθίσουν πάλι.

Τὰ ρολόγια εἶναι σοβαρὰ σὰ μειρητὲς τοῦ χρόνου ποὺ εἶναι

ιδίως σὲ πλατεῖες τῶν σιφαισιτικῶν βαγοιῶν

ὅπου ἀπολιθώνεται ὁ γαιρεισιμὸς τῆς μητέρας.

Μ' ἓνα δόντι μὲ μασσάει ὁ Θεός, μ' ἓνα ἄλλο δόντι ὁ δαίμονας.

Ὅλες οἱ αἰσθήσεις μας εἶναι τελειοποιημένα ἐκμαγεῖα Φόβου

δανείστε μου δάκρυα τὸ σύννεφο τῆς λύπης μου γὰρ βρέξω.

Θάνατε, ἰδανικὲ πλόιτε τ' οὐρανοῦ μου,

τοῦτος ὁ ἄνεμος κι ἡ βροχὴ κατάγονται ἀπὸ τὸν ἥλιο καθὼς κι ἐγὼ.

Τὶ ὥραϊα ποὺ εἶναι τὰ παιδιὰ στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μάνας,

τὶ ὥραϊα τ' ἀνοιξιάντικα νέφη κι ὁ θάνατος ποὺ μᾶς ταξιδεύουν

σὲ μιὰ γῶρα χωρὶς αἰσθήσεις.

(Ἔχεις τὴ θέληση τοῦ Θανάτου; εἶσαι εὐτυχής).

Σύμπαν εἶμαι καὶ Σύμπαν θὰ γίνω. Τὶ φοβᾶμαι λοιπόν;

Τὸ ξέρω καλὰ ὅπως ξέρω ὅτι τὴν ἴσρα λυλεῖ στὴ ζεσπὴ πέτρα, στὸ ζεστὸ κλωνάρι

[τῆς ἐξοχῆς ὁ κοῦκος.

Ζωγραφεῖζω τὴν παιρῖδα μου καθὼς ξενιτεμένος

ὁ πόνος τοῦ ἔρωτα εἶναι ὅ,τι τῆς ἀνοιξῆς βροχούλα.
 Φύση δεοποιωῆ μᾶς ἐπιβάλλεις τὴν ἡμέρα καὶ τὴ νύχτα.
 Δέλεαρ γλυκὴ εἶναι καὶ ἡ ἀγάπη.
 Τὸ χέρι σου δόξου, Θεέ μου, νὰ βλέπω σὶδ σκοτάδι
 μὲ περιμένει ἔξω μιὰ σελήνη γαλακτιώδης.
 Ἡ ζωὴ μου ἦταν ἓνα ὄνειρο κακὸ
 ποὺ κάποτε θὰ ξυπνήσω καὶ δὲν θὰ τὸ ἐνθυμοῦμαι.
 Ἐνας διακόπτης ἤμουν ἠλεκτροικοῦ φωτός
 ποὺ ἀναθε κα ἔσβησε σὶδ διάσημα τὴν ἀπελπισία του.
 Ἀρνῆσου τὴ ζωὴ, νὰ ἴδεις ἴσπε ἀνεξαρτησία,
 σ' ἓνα δάκρυ μετάνοιας μπορεῖ νὰ ὑπάρχει ἐκεχειρία τῆς λύπης
 δὲν μπορῶ νὰ μετανοῶ πιά
 γι' αὐτὸ εἶμαι ἐξόριστος ἀπ' ὄλους τοὺς παραδείσους.
 Ὁ ἥλιος τῶν χωραφιῶν εἶναι ἀμείλιχος
 μάταιος δπως κα ἄμεις.
 (Σ' ἓνα σιαδιὸν ἄς εἶσαι γεμῆτον ἔτοιμους, γαρούμενους ταξιδιωτὲς
 πιστεύεις σὶν ἀδιοζωὴ σου γι' αὐτὸ εἶσαι λυπημένος, ὦ φίλε).
 Πολυάνθισαν κα οἱ κεραμεδέντες στέγες τῶν σπιτιῶν μας
 κα ἐγὼ ἔχω μιὰ διάθεση, ἄς ἔχω μιὰ διάθεση ν' ἀνθίζω!

Η ΑΝΕΖΙΩ

Γνέθει—ξεγνέθει ἡ Ἀνεζιὼ
 λὲς τὸν καιρὸ καὶ τὸν καιρὸ
 χορνια παλιὰ, χορνια σιγὰ
 τῆς γοαίνου νῶρα τὴν καρδιά,

Ἦταν δὲν ἦταν δεκαοχτῶ
 τ' ἀνεγδαλάτα τῆς τὰ διὸ
 π' ἀνάθαν, πύρωνα φωτιῆς
 σὶς γειτοριάριζες καρδές...

—Τῶρα τὴ ρόξα τῆς γρονᾶ
 μαζὶ κα' ὁ νοῦς ἀπὸ κοντά.

Τὸν ἥλιο κοίταε ἀναίτιο
 μὲς σὶς πλεξοῦδες τῆς τὶς διὸ
 κα' ἀπ' τὸ χάραμα ὡς τὸ γίβμα
 ἓνα ισοαντάμυλλο σὶδ σόμα.

—Μὰ τῶρα ὁ νοῦς στροφογρονᾶ
 μαζὶ κα' ὁ ρόξα ἀπὸ κοντά.

Ἀκόμα δείχνουν ρουμπινιά
 τὰ διὸ τῆς χεῖλη τὰ πιζοᾶ
 καὶ τὰ διὸ χέρια τὰ ριζοᾶ
 κορατᾶν τ' ἀδοῦαζι πιὸ σφιχτά.

Γνέθει—ξεγνέθει ἡ Ἀνεζιὼ
 χορνια γενγῆα ἓνα σωρό.
 Κα' ἡ ρόξα κοίταε τὸ ρυθμὸ
 καὶ τῆς καρδιάς τῆς τὸ λυγμὸ.

ΜΑΡ. ΑΡΚΑΔΙΟΥ

ΑΡΣ. ΓΕΡΟΝΤΙΚΟΥ

ΕΝΑ ΓΕΓΟΝΟΣ ΚΑΙ ΜΙΑ ΕΛΠΙΔΑ

I

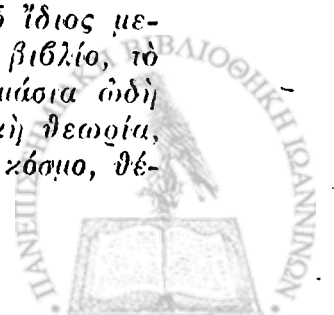
DE RERUM NATURA

“Ένα γεγονός σημαντικότατο για την ελληνική γραμματολογία πέρασε, διαινεχώς, σχεδόν απαρατήρητο. Γύρω στο 1916, στην πρώτη περίοδο του σοβαρού περιοδικού: Κεοκρυαϊκή Ανθολογία, δημοσιεύτηκε η άρχη του ονομαστού έργου του Λουκρητίου Κάρου: De rerum natura, μεταφρασμένη από τον Κ. Θεοτόκη. Ύστερα από άρκετά χρόνια, στο περιοδικό του Σπαταλά: Μαύρος Γάτος, δημοσιεύτηκαν άποσιάσματα από το ίδιο έπος, που ο Θεοτόκης το είχε μεταφράσει δλόκληρο.

Για όσους ξέρουν την δύναμη αυτού του ανθρώπου, την άπεραντη σοφία του, την γνησιώτατη καλλιτεχνική του φλέβα, την λογοτεχνική ευσυνειδησία του, ή άγγελία, ότι τέτοιος μεταφραστής άπόδωσε στην γλώσσα μας το υπέροχο έργο του Λουκρητίου, ήταν μιá πραγματική χαρά. Ο Θεοτόκης όμως πέθανε πριν το έργο εκδοθῆ. Από τις δυό χειρόγραφες μεταφράσεις, είχε δώσει την μία, καθώς με πληροφόρησε ο Δ)ιής τῆς Έθν. Βιβλιοθήκης κ. Σολδάτος, στον Στέφανο Πάργα, εκδότη στην Άλεξάνδρεια του περιοδικού: Γράμματα. Ο Πάργας πέθανε το 1946 και τα ἔργη του χειρογράφου αυτού χάθηκαν. Το άλλο χειρόγραφο άπόμεινε στα χέρια του γενικού κληρονόμου του συγγραφέα, Μάσκου Θεοτόκη, και έπρόκειτο να το αγοράσει για να το εκδώσει ή Έταιρεία Έπισημοιακῶν Μελετῶν. Έν τῷ μεταξύ ἤλθε ο πόλεμος και το χειρόγραφο πήκε μαζί με την μισή Κέοκρυα. Έτσι όλοι οί φίλοι των γραμμάτων, που ἤξεραν πόσον σημαντική προσφορά θα ήταν για τους ανθρώπους τῆς τέχνης ή μετάφραση του Θεοτόκη, πίστεψαν, με άληθινή άγανάκτηση, ότι το έργο είχε για πάντα χαθῆ. Εύτυχώς διαφρέσσηκαν από τα γεγονότα. Τελευταία, ή κ. Ζελίνα Πάργα, χήρα του μακαρίτη Άλεξανδροῦ εκδότη, χάρισε στην Έθνικῆ Βιβλιοθήκη το πρώτο χειρόγραφο, με την ρητή έντολή να λάβη το δικαίωμα τῆς εκδόσεως ο πρώτος σοβαρός εκδότης που θα το ζητήσει.

Τώρα τον λόγο έχει ή Κέοκρυα, γιατί θα ήταν άισιο και άφύσιο να άφήση σὲ άλλους την τιμή να παραδώσουν στον ελληνικό κόσμο αυτό το άριστούργημα, μεταφρασμένο από ένα παιδί τῆς, που τιμάει τα ελληνικά γράμματα. Και ιδιαίτερα τον λόγο έχει ή Έταιρεία Κεοκρυαϊκῶν Σπουδῶν, που σὲ τόσο λαμπρὲς εκδόσεις από καιρό μᾶς έχει συνηθίσει.

Το έργο περιμένει —τετρακόσιες περίπου σελίδες πυκνογραμμένες με το λεπτό και ὁμορφο γράμμα του Θεοτόκη— μέσα σ’ ένα σινιάρι τῆς Έθνικῆς Βιβλιοθήκης. Στην θανασία και πλούσια εκείνη γλώσσα, που σ’ αυτήν ο ἴδιος μεταφραστής άπόδωσε με τόση δύναμη τα Γεωργικά του Βιοργιλίου, το βιβλίο, το άφιερωμένο στον άρχαίο οἶκο των Μεμνίων, άρχίζοντας με την θανασία ὠδή στην Άφροδίτη, εκθέτει ποιητικώτατα την υπέροχη εκείνη φιλοσοφική θεωρία, που μ’ αυτήν ο Έπίκουρος, μέσα στο χάος που άπειλοῦσε τον άρχαίο κόσμο, θέλησε να συνδιαλλάξη τον άνθρωπο με τον θάνατο.

II

ΙΩΑΝΝΟΥ ΡΩΜΑΝΟΥ: ΕΡΓΑ

Ἄφου γίνεται λόγος γιὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἔργου τοῦ Δουκρητίου, ἃς μᾶς ἐπιτραπῆ ἐν εἴδει φιλικῆς ὑποδείξεως, νὰ ἀναφερθοῦμε στὶς λαμπρὰς ἐκδόσεις τῶν Κερκυραϊκῶν Χρονικῶν, ποὺ τὶς ἐπιμελεῖται ὁ κ. Κ. Δαφνῆς, καὶ τὶς παρουσιάζει τὸ τυπογραφεῖο: Κερκυραϊκαὶ ἐκδόσεις. Ἴσως ὁ ἐκδοτικὸς αὐτὸς οἶκος νὰ εἶναι ἡ καλύτερη ἐλπίδα γιὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ *de regum natura*, ἂν κρίνομε ἀπὸ τὶς ὡς τῶρα ἐπιτυχίες του. Τὰ Κερκυραϊκὰ Χρονικά, ἀνάμεσα σὲ πολλὰς ἄλλες ποικίλων περιεχομένων ἐκδόσεις, ὅπως εἶναι: Ἡ ἐκπαιδευσις ἐν Ἐπιανήσῳ (1453—1864) τοῦ Σπ. Θεοτόκη, καὶ: Κερκυραῖοι Ἱστορικοὶ τοῦ κ. Δαφνῆ, μᾶς ἔδωσαν τελευταῖα, (1959), σὲ ἐπανέκδοσιν, τὸ σημαντικώτατον ἱστορικὸν ἔργον τοῦ Ι. Ρωμανοῦ, μὲ ἐπιμέλεια καὶ προσεγγόμενα τοῦ ἴδιου τοῦ κ. Δαφνῆ.

Ἡ ἔκδοσιν τῶν ἔργων τοῦ σοφοῦ ἱστορικοῦ εἶναι καιρόθωμα καὶ προσφορά. Καιρόθωμα, γιὰτὶ μὲ τὰ ἐκδοτικὰ μέσα μιᾶς ἐπαρχίας παρουσίασε ὁ κ. Δαφνῆς ἓνα ἔργον, ποὺ τόσο ἡ γλῶσσα του, ὅσο καὶ τὸ περιεχόμενό του —ἰδιαιτέρα τὸ πλῆθος τῶν ξένων ὀνομάτων, τῶν τεχνικῶν ὄρων καὶ τῶν λατινικῶν κειμένων—, παρουσιάζαν βασανιστικὰς γιὰ τὸν ἐκδότη δυσκολίες. Τὸ οἰκονομικὸν θέμα θὰ σιτάθηκε ἐπίσης γι' αὐτὸν ἀληθινὸς ἐφιάλτης, καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ διαθέτῃ κανεὶς τὴν ἀφοσίωσιν τοῦ Δαφνῆ στὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου του, γιὰ ν' ἀποτολμῆσῃ μιὰ τέτοια ἔκδοσιν, σὲ μιὰ ἐποχὴν μάλιστα ὅπου ἡ ἐλαφρὴ φιλολογία εἶναι τὸ ἐντύφημα τῶν πολλῶν καὶ ὅπου ἡ ἐκδοτικὴ ἐπιτυχία ἐνὸς σοβαροῦ ἔργου κάθε ἄλλο εἶναι παρὰ ἐξασφαλισμένην.

Ἡ ἐπανέκδοσιν τῶν ἔργων τοῦ Ρωμανοῦ εἶναι ὅμως καὶ σημαντικὴ προσφορά στὴν ἑλληνικὴ ἱστορικὴ βιβλιογραφία. Ὁ Ρωμανὸς ἔζησε σὲ μιὰ ἐποχὴν ὅπου οἱ μεσαιωνικὰς σπουδὰς, χάρις ἰδιαιτέρα στὸν χαλκέντερον Χόλμ, ἔπαιον τὴν θέσιν ποὺ τοὺς πρόειπε μέσα στὴν ἱστορικὴν ἐπιστήμην. Καὶ ὁ νέος ἑλληνισμὸς ἄρχισε νὰ νοιώθῃ ὅτι, ὄχι μὲ τὸν στείρον βερμπαισμὸν, ἀλλὰ μὲ μέσον τὴν ἐπίθυον καὶ ὑπεύθυνον ἐργασίαν σοβαρῶν ἐπιστημονικῶν στοιχείων, θὰ μπορούσε νὰ ἔλθῃ σὲ γόνιμην ἐπαφὴν μὲ ἓνα δραματικὸν παρελθόν, ποὺ τόσο ἀποφασιστικὰ ἐπηρέασε τὸν νεώτερόν του βίον. Ἐνα ἀπὸ τὰ στοιχεία αὐτὰ σιτάθηκε καὶ ὁ Ρωμανός. Ἦταν τίμιος, σοφὸς καὶ σεμνός. Ἡ Κέρκυρα τὸν γέννησε καὶ τὸν μόρφωσε. Στὴν Ἰόνιον Ἀκαδημία, τὸ πρῶτον Ἑλληνικὸν Πανεπιστήμιον, τοῦ δίδαξαν τὴν ἱστορικὴν μέθοδον. Αὐτὸς ἐπρόσθεσε τὰ προσωπικὰ του γνωρίσματα: τὴν εὐσυνειδησίαν, τὴν κριτικὴν δύναμιν, τὴν σοβαρότητα καὶ, πράγμα ποὺ χαρακτηρίζει ἰδιαιτέρα τὴν Κερκυραϊκὴν ἱστορικὴν σχολήν, μιὰ ροπήν πρὸς τὴν πενιχότητα, τὸ ηἰξημένον εἰδικὸν βῆρος τοῦ ὕφους του. Μὲ τὴν ὕλην του, ἓνας ἄλλος ἱστορικός, χρησιμοποιοῦντας τὴν μέθοδον τῆς ἀραίωσης, μὲ μιὰ ἀπλὴν ἐπιθυμίαν λόγων, θὰ παρουσίαζε ἔργον πολλῶν χιλιάδων σελίδων. Εἶναι ὅμως τέτοιο τὸ πάθος τοῦ Ρωμανοῦ γιὰ οὐσίαν, σίθει τόσον τὸ ὕλικόν του, ὥστε ὁ λόγος καταρτίζεται καμμιὰ φορὰ στυφρὸς καὶ βαρὺς. Ἀλλὰ, τί πρότυπον ἱστορικῆς εὐσυνειδησίας εἶναι τὸ ἔργον αὐτό! Πόσον σοφὸν δίνει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ὁ ἱστορικός δουλεύει ὄχι σὲ προσωπικὰ κίνητα, ὄχι στὴν ματαιοδοξίαν, μὰ στὴν ὑπερησία τοῦ Ἔθνους του.

Τὰ θέματα τοῦ Ρωμανοῦ εἶναι παλαιὰ εἴτε ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐπιανήσου: —Τὰ Αἴγυλια,— περὶ τοῦ ἐν Κερκύρα τιμαρίου τῶν Ἀθιγγάνων,— ἡ Ἑβραϊκὴ κοινότης τῆς Κερκύρας, ποὺ παρουσιάζει στὶς μέρες μας καταλλήλικὴν ἐπικαιρότητα, εἴτε ἀπὸ τὶς κοινὰς τύχας τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Κερκύρας σὲ σκοτεινὰ μεσαιωνικὰ χρόνια: —ἢ ἀπὸ διακόσιες σελίδες προεισαγωγῆς στὴν σύντομην μελέτην τοῦ Χόλμ: Γραιμανὸς Ζώρζης, ἀνθέτης Δεινάδος, ποὺ εἶναι στὴν

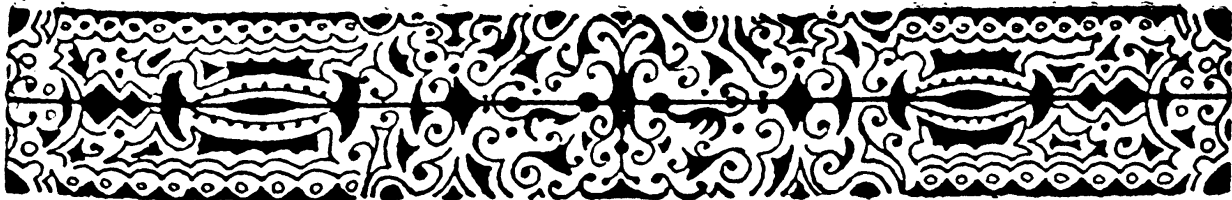
οῦσία, μιὰ πυκνὴ καὶ ἀπαικτεμένη ἱστορία τῆς Φραγκοκρατίας στὴν Ἑλλάδα—, *Περὶ τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἡλείου*—, *Περὶ Βουθροποῦ*—, *Δημοσία Κερκυραϊκὴ ποῦαξις*, *περὶ ἀποδόσεως ἐθελοδοῦλων ἐκ Βαγενείας τῆς Ἡλείου*—, κλπ.

Ἀπὸ τὶς βαρσοῦμαιτες αὐτὲς μελέτες φαίνεται καθαρὰ μὲ πόσο στενοὺς δεσμοὺς ἢ μοῖρα ἔνωρε τὴν Ἡπειρο μὲ τὴν Κέρκιρα σὲ ὄλη τὴ δάσκεια τοῦ σκοτεινοῦ Μέσου Αἰῶνα καὶ πόσες φορὲς ἢ τελευταία αὐτὴ σιάνθηκε καταφύγιον— ποῦαγμα ἄλλωστε ποὺ ἐπαναλαμβάνεται ἔως τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀλήπασα καὶ τῶν Βαλκανικῶν πολέμων— γιὰ τοὺς κατατρεγμένους ὄρεινοὺς τῆς πολὺπαθῆς ἠπειρωτικῆς γῆς. Μία πλημμυρίδα χωρὶς ἐπιστροφὴ ἔφευγε συνεχῶς στὴν κερκυραϊκὴ γῆ ἀπὸ τὴν ἀπέναντι Στερεά, καθὼς καὶ ἀπὸ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδας, τὰ κύματα τῶν κατατρεγμένων, ποὺ σιέριωναν καὶ πρόκοβαν σιὸ γῶμα τῆς, καὶ κάλυπταν τὰ κερὰ ποὺ ἄφιναν οἱ λιμοὶ καὶ ὁ ἐξαιθροπορισμὸς, γιὰτὸ οἱ ἐπιδημίαι καὶ οἱ ἐπιδημιῶν ἦσαν τὸ φυσικὸ τίμημα τῆς γεωγραφικῆς τῆς θέσης καὶ τοῦ πλοῦτον τῆς. Γι' αὐτὸ εἶναι καὶ ἀνεδαφικὴ καὶ ἀνίεση ἢ προσπάθεια νὰ ἀνακαλύπτουμε, μὲ βῶση τοπιζιστικὰ κίνητρα, φανταστικοὺς διχασμοὺς ἀνάμεσα σὲ πληθυσμοὺς ποὺ οἱ αἰῶνες ἔνωσαν σὲ μιὰ σάρκα, καὶ ποὺ μὲ ἐπιμονὴ σπαταλήθησαν γιὰ νὰ διατηρήσουν αἰώνιαι τὶς πανάσχειαι κοινὲς καταβολές. Οἱ νοσηροὶ τοπιζισμοὶ εἶναι ὅ,τι γιὰ τὶς Θεσηκεῖαι ἢ αἴρεση. Ὑπονομεῦουν καὶ σπάζουν τὴν δύναμη ἐνὸς ἔθνους, χαλαρώνοντας τοὺς ἠθικοὺς δεσμοὺς ποὺ ἐνώνουν τοὺς ἀνθρώπους ποὺ τὸ ἀποτελοῦν. Γι' αὐτὸ εἶναι ἀνόητο σφῆμα, ὅταν ἐξυπηρετοῦν τὴν φιλοπορωτία καὶ τὴν ἐγωπάθεια, καὶ ἐγκλημα, ὅταν ὑπηρετοῦν στυγρὰ οἰκονομικὰ συμφέροντα.

Μὰ ἢ ἱστορικὴ ἔρευνα, ποὺ σινλοβάτης τῆς σιάνθηκε ὁ ἀείμνητος Ρωμάνος, ἐπάνω ἀπὸ τὸ ἐφήμερο καὶ τὸ παραδικθ, φωπίζει ἀπὸ τὴν ὑψηλὴ σκοπιὰ τῆς αἰωνιότηαι δυὸ πληθυσμοὺς ἀδελφοὺς σιὸς αἰῶνες ποὺ πέρασαν, ὅπως καὶ ἀδελφοὶ θὰ μείνουν σιὸς αἰῶνες ποὺ θῶθουν.

Ὁ Κώστας Δαφρῆς, ποὺ ἐπρόβαλε ξανά σιὸ φῶς τὸ μεγάλο δίδαγμα τοῦ ἱστορικοῦ, εἶναι ἄξιος τῆς εὐγνωμοσύνης μας.

ΠΑΝΟΥ ΓΡΙΣΠΟΥ

Η ΜΟΝΤΕΡΝΑ ΤΕΧΝΗ ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

I ΦΡ. ΝΤΙΡΕΝΜΑΤ

Μεγαλουργήτηση άναψε τὸ ἀνέβασμα ἀπὸ τὴ σκηνὴ τῶν Ἀθηναϊκῶν θεάτρων, ἔργων τῆς μοντέρνας τέχνης, ξένων βέλαια συγγραφέων. Διότι οἱ Ἕλληνες θεατρικοὶ συγγραφεῖς δὲν μᾶς ἔδωσαν μέχρι στιγμῆς τέτοια «πρωτοπορευτικά» ἔργα.

Τὰ ἔργα τῶν ἀνέβασε ἡ Ἀθηναϊκὴ Σκηνὴ εἶναι, ὅπως ξέρουμε πᾶ ὄλοι μας, «Ἡ ἐπίσκεψις τῆς γηραιᾶς κυρίας» τοῦ Ἐλβετοῦ Φρειδερίκου Ντιρένματ καὶ τοῦ Γαλλο-Ρουμῖνου Εἰγ. Ἰονέσκο, τρία μονόπρακτα. «Οἱ καρτέρες» (τραγικὴ φάρσα) «Τὸ μῦθισμα» (δραματικὴ κωμῆδια) καὶ «Ἡ φαλακρὴ τραγουδίστρια» (αντιθεατρικὸ ἔργο). Τὴν «Ἐπίσκεψις» ἔδωσε τὸ Βασιλικὸ Θέατρο Ἀθηνῶν. Τὰ τρία μονόπρακτα τοῦ Ἰονέσκο τὸ Θέατρο Τέχνης (Κοῖν).

Μὲ τὰ ἔργα αὐτά, τὸ θεατροφίλο ἀθηναϊκὸ κοινὸ δὲν ἔλαβε τὴν πρώτη του ἐπαφὴ μὲ τὸ πρωτοπορευτικὸ θέατρο. Ἡ πλατεῖα συζήτηση τὸν ξέσπασε καὶ ἡ πλατεῖα συμμετοχὴ τοῦ κοινοῦ τὸν συνετέλεσε στὴ διάκριση τῶν παραστάσεων, δείχνει ὅτι εἶχε καὶ ὄλας συντελεστέι μιὰ πρώτη ἐπαφὴ καὶ προετοιμασία τοῦ κοινοῦ καὶ ὅτι τὸ ἀνέβασμα τέτοιων ἔργων ἀπὸ τὸ Βασιλικὸ καὶ τὸ Θέατρο Τέχνης εἶχε βροῦ ἓνα δρόμο γέτως ἐτοιμασμένο.

Η ΠΡΟΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗΣ ΣΚΗΝΗΣ

Γιὰ τὴν προετοιμασία αὐτὴ, εἶχε ἐργασθῆ ἀπόρρητα ἡ μικρὴ «Πειραματικὴ Σκηνή» ἓνα χρόνον προηγουμένως. Ἀξίζει νὰ τῆς φερῶσιν μιὰ διὰ λέξεις, γιατί μέσα στὸ δρόμο τὸν γίνεται δὲν βρέθηκε αἴτε

ὁ παρακινηρότερος χώρος νὰ μιμησενεθῆ ἢ ἀδικημένη «Πειραματικὴ Σκηνή».

Ἡ Π. Σ. ἀποτελεῖται ἀπὸ νέους ἡθοποιούς, πολλοὺ νέους ἀνθρώπων —τελειόφοιτους Δραματικῶν Σχολῶν. Δὲν εἶναι «θέατρο» ἡ Π. Σ. εἶναι ἀπλῶς διάσος. Παρουσιάζει τὰ ἔργα τῶν ἐπιμελεῖται σὲ διάφορα ἀθηναϊκὰ θεάτρα, ὅπου προσκαλεῖται σὰν σὲ φίλο πάρτυ, τοὺς φίλους τοῦ θεάτρου ὅσους θέλουν νὰ παρακολουθήσουν: καί ἔξω ἀπὸ τὸ σκηνημακίον, ἢ ἀπλῶς θέλουν νὰ ἐνημερωθοῦν πῶς στὴ θεατρικὴ ἐξέλιξη. Ἔτσι ἡ Π. Σ. στίς 28—6—60 παρουσίασε τὸ «Τέλος τοῦ παιχνιδιοῦ» τοῦ Σάιμονε. Μπέξτε, τωμητοῦ πρωτοπόρου Γαλλο-Ἰσλανδοῦ θεατρικοῦ συγγραφέα. Στίς 14—5—60 ἀνέβασε τὸ πρῶτο ἔργο τοῦ Ἰονέσκο, τὴ «Φαλακρὴ τραγουδίστρια». Καὶ στίς 21—1—61 τὸ «Λοιμῆσι» τοῦ Ἀγγλοῦ συγγραφέα Χ. Πίντερ(1). Ἄν ἀπὸ τότε καὶ δώδε παρουσίασε κανένα ἄλλο ἔργο, δὲν εἶμαι σὲ θέση νὰ γνωρίζω. Ἀλλὰ στὸ καταπινὸ αὐτὸ διάστημα τὸ «Βασιλικὸ» καὶ ὁ Κοῖν, ἀνέβασαν τὰ ἔργα τῶν ἀναφερόμε, καὶ τὸ γεγονός αὐτὸ καὶ μόνον ἦταν ἔρατο νὰ μὴ ἀφίστη καθόλου χώρος γιὰ νέες ἐκδηλώσεις στὴ μικρὴ Πειραματικὴ Σκηνή.

Στὸ μετριοφρόνα εἶδος τῆς αὐτῆς, ἡ Π. Σ. γιὰ πρότυπα εἶχε ἀνάλογα θεατρὰ τῆς τοῦ Παρισιοῦ, ὅπου οἱ πρωτοπόροι θεατρικοὶ συγγραφεῖς πρωτοδύνον τὰ ἔργα γιὰ τοὺς μπροστὰ σὲ πολλὰ περιορισμένον ὀργανητικῶν κοινῶν. Τέτοια θεατροκῆμα στὴ Παρῆσι εἶναι «Τὸ θέατρο τῆς τέχνης» 66 θέσεων, τὸ «Βασιλικὸν» 150 θέσεων, π

(1) Βλ. «Ἡ Φαλακρὴ Τραγουδίστρια» Ἀθήνα 1961. Ἐκδ. Περ. Σκηνῆς σελ. 4.

Lancry κ.ά. Τα θεατρικά αυτά, αποδείχθηκαν δυναμικές μονάδες για παρόμοια ξεκινήματα. Η Πειραματική Σκηνή, λοιπόν, δέ διακολείτηκε ν' ανοίξει το δρόμο του πρωταρχικού θεάτρου στην Ελλάδα, μιά και είχε προηγηθῆ στην Εὐρώπη και επιβληθῆ αὐτὸ τὸ θέατρο. Κι' ἐπὶ τέλους, τὸ λιγώτερο πὺν μπορούμε νὰ πᾶμε εἶναι, ὅτι ἐπῆρε αὐτὴ τὴν πρώτη μπόρα τῆς ὑποδοκιμασίας καὶ τῆς ἀποτυχίας κι' ἔτσι καμμιά ὑποδοκιμασία καὶ καμμιά ἀποτυχία δὲν σημεῖωσαν τὸ «Βασιλικό» καὶ τὸ Θέατρο Τέχνης ὅταν ἔνα χρόιο ἐργότερα ἀνέβασαν ἔργα τῆς κατηγορίας αὐτῆς. Τὸ μεγάλο κοινὸ τὰ ὑποδέχθηκε προκετομασμένο μὲ κατανόηση καὶ ὀνοχή. Διχασμένη μόνο στάθηκε ἡ Κριτική, μιά τὸ γεγονός ὅτι ἡ Κριτικὴ μίλησε πλάταιά γι' αὐτά, δείχνει ὅτι ἔχουν τὴν ἰξία τους.

**

Στὸ θεατρικὸ ἔργο, ἡ ἐπιτυχία ἐγκριταί στὸ γεγονός ὅτι ὁ κάθε θεατῆς ἀναγνωρίζει στὰ κύρια πρόσωπα τοῦλάχιστον, τὸν ἑαυτὸ του. Στὸ κῆμα τοῦ ἔργου βρῖσκει τὸ κῆμα τοῦ περιβάλλοντος πὺν ἀναπνέει. Στὶς ἀντιδράσεις τῶν ἡρώων τοῦ ἔργου, ἀναγνωρίζει τὶς δικές του ἀντιδράσεις. Πρέπει λοιπόν, τὸ ἔργο, κατὰ κύρια λόγο, νὰ ἐκφράζη τὴ σύγχρονη ζωὴ, νὰ μετασιῶνῃ σὲ θεατρικὴ πράξη τὴν κοινωνικὴ οὐσία πὺν διαποτίζει τὶς σκέψεις μας καὶ τὰ συναισθήματά μας καὶ συγχρόνως νὰ μᾶς ικανοποιῆ καλλιτεχνικά, νὰ βρῖσκεται δηλ. μέσα πτὴ δεκτικότητά τοῦ καλλιτεχνικοῦ μας ἐπιπέδου. Γιατὶ σὲ ταλαινταία ἀνάλυση, ὅλες οἱ μορφές τῆς Τέχνης ἔναι κοινὸ σκοπὸ ἔχουν, νὰ ικανοποιήσουν τὶς καλλιτεχνικὲς χρῆτες τοῦ ἀνθρώπου. Προκειμένου γιὰ τὸ Θέατρο, πῶν μέσα θὰ χρησιμοποιήσῃ ὁ συγγραφέας γιὰ νὰ φτάσῃ αὐτὸ τὸ σκοπὸ, δὲν ἔχει σημασία. Ὁ Ἀριστοφάνης ἐχρησιμοποίησε τὴ βοικολογία. Ὁ Ντίρενματ καὶ ὁ Τανέσκο χρησιμοποιοῦν ἡ λένε (οἱ Κριτικοὶ) πὺς χρησιμοποιοῦν, ἡ ἴδιοι ἰσχυρίζονται πὺς χρησιμοποιοῦν, τὸ «παράλογο». Αὐτὸ μοιάζει σὰ νὰ λέμε ὅτι ἔνας ζωγράφος χρησιμοποιεῖ στοὺς πίνακές του, τὴ σκιά (καὶ ὄχι τὸ φῶς) ἡ χρησιμοποιεῖ τὸ φῶς (καὶ ὄχι τὴ σκιά). Δὲν μπορούμε νὰ

παρασιῶσουμε τὸ λογικὸ, δίχως νὰ τὸ φωτοσιῶσουμε μὲ τὸ παράλογο. Ἄν τώρα ἀντὶ νὰ φέρουμε τὸ λογικὸ σὲ πρῶτο πλάνο καὶ νὰ χρησιμοποιήσουμε τὸ παράλογο γιὰ σκιά, καμιομε τὸ ἀντίθετο, τὰ πράγματα δὲν μεταβάλλονται.

** * *

Ἄς ἔρθουμε στὴ θεατρικὴ πράξη νὰ τὸ ἀντιληφθοῦμε αὐτὸ, καὶ σύγκαιρα νὰ δώσουμε τὸ μέτρο τῆς συγγραφικῆς ἀξίας καὶ τῆς κατοχῆς τῆς θεατρικῆς οἰκονομίας στοὺς ἐργάτες τῶν ἔργων πᾶν πᾶν τὸ ἐνδιαφέρον μας.

Ἡ ἐπίσημη τῆς γηραιᾶς κυρίας. Στὸ ἔργο αὐτὸ ἡ ἀντιστροφὴ τῶν ῥόλων, δηλ. ἡ χρησιμοποίηση τοῦ Παράλογου σὲ πρῶτο πλάνο καὶ ἡ τοποθέτηση τοῦ λογικοῦ στὸ ἡμίφως ἡ πῶσαστὰ στὴ σκιά, εἶναι ὀλότεια ἀναγκαστική. Μὲ τὴν πληρότητα πὺν ἔχει αὐτὸ τὸ ἔργο (σὲ ἀντίθεση μὲ τὰ μονόπρακα) μπορούμε νὰ παρακολοθησῶμε τὸ παιχνίδι αὐτὸ σὰν κάτι τὸ πολὺ πολὺ ἀπτό. Ἐργο ὀλοκληρωμένο, μᾶς ἐπιτρέπει πᾶνω στὴ χροανικὴ του διάρκειά νὰ συνέλθουμε ἀπὸ τὸ ξάφνιασμα καὶ νὰ ἀποκριπτογραφήσουμε πᾶν ἀκόμα προχωρήσῃ πολὺ ἡ παράσταση, τὴν ἀφῶτιστη πλευρά τοῦ μύθου.

Ἄς δοῦμε πῶν θὰ ἦταν ἡ ὀροδόδεξη θεατρικὰ πλοκή τοῦ μύθου.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς νεαροὺς κατοίκους τῆς μικρῆς πόλης τοῦ Γκίλνεν, ὁ Ἴλ καταφέρει νὰ παραπλανήσῃ μιά νεαρὴ συγχωριανῆ του, τὴν Κλαίρη, νὰ τὴν διαφθείρῃ καὶ ὑστερα νὰ τὴν ἐγκαταλείψῃ. Στὴ δίση πὺν ἀκολούθησε ὁ Ἴλ, ἀδῶνεται παρουσιάζοντας δύο ψευτομῆστρες πὺν καταθέσανε ὅτι πᾶν ἰπὸ τὸν Ἴλ εἶχαν αὐτοὶ σχέσεις μὲ τὴν κοπέλλα. Ἐστερα ἀπὸ τὴ διπλᾶ ἀδικία αὐτὴ μεταχειροσὴ τὴς ἀπὸ τὴν Κοινωνία, ἡ κοπέλλα φεύγει ἀπὸ τὸ Γκίλνεν καὶ ἐξαραινίζεται. Πέρασαν πολλὰ χρόνια, δίχως τίποτα νὰ μαθευτῆ γι' αὐτὴν, ἐνῶ ὁ Ἴλ παντρεύεται μιάν ἄλλη κοπέλλα τοῦ χωριοῦ, μὲ καλύτερους οἰκονομικοὺς ὀφους καὶ ὀποκαταστένεται ἔνας μικροεμπορικός πὺν τὰ χουτσοκατάρνει, πᾶντα ὀμως μὲ στενοχώρια. Τὰ χρόνια περνοῦν. Ὁ Ἴλ ἀπολαβαίνει τὴν ἐξτίμηση τῶν συμπαιρωκτῶν του, γίνεται δημοτικὸς σύμβουλος καὶ ἐτοιμάζεται νὰ βγῆ καὶ Δῆ-

μιαρχος χωρίς τίποτε να προμηνα την κατασκοπή που ξυγώνει. Και ξαφνικά, ξυπνάει τὸ παρελθόν. Ἡ παλιά υπόθεση τῆς Κλαίρης, ξαναγυρίζει στὴ θύμησή του. Τίψεις γιὰ τὴν ἀτιμία ποὺ ἔκανε γεννηοῦνται στὴν ψυχὴ του, στὴν ἀρχὴ τὶς ἀποδιώχνει, προσποιεῖται τὸν ἀμέριμο, δικαιολογεῖ τὸν ἑαυτό του — ἔτσι εἶναι τὰ νεατά, ἔτσι κάνουν, ὅλοι, περασμένα ξεχασμένα (παρρηγοιὰ τοῦ ἀδικήματος), ἀλλὰ τίποτα δὲν καταφέρνει. Οἱ τίψεις, τρομερές Ἑρυννίες, τὸν καταδιώκουν τὸν πόνον κι ὁ Ἰλ δὲν μπορεῖ νὰ βρῆ πουθενά ἀνάπαση.

Οὔτε ἡ στοργὴ τῆς γυναίκας του καὶ τῆς οἰκογενείας του, οὔτε ἡ συγχώρεση τῆς Ἐκκλησίας, οὔτε ἡ βεβαίωση τῆς Καταδικαστικῆς Ἀρχῆς γιὰ τὴν ἀσφάλειά του, οὔτε ἡ ὑποστήριξη τῆς Κοινωνίας εἶναι ἀρκετὰ ρεμέδια νὰ τὸν γιατροῦν. Κι' ἂν ἡ θέλησή του καταφέρει πρὸς στιγμή νὰ ἐπιβληθῆ καὶ νὰ ἀποδιώξῃ τὶς Τίψεις, αὐτὲς ὀπαντοῦν:

— Πολὺ καλά. Θὰ περιμένουμε.

Καὶ ἡ κρίση ξανάρχεται με μαθηματικὴ ἀκρίβεια. Ὁ Ἰλ σκέπτεται νὰ φύγῃ, νὰ κρυφθῆ, νὰ ἀποκοπῆ ἀπὸ τὸ παρελθόν. Προήγορα ὅμως καταλαβαίνει πὺς δὲν ἔπαρχει φυγὴ, δὲν ἔπαρχει καταφύγιο. Ὁπου καὶ νὰ πάῃ, ὅπου καὶ νὰ κρυφθῆ, κούβαλλει μαζί του τὸ παρελθόν με τὸ ἄγχος του. Ἐπιχειρεῖ νὰ αὐτοκτονήσῃ πέφτοντας στὶς γραμμὲς τοῦ τραίνου, ἀλλὰ οἱ ἴδιες οἱ τίψεις του τὸν ἐμποδίζουν. Τὸν κάνουν νὰ φοβᾶται τὸ θάνατο. Ἀρχίζει νὰ ὑποπτεῖται τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα: Τὴν οἰκογένειά του ὅτι τὸν μισεῖ, τὴν Ἐκκλησία ποὺ τοῦ ὑπόσχεται τὴν αἰώνια τιμωρία, τὴν Ἐξουσία, ποὺ τὴν βλέπει μόνο ὑπὸ τὴ μορφή τοῦ Χωροκρίνακα, τὴν Κοινωνία ποὺ εἰρωνεύεται τὸν πόνο του. Ἡ ζωὴ του κατατάει μαρτύριο καὶ γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ γιὰ τοὺς δικούς του καὶ γιὰ ὅλους. Ἡ κρίση φτάνει σὲ τέτοια ἔκταση ποὺ δὲν ἔπαρχει πιά ἄλλη λύση: ὁ θάνατος. Τὸ καταλαβαίνει κι ὁ ἴδιος. Τὸ θεωροῦν φυσικὸ καὶ ἡ γυναῖκα του καὶ ἡ κόρη του. Ἀκόμη περισσότερο, τὸ θεωροῦν φυσικὸ ὅλοι οἱ κάτοικοι, δίχως ἑξαίρεση, οὔτε τοῦ πατᾶ οὔτε τοῦ Ἀστυνόμου, οὔτε τοῦ γιατροῦ, οὔτε τοῦ Δήμαρχου. Αὐτὴ

θα ἦταν ἡ ὀρθόδοξη πλοκὴ τοῦ μύθου.

Ἄς δοῦμε τώρα τὴν ἀνορθόδοξη πλοκὴ, αὐτὸ δηλ. ποὺ μᾶς κάνει νὰ μιλοῦμε γιὰ «μοντέρνα Τέχνη» ἐνῶ στὸ βάθος τὰ πράγματα παραμένουν στὴ θέση τους ἀμετακίνητα. Κι ἔξαοτάται ἀπὸ τὴν προσωπικότητα τοῦ συγγραφέα νὰ μὴ μεταπέσουμε με τὴν ἐλάχιστη ἀπόκλιση στὴ μανιέρα καὶ στὸ ψέμμα.

Λοιπὸν τὸ θέμα εἶναι τώρα, πὺς θὰ οἰκονομήσῃ θεατρικὰ ὁ συγγραφέας τὸ ὑλικὸ του, τίψεις, ἄγχος, σκέψεις καὶ αἰσθήματα πὺς θὰ τὰ ὀργανώσῃ καὶ θὰ τὰ παρουσιάσῃ στὴ Σκηνή, πὺς θὰ τὰ κινήσῃ δραματικὰ, χωρίς τὸ ἔργο νὰ καταπτήσῃ ἐκτενὲς μονόλογος. Ὁ ἀρχαῖος δραματοποιὸς παρουσιάζει ἀπλούστατα στὴ σκηνὴ τὶς τίψεις σὰν Ἑρυννίες ποὺ καταδιώκουν τὸ θῆμα τους. Ἐχει στὴ διάθεσή του, ἄλλω μῆσα, ὅπως τὸν ἀπὸ μηχανῆς θεόν, τὸ ὑπερφυσικὸ, τὸ θαῦμα, μῆσα ποὺ δὲν τὰ διαδέτει ὁ σημασινὸς σκηνοθέτης. Ὁ Ντίονεματ με μεγάλη δεξιότητα, παραμορφεῖ τὸ κύριο πρόσωπο, παραμορφεῖ τὴν κύρια ὑπόθεση καὶ δίνει τὸ λόγο στὴν ἴδια τὴν ψυχικὴ κατάσταση, ὄχι στὸν ψυχολογικόν. Τὸ παρελθόν ποὺ ξυπνά εἶναι ἡ ἴδια ἡ Κλαίρη καὶ ἐπιστρέφει στὸ χωρὶο τῆς με τὸν πιὸ κοινὸ τρόπο: με τὸ τραῖνο. Κανένα δὲν ἀπειλεῖ καὶ κανενὸς τὸ θάνατο δὲν ζητεῖ. Ἀλλὰ φτάνει ἡ παρουσία τῆς γιὰ νὰ φέρῃ στὴ μνήμη τοὺς δύο ψευτοκρίστες καὶ τὸν δικαστὴ ποὺ τοὺς πίστεψε ἐνῶ κατὰ βάθος ἐγκώριζε ὅτι εἶναι ψευτοκρίστες. Φέρνει στὸ νοῦ τὴν ἀδικη δικαστικὴ ἀπόφαση, τὴ γενικὴ περιφρόνηση τῆς ἀτυχῆς νέας ἀπὸ τὴν Κοινωνία, τὴν ἀτροπιασμένη φυγὴ τῆς. Φέρνει στὸ νοῦ τὰ ἐρωτικὰ ραντεβού στὸ δάσος, τὶς καντάδες, τὶς φεγγαροβραδιές, τὰ πλάνα λόγια. Τὶ νὰ ὑπέγνων ἀραγε τὰ πρόσωπα ἐκεῖνα ποὺ ἀνεμίχθησαν στὴν ὑπόθεση; Νὰ τε προστά μᾶς. Ἡ κοπέλλα ποὺ τᾶφρε ἡ Τίψη νὰ γίνῃ ἐκατομμυριοῦχα ὡς κακότα. Εἶναι ἡ Γηραιά κυρία. Οἱ ψευτοκρίστες ποὺ πῆγαν κακὴ κακῶς καὶ ὁ δικαστὴς ποὺ τὴν κακοδόκασε, εἶναι ἐδῶ, στὴν ὑπηρεσία τῆς ἐκατομμυριοῦχας κυρίας. Καὶ ὁ Ἰλ ποὺ δὲν κατάφερε νὰ γίνῃ τίποτε περισσότερο ὑπὸ ἑνας μικροεμποράκος, βιάσεται ἐδῶ κι' αὐτὸς γιὰ νὰ τὴν

έποδεχτή. Η θύμηση της Κλαίρης, ή τύχη για την άτιμία του απέναντι στην Κλαίρη, θα τον φέρη στον τάφο. Ένα φέρετρο τον περιμένει. Εφτιάχθηκε τότε την ημέρα που έγινε ή διπλή άτιμία, την ημέρα που δημιουργήθηκε και καταδικάστηκε ένα θήμα. Και σήμερα, ύστερα από τοιάντα ή σαράντα χρόνια, ήρθε ο καιρός, το φέρετρο αυτό να δεχθή το πτώμα του δούστη.

Όλοι συγχωρούν τον Ήλ. Αλλά και όλοι τον καταδικάζουν. Μονάχα ένας δεν τον καταδικάζει ή τοιλάχιστο δεν ζητάει το θάνατό του. Αναγνωρίζει σαν δίκαιη την τιμωρία του. Τον καταδικάζει ήθικα. Αλλά αρνείται να τον φέρη ίσα με το θάνατο: ο Δάσκαλος του χωριού. Ο δάσκαλος, είναι ένα αξιόλογο πρόσωπο του έργου, ένα από τα ευτιγέστερα έπινοήματα του Ντ. και για το όποιο όμως κανένας από τους κριτικούς της «Γηραιάς Κυρίας» δεν άφιέρωσε δυό λέξεις. Είναι το πρόσωπο, μέσα στο έργο, που κατανοήθηκε λιγότερο από κάθε άλλο. Ο Δάσκαλος, σ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας ως που να φτάσουμε αναπόσπαστα στην εκτέλεση του Ήλ, καταβάλλει συμβιβαστικές προσπάθειες. Πασχίζει να συμφιλιώσει το άδίκημα με την ήθικη τάξη. Επικαλείται όλα τα επιχειρήματα που μπορούν να επιστρατευθούν ό νους και ή καρδιά.

Όταν τα πράγματα παίρνουν το μοιραίο δρόμο και είναι πια φανερό ότι τίποτα δεν μπορεί να σώση τον Ήλ κάνει μια τελευταία προσπάθεια. Δημιουργεί μυστικά στη γενική συνέλευση των κατοίκων του Γκιλέν ενάντια στη θανατική καταδίκη του Ήλ. Στην ψηφοφορία που ακολουθεί είναι ο μόνος που άρνεϊται καταδικαστική ψήφο.

Ξεπερνάει τον ίδιο τον Ήλ. Γιατί ενώ αυτός με τη συγκεκριμένη του πηγαίνει στην εκτέλεση, έστω όχι παλληκαρίσσια ή με άδιαφορία, αλλά με έξουθένωση, (χρειάζεται να τον σπρώξη έλαφρά ο χωροφύλακας) ο Δάσκαλος (που στο έργο μένει άώνημος) παραπαίει, τρανιάζει, και καταρρέει πάνω στο καθισμά του, όλότελα ψυχικό συντρίμμα.

Ο δάσκαλος είναι ο ίδιος ο Ήλ. Είναι ή άλλη προσωπικότητά του. Η μιά, είναι

εκείνη που παραδέχεται την ένοχή του. Είναι εκείνη που συγκατατίθεται στο θάνατο σαν τη μόνη λύση, σαν το μοναδικό μέσο λυτρωμασ από το μαρτύριο. Είναι ή πάσχουσα ψυχική προσωπικότητα. Η άλλη προσωπικότητα είναι ή ζωική, είναι το ζωικό ένστικτο, που αντίστέκεται. Όχι! Οτιδήποτε και αν έκαμα, όποιος κι αν είμαι, δεν θέλω να πεθάνω. Η ζωή διεκδικεί πάντα τα δικαιώματά της.

Είναι καταπληκτικά αξιολάμιαστη ή δεξιοτεχνία του Ντ. να μās δώση, τις ψυχικές αυτές καταστάσεις, την έσοτερική πάλη, το άγχος, προσωποποιημένα σε τόσο κοινωνικές μορφές. Διότι το έξαιρετικό στην περίπτωση είναι ότι οι μορφές του άγχους και των άλλων άνάματων ψυχικών καταστάσεων μās δίδονται όχι σαν άτομικές περιπτώσεις αλλά σαν αντιπροσωπευτικές, κοινωνικά, ψυχικές νοσηρότητες που στην επιφανειακή τους έκφραση παίρνουν αυτές τις πολυσημμένες εικόνες:

Την εικόνα μιας πολυκατομιμοιούχας κυρίας. Την εικόνα ενός τσέκ ενός διοικητομιμοιοίου μάγκων. Την εικόνα της Δικαιοσύνης, της Έκκλησίας, του Κράτους, της Κοινωνίας, της οικογενειακής (συζυγικής και υϊκής) αγάπης, που πουλιούνται.

Δεν έγραφε τέτοια κοινότοπα πράγματα ο Ντιρένιατ, μ' όλο που θα έπρεπε ν' αναγνωρίσουμε ότι, αν έγραφε, βρήκε έναν παρεξόξα πρωτότυπο τρόπο να τα παρουσιάσει. Γι' αυτό τους ήρωες και τα έπεισόδια της Γηραιάς Κυρίας παρεξομνειεί πάντα μια τραγική παρεξήγηση από μέρους των έρμηνευτών τους. Για τουτό, ο ίδιος ο Ντ. στα «Έπιλεγόμενα» του έργου του, έφισπεί την προσοχή σκηνοθέτη και ήθοποιών να προσέξουν. «Η για η κυρία, λέγει είναι ένα νοήμερο και μάλιστα κακό νοήμερο, που γι' αυτό ίσα—ίσα δεν πρέπει να έποδοθή με καμία, ούτε με θυμό, αλλά με χιούμορ. «Η Έπίσκεψη της γριάς κυρίας» είναι προ πάντος κομωδία. «Τίποτα λέγει ο συγγραφέας δεν την βλάπτει περισσότερο από τη χοντροκέφαλη σοβαρότητα».

Σε ποιό βαθμό κατανοήθηκαν οι προειδοποιήσεις του συγγραφέα, κατακρίνεται

υμέσως από τον τίτλο που έδωσε στο έργο ή σκηνοθεσία. «Ο έρχομός (ή επιστροφή) της γοιάς κυρία», που προτίμησε ο μεταφραστής, έγινε «Επίσκεψη». Αυτή ή επίσκεψη κατά τίποτε δέ θυμίζει τον γυρισμό του παρελθόντος που ζωντανεύει, ενός φροϊδικού παρελθόντος που νομιζότανε νεκρό, χωρίς να είναι.

Το έργο χαρακτηρίζεται «τραγική κωμωδία». Αν δέν απαιτώμεθα τραγική κωμωδία σημαίνει δράμα στη σκηνή και ιδιαιτερότητα στο θεατρικό κοινό. Με τις δραματικές παραστάσεις δηλ. που δημιουργεί ο συγγραφέας κατά πρώτο λόγο και ο σκηνοθέτης έπειτα, σέ βάρος του ήρωα, ο θεατής πρέπει να γελάει. Αυτό έχει πετύχει και έχει ανεβάσει σέ υπέρτατο βαθμό ο Σαρλώ. Ο Σαρλώ έταύτισε τή κωμωδία με τó δράμα. Κάτι ανάλογο περι-

μέναμε από τήν τραγική κωμωδία του Ντιρεμασι. Αυτή άλλωστε είναι ή πρόθεση του συγγραφέα, όπως τήν υπογραμμίζει ο ίδιος στα Έπιλεγόμενα. Άλλά τέτοιο πρόγραμμα δέν είδαμε. Ποιος φταίει; Ο συγγραφέας έπροόκωσε τó σκοπό του, ή ο σκηνοθέτης έπρόδωσε τόν συγγραφέα; Νομίζω ότι ο συγγραφέας δέν κατώρθωσε να πετύχει αυτό που ήθελε. Γι' αυτό απευθύνεται στον Σκηνοθέτη και του ζητάει να δώσει αυτός, εκείνο που δέν τó πρόφερε ο συγγραφέας. Διότι τó κίριο ενδιαφέρον του συγγραφέα έπρόβλεπε μια άλλη προοπτική, που τού απειρόφρησε άλλη τή δημιουργική δυναμικότητα και για τήν όποια θα μιλήσουμε στα έπόμενα.

ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΘΕΣ: Τό ΙΙ Μέρος.
ΕΤΤ. ΙΟΝΕΣΚΟ

ΠΕΝΘΙΜΟ ΕΠΙΣΚΕΠΤΗΡΙΟ

Κύριε...

Δέξου «διά τής παρουσίας»
τά θεομά μου σπύλητηρία
για τόν θάνατο τής κόρης Σου
τής Άγάτης...

Άηθελα ήταν πολύτιμο κορίτσι...

Έμαθα χθές βράδυ τó μεγάλο κακό,
σέ μια βόλτα έλέους
άπ' τις κλειστές πόρτες τής πολιτείας...
Μού τó ημθύρισαν
πίσω άπ' τις γρίλλες τών παραθυριών.
«Τ' εφεντικό μου λείπει στο σινεμά
και ή κυρία μου σέ πάρτυ στής Λοιζίας...»
και δάκρυα...

Έμαθα πώς τήν σκότωσαν οι άνθρωποι
για να κάμουν τ' ωραίο κορίτσι
«ατομική ενέργεια κι' αυτοκτονία»
κι' ύστερα «θεωρούμενοι ως ύπαρτοι»
μπήκαν σένα διαστημόπλοιο
και φύγανε στο ταξίδι τών άστεριών...

Κύριε...

Πριν άπ' τήν ταφή τής κόρης Σου
στέλλε στή γή ένα σημειά «κατεπείγον»
και κάλεσε μας.
Είναι προτότιπο
να βρούμεται κανείς στήν χηδεία του.

ΓΙΑΝΝΗΣ Π. ΒΟΥΚΕΛΑΤΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΕΡΤΣΕΤΗΣ

Κάτω από το ταπεινό και άτημέλητο παρουσιαστικό του Γεωργίου Τερτσέτη κρυβόταν μια ψυχή γεμάτη άρετές. Ντροπαλός και μετρίφρων, από τα χρόνια της παιδείας του, πολυμαθέστατος σε βαθμό άσυνήθιστο, για την ηλικία του. Έριώθε άληθινή άποστοφή προς το μάταιο θόρυβο και την άνώφελη επίδειξη. "Ό,τι άποκτά βάρος ύπολογίστιμο και προβάλλει μέσα στα χρόνια την προικισμένη προσωπικότητα, είναι ή πράξη, το έργο το καλλιτεχνικό στην πλαιύτερή του έννοια. Και το έργο που κληροδότησε στην έλληνική γραμματεία φανερώνει ένα άνθρωπο έσωτερικά πλούσιο, που δοκίμασε τις εκφραστικές του ικανότητες σε μια ποικίλη κλίμακα του γραπτού λόγου: από την άφηρημένη φιλοσοφική ιδέα, ως την ταξιδιωτική περιγραφή, από τον έμμετρο λόγο, ως την ιστοριογραφία και τη μελέτη. Τούτη ή πολυμέρειά του στάθηκε σαν ένα παράδειγμα αξιοζήλευτο στους μεταγενέστερους. Μά το είδος του λόγου, που τον επέβαλε στη συνείδηση των συγχαιρινών του, και του έξασφάλισε τη θέση που του πρόπει στη παράδοση του κληρονομημένου πνευματικού μόχθου, είναι ή ποίηση. Προΰτα και πάνω απ' όλα ο Γεώργιος Τερτσέτης ήταν ο ποιητής. Γεννήθηκε στη Ζάκυνθο στα 1800. Σε ηλικία 16 ετών, και σύμφωνα με μια συνήθεια που κράτησε ως πριν από κάμποσα χρόνια, την ημέρα των έξετάσεων, διάβασε ένα έγκωμιο για τη μουσική καθώς και μιάν έκθεσή του σε ιταλική γλώσσα πάνω σ' ένα θέμα φιλοσοφικό «Τά πάντα πεθαίνουν στον κόσμο εκτός από την ιστορία». Σπούδασε νομικά στην Ίταλία, κι επιστρέφοντας στη Ζάκυνθο παρακολούθησε μαθήματα φιλολογίας, που ήταν κι ή ιδιαίτερη κλίση του. Ήταν από τους πρώτους νέους της εποχής του που είχε μνηθεί στα μουσικά της Φιλικής Έταιρίας, και κατακτημένος από τα ύψηλά ιδανικά της φιλοπατρίας, πήρε κι αυτός το καθήκον να προσφέρει τις υπηρεσίες του στον άρχοντα της ελευθερίας. "Όμως δεν άνθεξε στις κικουχίες κι επιστρέφει άρρωστος στη Ζάκυνθο. Κατόπιν γίνεται οικοδιδάσκαλος στο Ναύπλιο, και σε λίγο διορίζεται καθηγητής της ελληνικής ιστορίας, και της γαλλικής γλώσσας στο σχολείο που μόλις τότε είχε συσταθεί στην ίδια πόλη. Το πέρασμά του από το δικαστικό κλάδο είχε μια διάσκεια λιγδύρονη. Ο Γεώργιος Τερτσέτης άφιέρωσε τα περισσότερα χρόνια της ζωής του ως βιβλιοθηκάριος και άρχαιοφύλακας της Βουλής, από το 1844 ως το θάνατό του στα 1874. Στο διάστημα αυτό πραγματοποίησε το μεγαλύτερο μέρος της εργασίας του. Στις πολυ έντιμες και ώχρες ιούτες βιογραφικές σημειώσεις θά προσθέσουμε και μιάν άκόμη, άρχετá χαρακτηριστική. Είχε γνωριστεί με τη Γαλλίδα λόγια Άδελαιίδα Ζερμαίν που θαύμαζε την πολυμαθειά του. Δοκίμασε μιάν έκπληξη όταν από τα χείλη της νεαρής του φίλης άκουσε την πρόταση να την παντρευτεί. Να υποσούσε τουλάχιστο να την υιοθετήσει για να ίκανοποιήσει την ίσση συμπάθεια που του έδειχνε ή νεαρή Γαλλίδα; Το επιχείρημα φανέρωνε μονάχα ντροπαλосύνη. Μά τελικά ο ποιητής στα 67 του χρόνια είχε το θάρρος να ριώσει τη διπλή χαρά: τη χαρά του συζύγου και τη χαρά του πατέρα.

Σαν ποιητής ο Γεώργιος Τερτσέτης άνήκει στη χορεία των λυρικών, του χαμηλού τόνου. "Όπως κι ή ιδιοσυγκρασία του έτσι κι ή ποίησή του

ἔχει μιὰ προύβητα περιβλήμενη ἀπὸ τὸ πνεῦμα καὶ τὴ διάθεση τοῦ ρομαντισμοῦ πὸν ἐπηρέαζε ἄλλωστε καὶ τὸ ποιητικὸ κλίμα τῆς ἐποχῆς του. Μεταφέρουμε ἐδῶ δυὸ ποιήματά του «Εἰς τὸν Ἀποσπερίτη» καὶ «Ἡ φλόγα».

Εἰς τὸν Ἀποσπερίτη

ὦ Ἀποσπερίτη, τῆς ἀγάπης ἄσπρο,
χαίρε, θεέ, μὲ τὸ χρυσὸ σου κάλλος!
χαίρε αἰώνιο τῆς νυκτὸς μῆνυμα ὠραῖο!
τὴν ἀχτίνα σου, θεέ, νὰ μοῦ χαρίζεις,
Σήμερα νιὸ φεγγαροβολάει φεγγάρι
καὶ βασιλεύει γρήγορα τὸ φῶς του
πάνω σὲ κόρη ξαθὴ νὰ εἰπῶ τραγοῦδι
δὲν ζηλεύω στὸ δρόμο τοὺς διαβάτες
ἀλλ' ἀγαπῶ θεέ μου Ἀποσπερίτη,
κι' ἐσὺ ἀγάπα ἐκείνους πὸν ἀγαποῦνε
καὶ νὰ ἔχω τὴν χάριν σου βοήθεια!

Ἡ φλόγα

Κοράσιο, ἡ φλόγα
τῶν ὀμματιῶν σου
βαριὰ μοῦ καίει
τὰ σωθικά,

τὴν αὐγὴν καίομαι,
τὸ μεσημέρι
φωτιά μὲ δένει
στὴν σκοτεινιά.

Παίρω τὰ πλάγια,
σὲ βρύσες πᾶω,
κόμπους διαβαίνω,
παίρω βουνό,

μὴτ' ἡ ἀκοίμητη
φλόγα μὲ παύει
πὸν μου βυζαίνει
τὸ σωθικό.

Στὰ κορφοβούνια,
στὸν ἔρμο τόπο,
τὸ μῆνυμα μου ἔκανα
διὰ νὰ σωθῶ,

κι' ἡ μαύρη πλάκα
φωτιὲς θὰ βγάψει,
θὰ καίει ὁ ἀέρας
καὶ τὸ βουνό.

Πέρα ὁ τζοπάνης
τὰ πρόβατά του
θέλει διαβαίνει
εἰς τὴν βοσκή,

γιατὶ ὀλόγουρα
ὁ τόπος ὄλος
καὶ πᾶσα βρύση
θέλουν φρυγεῖ.

Στὸν Τερτιότη δὲ θὰ συναντήσουμε πειράγματα ἐψηλά, οἱ ἀντιλήψεις του δὲν ἦσαν φορεῖς ἀπὸ βιώματα τῆς ἰδιοκτητῆς περιοχῆς, ἀλλὰ τὶς περισσότερες φορὲς ἦσαν ἀντιλήψεις βιβλιακῆς θερμοκοιτίτης, βέβαια, ἀπὸ τὸ ἀναμφισβήτητο ταλέντο του. Πολὺ ἐπηρέασθη ἀπὸ τὸ ἀρχαϊκὸ δημοτικὸ τραγοῦδι καὶ τὴ μορφὴ του, καθὼς καὶ πολλὰ θέματα ἀναζητήσε στὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ ἱστορία. Δέχθηκε γι' αὐτὸ τὴν ἐπιδοκιμασία οἶον καιρὸ του, καὶ κάποια ποιήματά του βραβεύθηκαν σὲ διαγωνισμούς. Μὰ καὶ ἐπηρεάζεις δημοιοῦργον σ' ὅσους μ' αὐτοσηφότητα καὶ περισσότερη γνώση τοῦ αἰσθητικοῦ ποιητικοῦ φαινομένου, ἔχουν τὴν ποιήσῃ του. Ὁ Διονύσιος Σολωμὸς σ' ἓνα γράμμα του, γραμμένο ἰταλικά, τοῦ ἔλεγε ἀνάμεσα σ' ἄλλα καὶ τοῦτα τὰ λόγια «θὰ ἐπιθυμοῦσα, ὅποιος μεταχειρίζεται τὴν κλέφτικη γλῶσσα νὰ μπαίνει στὴν ψυχὴ τῆς κι' ὄχι νὰ παίρνει μόνο τὸν τύπο τῆς. Μ' ἐννοεῖς; Στὴν ποιήσῃ, πρόσεχε καλὰ, Τζῶριζῃ μου, καλὰ εἶναι νὰ ἔχει κανεὶς ὡς βάση αὐτὰ τὰ τραγοῦδια, μὰ δὲν εἶναι καλὸ νὰ σταματᾷ

έκει. Πρέπει να ύψωνεται κατακόρυφα. Η κλέφτικη ποίηση είναι δημοφής, σαν ανεπιτήδευτη εκφραση με την οποία οι κλέφτες παρέρχονται τη ζωή τους, το στοχασμό τους, τα αισθήματά τους, μα στο στόμα μας δεν έχει πια τον ίδιο σκοπό. Το έθνος ζητάει από μας το θησαυρό της απομικτής μας ιδιοφυΐας με ένδυμα έθνικό». Μια από τις αδύνατες πλευρές της ποίησης του Τερτσέτη, ήταν η γλώσσα. «Ως τα τελευταία του χρόνια μεταχειρίζονταν λέξεις και ιδιωματούχους της ιδιαίτερης πατρίδας του. Σ' ένα από τους τραγικούς δαγωνισμούς του Ραλλείου βραβείου στα 1853 διεκδίκησε τη δάφνη με τα ποιήματα «Κορίνα και Πίνδαρος» έχοντας αντίπαλο το Γεωργίο Ζαλοκώστα που είχε υποβάλλει κι' αυτός το ποίημά του «Αρματωλοί και κλέφτες». Ο Τερτσέτης λέει πως η υπόθεση του ποιήματος αναφέρεται σ' ένα διαγωνισμό μεταξύ του Θηβαίου αοιδού Πινδάρου και της Ταυρωσίας ποιήτριας «Κορίνας». Ο άριθμός των στίχων είναι μεγάλος, κι' ήταν κι' αυτός ένας από τους λόγους που τελικά το ποίημά του δε βραβεύτηκε. Ένα από τα καλύτερα ποιήματα του Γεωργίου Τερτσέτη, εμπνευσμένο στις γρησιότερες στιγμές του είναι κι' αυτό που επιγράφεται «Η δικαία εκδίκηση»

Τραγουδιστής πολλά εύμορφος νέον εύμορφο έρωτεύθη,
περίσσιο πάθος έβαλε στα μαρμαμένα στήθη,
και με τα χείλη τα χλαμά τραγούδαε τον κοημόν του:
«Άγνάντια του να κάθουαι, να κρένει και ν' ακούω,
να βλέπω τα ξονθά μαλλιά και τα δροσάτα χείλη,
πόχουν του ρόδου την βαφή, του μήλου την γλυκάδα».

Και το τραγούδι του ήκουσαν οί νιές κι' οί πανδρευμένεις
φώναξανε τα εύμορφα κοράσια κι' οί νυφάδες:
«Άνδρας τον άνδρα ν' άγοπά σέρνει με το τραγούδι,
και γάμος κι' άρραβώνιασμα θα πάν λησιμονημένα,
και θα διαβαίνει η νύκτα μας δίχως άνδρός το πλάγι,
και τα βυζιά του κόρφου μας παιδι δε θ' άναστήσουν».

Πανήγυρι ξημέρωμε πέρα στα βιλαέτια,
και τα χωριά μαζώχθηκον, άνδρες γυναίκας πάνε·
πήγε και ο τραγουδιστής κι' έκράτσε το λαγούτο
κι' άρχιησε το έρημο τραγούδι να λολαίει,
και του λαγούτου η μελωδιά γλυκά του άπληλαγίτου.
Οί εύμορφες κηπρίνισαν σαν τα χλαμά λουλούδια,
τόσο στα φυλλοκάρδια τους πάλως θυμός έμβήκε·
πέτρες, λιθάρια έπήρανε οί νιές κι' οί πανδρευμένες,
κτύπησαν τον τραγουδιστήν εκεί όπου τραγουδούσε·
σίγησε το παιχνίδι του τ' δλόχουσο λαγούτο,
κοίτεται κι' ο τραγουδιστής άγνωρος μες στο αίμα
και μοιρολόι δεν του λολεί καμμιά μοιρολογίστρα·
του κόψον το κεφάλι του τα ξώφρινα κοράσια
και σε ποτάμι τόρισαν μαζί με το λαγούτο,
και το ποτάμι τάβγαλε εις το γιολό, στο κύμα.

Συντροφιαστά πηγαίνανε κεφάλι και λαγούτο·
το κύμα όπου διαβαίνουμε γλυκά ήχολογούσε
και μέσα σε νησιά πάλια το πέλαγο τά πάει·

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΪΣΟΥ ιερέως

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΓΙΟΓΡΑΦΩΝ

34

Γεώργιος Ν. Ξεραχός. Έγγονος ούτος ἐκ θυγατρὸς
στοδούλου Μαρίας. Εἶναι εἷς ἐκ τῶν νεωτέρων Χιονιαδῶν

ὑπῆρξε μαθητῆς τῶν ὡς ἄνω αἰπαδέφων Χριστοδούλου καὶ Θωμᾶ τῶν Μαρινάδων. (Βλέπε καὶ τὴν ὑπ' ἀρ. 34 εἰκόνα).

35

Θωμᾶς Εὐαγγελίου Χρήστου. Οὗτος εἶναι ὁ δεύτερος ἐκ τῶν νεότερων Χιοναδιτῶν ἀγιογράφων ἡλικίας περίπου 45 ἐτῶν, καὶ ὑπῆρξε μαθητῆς τοῦ ὡς ἄνωτέρου Ποιλαζάρου Ζωγράφου. Καὶ οἱ δύο νεώτεροι οὗτοι ἀγιογράφοι, ἐργάζονται μετὰ προσηλώσεως καὶ ἀγάπης, καὶ προσπαθεῖν νὰ φανῶσιν ἀντάξιοι τῶν διδασκάλων τῶν ὡς πρὸς τὴν λεπτότητα τῆς τέχνης τῶν καὶ τὴν ὁσιολογίαν, καὶ ἐλπίζομεν νὰ τὸ ἐπιτύχουσιν. (Βλέπε καὶ τὴν ὑπ' ἀρ. 35 εἰκόνα).

Εἰζ. 35
 Θωμᾶ Χρήστου
 Ἁγ. Ἀθανάσιος
 (Ἁγ. Ἀθανασίου)
 Χιονιάδων

Τέλος δὲ περὶ τοῦ μαθητοῦ τοῦ Ἀθανασίου Λιάτση τοῦ ἐκπαιδευθέντος εἰς τὴν ἀγιογραφίαν παρὰ τοῦ ἐκ μητρὸς πάππου του Νικολάου Παπακώστα, δὲν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν τίποτε, καθότι οὗτος σήμερον ἐπεδόθη εἰς ἄλλα ἐπαγγέλματα.

Ἐδῶ εὗρισκόμεθα εἰς τὸ τέλος τοῦ Καταλόγου τοῦτον, ὅθεν καὶ σταματῶμεν. Διερωτῶμεθα ὁμως. Οἱ δύο νεώτεροι οὗτοι ἀγιογράφοι θὰ εὐτυχήσουν ἄρα γε νὰ διδάξουν καὶ μεταδώσουν καὶ αὐτοὶ τὴν τέχνην ταύτην καὶ εἰς τοὺς υἱοὺς των,

Οἱ ἱστορικοὶ τῆς Στήγσου (Ἅγιος Ἀθανάσιος) Χιονιάδων
 καὶ
 εἰς 36
 Μικρὰ φορητὴ εἰκὼν Ἁγίου Ἰγνατίου ὁ Θεοφάνους

ἢ θὰ εἶναι αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι θὰ ρίξουν τὰ βαρῆα κλειῖδα εἰς τὴν ἀπ' αἰῶνων ἰδρυθεῖσαν καὶ ἐθαύσασαν οἰκιστὴν Ἀγιογραφικὴν Σχολὴν τῶν Χιωνιάδων; Τὸ τοιοῦτον ἡμεῖς ἀπευχόμεθα, καὶ ἐλπίζομεν.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐγράφομεν τότε, ὅταν τὸ πρῶτον κατηρτίζετο ἡ παρούσα ἐργασία, καὶ ὁ ἀνωτέρω Κατάλογος. Τότε βέβαια εὐρίσκοντο ἐν τῇ ζωῇ τέσσαρες ἐν ὄλῳ ἀγιογράφοι. Εἰς τὸ κατόπιν ὁμοῦ χρονιζὸν διάστημα τῶν 13 ἐτῶν μέχρι σήμερον, ἐξῆλπον οἱ δύο ἐξ αὐτῶν γέροντες ἀγιογράφοι Νικόλαος Παπαδόπουλος καὶ Πολύκαρπος Ζωγράφος. Ἀργότερον δὲ κατὰ τὸ ἔτος 1959, ἐφονεύθη σινεπειὰ αὐτοκινητιστικοῦ δυστυχήματος καὶ ὁ εἰς ἐκ τῶν νεωτέρων Γεώργιος Ἐξαρχος.

Οἴτω σήμερον ἀπέμεινεν εἰς καὶ μόνον ἀγιογράφος ὁ Θεομᾶς Χρήστου, χωρὶς καὶ αὐτὸς νὰ εὐτυγήσῃ νὰ διδάξῃ καὶ μεταδώσῃ τὴν τέχνην του καὶ εἰς τοὺς υἱοὺς του. Συνεπῶς καὶ ἡ Οἰκιστὴ Ἀγιογραφικὴ Σχολὴ τῶν Χιωνιάδων εὐρίσκεται καὶ αὐτὴ σήμερον εἰς τὴν ἐπιθανάτιον —οἴτως εἰπεῖν— κλίνην της, χωρὶς βέβαια νὰ ἔχωμεν καὶ τὴν παρήγορον ἑσπέρα διὰ τὴν εἰς τὸ μέλλον ἀναβίωσίν της, ἐπεὶ εἴαν ἐν τῷ μεταξύ ἄλλοι λόγοι συντρέξωσι, καὶ ἀλλάξῃ αὐτὴ πορείαν.

Ἐν τέλει δὲ, συνεχίζοντες κατωτέρω τὴν ἐργασίαν ταύτην, παραθέτομεν κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν καὶ τὰς εἰς τοὺς ἀγιογράφους τούτους ἀναφερομένας ἐπιγραφάς, ὅπως τοῦτο ἀπ' ἀρχῆς ἐδηλώσαμεν, διατηροῦντες κατὰ τὴν ἀντιγραφὴν τῶν τὴν διακρίνουσαν αὐτὰς ὀρθογραφίαν καὶ διάταξιν, ἐξαιρέσει τῶν τόπων.

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΣΙΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

Θα μπορούσε, η Πινακοθήκη 'Ιωαννίνων, να κάμει τρεις—τέσσερις κύκλους «ξεναγήσεων» (κριτικές αναλύσεις επί τόπου) το χρόνο, για να γίνει έτσι κάπως προσιτή και στο ευρύτερο κοινό. Νομίζουμε πως κάτι τέτοιο είναι αναγκαίο γιατί, χωρίς την επικοινωνία αυτή, η ύπαρξη και ο ρόλος της περιορίζονται κατ' αντίθεση προς την αποστολή της. Δεν είναι ούτε πιαράζινο ούτε αποθαρρυντικό πως οι επίσημοι είναι άραιοι. Οι εικαστικές Τέχνες δεν γίνονται εύκολα κτήμα σπούς πολλούς. Κι' η εποχή μας, καθώς είναι φορτωμένη τα προβλήματα της δύσκολης προσαρμογής σ' έναν κόσμο που μεταβάλλεται από μέρα σε μέρα, δεν βοηθάει καθόλου. Γι' αυτό, λοιπόν, επιβάλλεται το κίνημα ν' αρχίσει από κεί προς το κοινό. Πρέπει να το κατακτήσει, να το κοινωνήσει με τη κλειστή μαγεία των πινάκων της, ώστε να ξυπνήσει να προκληθεί η δίψα που έχει παντοτε για ψυχική ανάταση και πνευματική προαγωγή. Στα μεγάλα μουσεία, όπως π.χ. στο Λονδίνο, υπάρχουν οι ξεναγήσεις αυτού του είδους, που χειραγωγούν τον επισκέπτη. Έδώ η ανάγκη αυτή είναι μεγαλύτερη κι' η θάλασσα της αντίθετα εύκολω-τερη. Οι «Φίλοι των 'Ιωαννίνων», που τόσο αγωνίσθηκαν για να φτιάξουν και να παραδώσουν στην πόλη μας την Πινακοθήκη, πιστεύουμε πως θα ξετάσσουν και την υπόδειξη τούτη, η οποία ξεκινάει από διαπιστώσεις, συμπεράσματα και, προ παντός, από ένα πολυ μέγαλο και θερμό ενδιαφέρον. Ξανογράψουμε, στην αρχή της ίδρυσης της Πινακοθήκης («'Ηπειρωτική 'Εστία» Τεύχος 99—100ου), για την ίδιαν ανάγκη. Και, δυστυχώς, τα πράγματα ήρθαν όπως τα είχαμε προβλέψει. Το γεγονός αυτό μας αναγκάζει και τώρα να μην έχουμε περισσότερη αισιοδοξία, εάν μείνουν έτσι όπως έχουν τα πράγματα.

Δ. ΚΑΚΙΚΙΝΟΣ

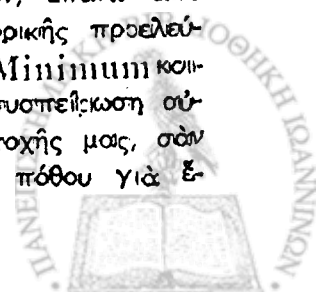
ΟΙ ΟΜΙΛΙΕΣ ΤΟΥ κ. ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ

Ήταν λαμπρή η ιδέα της 'Εταιρείας 'Ηπειρωτικών Μελετών να καλέσει ως ομιλητή τον κ. Ι. Καλογήρου, γιατί, αν και νέος ακόμη, είναι σημαντικό στέλεχος της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, και προικισμένος με όξυ επιστημονικό αίσθητήριο και με εύσυνειδησία γνήσιου πανεπιστημιακού διδασκάλου.

Θέμα του, ένα από τα νευραλγικώτερα της εποχής. Το εκάλυπταν δυο τίτλοι: α) η οίκουμενική κίνησης ως έκφρασις και προβολή της φύσεως της 'Εκκλησίας εις τον σύγχρονον κόσμο, και β) η οίκουμενική κίνησης και η 'Ορθόδοξος 'Εκκλησία. Πίσω όμως από τους θεολογικούς τίτλους προβάλλει το πρωταρχικό αίτημα του καιρού: η ανάγκη συσπειρώσεως, γύρω από κοινά συνθήματα, όλων εκείνων των ανθρώπων που θέλουν τον κόσμο συγκροτημένο κατά την Χριστιανική «καινή εντολή».

Ποιός θα τολμούσε να άνηθή την ζωντανή και άπέραντη δύναμη του Χριστιανισμού; Ποιός όμως, επίσης δεν θα έκφραση την απογοήτευσή του βλέποντας την άστεϊρευτη αυτή δύναμη να διαχέεται, από έλλειψη μιάς σχετικής, τουλάχιστο ενότητας και να μην παρουσιάζεται στη μάχη, που δίνει ο σημερινός άνθρωπος για το μέλλον της ψυχής του, σαν μιά άστραφτερή και άσραγιής και άτροπη πανοπλία;

Ο κ. Καλογήρου μάς μίλησε για την προσπάθεια που άρχισε εύτυχώς να γίνεται από το 1910 και ύστερα, μετά από την γενική συνέλευση των Προτεσταντικών 'Εκκλησιών των 'Ηνωμ. Πολιτειών, για την συσπείρωση όλων των Χριστιανικών δυνάμεων, επάνω από κάθε λογής δογματικής ή ιστορικής προελεύσεως διαφορές, γύρω από ένα Minimum κοινών απόψεων και σκεπών. 'Η συσπείρωση αυτή είναι βασική ανάγκη της εποχής μας, σαν μιά μορφή του πανανθρώπινου πόθου για έ-

νωση, σαν τόκωση μιᾶς ροπῆς, πού εἶναι προφανῆς σέ κάθε ἀνθρώπινη κοινωνία. Καί ὁ κ. Καλογήρου, παρά τὸ σκολιὸν τοῦ θέματος, παρὰ τὸ ὅτι βρέθηκε συχνὰ ἀναγκασμένος, γιὰ νὰ εἶναι συνεπῆς στὴν ἐπιστημονικὴ του συνείδηση νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ μέσα ἀπὸ τοὺς τραχεῖς δρόμους τοῦ Δόγματος καί τῆς θεολογικῆς δισλεκτικῆς, στάθηκε ἕνας ὀμιλητής, πού οἱ ἀκροατές μὲ πραγματικὸ ἐνδιαφέρον τὸν ἀκολούθησαν, ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, στὴν πορεία του. Ὁ λόγος του, σέ μιὰ πλούσια καί νευρώδη καθαρεύουσα, στάθηκε, κατὰ τὸ Εὐαγγελικόν: Τὸ περιπτὸν ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστὶ, λιτὸς καί παροιστατικός. Τοῦ ἔλειπαν κάθε λογῆς ρητορικὰ παιγνίδια, τὸν στόλιζε ὁμως ἡ εὐφράδεια τῆς οὐσίας, ἡ ἐπιστημονικὴ δομὴ τῆς ὕλης. Καί μόνον ὅταν ὁ ὀμιλητής ἀναφέρθηκε στὸν ρόλο πού καλεῖται νὰ παίξῃ ἡ ἀνατιλικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἔκωση τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου, μίλησε μὲ κάποια φυσικὴ συγκίνηση γιὰ τὸν ἡγεμονικὸ μέσο δρόμο, πού ἀνοίγει αὐτὴ στὴν Χριστιανικὴ πορεία, ἀνάμεσα στὸν δογματικὸ ἀπολυταρχισμό τῶν Καθολικῶν καί στίς ἀναρχικὲς ροπές, πού διασποῦν τοὺς Διαμαρτυρομένους. Μὲ τὴν ἀκατάλυτη ἱκανότητά της γιὰ κάποια ἐσωτερικὴ ἱεροπροσβολή, μὲ τὴν δημοκρατικότητά της, ἡ Ἐκκλησία μας, παρὰ τὶς ἀδυναμιεὶς της, μπορεῖ νὰ συμβιάσῃ ἀπόμεινς δυσκολοσυμβιάσαστες, νὰ κολάσῃ τὸν ἐξωτερικὸ καταναγκασμὸ τῆς δογματικῆς μονολιθικότητος, μὰ καί τὴν ἀκατάσχετη ροπὴ τῆς μεταρρυθμισμένης Ἐκκλησίας στὸ νὰ μεταβληθῇ σ' ἕνον κονιορτὸ αἰτίσεων. Νὰ παίξῃ ἔτσι βασικὸ ρόλο στὸν ἀγῶνα γιὰ ν' ἀπακτήσῃ πάλι τὸ μεγάλο παράγγελμα τῆς Ἀγάπης ὅλο του τὸν δυναμισμό καί ὄλη του τὴν ἀκτινοβολία.

Εὐχαριστοῦμε καί τὴν Ἐταιρεία καί τὸν κ. Καλογήρου γιὰ τὴν τόσο οὐσιαστικὴ προσφορά.

Α. Γ.

* * *

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Γερωγίου Χ. Χιονίδη, Ἱστορία τῆς Βέροιας (τῆς πόλεως καί τῆς περιοχῆς). Τόμος Α', σχ. 80 μ., σελ. 244.— Βέροια 1960.— Τοῦ ἴδιου, Σύνομη Ἱστορία τοῦ Χριστιανισμοῦ στὴν περιοχὴ τῆς Βέροιας, Βέροια, 1961.

Ὁ Γεωργιος Χιονίδης, εἶναι δικηγόρος

(πτυχιούχος τῆς Παντείου καί τῶν Πολιτικῶν ἐπιστημῶν Ἀθηνῶν), τ. μόνιμος ἀξιωματικὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ (Οἰκονομικῶν ὑπηρεσιῶν), καί διευθυντῆς συντάξεως τῆς μεγαλύτερης ἑβδομοδιαίας ἐφημερίδος τῆς περιοχῆς, «Φρουρὸς τῆς Ἡμαθίας».

Ἡ «Ἱστορία τῆς Βέροιας», εἶναι τὸ πρῶτο του (ὁ σ. εἶσι ηλικίας 27 ἐτῶν) ἔργο, καί κατοπλήσσει τὸν ἀναγνώστη καί τὸ μελετητὴ γιὰ τὴ μεθοδικότητα τῆς ἔρευνας καί τὴν ἐξαντλητικὴ χρησιμοποίησιν ὅλων τῶν μέχρι σήμερα πηγῶν τῆς ὑπερδισχιλιετοῦς ἱστορίας της. Ἡ βιβλιογραφία πού χρησιμοποιήθηκε ἀπὸ τὸν Γ.Χ. γὰ τὴν συγγραφὴ της, ἡ μὲν ἐλληνικὴ, κατολιμβάνει περὶ τὶς εἴκοσι πέντε σελίδες τοῦ βιβλίου, ἡ δὲ παντοδαπὴ ξένη, τρεῖς. Στίς ἀνέκδοτες πάλι πού χρησιμοποιήθηκαν πηγές, περιλαμβάνονται, ἐκτὸς ἀπὸ δώδεκα κώδικες, ἐναποκείμενοι στὴ Μητρόπολη Βέροιας, καί τρεῖς τοῦ Ναοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου, ἀλλὰ καί ἄλλες σαράντα ὀκτῶ περίπτου, πρὸ μνημοεῦει σὲ Ἱστορία του ὁ Ἀ. Σιγάφλας, καθὼς καί διάφορα ἄλλα, ξένα καί ἀτομικὰ τοῦ σ. ἀρχεῖα, λυτὰ ἔγγραφα, ἀνέκδοτες ἱστορίες τῆς Βέροιας, σημειώματα, κανονισμοί, ἀλλὰ καί παντοδαπὸ ἄλλο σχετικὸ μὲ τὸ θέμα ὕλικὸ (Ἐφημερίδες, Περιοδικά, διαθήκες κ.ἄ.).

Ὁ πρῶτος τόμος τῆς Ἱστορίας τοῦ Γ. Χιονίδη —εἶναι ἔτοιμοι γιὰ ἔκδοσιν καί οἱ Β' καί Γ' παρόμοιοι— ὑποδιαιρεῖται στὰ πρῶτα κάτου γενικώτερα μέρη: I Εἰσαγωγικὲς ἔνσεις, II Ἡ Βέροια ἐπὶ Μακεδόνων καί III Ἡ Βέροια ἐπὶ Ρωμαίων. —Οἱ εἰσαγωγικὲς ἔνσεις περιλαμβάνου ἐννέα μερικότερα κεφάλαια (θέσις καί ἴδρυσις τῆς Βέροιας, ὀρθογραφία καί ἔτυμολογία της, χρόνος κτίσεως, προϊστορικὸι ἄνθρωποι τῆς Μακεδονίας, πρῶτοι κάτοικοι). Τὸ δεύτερον μέρος, ὑποδιαιρεῖται σὲ εἴκοσι ὀκτῶ, καί τὸ τρίτον σὲ σαράντα κεφάλαια. —Ὁ τόμος αὐτός, ποικίλλεται καί μὲ εἰκόνες, γιὰ τὶς ὁποῖες ἔχει συνταχθῆ ἰδιαίτερος πίνακας· κλείνει δὲ, μὲ ἀλφαριθμητικὸ εὑρετήριο κύριων ὀνομάτων (σελ. 237 ἴσαμε 244).

Ἀπὸ τὶς πρῶτες σελίδες τοῦ βιβλίου, ἀντιλαμβάνεται ὁ ἀναγνώστης, πόσο βαρὺς ὁ μόχθος καί πόσοι πολύχρονοι οἱ κόποι πού μὲ τὴ βοήθεια βέβαια τῶν παντοδαπῶν πηγῶν κατεβλήθησαν ἀπὸ τὸν σ. γιὰ νὰ συγγράμῃ τὰ

ιστορικά της Βέροιας κατά τὸ πέρασμα εἴκοσι πέντε εἰδῶν, ξεκινώντας σὰν ἀφετηρία ἀπὸ μιὰ ἀναμφισβήτητη εὐρυμάθεια, μιὰ καταπληκτικὰ καὶ πλατεῖα κατάρτιση, κι' ἀπὸ μελέτες βόθους καὶ ἐπιστημοσύνης. Καὶ ὅλα αὐτὰ, παρὰ τὴν ἐπίγνωση ὅτι, ἡ ἀπόφαση τῆς περισυλλογῆς καὶ ἔκθεσης τοῦ ὕλικου, θὰ ἦταν γὰρ τὸ σ. «προῖον πάλης». Γιατὶ ὅποιος γνωρίζει —προσθέτει ὁ σ., πολὺ ὁμως μετριοφρονα— τὶς ἀτέλειές του, ἐνῶ σύγχρονα στερεῖται καὶ τῶν ἀντικειμενικῶν —ἰδιαίτερα τῶν οἰκονομικῶν— προϋποθέσεων, ἀσφαλῶς θὰ πρέπει νὰ σκεφθῆ πολὺ πρὶν ἀποφασίσῃ νὰ ἐργασθῆ ἐπὶ ἔτη, μὲ τελικὸ ἀποτέλεσμα νὰ καταλάβῃ τὴν ἔδρα τοῦ κρινόμενου, ὅπου τὸ ἱεροεξεταστικὸ κοινόν, ἀσχολεῖται μὲ τὸ ἀτελὲς δημιούργημά του.

Ἡ ἀπόφασί του αὐτή, δὲν ὑπῆρξε, προσθέτει ὁ σ., ἀπόρροια πνευματικῆς ἀλαζονείας, ἀλλὰ συνέπειά τῆς ἐπιθυμίας του νὰ περισώσῃ καὶ ἐπεξεργασθῆ τὸ σωζόμενο ἀρχαιολογικὸ ὕλικόν του καὶ νὰ τὸ ἐκδόσῃ, μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ βοηθήσῃ, τοὺς μὲν κατοίκους, στὸ νὰ λάβουν μερικὴ γνῶση τῆς ἱστορίας τῆς περιοχῆς, τὸ δὲ ἱστορικὸν τοῦ μέλλοντος, στὴν ἐργασία του, ἔτσι πού ν' ἀρχίσῃ ἀπὸ τὸ ἀτελὲς γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ φθάσῃ στὸ τέλειον. Καὶ τοῦτο, γιατί, γράφει ἀλλοῦ, φαίνεται, ὅτι, ἐκεῖνο πού γνωρίζουμε σήμερον, σχετικὰ μὲ τὴν ἱστορία τῆς Βέροιας, εἶναι ἐλάχιστον σὲ σχέση πρὸς τὸ ὅτι γι' αὐτὴ ἀγνοοῦμε. —Παρ' ὅλα αὐτὰ, συνεχίζει, ἐξακολούθησα τὴν ἐργασία μου, γιατί πιστεύω στὴ γνῶμη τοῦ Νειβούρου ὅτι, ἂν ἐκεῖνος πού ἀνακαλεῖ στὴ μνήμη τῶν ἄλλων γεγονότα πού λησμονήθηκαν, ἀπολαμβάνῃ τὴν χαρὰ τῆς δημιουργίας αὐτῶν πού γράφει τὴν ἱστορία τῆς πατρίδας του, αἰσθάνεται τὴν ἡδονὴν ὅτι ἐκπληροῖ ἱερὸν πρὸς αὐτὴν χρέος.

Ἡ ἐρωδὴς αὐτὴ προσπάθεια τοῦ Χ. Χιονίδη, ἀποτελεῖ, χωρὶς ἄλλο τιμητικὸν γιὰ τὴν Βέροια τίτλον καὶ προσφέρει μεγάλες στὸ τόπο ὑπηρεσίες. Πιστεύουμε δὲ ὅτι, δημοτικοὶ ἢ καὶ κλαστικοὶ ἀκόμα ὀργανισμοί, θὰ ἔπρεπε μὲ προθυμίαν νὰ βοηθήσουν τὸ συγγραφέα στὸ νὰ ἐκδόσῃ καὶ τοὺς ἄλλους δύο τόμους τῆς ἱστορίας του, πού ἐρευνοῦν ὅπως προαναγγέλλει ὁ σ., ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τοῦ θεματῶς του, τὸ Μεσαίωνα καὶ τὴν Τουρκακρατία καθὼς καὶ με-

ρικὰ ἄλλα συνεκδιδόμενα μ' αὐτοὺς σύμμεικτα, στοθμοὺς ὅλα αὐτὰ ἱστορικοὺς ἐξαιρετικοῦ ἐνδιαφέροντος, ὄχι μόνον γιὰ τοὺς Βεροιώτες, ἀλλὰ καὶ τοὺς πανέλληνες.

Ὁ Γ. Χιονίδης, μὲ τὴν ἱστορία του τῆς Βέροιας καὶ τῆς περιοχῆς, χαρίζει στὴν πατρίδα του, ἓνα ἔργο ὀλκῆς διὰ τὸ ἐνεστώδες, μνημειώδες γιὰ τὸ μέλλον καὶ τὰ πατριωτικὰ καὶ ἐθνικὰ ἐνδιαφέροντα τῶν πανελλήνων.

Καὶ μιὰ ἀκόμα πολὺτιμη μονογραφικὴ τύπου ἐργασία, μᾶς χαρίζει ὁ σ., μὲ τὸ ἐπὶ κεφαλής μνημονευόμενον βιβλίον, πού εἶναι προσφορά τοῦ στὴν Ἀδελφότητα τῆς Βέροιας Πέλεκάν, στὸ κτίσιμο Οἰκοτροφείου, γιὰ τοὺς ἀπόρους μαθητῆς τοῦ Νομοῦ Ἡμαθίας. Ἔτσι, διαλέχθηκε ἀπὸ τὸ σ. τὸ λαϊκώτερον κάπως αὐτὸ θέμα, πού γιὰ νὰ τοποθετηθῆ οἰκονομικὰ μὲ περισσότερες ἐλπίδες στὴν προθυμίαν τῶν μὲ πολυποικίλη μάρφωση Χριστιανῶν τῆς περιοχῆς, γράφτηκε ἐπίτηδες ἀπὸ τὸ συγγραφέα στὴ δημοτικὴν, καὶ ἀποφεύχθηκαν οἱ παραπομπές στὸ πλουσιότατον Ἀρχεῖον τοῦ σ. (4.000 σελίδες), χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει ὅτι τὸ βιβλίον δὲν εἶναι —γιατὶ εἶναι— σθηριγμένο σὲ ἐπιστημονικὰς βάσεις.

Στὰ χρόνια μας, γράφει ὁ σ., ὁ ὕλισμὸς καὶ τὸ ἀτομικὸ συμφέρον, εἶναι, πολὺ συχνά, τὰ κύρια κίνητρα γιὰ τὶς ἐνέργειες τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς... προσπάθειες δὲ σὰν τῆς Ἀδελφότητος αὐτῆς, προκαλοῦν ἐκπλήρη στὸ πρόσωπον καὶ σκέψεις στὸ μυαλόν.

Τὸ βιβλίον τοῦ ὁ σ. τὸ ἀφιερώνει στὴν δημοδιδασκαλίαν Κωνσταντίνου Δημητριάδου, πού ἐπὶ σαράντα χρόνια, δίδασκε, καίτοι ὑπὸ τὸ ζυγὸν τῶν Τούρκων, στὴ Βέροια κι' ἄλλες πόλεις τῆς Μακεδονίας. Εἶναι ἡ ἰδρύτρια τῆς Φιλόπτωχης Ἀδελφότητος Κυριῶν, κι' ἔλαβε μέρος στὸ Μακεδονικὸν ἀγῶνα. Γιὰ ὅλα αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν Ἑλληνοπρέπεια καὶ τὰ Χριστιανικὰ καὶ φιλανθρωπικὰ της συναισθήματα, πήρε ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία τῶν Ἀθηνῶν τὸ βραβεῖον ἀρετῆς τοῦ 1931.

Ἡ μονογραφία αὐτή, μπορεῖ κατὰ τὴ γνῶμη μας νὰ θεωρηθῆ σὰν ὑπόδειγμα καὶ πρότυπον τοῦ εἶδους της. Τὸ πρῶτον μέρος, ἀφιερώνεται στὴν ἐρευναν τοῦ Χριστιανισμοῦ τῆς Βέροιας καὶ τῆς περιοχῆς, ἀπὸ τὸ 50 μ.Χ. ἕως σήμερον (σελ. 13—32). Τὸ δεύτερον,

σταύς ξαϊκουστους Βεροιώτες, τούς Ναουσαί-
αυς ιερωμένους και αγίους, που πέρασαν η
έμειναν στην περιοχή της Βέροιας (σελ. 33—
44). Το τρίτο, στα Μοναστήρια της περιοχής
της Βέροιας (σελ. 45—64) και το Δ' στις
'Εκκλησίες της (σελ. 64—71). Όλα αυτά
τα θέματα εξευνώνται από το σ. κατά τρό-
πο έπαγωγό και με πληρότητα.

Για το έργο του αυτό, —σελ. 72, σχ. μ.
80— που όλες του οι εισπράξεις θα διατε-
θούν για την άποπεράτωση του Οικοτροφείου
της προαηνημονευόμενης 'Αδελφότητας, ο σ. ά-
νακηρύχτηκε μεγάλος εύεργέτης της.

Δ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑΣ

Ν. Π. Δελιαλή. 'Εφόρου της Δημοτικής
Βιβλιοθήκης Κοζάνης, ανάπτυπο από το Β'
τόμο της «Οικοδομής», 'Επετηρίδας της 'Ι.
Μητροπόλης Σερβίων και Κοζάνης.— Κο-
ζάνη, 1960.

Και μία ακόμα, αρχαιακής μορφής σημαν-
τική συμβολή στην 'Εκκλησιαστική 'Ιστορία
της Κοζάνης, μάς χαρίζει ο άκαταπόνητος έ-
ρευνητής της, Ν. Π. Δελιαλής. 'Η με τον έπι-
κεφαλής τίτλο έργασία του αυτή είναι συνέ-
χεια δύο άλλων που προηγήθηκαν: Α' περί
του 'Επισκόπου Μελετίου και Β' περί των
χριστοκεντήτων άμφίων του 'Ι. Ναού του 'Α-
γίου Νικολάου Κοζάνης. Περιλαμβάνει δέ δύο
μέρη: Λεπτομερειακότατη περιγραφή των ιε-
ρών σκευών της αυτής 'Εκκλησίας και άλλων
τινών άντικειμένων σελ. 201—216 που συνο-
δεύεται και με σαράντα δύο φωτοτυπίες και
φωτογραφίες τους (σελ α'—λγ'), και τα οί-
κοημικά της αυτής 'Εκκλησίας, των έτών
1746—1782, (σελ. 217—272).

Όλες αυτές οι προσπάθειες του Ν. Π. Δε-
λιαλή, είναι —όπως και οι προηγούμενες—
προϊόντα ένθεου ζήλου και άνεξάντλητης στορ-
γής προς την άποσταλή του. —'Από τη θέ-
ση του δέ αυτή, ο σ., εύχαριστεί θεομά το
Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Σερβίων και Κο-
ζάνης κ.κ. Διανώσιο, «λίαν τιμητικώς παραχω-
ρήσαντα εις αυτόν τας σελίδας των αξιολόγων
'Επετηρίδων αυτού».

Δ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑΣ

Φιλαρέτου Βιτάλης: «'Η Μονή Ζα-
λόγγου, 1960.

Δέν είναι μόνον ένας θαυμάσιος άνθρωπος

ο Φ. Βιτάλης, αλλά ταυτόχρονα και ένας βα-
θύτερος πνευματικά φωτισμένος δημιουργός
που έντατικά και ακούραστα εργάζεται στο
πεδίο των γραμμάτων, με την άγάπη του
πνευματικού ανθρώπου, από την όποία μακά-
ρι να έμπέονταν κι' άλλοι κληρικοί.

Κυκλοδότης στην καταγωγή, κουβαλάει
στη ψυχή του τον πνευματικό σπόρο του πό-
που του, κι' είναι δεμένος με την παράδοση
του Αιγαίου που την αγαπάει και την συνε-
χίζει, καθώς έντροφά, μελετά, γράφει και κα-
ταπιάνεται και στον τομέα της 'Ιστορικο—έκ-
κλησιαστικής βιβλιογραφίας στον όποιο ύπολο-
γίσιμη είναι ή μέχρι σήμερα έκδοθείσα έργα-
σία του, και αίσιόδοξη ή προοπτική ούσιαστι-
κώτερης προσφοράς του.

Το τελευταίο βιβλίο του «ή 'Ιερή Μονή
Ζαλόγγου» ('Αθήναι 1959 σελ. 196) είναι μια
ιστορική περισπούδαστη, σοβαρή, πολύτιμη
και αρκετά έπιμελημένη έκδοση γύρω από την
Μονή του Ζαλόγγου.

Βασίζεται σε έρευνες, αρχαιακά στοιχεία
και αυθεντικές πληροφορίες 'Ιστορικών και
χρονικογράφων που ο Β. μ' έπιμέλεια συγκεν-
τρώνει ταξινομεί και δένει σ' ένα ώραίο σύν-
λο ύφους, λόγου, παρατήρησης και πειστικό-
τητας, ύμνος στο βωμό της θυσίας των Σου-
λιωτιστών και συμβολή σπουδαία στην 'Ιστο-
ρία μας, στην ιστορία των τόπων και ειδικώ-
τερα στην ιστορία και την τουριστική προδο-
λή της «εύάνδρου 'Ηπείρου», από την όποία θα
πρέπε: ιδιαίτερα να έξαρθή κι' έκτιμηθή.

Γιατί το βιβλίο του Β. όπως δήποτε κλεί-
νει μέσα του και στοιχεία κηρυγματικά της
όμοφιάς της 'Ηπείρου, που όσο και να θέ-
λουν ν' άμφισθητούν μερικοί έχει, και που ά-
ξίζουν της γενικής προσοχής.

Το βιβλίο σπαλισμένο με πολλές φωτο-
γραφίες, το προλογίζει ο Δεσπότης Πρεβέζης,
κι' ο συγγραφέας μέσα σε είκοσι κεφάλαια
μιλάει με λεπτομέρειες και χωρίς περιπλο-
γίες για την πρώτη γέννηση της Μονής των
Ταξιαρχών των Η' μ.Χ. αιώνα, για τον χα-
ρακτήρα του, το διοικητικό προσωπικό του
την παρουσία και τις προσπάθειες άρπαγής
και διασώσεώς της που έγιναν, για την κοι-
νωνικο—έθνική δράση της, για τους εύεργέτες
τους ναούς και τα μετόχια της, δημοσιεύει τε-
λευταία έντυπώσεις διαφόρων έπισκοπετών όπι

τὸ «Λεύκωμα» τῆς μονῆς, καὶ γενκὰ ἐξετάζει τὴν τύχη τῆς μέσα στὸ χρόνο.

Ἰδιαίτερα στέκεται στὶς προσπάθειες ποὺ κατεβλήθησαν γιὰ τὴν ἀνακαίτισιν τῆς ἀπὸ τὸν Μητροπολίτη Πρεβέζης στὸν ὁποῖο καὶ ἀφιερώνεται τὸ βιβλίον, καὶ γιὰ τὴν πρώτη ἰδέα ἀνεγέρσεως μνημείου στὸν ἱερὸ βελάχο, γιὰ τοὺς ἀγῶνες καὶ τὶς προσπάθειες ποὺ ἔγιναν γι' αὐτὴν τὴν ἐπιτυχία, καὶ ποὺ ἐπὶ τέλους καρποφόρησαν.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΟΥΚΕΛΑΤΟΣ

Βασίλη Κρασίτη: «Ταξίδι στὴν Ἡπειρο», Αθήνα, 1960.

Ἡ ταξιδιωτικὴ λογοτεχνία εἶναι ἀπ' τὰ πιὸ δύσκολα καί, ἂν τραβήξει κανεὶς κάπως βοθύτερα, εἶναι ἀκόμα χωρὶς μεγάλους ἐκπροσώπους. Ζητάει ποιότητα ὑψηλῆς αἰσθητικῆς καὶ ἀναγωγῆς στὴν ἐσωτερικὴ ζωὴ τῆς ὑπόστασης ἐνὸς χώρου. Τὸ τοπίο, τὸ φῶς, οἱ ἄνθρωποι, ἡ ἱστορία, τὰ ὄνειρα, τὸ παρελθόν, μ' ἓνα λόγον ὅλη ἡ διάχυτη ἐσώψυχη συνειδητὴ καὶ ἀσύνειδη ζωὴ τοῦ δέκτη (συγγραφέα) πρέπει νὰ συγκροτηθοῦν σ' ἓναν πίνακα. Αὐτὸ πιστεύω δὲν μᾶς δόθηκε καθαρὰ ὡς τώρα. Κι' ἔτσι, ἡ κάθε προσπάθεια στὸ τομέα τῆς ταξιδιωτικῆς λογοτεχνίας εἶναι μιὰ παρουσία ποὺ ἐνδιαφέρει ξεχωριστά.

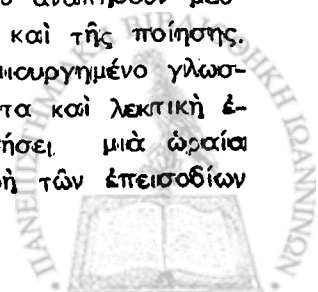
Τὸ «Ταξίδι στὴν Ἡπειρο» τοῦ Β. Κρασίτη, ἐξεταζόμενο κάτω ἀπ' τὸ πρίσμα τῶν ἀξιώσεων ποὺ ἀναφέραμε, παρουσιάζει δυὸ ἰσοβαρεῖς πλευρῆς, ἀντίθετες ὡς πρὸς τὴν εἰδικὴ ἀξία τους: Χρησιμότητα γιὰ ἓναν ποὺ περιηγεῖται τὴν Ἡπειρο καὶ ἀδυναμία ὡς πρὸς τὴν αἰσθητικὴ δίκονομία, τὴν λογοτεχνικὴ οἰκοδομὴ καὶ πληρότητα. Ἔχει πολὺ μὲν στὴν συγκέντρωση τῶν πληροφοριακῶν στοιχείων, ποὺ κυριολεκτικὰ κατακλύζουν τὸ κείμενο, καθὼς κι' ἓνα ὑπερβολικὸ λυρικὸ φορτίο λέξεων. Πράγματα ποὺ, ἀνάλογα μὲ τὶς ἀξιώσεις τοῦ ἀναγνώστη, βασιάνουν καὶ διαφορετικά. Μοιάζει πιὸ πολὺ μὲ μιὰ ταξιδιωτικὴ — ἱστορικὴ — ἐγκυκλοπαιδικὴ γενικὴ ἐπισκόπηση τοῦ Ἡπειρωτικοῦ χώρου, γραμμὴν μὲ ποιητικὴ διάθεση. Σὰν ἐκτοση περιγραφῆς καλύπτει τὴν πρόθεσή του κι' ἐξοπλεῖ ὅπωςδήποτε τὸ θέμα γιὰ τὸν ἀναγνώστη ποὺ δὲν ζητάει τὸ ταξίδι αὐτὸ κυρίως μέσα στὴν ψυχὴ τοῦ συγγραφέα. Ἔτσι, γιὰ τὸ πολὺ κοινὸ, τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι καὶ πολὺ χρήσιμο καὶ πολὺ καλὸ σὰν κείμενο. Ἔχει ὅλα τὰ στοιχεῖα καθὼς καὶ τὴν

λυρική διάθεση τοῦ συγγραφέα, γιὰ ἓνα ἀντικειμενικὸ περπάτημα στὴν Ἡπειρο, χωρὶς τὴν κούραση ἀπ' τὴν πυκνότητα τῶν ἱστορικῶν καὶ περιστασιακῶν γνώσεων ποὺ γιομίζουν τὸν τόπο τοῦτο. Κι' ἓνα ταξίδι ποὺ ξεκινάει ὄχι μονάχα ἀπ' αὐτὸν ποὺ τὸ ἀπικχεῖ, ἀλλὰ κι' ἀπ' τὴν βοήθεια τῆς βιβλιοθήκης — δηλαδή ποὺ δὲν στηρίζεται ἀποκλειστικὰ στὴν προσωπικὴ ἐντύπωση καὶ στὴν μετουσίωσή της σὲ μορφὴ ζωῆς αὐτοδύναμης χωρὶς τὴν ἀπίπτωση ἐπήρειας διατυπωμένων ἱστορικῶν προηγουμένων — παρουσιάζει πάντοτε καὶ τὴν ἀνάγκη τῆς πληρότητας καὶ τῆς ἀκρίβειας ὡς πρὸς τὸ ἱστορικὸ ἀντίκρουσμα. Βέβαια, τὸ λογοτεχνικὸ ἔργο δὲν πρέπει νὰ κυττάζεται ὡς ἱστορικὸ, ἀλλά, στὴν προκειμένη περίπτωσι, ὁ Β. Κρασίτης ἐξετάζει τὸν ἡπειρωτικὸν χῶρον καὶ κάτω ἀπ' τὸ πρίσμα τῆς ἱστορικῆς γνώσης. Στὸ σημεῖο τοῦτο, ἂν καὶ δὲν ἔχομε ἀρμοδιότητα, θὰ θέλαμε, ἐν τούτοις, νὰ παρατηρήσουμε πὼς μιὰ καὶ γίνεται ἐκτεταμένη βιβλιοχρησία, θὰ εἶπαν σὲ βάρος τῆς ἀριότητος τοῦ βιβλίου τοῦ ἢ μὴ παραπομπῆς σὲ ὅλα τὰ συγγράμματα ἐκεῖνα ποὺ ἀναφέρονται στὴν ἱστορία τῆς Ἡπείρου. Τονίζουμε τοῦτο σὰν ἀνάγκη χωρὶς νὰ ξέρουμε ἂν ὁ Β. Κρασίτης ἀφήνει ἢ δὲν ἀφήνει κενὰ ἄξια λόγου. Πάντως, τὸ «Ταξίδι στὴν Ἡπειρο», (τὸ τελευταῖον ἔργο τοῦ συγγραφέα), σημειώνεται στὸ ἐνεργητικὸ τῆς λογοτεχνικῆς του παραγωγῆς καὶ ἀποτελεῖ ἓνα χρήσιμο καὶ καλὸ ἔργο γιὰ τὴν ἡπειρωτικὴ βιβλιοθήκη.

✽

Στέργιου Βαλιούλη: «Ἐνας Βασιλιάς χωρὶς... τάκτ» (Αἴας ὁ Οἰλέως), Θεσσαλονίκη, 1960.

Μὲ χοντροκαμμένο, ἀδρὸ λαϊκὸ χιούμορ, χωρὶς νὰ πέφτει ποθενὰ στὸ κατώτερον ἀπειο, ὁ Στέργιος Βαλιούλης ἐφτιαξε ἀπ' τὰ ὁμηρικὰ ἔπη μιὰ χυμώδη καὶ γιομάτη νεῦρο μυθιστορηματικὴ παράφραση μὲ θέμα τὸν ὁμηρικὸ Αἴαντα, τὸν ἡγεμόνα τῶν Λακρῶν. Στὸ βιβλίον τοῦτο, χάρις στὴν πνευματικὴ πληρότητά καὶ τὸν ὄριμον σαρκασμὸ, ὑπάρχει μιὰ εὐρύτερη κριτικὴ ἐπισκόπηση τῆς ἠθικῆς τῶν πολλῶν, ἀκόμα καὶ κείνων ποὺ ἀναπνεύουν μέσ' ἀπ' τὴν γοητεία τῶν μύθων καὶ τῆς ποίησης. Ὁ συγγραφέας, ἔχοντας δημιουργημένον γλωσσικὸ ὕψος, ἀκύμαντη ἀπλότητα καὶ λεπτὴ ἐμπάρκεια, καταρθώνει νὰ στήσει μιὰ ὠραία φαντασία ἀνάμεσα στὴ ροὴ τῶν ἐπεισοδίων

πού σκηνοθετεί τον χώρο και τα πρόσωπα όχι στις διαστάσεις του όμηρικού έπους, αλλά σε καταληπτή μορφή για τον τωρινό άνθρωπο. Στην δικοδομή καθώς και στην εξέλιξη του μύθου, ο Σ. Β. κινείται χωρίς φόβο και βάζει την δική του προσωπικότητα. Πράγματα πού, κατά συνέπεια, φτιάχνουν ένα αυθύπαρκτο και αυτόδυναμο έργο τέχνης. Τέλος, σημειώνουμε πως η έκλογη του Αϊάντα του Λοκρού δεν είναι χωρίς βαθύτερα κριτήρια. Μονάχα στην ώμη άπειθαρχία των τύπων, στην γυμνή, την βάρβαρη αλήθεια —την έστω και προκλητική— είπαν δυνατόν να σταθεί ο συγγραφέας για να σαρκάσει, για ν' άρηθεί, για να φτάσει ως την άκρεια έννοια της ανάγκης. Και μπορούμε να πούμε πως η πρόθεση αυτή —μοναδική για να χωρέσει τις πικρές εμπειρίες ενός μεταπολεμικού ανθρώπου— καλύπτεται δώ κατά τον όμορφώτερο και κατά τον πληρέστερο τρόπο. Το βιβλίο αυτό πρέπει να διαβαστεί. Είναι μιάν άλλη θεώρηση πού δεν προσδίνει —δεν υπάρχουν αυθαίρετες απομακρύνσεις άπ' τον Όμηρο—, αλλά δικαιώνει το αιώσιο έπος.

Λάμπρου Μάλαμα: «Πουλιά των Καταιγίδων» (διηγήματα), Γιάννινα, 1960.

Ο Λ. Μάλαμας, χωρίς περιγραμμές και σχεδόν χειρωνακτά, έχει κάμει υπόθεση ζωής την πρόσμιξη του επίουσίου με την πνευματική δημιουργία. Αποτέλεσμα της πάλης πού έκαμε για να κατανικήσει τις περιστασιακές αντιξοότητες και τα εμπόδια (πού στις περιπτώσεις αυτές είναι για τους πολλούς άξεπέραστα) είναι τα «Πουλιά των Καταιγίδων». Ο χώρος όπου κινείται είναι ή ίδια ή ζωή (όπως αυτή υπάρχει στους άπλους ανθρώπους), τοποθετημένη στο δικό του κέντρο —πολλές φορές μάλιστα με κάποια υπερβολική άκρίβεια—. Γι' αυτό, κι' οί ήρωές του, στημένοι με ρεαλισμό, είναι χαραγμένοι με κάποια εύρύτητα και έχουν όπωσδήποτε μιάν άποσταλή: ν' άνοκατατάξουν και να έξυγιάνουν την κοινωνία. Αυτές οί ιδέες και οί αντιλήψεις, ριγμένες μέσα σ' ένα κλίμα σοματικής ήθικής έξαρσης πού άγγίζει τα όρια μιάς ήθικοπαραινετικής λογοτεχνίας, φτιάχνουν έναν κόσμο πολυπληθή, τυλιγμένο με μιάν διαυγή χροιά λαϊκότητας, πού θέτει μεγαλεπήβολα σχέδια και, πού έν ταυτώ, πάνω στα σχέδια αυ-

τά, θέτει και για τον ίδιον τον συγγραφέα έξισου μεγάλα προβλήματα. Είναι άκριβώς τα επίμαχα θέματα για την έκφραση, για την μορφή, για την αισθητική, πράγματα πού, κατά τις δικές μας άπόψεις, προκαλούν αντίρρησης. Γιατί, ένω ο Λ. Μάλαμας έχει καλλιεργημένη εύαισθησία και βαθύ λαϊκό αισθητήριο πού του δίνουν την δυνατότητα να «πιάσει» την διάχυτην ύπόσταση της ζωής και τα εύρύτερα αίτήματα των ανθρώπων —κι' αυτά είναι άπ' τα σημαντικώτερα προσόντα ενός συγγραφέα—, δέν υποτάσσει την συγγραφή του στην άναγκαία δοκιμασία της έπιλογής, του λεκτικού και της άφάιρσης, ώστε να πυκνώσει τα δραματικά και λυρικά στοιχεία πού διαθέτει έν άφθονία. Κι' έτσι, —κατά την γνώμη μας πάντοτε— παρασύρεται σε μιάν άναπόφευκτη έκταση πού έχει σαν συνέπεια την άρραίωση και το όχι άπολύτως ώφέλιμο φορτίο, πράγματα πού, καθώς συντείνουν στον τονισμό των ιδεών και της άγαθής προαίρεσης του συγγραφέα, μειώνουν την υποβολή πού έκπέμπεται άπ' την ζωή των ήρώων του. Άκόμα κι' ή γλωσσοπλαστική, πού κάνει συχνά για να έκφράζει σύνθετες συναισθηματικές καταστάσεις, είναι για έναν συγγραφέα κάτι το επικίνδυνο, ιδιαίτερα τώρα πού ή γλώσσα μας έχει έκαθαριστεί άπ' όλα τα άναφομοιωτά λεκτικά στοιχεία του παρελθόντος. Ωστόσο, δέν θα πρέπει να νομισθεί πως ο Λ. Μ. γράφει έτσι άπό έλλειψη έλέγχου. Γράφει έτσι γιατί προσθεύει πως κι' ή τέχνη, μιάν και ξεκινάει άπ' την συγκεκριμένη πραγματικότητα, δέν πρέπει να διαφέρει άπ' αυτήν και στην μορφή. Έδώ είναι πού διαφωνούμε, γιατί πιστεύουμε πως ή Τέχνη, ως έκφραση της ζωής, πρέπει να πάσει άπ' αυτήν μονάχα ό,τι δέν είναι καθημερινό και μονάχα ό,τι βιώνεται στον καλλιτέχνη, ώστε να δυνηθεί, κατόπιν, να δοθεί με δική του μορφή, αναγόμενο στην ζωή της πνευματικής σφαίρας. Πέρ' άπ' τις αντιλήψεις αυτές, πιστεύουμε πως ο βιοπλαστικός αυτός συγγραφέας, κατέρχεται με συνείδηση πνευματικής άπαστολής και με ταλέντο πού υπόσχεται πολλά. Γνωρίζει τις χαρές, τις λύπες και τα γεύεται και τα κάνει ζωή της ίδιας της δημιουργίας του.

Δ. ΚΟΚΚΙΝΟΣ

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

ΕΥΟΙΩΝΑ ΣΗΜΕΙΑ

Δέν μᾶς δίδεται συχνά ἡ εὐκαιρία νὰ μιλήσουμε γιὰ σημαντικὰ ἔργα ἢ γιὰ ξεχωριστὰ γεγονότα στὴν περιοχή τοῦ θεάτρου. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ ἐλπιδοφόρες ἐνδείξεις πού ἐμφανίστηκαν τὸν τελευταῖο καιρὸ, δημιουργοῦν ἓνα αἰσθημα αἰσιοδοξίας σὲ ὅσους ἀγαποῦν τὴν ἑλληνικὴ σκηνὴ καὶ μοχθοῦν γιὰ τὴν προκοπὴ τῆς.

Μὲ τὴν ἴδρυση τοῦ Κρατικοῦ Θεάτρου Θεσσαλονίκης (συνεχίζονται οἱ ἐνέργειες γιὰ τὴν δημιουργία καὶ Λυρικῆς Σκηνῆς στὴν συμπρωτεύουσα), τὴ μείωση τῆς φορολογίας, τὴν κατάργηση τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀδείας καὶ τὴν ἐπίλυση διαφόρων ἄλλων ἐπαγγελματικῶν προβλημάτων, ἄρχισε νὰ πνέει ἓνας καινούριος ἀνεμος, ἓνα πνεῦμα ἀλλαγῆς. Οἱ ἄνθρωποι τοῦ θεάτρου ἀγωνίζονται, τὸ Κράτος δείχνει μιὰ κάποια προσοχὴ καὶ τὸ κοινὸ δὲν ἀδιαφορεῖ. Θὰ συνεχιστεῖ ἄραγε ὁ προοδευτικὸς αὐτὸς ρυθμὸς, θὰ συστηματοποιηθοῦν οἱ προσπάθειες; Οἱ ἐπὶ μέρους βελτιώσεις θὰ μᾶς ὀδηγήσουν στὴ θεατρικὴ ἀναγέννηση πού ὀνειρευόμαστε; Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ξέρει. Γιατὶ ὅσα κι' ἂν ἐγίναν ὡς τώρα, δὲν ἐξαρκοῦν μόνον τοὺς γιὰ ἓνα τόσο μεγάλο σκοπὸ. Οἱ δὲ βασικὰς προϋποθέσεις (ντόπια δραματογραφία καὶ θεατρικὴ στέγη στὴν ἐπαρχία) δὲν ἀντιμετωπίστηκαν ἀκόμα στὰ σοβαρά.

Ὡστόσο, καταγράφουμε γιὰ τὴν ὥρα τὰ εὐοίωνα σημεῖα πού παραναφέρουμε καὶ περιμένουμε τὴν οὐσιαστικὴ ὁλοκλήρωσή τους.

Κοντὰ σ' αὐτὲς τὶς εὐχάριστες διαπιστώσεις, πρέπει νὰ ἀναφέρουμε δυὸ ἄλλα ἱκανοποιητικὰ στοιχεῖα, πού θὰ μᾶς ἀπασχολήσουν ἀμέσως πιὸ κάτω: τὴν ἐμφάνιση ἐνὸς πολὺ ἀξιόλογου συγγραφέα, τοῦ Φρείντριχ Ντύρρενματ καὶ μιᾶς ντόπιας θεατρικῆς προσπάθειας, πού κάνει τὸ θέατρο «Πορείας».

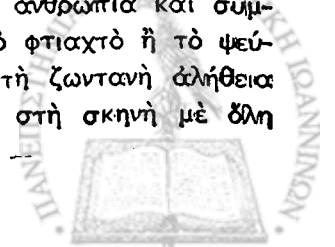
Θέατρο «ΕΘΝΙΚΟ» — «Ἡ ἐπίσκεψη τῆς γηραιᾶς κυρίας» τοῦ Φρείντριχ Ντύρρενματ.

Τραγικὴ κωμωδία, ὀνομάζει ὁ Φρ. Ντύρρενματ τὴν «Ἐπίσκεψη τῆς γηραιᾶς κυρίας» του, πού ἀνέδρασε τὸ Ἐθνικὸ Θέατρο μὲ τὴν Κατίνα Παξινού καὶ τὸν Ἀλέξη Μηνωτῆ στοὺς

πρώτους ρόλους. Τὸ ἔργο καὶ ἡ παράσταση ἀποτελοῦν δυὸ ἀξιόλογα γεγονότα γιὰ τὴν μέτρια ὡς τώρα θεατρικὴ περίοδο πού περνάμε κι' ἀξίζει νὰ ὑπαγοχαρμίσουμε τὴν ἐπιτυχία πού σημείωσαν καὶ τὰ δυὸ.

Ὁ Φρείντριχ Ντύρρενματ, εἶναι ἓνας καινούριος Εὐρωπαϊὸς συγγραφέας καὶ μολονότι δὲν ἀνήκει στὴ «σημερινὴ πρωτοπορία» ὅπως λέει ὁ ἴδιος, εἶναι παγκόσμιος γνωστὸς καὶ τὰ ἔργα του παίζονται παντοῦ μὲ ἰδιαίτερη ἐπιτυχία. Γεννήθηκε στὸ γερμανόφωνο τμήμα τῆς Ἑλβετίας κι' ἀφοῦ στὴν ἀρχὴ προσπάθησε νὰ γίνεῖ ζωγράφος κι' ὕστερα φιλόσοφος, ἀφοσιώθηκε ἀπ' τὸ 1945 στὸ θέατρο, γράφοντας μιὰ σειρά ἔργα, μοντέρνα κι' ἀντιπροσωπευτικὰ τῆς ἐποχῆς μας. Μορφωμένος πλατειᾶ καὶ προικισμένος μὲ ἰσχυρὸ θεατρικὸ ταλέντο, θεωρεῖται ὁ καλλίτερος νέος δραματογράφος τοῦ τόπου του καὶ μιὰ ἀπ' τὶς πιὸ ἀξιόλογες δυνάμεις τοῦ σύγχρονου θεάτρου.

Τὴν «Ἐπίσκεψη τῆς γηραιᾶς κυρίας» τὴν ἔγραψε καὶ τὴν παρουσίασε στὰ 1956 καὶ εἶναι τὸ ἔργο πού τὸν καθιέρωσε σ' ὅλο τὸν κόσμον. Ἡ σύλληψη καὶ ἡ ἐκτέλεση τῆς τραγικῆς αὐτῆς δράμας ἔχει γιὰ θεματικὸ ἄξονα τὴν σκληρὴ ἐκδίκηση μιᾶς ζάπλουτης γυναίκας, πού ξαναγυρίζει στὸ Γκυλέν, τὸ φτωχὸ χωριὸ πού γεννήθηκε, μὲ σκοπὸ νὰ ἐκδικηθεῖ τὸν ἄντρα πού τὴν πρόδωσε καὶ τῆς κατάστρεψε τὴ ζωὴ. Τὸ χεῖμα τῆς δίνει τὴ δύναμη νὰ πετύχει ὅ,τι σχεδίασε, ἀφοῦ προηγουμένως ἐξαγοράζει μ' αὐτὸ τὴν ἐξουσία, τὴ δικαιοσύνη, τὸν ἀνθρωπισμὸ κι' ὅλες τὶς φτωχίες κι' ἀδύνατες ὑπάρξεις τῆς περιοχῆς. Ὁ ἔξυπνος διάλογος, ἡ καλοφτιασμένη ἀρχιτεκτονικὴ καὶ ἡ δραματικὴ ἀτμόσφαιρα πού δημιουργεῖ ὁ συγγραφέας αἰχμαλωτίζουν τὴν προσοχὴ τοῦ θεατῆ καὶ τὸν προβληματίζουν συνεχῶς, ἀπ' τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος. Οἱ ἀληθινὸι χαρακτήρες, οἱ συγκρούσεις καὶ οἱ καταστάσεις τοῦ ἔργου, καθὼς τὶς διαπερνᾶ τὸ παρατηρητικὸ βλέμμα τοῦ Ντύρρενματ μὲ πνεῦμα σαρκαστικὸ ἀλλὰ μὲ πολλὴ ἀνθρωπιὰ καὶ συμπόνια, δὲν ἔχουν τίποτα τὸ φτιαχτὸ ἢ τὸ ψεύτικο. Ξεπηδοῦν μέσα ἀπ' τὴ ζωντανὴ ἀλήθεια τῆς ζωῆς κι' ἐμφανίζονται στὴ σκηνὴ μὲ ὅλη

τήν πειστικότητα τῆς θεατρικῆς γλώσσας. Τὸ θέμα αὐτὸ στὰ χέρια ἐνὸς ἄλλου συγγραφέα θὰ γινόταν ἴσως καταθλιπτικὴ τραγωδία ἢ ξεκαρδιστικὴ κωμωδία. Ὁ Ντύρρενματ ὅμως σὰν ἐμπνευσμένος δημιουργὸς δὲν στέκεται στὴ μονομέρεια καὶ τὸν φαρμαλισμὸ. Βλέπει τὴ ζωὴ πρismaticά, πολύπλευρα καὶ ἡ μαρτυρία του εἶναι ἀληθινή. Δὲν γράφει ἔργα μὲ θέση, ὅπως δήλωσε ὁ ἴδιος σὲ μιὰ συνέντευξή του. Οὔτε καὶ γράφει μὲ τὸ στενὸ ἐπαγγελματικὸ πνεῦμα τῶν φαρσογράφων, πού ἡ μόνη ἐπιδιώξή τους εἶναι νὰ βγάλουν τὸ «ψωμάκι» τους. Στέκει ἀγρυπνῶς κι' ἐλεύθερος πνευματικὸς δέκτης, ἔτοιμος μέσα στὴν ἐποχὴ του καὶ μέσα στὴν τέχνη του. «Παρασταίνω ἀνθρώπους, ὄχι μαριονέτες, μιὰ πράξη, ὄχι μιὰν ἀλληγορία, παρουσιάζω ἕνα κόσμον κι' ὄχι ἕνα ἠθικὸ δίδαγμα...» τονίζει ἀναφορικὰ μὲ τὴν «Ἐπίσκεψη τῆς γηραιᾶς κυρίας». Κι' ὅμως πολλοὶ θέλησαν νὰ δοῦν στὴν τρίπρακτὴ αὐτὴ κωμωδία, πότε τὴ Δικαιοσύνη, πότε τὸ σχέδιο Μάϊνσουλ, τὴν Ἀποκάλυψη ἢ καὶ τὴν ἀρχαία Μήδεια ἀκόμα, σὲ μοντέρνα ἐκδοσὴ. Κοντὰ σ' αὐτὰ θὰ μπορούσαν νὰ ὑποστηριχτοῦν κι' ἄλλα παρόμοια, γιὰ τὸ ἔργο κρύβει ἕνα μεγάλο μέρος ἀπ' τὴν πολύπτυχὴ ἀλήθεια τοῦ καιροῦ μας. Ἴσως αὐτὸ νὰ εἶναι ἄλλωστε, τὸ βασικὸ χαρακτηριστικὸ τῆς ἀρτιωμένης δημιουργίας, τὸ πολλαπλὸ καθρέφτισμα τῆς ζωῆς, σὲ πλατεῖα καὶ συνθετικὴ σύλληψη.

Τὸ παράλογο, πού κατὰ τὸν Ντύρρενματ «εἶναι ἡ ποιητικὴ καὶ σκληρὴ στιγμή τῆς ὑπαρξήσεως» κι' ἀποτελεῖ κυριαρχικὰ τὸ πνευματικὸ πλαίσιο τῆς σύγχρονης πρωτοποριακῆς σκέψης καὶ δραματογραφίας, ἐμφανίζεται μέσα σ' ὁ ἔργον, μὲ τὴν ἴδια ἀναλογία πού παρουσιάζεται καὶ στὴ ζωὴ. Σὰν ἕνα τμῆμα του, καμμάτι ἀναπόσπαστο κι' ἀπὸ πολλὰς πλευρὰς ἀποκαλυπτικὸ. Κι' ἀκόμα, σύμφωνα μὲ σχετικὴ ὁμολογία τοῦ συγγραφέα, ἐκτὸς ἀπ' τὸ παράλογο ὑπάρχει τὸ παράδοξο, πού τὸν ἔλκει καὶ τὸν γοητεύει. Ἡ ἐπιστροφή τῆς κ. Ζαχαροσιάν δὲν ἔχει τίποτα τὸ παράλογο ἢ τὸ παράδοξο. Εἶναι πολὺ φυσικὴ καὶ τὸ αἶσθημα ἐκδίκησης σκληρὸ βέβαιον κι' ἔξω ἀπ' τὸν ἠθικὸ κανόνα, ἀλλὰ ὅπωςδήποτε μέσα στὸν κύκλον τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς. Τὸ παράλογο καὶ τὸ παράδοξο κάνουν τὴν ἐμφάνισή τους ἀπ' τὴ στιγμή πού ἡ ἐκδίκηση τῆς γηραιᾶς κυρίας γίνεται συγκεκριμένη πρόταση στοὺς κατοίκους

τοῦ Γκυλέν κι' ἀρχίζει ἡ συναλλαγὴ γιὰ τὴ ζωὴ ἐνὸς ἐμποράκου καὶ μὲ ἔπαθλον ἕνα ἐκαπαμμύρο δολλάρια, δωρεὰ στὸ πεινασμένον χωριό. Δὲν χρειάζεται νὰ πούμε ὅτι πετυχαίνει ὁ σκοπὸς τῆς ἀδυσώπητης γριάς, πού φεύγει κουβαλώντας μέσα σ' ἕνα φέρετρο τὸ πτώμα τοῦ πρώτου ἐραστή της. Ἔτσι ὁ κύκλος ὀλοκληρώνεται πάνω σὴ σκηνή, μὲ τὴν ἴδια σκληρὴ παντοδυναμία πού ὀλοκληρώνεται καὶ στὴ καθημερινὴ ζωὴ.

Τονίσουμε ἰδιαίτερα τὶς σχέσεις τοῦ ἔργου μὲ τὴ ζωὴ, γιὰ νὰ φανεῖ καθαρότερα ἡ συνθετικὴ δύναμη τοῦ συγγραφέα. Ἡ ἐκφραστικὴ του πληρότητα, πού κάνει τὸν θεατὴ νὰ νιώθει, καθὼς φεύγει ἀπ' ὁ θεάτρο, ὅτι παρακολούθησε ἀναπλασμένον τὸν ἑαυτό του ἢ τοὺς συνανθρώπους του. Ὅτι παραβρέθηκε μάρτυρος σὲ μιὰ εὐγλωττὴ ἀποκάλυψη, ὅτι ἔρριξε τὴ ματιὰ του σ' ἕναν καθρέφτη στανταλικῆς κατασκευῆς, παρ' ὅλο πού ὁ Ντύρρενματ δὲν θητεύει στὸν ξεπερασμένον πιά νατουραλισμό, αὐτε καν στὸν καθαρὸ ρεαλισμό.

Ἡ παράσταση, μὲ ἀνάγλυψη τὴ σφραγίδα τῆς σκηνοθετικῆς ὀριμότητος τοῦ Ἀλέξη Μικωτῆ, στάθηκε στὸ πνευματικὸ ὕψος τοῦ ἔργου. Κυριάρχησε βέβαιον τὸ δραματικὸ στοιχεῖο, πράγμα πού δὲν ἔπρεπε νὰ τονιστεῖ τόσο πολὺ, ἀλλὰ ἡ ἐρμηνεία στὸ σύνολο τῆς δὲν ζημιώθηκε. Θὰ εἶταν ἀκόμα πιὸ εὐτυχισμένο τὸ ἀποτέλεσμα, ἐὰν ἔκαναν πιὸ ἐντονὴ τὴν παρουσίαν τους τὰ κωμικὰ καὶ σατυρικὰ στοιχεῖα. Γιὰ τὸ ὅσο κ' ἂν εἶναι «τραγικὴ κωμωδία» παραμένει πάντα κωμωδία. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ τὸ σημεῖο, ὅλα τὰ ἄλλα εὐρήματα τοῦ σκηνοθέτη, ὁ γοργὸς ρυθμὸς, ἡ κίνηση καὶ τὸ δέσιμο τῶν σκηνῶν πρέπει νὰ καταχωρηθοῦν στὸ ἐνεργητικὸ τοῦ Ἀλέξη Μικωτῆ, πού ἐνσάρκωσε δημιουργικὰ καὶ τὸν κεντρικὸ ἦρωτα, τὸν Ἰλ. Δίπλα του ἡ Καρίνα Παξινοῦ, πρόσθεσε μιὰ καινούρια ἐπιτυχία σὰν Κλαίρη Ζαχαροσιάν καὶ ἐπιβεβαίωσε γι' ἄλλη μιὰ φορὰ τὴ μεγάλη φήμη της σὲ κορυφαίους καὶ δύσκολους ρόλους. Ἐπαιξε μὲ ἀνωση κι' ἔδωσε μὲ τὴν μελετημένη κίνηση καὶ τὴν φωνητικὴ τῆς ποικιλία, ὅλη τὴν ἐσωτερικότητα τῆς παράξενης καὶ στὸ βάθος τραγικῆς αὐτῆς ἡρωίδας.

Μαζί τους ἐργάστηκαν μὲ πολὺ κέφι καὶ σωστὴ ἀτίληψη δεκάδες στελέχη τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου. Ἐχώρισαν οἱ Λ. Καλλέργης, Π. Ζερβάς, Στ. Βάκοβιτς, Σπ. Ὀλύμπιος, Μ. Καλο-

γιάτης, 'Α. Βλαχόπουλος κ.ά. Τὰ σκηνηκὰ καὶ τὰ κοστούμια τοῦ Γ. Τσαρούχη ὑπηρετοῦν τὴν παράσταση μὲ τὸν καλλίτερο τρόπο. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὴν ζωντανὴ μετάφραση τοῦ Γ. Ν. Πολίτη.

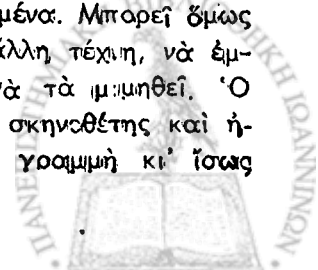
Θέατρο «ΠΟΡΕΙΑ» – «Τὸ ἄλλο κῦμα» τοῦ Γ. Παπαβασιλείου – «Τὸ ἀνοιχτὸ κλουβί» τοῦ Ἀλέξη Δαμιανοῦ.

Ὅταν σκεφεῖ κανεὶς τὴν δυσπιστία καὶ τὴν περιφρόνηση ποὺ συναντοῦν τὰ ἑλληνικὰ ἔργα στὸ θεάτρο μας, ἐὰν δὲν εἶναι φαρσοκωμωδίες, τότε προσπάθειες σὰν αὐτὴ ποὺ ἄρχισε τὸν τελευταῖο καιρὸ τὸ θέατρο «Πορεία», μὲ ἐπικεφαλὴς τὸν Ἀλέξη Δαμιανό, πρέπει νὰ ἐνισχύονται καὶ νὰ ὑποστηρίζονται τόσο ἀπ' τὸ κοινό, ὅσο κι' ἀπ' τὴν πολιτεία. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμα δὲν ὑπῆρχε αὐτὸς ὁ λόγος, πάλι θὰ ἔπραπε νὰ τίς προσέχουμε καὶ νὰ τίς ἐμψυχώνουμε, γιὰτὶ ἀποτελοῦν τὴν ἐξέλιξη καὶ τὴν πρωτοπορία, τὴν τόλμη ἂν θέλετε, τῆς θεατρικῆς ζωῆς κι' ἐργάζονται, πειραματίζονται, κινδυνεύουν γιὰ τὴ δημιουργία τῆς μαζικῆς, ποὺ θὰ ἔχει τὸ αὐριανὸ θεάτρο στὸν τόπο μας. Προσφέρουν τὰ νιάτα καὶ τὴ δύναμή τους γιὰ τὴν ἀνεύρεση τοῦ καινούργιου δρόμου στὴν τέχνη. Δυστυχῶς ὅμως, μέχρι αὐτὴ τὴ στιγμή κάτι τέτοιο δὲν ἔγινε οὔτε ἀπ' τὸ Κράτος, οὔτε κι' ἀπ' τὸ κοινό. Γιατὶ ἐπικρατεῖ τὸ κοντάφιλο κριτήριον τῆς ἐπιφύλαξης καὶ τοῦ δισταγμοῦ. Βέβαια δὲν εἶναι ἀψογή ἡ ἐργασία ποὺ παρουσίωσε ὡς τώρα τὸ θέατρο «Πορεία» κι' οὔτε λείπουν τὰ ἐλαττώματα καὶ τὰ λάθη. Ἡ ἴδια ἡ αἴθουσα, ἡ κατασκευὴ τῆς σκηνῆς, ἡ κακὴ ἐκλογή τῶν δυὸ πρώτων ἔργων, τὸ ἀνέδασιμά τους κ.λ.π. Ὅστόσο, μέσα σ' ὅλα αὐτὰ τὰ ἀνώριμα καὶ τὰ ἀνολοκλήρωτα, ὑπάρχουν πολλὰ καλὰ στοιχεῖα, πολλὴ ψυχὴ, θέληση, φαντασία, δοκιμαὶ καὶ πρῶτο ἀπ' ὅλα, ἕνας σωστὸς προσανατολισμὸς καὶ τὸ θάρρος νὰ παρουσιαστοῦν ἔργα καινούριων δραματογράφων τοῦ τόπου. Χωρὶς ἀσκηση, χωρὶς μελέτη σκηνηκῆ, πῶς καὶ πότε θὰ βελτιωθεῖ ἡ ἑλληνικὴ παραγωγή; Πρέπει νὰ χρησιμοποιεῖ κανεὶς ἀπόλυτα καὶ αὐστηρὰ κριτήρια παρακολουθώντας μιὰ πειραματικὴ, πρωτοπορικὴ προσπάθεια; Δὲν νομίζουμε πῶς αὐτὸς εἶναι ὁ σωστὸς τρόπος ἀντιμετώπισης τῶν νέων ἀνθρώπων καὶ τῆς δουλειᾶς τους. Χρειάζεται πρῶτον καὶ συμπαράσταση. Ὅχι ἀνοχή καὶ ὑπεκ-

φυγές. Οὔτε χαριστικὲς ἐπιβραβεύσεις. Ἀλλὰ ὄχι καὶ παρσιώπιση τῆς καλῆς τους πλευρᾶς. Ὅχι ἀδιαφορία καὶ ψηλομυτιὰ.

Τὸ «Ἄλλο κῦμα» τοῦ Γ. Παπαβασιλείου ἀσφαλῶς δὲν εἶναι ἀριστούργημα. Εἶναι, ὅμως, γραμμένο μὲ πνευματικότητα καὶ ὑψηλοὺς στόχους. Δὲν κατορθώνει νὰ μᾶς μεταδώσει τὴν ἀγωνία του. Ἴσως γιὰτὶ δὲν τὴν πέρασε ἀπ' τὸ ζεστὸ χῶρο τῆς καρδιᾶς κι' ἔμεινε μονάχα διανοητικὴ σύλληψη. Ἴσως πάλι γιὰτὶ δὲν ἔπιασε σωστὰ τὸ νόημα τοῦ κοσμογονικοῦ καιροῦ μας. Ἀπ' τὴν ἄλλη μεριὰ ὑπάρχουν τὰ «Ὀργισμένα νιάτα» τοῦ Ὀσμπαρν, ποὺ ὅ,τι καὶ νὰ γίνῃ δὲν μπορεῖ νὰ ξεφύγει τὴ σύγκριση μαζί τους. Μιὰ σύγκριση πολὺ ἐνδεικτικὴ τῆς διαφορᾶς ποὺ χωρίζει τὰ δυὸ ἔργα. Ἡ θεατρικὴ ἀπειρία τοῦ συγγραφέα παράλληλα μὲ τὴ νόμιμη ἀλλὰ πολὺ ἐπικίνδυνη ἀπόπειρά του νὰ καινοτομήσει στὴ μορφή καὶ στὸ περιεχόμενο (καὶ οἱ δυὸ προσπάθειές του ἀπέτυχαν) δὲν τοῦ ἐπέστρεψαν νὰ φτάσει σὲ καλὸ ἀποτέλεσμα.

Ἡ ἐρμηνεία, ὅσο φιλότιμη κι' ἂν εἶταν δὲν μπορούσε νὰ κάνει θαύματα. Εἶχε καλὲς στιγμὲς. Δὲν εἶχε ἐνότητα. Οἱ ἠθοποιοί, κατὰ πλειονότητα, καινούριοι κι' ἀπειροὶ ἀκόμα στὰ φῶτα τῆς ράμπας. Ἡ σκηνογραφία τοῦ Γ. Βακαλοῦ φτιαγμένη μὲ εὐαισθησία. Αὐτὸ ὅμως δὲν φτάνει γιὰ νὰ σώσει ἕνα ἔργο ἀπ' τὴν ἀποτυχία. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ σκηνοθέτης τῆς «Πορείας» ἀναγκάστηκε νὰ ἀλλάξει τὸ πρόγραμμα τοῦ θεάτρου μ' ἕνα δικό του ἔργο «Τὸ ἀνοιχτὸ κλουβί», ἐμπνευσμένο ἀπ' τὸ θέατρο σκιῶν. Πρόκειται γιὰ ἐλεύθερη δασκευὴ τοῦ λαϊκοῦ ἔργου «Ὁ Καραγκιόζης γιὰτὸς». Ἐδῶ ἔχουμε καλύτερες ἐπιδόσεις, ποὺ ὅμως δὲν ολοκληρώνονται. Γιατὶ ὅσο κι' ἂν φαίνονται ὀρθὲς οἱ σχετικὲς γνώμες τοῦ Φώτρου Παλίτη καὶ τοῦ Θ. Συσδινοῦ γιὰ τὴν ἀναβάπτιση τοῦ θεάτρου στὴ λαϊκὴ του πηγὴ, πιστεύουμε ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ μεταφυτευτοῦν πάνω στὴ σκηνή, χωρὶς νὰ παιραμφοῦν, τὰ πρωτόγονα στοιχεῖα τοῦ Καραγκιόζη, τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν καὶ τῆς λαϊκῆς κουλτούρας γενικὰ. Ἡ πρέπει νὰ δίνονται, ὅπως εἶναι ἢ νὰ μὴ παρουσιάζονται καθόλου παραποιημένα. Μπορεῖ ὅμως τὸ θέατρο, ὅπως καὶ κάθε ἄλλη τέχνη, νὰ ἐμπνευστεῖ ἀπ' αὐτὰ χωρὶς νὰ τὰ μιμηθεῖ. Ὁ Δαμιανὸς, σὰν συγγραφέας, σκηνοθέτης καὶ ἠθοποιὸς ἀκολούθησε ἄλλη γραμμὴ κι' ἴσως

αυτός να είναι ο λόγος που δεν μπόρεσε να αξιοποιήσει τη μυθολογία και την έκφραση του θεάτρου σκιών.

Αν συγκρίνουμε το πρώτο με το δεύτερο έργο, δεν μπορούμε παρά να διαπιστώσουμε τη διαφορά και τη βελτίωση. Το ίδιο και στην εμνηνευτική πλευρά. Ας υπάσχουν κι' εδώ οι άδυναμίες, τα λάθη και οι ελλείψεις. Τα παραβλέπουμε για την ώρα. Προτιμούμε να τονίσουμε τα καλά στοιχεία μιάς ομάδας ζωντανών ανθρώπων, που κι' αυτά υπάρχουν. Άλλωστε ο τίτλος της προσπάθειας αυτής φανερώνει με τη λέξη «Πορείες» τον αδιάκοπο μόχθο και την κολλιτέρευση. Χρειάζεται να προσεχτεί απ' όλους και να ενισχυθεί. Τέτοιες αντιεμπειρικές και ριψοκίνδυνες επιχειρήσεις είναι αφάνταστα πολύτιμες για τον τόπο και ιδιαίτερα για το θέατρό μας. Γι' αυτό και υπογραμμίζουμε τη σημασία της «Πορείας» και τον ανανεωτικό ρόλο που μπορεί να παίξει, προσφέροντας ένα ελεύθερο βήμα στις νέες θεατρικές δυνάμεις της χώρας.

Θέατρο «ΚΕΝΤΡΙΚΟ» — «'Αλλοίμονο στον νέου» των Α. Σακελάριου - Χρ. Γιαννακόπουλου.

Με τη βοήθεια του... Γκαίτε, η γνωστή συγγραφική ομάδα Α. Σακελάριου—Χρ. Γιαννακόπουλου, κατάφερε για πρώτη φορά να ξεφύγει ένα σκαλι πιο πάνω απ' την βιομηχανική της παραγωγή και να γράψει μια κωμωδία με ιστόχο και άξονα τα νιάτα και το χρήμα. Βέβαια τα έκφραστικά μέσα και ο τρόπος που αντιλαμβάνονται το θέατρο δεν άλλαξε. Είναι τα ίδια, όπως και στα υπόλοιπα υπερεκατό έργα της κοινής τους συνεργασίας. Το μόνο καινούριο είναι η ανθρωπιά και η συγκίνηση που προκαλεί το θέμα τους.

Δυο γέροι αλλά πλούσιοι συνεταίροι και μια κοπέλλα που δουλεύει στη επιχείρησή τους είναι τα κύρια πρόσωπα. Εκείνη νέα και όμορφη, προκαλεί το έρωτικό ενδιαφέρον των δυο γέρων μαζί με την θλιβερή διαπίστωση, ότι γι' αυτούς πια είναι απαγορευμένος καρπός ή έρωτική χορά. Θεατρική αδέια, ο ένας απ' ούτους επικοινωνεί με το διάβολο και πουλάει την ψυχή του για να ξαναγίνει νέος. Το πετυχαίνει με τον όρο να είναι φτωχός. Η φτώχεια του όμως τον κάνει δυστυχισμένο, γιατί η κοπέλλα προτιμά τον άλλο συνεταίρο

με τα λεφτά. Άλλα πριν πραγματοποιηθεί ή έρωτική αυτή άγαρραπώλησία ξαναγίνεται γέρος και πλούσιος, εμποδίζει τον άταίριαστο γάμο, βοηθεί την κοπέλλα να παντρευτεί τον σωφές, που είναι ο άντρας τω ονείρων της και η κωμωδία κλείνει με το πατροπαράδοτο «χά-πυ—έντ» και το έπιμύθιο: το ίδιο αξίζουν τα λεφτά χωρίς νιάτα, όσο και τα νιάτα χωρίς λεφτά. Δεν υποτιμούμε καθόλου την κάποια αξία του έργου ή την σκηνική πείρα των δυο κωμωδιογράφων. Αντίθετα μάλιστα, το «'Αλλοίμονο στον νέου» και καλοφτιαγμένο είναι και γέλιο άφθονο και πηγαίο προκαλεί. Επίσης έχει το ξεχωριστό πλεονέκτημα να ερμηνεύεται με καταπληκτική υποκριτική δεξιότητα, απ' τον πιο προικισμένο πρωταγωνιστή του θεάτρου μας, τον Δημήτρη Χόρν, που συνεχίζει όμως να έχει στραμμένες τις πλάτες του στο δραματολόγιο ποιότητας. Θλίβεται κανείς να βλέπει έναν τέτοιο καλλιτέχνη, που με το παίξιμό του δίνει κάθε βράδυ, ρεσιτάλ ήθοποιίας, να σπαταλά το πλούσιο ταλέντο του σε έργα της σειράς.

Η παράσταση ήταν ρυθμισμένη στο πνεύμα του έργου. Απ' τους υπόλοιπους ήθοποιους του θιάσου Δ. Χόρν, ξεχώρισαν ο Σπύρης Μουσούρης και η Σιμάρω Στεφανίδου. Η Μάρω Κοντού έχει ωραία εμφάνιση αλλά της λείπουν τα προσόντα της πρωταγωνίστριας του Θεάτρου. Και με την ευκαιρία αυτή, θα πρέπει ίσως να θυμίσουμε γι' άλλη μια φορά στις νεαρές βεντέπες της όθνης, ότι το θέατρο δεν είναι κινηματογράφος.

Θέατρο «ΜΟΥΣΟΥΡΗ» — «Φτωχό σαν σπουρηγάκι» του Δαντισλαου Φοντόρ.

Κλασική στο είδος της ή γλυκερή αυτή κωμωδία του Φοντόρ έχει παιχτεί άπειρες φορές απ' τους ελληνικούς θιάσους και συνεχίζει την θητεία της ακόμα και στο πυρηνικό 1961 γιατί θεωρείται σαν ένα απ' τα πιο εμπειρικά έργα του παλιού δραματολογίου. Σ' αυτό το δραματολόγιο φαίνεται να έχει μεγάλη προτίμηση ο θιασάρχης, σκηνοθέτης και ήθοποιός Κ. Μουσούρης κι' έτσι μετά τον άφορητο «Πρίγκιπα του Ράτιγκαν», ξαναέβασε το «300 λέξεις στο λεφτό» — το είχε παρουσιάσει παλιότερα με την Έλλη Λαμπέτη — αλλάζοντας τον τίτλο σε «Φτωχό σαν σπουρηγάκι» για λόγους εμπορικούς. Το έρ-

γο είναι γνωστό κι' ή υπόθεσή του στρέφεται γύρω άπ' τή φτωχή κοπέλλα, που ύστερα άπό πολλά βρίσκει τό βασιλοάποκυλο τού παραμυθιού και ζήσαν αύτοί καλά κι' έμείς κολύτερος. Όσο και ή ίδια μετριότητα με τό προηγερα. Όσο για τήν παράσταση δέν άξίζει νά γίνει ξεχωριστός λόγος. Τό ίδιο κλίμα και ή ίδια μετριότητα με τό προηγούμενο έργο. Με άλλα λόγια, τό θέατρο τής πλατείας Κορύπτη άπό πλευράς ποιότητας, πάει άπ' τό κακό στο χειρότερο.

Θέατρο «ΑΔΦΑ» — «Η παγίδα» τού Ρομπέρ Τομά,

Φανατικός λάτρης τού κοινωνικού θεάτρου ο Δημήτρης Μυράτ, άτύχησε αύτή τήν περίοδο και μοιλονότι εργάστηκε σκληρά με τό θιάσό του νά παρουσιάσει έργα με σοβαρά ένδισφέσιται και ποιητικές αξιώσεις, δέν τά κατάφερε νά προσελκύσει στο ύπόγειο θέατρό του τό πλατύ κοινό κι' έτσι άναγκάστηκε νά υποκύψει στον πειρασμό τού έμπορικού έργου μεσφράζοντας και σκηνοθετώντας τήν «Παγίδα» τού Γάλλου ήθοποιού και συγγραφέα Ρομπέρ Τομά. Σάν έργο άνήκει στην άστυνομική ποροφιλολογία, που τά τελευταία χρόνια σημειώνει μεγάλη έπιτυχία σε όλο τόν κόσμο. Έξω όμως άπ' τήν καλοσχεδιασμένη ίντριγκα και τήν έξυπνη παραπλάνηση τού θεατή, ούτε μιá φράση ή για νάμυστε δίκαιοι, μοιάχα μιá φράση ξεχωρίζει άπ' όλο τό κείμενο, στον πρώτο διάλογο ανάμεσα στον άββά και στον άπαρηγόρητο σύζυγο. Τό υπόλοιπο άπ' τά τέσσερα «τσιμπλώ» τής «Παγίδας για έναν μόνο άνθρωπο», όπως είναι ο σωστός τίτλος τού έργου στα γαλλικά, είναι άφιερωμένο στην καλλιέργεια τής περιέργειας και τής άγωνίας, σε τόπο που νά θυμίζει έντονα τήν τεχνική τής Άγκάθα Κρίστι. Η υπόθεση καθώς και ή άναπάντεχη λύση τής τελευταίας σκηνής, άποταλούν άπαραίτητο στοιχείο τής άστυνομικής γοητείας τής «Παγίδας» για αυτό και δέν θα τά σχολιάσουμε, σύμφωνα με τήν σχετική παράκληση τού συγγραφέα και τού θιάσου.

Η έρμηνεία καλή στο σύνολό της. Τους βασικούς ρόλους κράτησαν ο Δ. Μυράτ και ή σύζυγός του Β. Ζουμπουλάση. Άπό τά άλλα στελέχη τού θιάσου σημείωσαν έπιτυχία ο Γιάννης Άργύρης, στο ρόλο τού άλήτη ζω-

γράφου και ο Βύρων Πάλλης, στο ρόλο τού άββά.

Οί φίλοι τών άστυνομικών έργων είχαν τήν εύκαιρία νά περάσουν ένα δίωρο εύχάριστος... άγωνίας κι' ο θιάσος τού διαλεχτού σκηνοθέτη, ίσως νά μή ξαναχρειαστεί, ως τό τέλος αύτής τής περιόδου, νά κάνει άλλες άδορίες στο καλλιτεχνικό του πρόγραμμα.

ΤΑΚΗΣ ΣΩΤΗΡΧΟΣ

✽!✽

Ήπειρ. πνευματικά πένθη

ΕΥΛΟΓΙΟΣ ΚΟΥΡΙΛΛΑΣ

Άπεβίωσε πρόσφατα στην Άθήνα, ο Μητροπολίτης Κορυτσάς Εύλαγιος Κουρίλλας. Είχε γεννηθή στην Κορυτσά, στα 1880 κι' ίσαμε τό 1901 έμόνασε στην Άθωνιάδα Σχολή. Έφοίτησε κατόπι στη Μεγάλη τού Γένους Σχολή και έπειτα στο Πανεπιστήμιο Άθηνών, όπου έσπούδασε φιλολογία και θεολογία. Κατά τους προαπελευθερωτικούς άγώνες 1904—1912 ήταν μέλος τού μυστικού Κομιτάτου, όπου και νεώτατος έδρασε. Κατά τους Βαλκανικούς πολέμους, έδρασε στη Χαλκιδική επί κεφαλής 100 λαϊκών και μοναχών, που τούς είχε ο ίδιος οργανώσει σε σώμα.

Καθηγητής Γυμνασίου Άθηνών κατά τό 1915 με 1923, επανέφερε, σαν Πρωτοεπιστάτης τού Άγίου Όρους, σε πλήρη λειτουργία τήν Άθωνιάδα Σχολή. Άπό τά 1935 ίσαμε τά 1937, έδίδαξε στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Στο 1937 χειροτονήθηκε Μητροπολίτης Κορυτσάς, δυό όμως χρόνια άργότερα, μετά τήν Ιταλική κατοχή, έξωρίστηκε άπό τους Ιταλούς και διωρίστηκε στα 1942 τακτικός καθηγητής τής αρχαίας Έλληνικής Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Άθηνών, όπου δίδαξε ίσαμε τά 1949.

Ο διοπεπής αυτός Ίεράρχης και συγγραφέας, έξέδωσε κατά τά πενήντα χρόνια τής δράσης του, άνοδιφήςας τά άρχεία, τού Άγίου Όρους κυρίως, δεκάδες συηγορημάτων, πλείστα άπό τά όποία αναφέρονται στις φυσικές έπιστήμες. Σε σειρά άπό τόμους τού περιοδικού συγγράμματα «Ήπειρ. Χρονικά», έδημοσίευσε πλουσιότατη Βιβλιογραφία Ήπειρου και Άλδανίας που άρχίζοντας άπό τά τέλη τού 15ου αιώνα, καταλαμβάνει εκεί περί τις 260 σελίδες του.

Ο άείμνηστος Ίεράρχης, διετέλεσε επί

σειρά ἐτῶν τοικτικὸς συνεργάτης ἐπὶ θεμάτων ἱστορικῶν καὶ στὴν «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία».

Δ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑΣ

ΤΕΧΝΟΚΡΙΤΙΚΑ

Ἐκθεση ζωγραφικῆς

Ὁ κ. Δημ. Σακκάς, ποὺ ἐξέθεσε στὴ αἴθουσα τοῦ πρακτορείου «Δωδώνη» (2—12 Ἀπριλίου) ἕναν σημαντικὸ ἀριθμὸ πινάκων, εἶναι νέος καὶ στὴν ἡλικία καὶ στὴν ὑπηρεσία τῆς ζωγραφικῆς. Στὴν ἐργασία του φάηκαν καὶ τὰ πλεονεκτήματα καὶ τὰ μειονεκτήματα ποὺ ὑπάρχουν στὶς παρόμοιες περιπτώσεις. Ξεχωρίζει ἡ ὀρθόδοξη ἀντίληψη στὴν ἀσκηση ποὺ ἔχει ὡς τώρα κι' ἡ ἰκανότητα ποὺ διαθέτει ὁ κ. Σακκάς νὰ κρατιέται μέσα στὸ πνεῦμα τῆς παιδείας. Αὐτὰ καθὼς κι' ἡ καπάκτηση τῆς χρήσης τῶν ὑλικῶν εἶναι ἕνας πρῶτος ὀπλισμὸς. Ἀλλὰ θὰ πρέπει, ἀπὸ δῶ καὶ πέρα, νὰ προσέξει ὁ καλλιτέχνης, ἰδίως στὴν εὐκολία τῆς ἐξοικονόμησης τῶν θεμάτων, ποὺ φαίνεται πῶς δὲν ξέρει καλὰ τοὺς κινδύνους της. Εἶναι ἀνάγκη νὰ προβληματιστεῖ πιὸ πολὺ, νὰ κάμει θεωρίες προσωπικῆς γιὰ τὴν ὄψη τῆς ζωῆς καὶ γιὰ τὸν ἄνθρωπο, γιὰ νὰ δυνηθεῖ ἔτσι στήρει ἀπὸ μονάχος τὸν κόσμον. Στὸ σημεῖο τοῦτο θὰ κριθεῖ καλύτερα τὸ ταλέντο τοῦ κ. Σακκά καὶ θ' ἀναζητήσῃ πιὸ εὐρύτερα τὶς λύσεις τόσο στὴν χρωματικὴ ἔκφραση, ὅσο καὶ στὴν ἀνθεκτικὴ μορφή ποὺ ζητάει ἡ Τέχνη. Στὴν ἔκθεση τούτη, παρ' ὅλον ποὺ ἡ εὐαισθησία κι' ὁ λυρικός τόνος εἶναι διάχυτα, ὑπάρχουν ἀναμνήσεις ἢ ἐπήρειες κι' ἀπὸ κριτήρια ἔξω ἀπ' τὸν ἴδιον. Στεκόμαστε στὸν πίνακα «ἡ γειτονιά μου» καὶ στὸν πίνακα «Κέρκυρα». Στὸν πρῶτον ἢ συμμετοχὴ τοῦ καλλιτέχνη εἶναι μὲ καλοζυγισμένα σχήματα καὶ ποιητικὴ διάθεση στὸ χρῶμα καὶ στὸν δεύτερον φανερώνεται κάποια ρωμαλεότητα στὴν ἀναζήτηση τῶν ὀγκῶν. Ὡστόσο, ξισατονίζομε πῶς ἐπιβάλλεται ἡ ἀπομάκρυνση ἀπ' τὴν ἀφθονία τῶν ἀντικειμένων πρὸς ἐπιλογὴν. Γιὰ νὰ βγεῖ μιὰ δημιουργία, πρέπει νὰ γίνῃ πρῶτα προσωπικὴ ἀγωνία καὶ προσωπικὴ ζωὴ στὸν καλλιτέχνη. Ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀσκητικὴ ἐξάγεται κι' ἡ γνησιότητά τῆς ἀξίας τοῦ καλλιτεχνήματος.

Δ. ΚΟΚΚΙΝΟΣ

Μιὰ ὥρα ἰα χειρονομία

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΚΠ. ΠΕΡ. ΠΩΓΩΝΙΟΥ

ΣΧΟΛ. ΕΦΟΡ. ΣΟΥΛΙΟΥ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

Ε Κ Κ Λ Η Σ Ι Σ

τῆς Σχολικῆς Ἐφορείας Σουλίου Χρηστοβασίλη περὶ δημιουργίας εἰς τὸ Ἀρχοντικὸν Χρηστοβασίλη τῆς ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Ἐντὸς τῶν πλαισίων τῶν «ΕΚΑΤΟΧΡΟΝΩΝ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗ» τῶν ὀργανωθέντων ὑπὸ τῆς «ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ» ἡ Σχολικὴ Ἐφορεία Σουλίου Χρηστοβασίλη, θεωρεῖ σκόπιμον καὶ ἐπιβεβλημένη τὴν δημιουργίαν εἰς μίαν τῶν αἰθουσῶν τοῦ Ἀρχοντικοῦ τοῦ ἀειμνήστου ἀνδρός, μιᾶς δα-ειστικῆς Βιβλιοθήκης ἡ ὅποια νὰ φέσῃ τὸ τὸ ὄναμά του.

Ἡ δημιουργηθησομένη «ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ» θὰ ὑπηρετήσῃ πολυλαποῦν σκοπὸν εἰς τὸ ἀκραικὸν μας χωρίον —τὴν Γειτέειραν τοῦ λαμπροῦ Λογοτέχνου— καὶ μὲ κατάλληλον ὀργάνωσιν, δύναται νὰ ἀποδῇ φωτεινὴ πνευματικὴ ἐστία διὰ πολλὰ Σχολεῖα καὶ χωρία τῆς Ἀκριτικῆς ἡμῶν περιοχῆς.

Ἐπειδὴ ἡ Σχολικὴ Ἐφορεία στερεῖται πατελῶς πόρων,

ΠΟΙΕΙΤΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΝ

Πρὸς τοὺς Λογίους, τὰ πνευματικὰ ἰδρύματα, τὰ Σωματεῖα τῆς Ἡπείρου, τοὺς ἀπαταχοῦ Ἡπειρώτας, καὶ πρὸς πάντας τοὺς τιμῶντας τὴν μνήμην τοῦ ἀοιδήμου Ἀιδρός, νὰ βοηθήσουν εἰς τὴν ἰδρυσιν τῆς «ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ» διὰ τῆς ἀποστολῆς βιβλίων εἴτε χρημάτων πρὸς τὴν Σχολικὴν Ἐφορείαν.

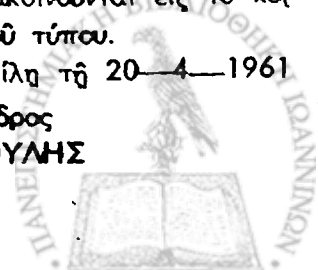
Τὰ διὰ τὴν ὡς ἄνω βιβλιοθήκην βιβλία, δύναται νὰ εἶναι ἔργα τοῦ Χρηστοβασίλη, ἀλλὰ καὶ βιβλία λογοτεχνικά, παιδικά, ἐπιστημονικά, παιδαγωγικά, γεωργικά κ.τ.λ. μορφωτικοῦ φυσικὰ χαρακτήρος.

Τὰ ὀνόματα τῶν εὐγενῶν δωρητῶν καὶ αἱ προσφοραὶ αὐτῶν θὰ ἀκοινοῦνται εἰς τὸ καινὸν διὰ τοῦ Ἡπειρωτικοῦ τύπου.

Ἐν Σουλίῳ Χρηστοβασίλη τῇ 20—4—1961

Ὁ Πρόεδρος

Α. ΠΑΝΟΥΛΗΣ

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Π Ο Ι Η Σ Η

- Τάσου Παππά: «ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΟΣ», Σχ. 8ον, σελ. 54, 'Αθήνα, 1960.
- Σαράντου Παυλέα: «ΓΑΛΛΑΝΗ ΓΕΦΥΡΑ», Σχ. 8ον, σελ. 40, Θεσ)νίκη, 1961.
- Κριτώνα 'Αθανασούλη: «Η ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ», σχ. 8ον, σελ. 68, 'Αθήνα, 1961.
- Κώστω Ζαρούκα: «ΕΠΙΤΥΜΒΙΟ ΣΤΗ ΜΗΤΕΡΑ ΜΟΥ», σχ. 4ον, σελ. 48, 'Αθήνα, 1960.
- Γιώργου Καφταντζή: «Η ΜΠΑΛΛΑΝΤΑ ΤΟΥ ΦΕΓΓΑΡΙΟΥ», σχ. 8ον, σελ. 40, 1960.
- Χρυσάνθης Ζιτσαίας: «ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ», σχ. 8ον, σελ. 44 Θεσ)νίκη, 1960
- Χρυσάνθης Ζιτσαίας: «ΞΑΣΤΕΡΟΙ ΟΥΡΑΝΟΙ», σχ. 8ον, σελ. 48, Θεσ)νίκη, 1961.
- Θανάση Τζούλη: «ΣΠΟΝΔΥΛΟΙ», σχ. 8ον, σελ. 32, 'Αθήνα, 1961.
- 'Ανθούλας Ζάλδερ: «ΝΟΣΤΑΛΓΙΕΣ», σχ. 8ον, σελ. 68, 'Αγγρίνιο, 1961.
- Θεοκλ. Καριπίδη: «ΠΙΝΑΚΑΣ», σχ. 8ον, σελ. 32, Θεσ)νίκη, 1961.
- 'Αλέξη Ζεβάνου: «ΩΡΑ 12», σχ. 8ον, σελ. 64, 'Αθήνα, 1960.
- Στάθιου Γεράνη: «ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ», σχ. 8ον, σελ. 8, 'Αθήνα, 1960.
- Χρήστου Ευελπίδη: «ΓΙΟΡΤΕΣ», σχ. 8ον, σελ. 104, 'Αθήνα, 1961.
- 'Ηλία Σιμόπουλου: «ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΕ ΤΙΣ ΧΕΛΙΔΟΝΟΦΩΛΙΕΣ», σχ. 8ον, σελ. 72, 'Αθήνα, 1961.
- Νάσου Νικοπούλου: «ΗΧΟΣ ΧΑΛΚΙΝΟΣ», σχ. 8ον, σελ. 64, Κηλαμάτα 1961.
- Δημήτρη Σουρή: «ΠΕΙΡΑΙΩΤΙΚΑ», σχ. 8ον, σελ. 48, Πειραιάς, 1960.
- 'Αγγελου Φωκά: «Η ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ ΤΩΝ ΛΟΦΩΝ», σχ. 8ον, σελ. 72, 'Αθήνα, 1960.
- Αϊγλης Ζωγράφου—Σιμιλιαρίδου: «ΠΕΡΙΠΑΤΟΙ» έκδοση περ. «Πυρσός», Κων)λις 1960
- Τάκη Κοντοπανόγου: «ΓΚΡΕΜΙΣΜΕΝΟΙ ΒΩΜΟΙ», σχ. 8ον, σελ. 48, 'Αμαλιάδα 1961.

Π Ε Ζ Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

- Γιάννη Τσεριώνη: «ΠΕΙΝΑΣΜΕΝΟΙ» (μυθιστόρημα), σχ. 8ον, σελ. 264, 'Αθήνα, 1960
- Λίτσας—Παρασκ. Ζαβερδινού: «ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΤΗΣ ΜΟΝΑΞΙΑΣ» (μυθιστόρημα), σχ. 8ον, σχ. 144, 'Αθήνα, 1960.

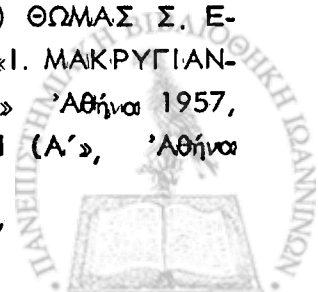
- Γιώργου Δωρικού: «ΖΗΤΕΙΤΑΙ ΕΝΑΡΕΤΟΣ» (μυθιστόρημα), σχ. 8ον, σελ. 180, 'Αθήνα, 1960.
- 'Ελλης Λομπρίδου: «ΝΙΚΗ», σχ. 8ον, σελ. 232, 'Αθήνα, 1960.
- Βασίλη 'Επιθυμιάδη: «ΠΑΣΚΑΛ» (μελέτη και μετάφραση), σχ. 8ον, σελ. 168, 'Αθήνα, 1960.
- Βασίλη 'Επιθυμιάδη: «ΠΡΟΣΩΠΑ ΚΑΙ ΙΔΕΕΣ» (μελέτη), σχ. 8ον, σελ. 64, 'Αθήνα, 1959.
- 'Αθη.αζ Γεροσίμου: «Η ΣΤΑΧΤΟΠΕΠΕΛΗ» (θεατρικό), σχ. 16ον, σελ. 68, Κων)λις, 1960.
- Μπάμπη Νίντα: «ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΠΝΕΥΜΑ ΣΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΣΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ» (δοκίμιος), σχ. 8ον, σελ. 56, Θεσ)νίκη 1961.
- Π Α Ι Δ Ε Ι Α**
- Εύθ. Θ. Θεοδωροπούλου: «ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ», σχ. 6ον, σελ. 212, 'Ιωάννινα, 1961.
- Κλειώς Παυλίδου (Βασική Μορφωτική Βιβλιοθήκη): «ΤΟ ΠΑΙΔΙ», σχ. 8ον, σελ. 256, 'Αθήνα, 1960.
- 'Αρ. Α. 'Ασπιώτη (έκδοσις Νο 43 του 'Ινστιτούτου 'Ιατρικής Ψυχολογίας και Ψυχικής 'Υγιεινής): «Η ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ Ο ΝΕΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ», σχ. 8ον, σελ. 144, 'Αθήνα, 1961.
- 'Ιωάν. 'Ορ. Καλογήρου: «Ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑΝ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ», Θεσ)σαλονίκη, 1961.

Ι Σ Τ Ο Ρ Ι Α — Λ Α Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

- 'Ελληνικής Λαογραφικής 'Εταιρείας: «ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ» —Τόμος ΙΗ' (πεντηκονταέτηρος), σχ. 8ον μεγ., σελ. 660, 'Αθήνα, 1959 —(1961).
- 'Ιερά Μητρόπολις Σερβίων και Κοζάνης: «ΟΙΚΟΔΟΜΗ» ('Επετηρίς 'Εκκλησιαστική και φιλολογική—'Ετος Β', 1959), σχ. 8ον μεγ., σελ. 336, Κοζάνη 1960.

Β Ι Β Λ Ι Ο Γ Ρ Α Φ Ι Κ Α

- Γ. Κ. Κατσίμπαση: 1) «ΟΥΩΛΤ ΟΥ·Ι·ΤΜΑ», 'Αθήνα 1956, 2) «ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΗΛ», 'Αθήνα 1957, 3) ΘΩΜΑΣ Σ. ΕΛΛΙΟΤ» 'Αθήνα, 1958 4) «Ι. ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗ ΚΑΙ Π. ΖΩΓΡΑΦΟΥ» 'Αθήνα 1957, 5) «Ν. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ (Α'», 'Αθήνα

1958, 6) «ΖΟΖΕ ΜΑΡΙΑ ΝΤΕ ΕΡΕΝΤΑ» 'Αθήνα, 1959, 7) «ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ» 'Αθήνα 1959, 8) «ΠΑΥΛΟΥ ΚΛΩΝΤΕΛ», 'Αθήνα 1959, 9) «ΕΝΤΓΚΑΡ ΠΟΕ» 'Αθήνα 1959, 10) «ΚΩΝΣΤ. ΘΕΟΤΟΚΗ» 'Αθήνα 1959, 11) «Π. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ» 'Αθήνα, 1960, 12) «ΕΜΙΛ ΒΕΡΑΡΕΝ», 'Αθήνα 1960, 13) «ΑΝΝΑΣ ΝΤΕ ΝΟΑ-Ι-Γ» 'Αθήνα 1960, 14) «ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΜΠΥΣΗ» (Β' έκδοση) 'Αθήνα 1960.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Χρήστου Β. Ζιάκα: «ΤΙ ΛΕΝΕ ΟΙ ΣΟΦΟΙ ΚΑΙ ΤΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ» (Β' Τόμος), σχ. 8ον, σελ. 212, 'Αθήναι, 1961.

Έλενας Α. 'Αθασιιάδου: «ΠΑΣΧΑΛΙΝΗ ΠΝΟΗ» (Έτος 5ον), Περιοδική Έκδοσις, Κων)πολις 1961.

Γιώργη Χρ.-Λοιμωύ: «ΣΧΕΔΙΟΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ», σχ. 8ον, σελ. 16, 'Αθήναι, 1961.

Έμπορικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος: «ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1960» (Έτος 53ον), σχ. 6ον, σελ. 56, 'Αθήναι, 1961.

ΑΝΑΤΥΠΑ

Κ. Δ. Μέρτζιου: «ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ ΕΙΣ ΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ» ((ἀπὸ τὸν Τόμον «ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ Κ. Ι. ΑΜΑΝΤΟΥ», 'Αθήναι, 1960.

Ιωάννου Ὁρ. Καλογήρου: «ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΕΝ ΤΗ ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΣΩΤΗΡΙΑΚΑΣ ΑΡΧΑΣ» (ἐκ τοῦ τιμητικοῦ τόμου τοῦ Φιλίππων— Νεαπόλεως— Θάσου Χρυσοστόμου), 'Αθήναι 1961.

Λίνας Π. Τσιβλάρη: «Η ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑΝ» (ἐκ τοῦ Περιοδικοῦ «Σπουδαί» τῆς Α.Β.Σ.), 'Αθήναι, 1961.

Άγγελκῆς Χατζημηχάλη: «ΡΑΠΤΑΔΕΣ—ΧΡΥ-

ΣΟΡΡΑΠΤΕΣ ΚΑΙ ΚΑΠΟΤΑΔΕΣ» (ἀπὸ τὸ ἀφιέρωμα στὴ μνήμη τοῦ Μ. Τριανταφυλλίδη), 'Αθήνα, 1960.

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

Στὸ ἄρθρο τοῦ κ. Ε. Μπάγκα πού δημοσιεύτηκε ἀπὸ προηγούμενο (106ον) τεῦχος μὲ τίτλο «Πῶς εἶδα ἀπὸ τὰ Γιάννινα νὰ πέφτει τὸ Μπιζάνι» νὰ διαβαστοῦν ἔτσι οἱ ἀλλοιωθεῖσες ἢ παραληφθεῖσες λέξεις: -

Σελ. 130 ἀντὶ Σράπνες ν' ἀναγνωστεῖ Σράπνελ

» 130 ἀντὶ ὀβίδες ἐπισκοπητικὲς ν' ἀναγνωστεῖ ὀβίδες ἐπισκοπητικὲς

» 130 ἀντὶ βαιιστόβ ν' ἀναγνωστεῖ βαιιστό

» 133 ἀντὶ «καὶ ἔβλεπα νὰ πάλ्लεται ἔντονα ἢ καρδιά του» ν' ἀναγνωστεῖ «Καὶ ἔβλεπα νὰ πάλ्लεται ἔντονα ἢ καρδιά του».

Τέλος στὴ σελ. 131 οἱ στίχοι 14—15 ν' ἀναγνωστοῦν ἔτσι:

«Κάτω στὸ Παζάρι μάθαμε τὴν ἄλλη μέρα ὅτι τὴ νύχτα ἔσπασαν μαγαζιά, ἔβαλον φωτιές. Ἐγίναν διαδήματα τῶν ξένων Προξένων στὸν Ἐσσοτ καὶ τὸ κακὸ σταμάτησε».

✱

Στὴ σελ. 348 (παρὸν τεῦχος) ὁ τίτλος τοῦ ποιήματος τοῦ Σ. Παυλέα εἶναι «Η ΤΡΙΑΙΝΑ ΤΟΥ ΠΟΣΕΙΔΩΝΑ» καὶ ὄχι τοῦ «ΠΟΣΕΙΔΩΝΟΣ». Παρακαλοῦμε γιὰ τὴν σχετικὴ διόρθωση.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Ἡ καθυστέρηση τῆς δημοσίευσής τῆς θεατρικῆς κριτικῆς πού κάνει ὁ κ. Τ. Σωτήρχος στὸ τεῦχος τοῦτο, ὀφείλεται στὸ ὅτι, γιὰ λόγους ἐπικαιρότητας (παίζονταν τότε τὰ ἔργα πού κρίνονταν στὸ τεῦχος Μαρτίου), ἀλλάξαμε τὴν σειρά τῆς προτεραιότητος πού εἶχαν οἱ θεατρικὲς παραστάσεις. Αὐτὸ ἔγινε γιὰτὶ ἡ ἔκδοσις τῆς «Η.Ε.» πραγματοποιήθηκε μὲ μεγάλη βραδύτητα.

